

Jaarverslag

2021

Verantw. Uitg.: Tony Van Der Steen en Jean Marie Hannedu
College van de ombudsmannen voor Pensioenen
WTC III Simon Bolivarlaan 30 bus 5 1000 Brussel
klacht@ombudsmanpensioenen.be
www.ombudsmanpensioenen.be

BD 51.548

Vermenigvuldiging van dit verslag of delen ervan is toegestaan
mits bronvermelding.

Vormgeving en drukwerk: Artoos n.v.

Jaarverslag 2021

Hot Topics in 2021

In een eerste hoofdstuk roepen we de gepensioneerden op om Mypension, dat een prachtige tool is die toelaat nog tijdens de tewerkstelling de loopbaangegevens in te kijken die later gebruikt zullen worden om het pensioen te berekenen, te consulteren en aan de pensioendiensten te melden wanneer er gegevens uit de loopbaan ontbreken. Voor de loopbaangegevens is mypension.be immers afhankelijk van gegevens die de werkgevers en de instellingen die sociale uitkeringen toekennen (zoals RVA, mutualiteiten) doorgeven. Zijn die niet correct of onvolledig, dan wordt het berekende pensioenbedrag evenals de vroegst mogelijke pensioendatum beïnvloed.

Als er fouten zijn, kan je die via een melding aan de pensioendienst laten rechtzetten zodat jouw pensioen en vroegst mogelijke pensioendatum later correct berekend worden. Aan de hand van een voorbeeld wordt uiteengezet dat de raadpleging van mypension soms onontbeerlijk is voor de juiste berekening van het pensioen daar in uitzonderingsgevallen de loopbaangegevens (in casu veroordeling van de RVA tot uitbetaling van werkloosheidsuitkeringen voor een periode gelegen in het verleden bij een vonnis door de rechter) afkomstig van de instellingen van sociale zekerheid of werkgevers niet volledig zijn.

Voor een vastbenoemd ambtenaar is het ook van belang dat hij nakijkt of het diploma – dat ook door de werkgever doorgegeven wordt – nodig was voor zijn vaste benoeming of bevordering – correct vermeld is op mypension. Ook dit kan momenteel nog een impact hebben op de vroegst mogelijke pensioendatum die in mypension verschijnt. Bij vele gepensioneerden ontbreekt de kennis van de pensioenwetgeving om dit na te kijken. De verantwoordelijkheid voor het nakijken van de loopbaangegevens alleen bij de gepensioneerde leggen gaat te ver. Daarom roept de Ombudsman Pensioenen de pensioendiensten op een aantal jaren voor de vroegst mogelijke ingangsdatum van een pensioen (bijvoorbeeld rond de leeftijd van 57 jaar) de loopbaangegevens (inclusief de in aanmerking genomen diploma's) reeds proactief na te kijken evenals een cleaning door te voeren wat betreft de anomalieën in de berekeningsmodules.

Zolang dit niet gebeurd is, is het immers niet zeker dat de op mypension vermeldde vroegst mogelijke pensioendatum correct is en of het dus opportuun is reeds een pensioenaanvraag in te dienen.

In dit kader wordt een klacht besproken waarbij zelfs bij het verzenden van de vroegst mogelijke pensioendatum na het indienen van een pensioenaanvraag de verificatie van de loopbaangegevens (in casu het diploma dat vermeld stond als in aanmerking komend voor de vaste benoeming) niet gebeurd was zodat de bevestiging van de op mypension vroegst mogelijke pensioendatum foutief was. De FPD gaf toe dat een systematische controle op de correctheid van de ingegeven diplomagegevens bij de vaststelling van de vroegst mogelijke pensioendatum niet gebeurde waardoor zeer sporadisch een verkeerde pensioendatum aan de toekomstig gepensioneerde die een pensioenaanvraag had ingediend werd meegedeeld. Gezien heel wat gepensioneerden op basis van de vroegst mogelijke pensioendatum beslissingen met zeer verstrekkende gevolgen treffen zoals bijvoorbeeld indienen van ontslag wordt na bemiddeling van de Ombudsman voor de toekomst de instructie gegeven aan zijn medewerkers bij het meedelen van de vroegst mogelijke pensioendatum de in aanmerking genomen diploma's grondig na te kijken. Ook dit is nog een extra argument om proactief de loopbaangegevens na te kijken en een cleaning door te voeren wat betreft de anomalieën in de berekeningsmodules.

Tot slot toont de eerst besproken klacht ook aan dat wanneer er loopbaangegevens aangepast worden deze aanpassing vanuit de dienst loopbaanbeheer ook meegedeeld moet worden aan de afdeling regularisatie studieperiode. Een slechte coördinatie tussen beiden diensten kan immers leiden tot een foutief bedrag dat dient betaald te worden om de studieperiode te regulariseren.

In hoofdstuk 2 wordt duidelijk hoe door toedoen van de Ombudsman Pensioenen de FPD aan een gepensioneerd die schade had geleden onmiddellijk zonder gerechtelijke procedure een schadevergoeding uitbetaalde. De criteria die gehanteerd worden om over te gaan tot de compensatie van de geleden schade zijn: een onbetwistbare fout in hoofde van de pensioendienst (in casu de te lange verwerkingstermijn van een aanvraag om een pensioen te betalen op een buitenlandse bankrekening), een eerder gering schadebedrag (in casu 106 euro inningskosten voor een internationale bankcheque), evenals een duidelijk oorzakelijk verband tussen de fout en de schade. Hierdoor is een gerechtelijke procedure vermeden. Meer algemeen roept de Ombudsman Pensioenen de wetgever op een juridisch kader uit te werken waarbij bepaald wordt in welke gevallen tot schadevergoeding kan overgegaan worden zonder dat de gepensioneerd een dure gerechtelijke procedure moet doorlopen.

In hoofdstuk 3 komt de informatisering aan bod. De pensioendiensten digitaliseren immers in een hoog tempo. Waar vroeger een pensioen manueel werd berekend door een ambtenaar zien we nu meer en meer dat de berekening en uitbetaling van de pensioenen geautomatiseerd worden. Het informatiseren biedt heel wat voordelen: vaak kunnen zo efficiëntiewinsten geboekt worden en is er het voordeel dat de computer nauwkeuriger is in het berekenen dan de mens en kunnen de ambtenaren die vroeger deze manuele berekeningen uitvoerden ingezet worden om tegemoet te komen aan het toegenomen aantal vragen van de burger. Anderzijds dient opgemerkt te worden dat gezien de complexiteit van de pensioenwetgeving en gelet op het gegeven dat er in sommige gevallen door het zich samen voordoen van bepaalde feiten erg uitzonderlijke en bijna niet te anticiperen situaties kunnen ontstaan die daardoor niet voorzien zijn in de informaticaprogrammatie. Deze uitzonderlijke situaties kunnen hierdoor aanleiding zijn voor een foutieve beslissing.

Het ontdekken van de onvolmaakheden in computerprogramma's vergt een zeer ver doorgedreven kennis van de pensioenwetgeving en een inzicht in de logica en algoritmen van de berekeningsprogramma's. De Ombudsdienst Pensioenen heeft gelet op deze nieuwe evolutie zich dan ook gespecialiseerd in het detecteren van eventuele fouten of onvolmaakheden in de computerprogramma's. Ook dit jaar stellen we weer vast dat de FPD een aantal keren niet in staat was, na een melding van de gepensioneerd dat volgens hem de getroffen beslissing niet correct was, sommigen van deze programmatie-onvolledigheden – die vaak gelinkt zijn aan het uitzonderingskarakter van de situatie – te detecteren.

Een eerste voorbeeld: de wetgeving stelt dat het overlevingspensioen moet geschorst worden wanneer de langstlevende herhuwt. Doch deze schorsing wordt beëindigd bij het overlijden of de ontbinding van het huwelijk (enkel bij werknemerspensioenen en pensioenen zelfstandigen) met de nieuwe echtgenoot. Voor de reactivering van de betaling van het overlevingspensioen van de eerste echtgenoot (wanneer dit voordeliger is dan een overlevingspensioen uit hoofde van de nieuwe echtgenoot: immers het voordeligste, ofwel het overlevingspensioen uit hoofde van de eerste echtgenoot ofwel uit hoofde van de tweede echtgenoot, wordt toegekend) na de ontbinding van het tweede huwelijk eist de FPD ten onrechte een nieuwe pensioenaanvraag. Het overlevingspensioen werd ook ten onrechte pas betaalbaar gesteld vanaf de maand volgend op de nieuwe pensioenaanvraag. Na tussenkomst van de Ombudsman stelt de FPD deze reactivering niet langer afhankelijk van de verplichting om een aanvraag in te dienen aangezien het recht op overlevingspensioen volgens de interpretatie van de wettelijke bepalingen enkel wordt opgeschort en niet beëindigd wordt vanaf de maand volgend op de ontbinding van het nieuwe huwelijk. Doch de gepensioneerd dient nog steeds de pensioendienst in te lichten daar het informaticaprogramma niet toelaat de schorsing automatisch te beëindigen.

Het tweede voorbeeld betreft de wijze waarop de controle, die nagaat of de inkomsten uit een beroepsactiviteit van een gepensioneerd al dan niet de toegelaten grens overschrijden, geïnformatiseerd wordt. Het huidige controlesysteem laat de FPD niet toe automatisch te detecteren of er achterstallen inzake loon werden uitbetaald. Met achterstallen inzake loon mag immers geen rekening gehouden worden om na te gaan of de beroepsinkomsten al dan niet de wettelijk toegelaten grens overschrijden. De FPD was wel degelijk op de hoogte van het feit dat de programmatie deze uitzonderingssituatie (uitbetaling van achterstallig loon) niet geïmplementeerd heeft. Wanneer een beslissing getroffen wordt op basis van een geautomatiseerde controle pleit de Ombudsdienst Pensioenen voor transparantie naar de gepensioneerden toe, zijnde een duidelijke vermelding van de wijze waarop de controle plaats vindt (op basis van de dmfa-aangifte in plaats van de fiscale gegevens) evenals een vermelding van de onvolmaakheden in de controleprocedure (niet-detectie van achterstallen).

Een derde voorbeeld betrof het behoorlijk gebruik van data die uitgewisseld en/of opgevraagd worden bij een andere overheidsdienst. Het betrof een klacht waarbij de data die gebruikt werden in de controleprocedure, teneinde de identiteit van betrokkene af te toetsen in een uitzonderingsgeval, niet performant bleken te zijn. De Ombudsman pleit ervoor dat van de standaardcontrolewerkwijze moet kunnen afgeweken worden wanneer deze tot ongewenste effecten leidt. Tevens wijst de Ombudsman erop dat wanneer er zich situaties voordoen die niet in systemen passen en de gepensioneerde dit signaleert de pensioendienst hiervoor oor moet hebben en naar een oplossing moet zoeken.

In het vierde hoofdstuk wordt stilgestaan bij het principe “digital by default” dat bepaalt dat alle procedures standaard digitaal toegankelijk moeten zijn. Tegelijkertijd wordt gegarandeerd dat de publieke dienstverlening voor iedereen toegankelijk moet blijven, ook voor burgers met weinig digitale vaardigheden. Dit principe wordt door de regering vooropgesteld en derhalve ook toegepast door de Federale Pensioendienst. Zo heeft de FPD ervoor geopteerd om vanaf 2021 alle fiscale fiches digitaal te posten in mypension en enkel nog een papieren fiscale fiche per post te versturen wanneer de gepensioneerde die echt nodig heeft. Het verzenden van een fiscale fiche naar de gepensioneerde, die al op zijn vooraf digitaal ingevulde belastingaangifte of op het papieren voorstel van vereenvoudigde aangifte kan zien welk pensioenbedrag de FPD aan de fiscus heeft meegedeeld, is volgens de FPD nutteloos. De FPD verstuurt de pensioeninformatie immers rechtstreeks naar de fiscus. Zo moeten 2,5 miljoen fiches niet meer op de bus. Dit is ten eerste goed voor het milieu: zo’n 40 bomen per jaar worden gespaard. Daarenboven bespaart het de overheid een nutteloze uitgave. Wie daarentegen zijn fiscale aangifte nog op papier doet, krijgt nog altijd van de FPD per post een fiscale fiche. Kortom een vooruitgang. Doch ontving de Ombudsdienst Pensioenen hierdoor wel verschillende klachten van gepensioneerden die in 2021 geen papieren fiscale fiche ontvangen hadden. Dit heeft twee oorzaken. Ten eerste waren er 22.000 gepensioneerden die op de lijst stonden om een papieren fiche te ontvangen, doch deze door een verwerkingsprobleem niet ontvingen. De wet van Murphy speelde: wanneer ze de fiscale fiche telefonisch opvroegen via 1765, optie 4 door het intikken van het rijksregisternummer bleek de invoertijd van 20 seconden voor velen niet te volstaan zodat hun vraag om de fiscale fiche per post te versturen niet geregistreerd werd en ze de fiscale fiche niet ontvingen. Dit punctueel probleem werd opgelost.

Ten tweede was er een meer structureel probleem. De FPD heeft over deze toch wel drastische verandering enkel gecommuniceerd via een persbericht en via de sociale media. De FPD verstuurde hierover geen persoonlijke communicatie per brief naar de betrokken gepensioneerden. De Ombudsman Pensioenen vindt dat een voorafgaandelijke en individueel op de hoogte brengen van een dergelijke belangrijke aanpassing van de communicatiewijze (niet meer verzenden van bepaalde informatie per post) met de gepensioneerde absoluut gewenst is.

Eenzelfde communicatieprobleem deed zich voor wat betreft de betalingsberichten. Verschillende gepensioneerden deden hun beklag dat ze geen papieren melding meer ontvingen waarin uitgelegd was hoe het kwam dat hun pensioenbedrag veranderd was. De FPD verzendt geleidelijk aan minder en minder betalingsberichten per post. Ook hier vindt de Ombudsman Pensioenen dat een voorafgaandelijke en individueel op de hoogte brengen van een dergelijke belangrijke aanpassing van de communicatiewijze met de gepensioneerde gewenst is.

De FPD antwoordde in reactie op deze opmerking dat ze gestart zijn met uitwerken van een e-communicatiebeleid gezien het belang van communicatie naar de burger. Gelet op de veelheid aan documenten en processen zal dit enige tijd vergen. Wij volgen dit verder op.

In dit kader stelt de Ombudsman Pensioenen vast dat vele gepensioneerden niet weten dat ze in mypension post ontvangen. Wie ooit zijn e-mailadres aan de FPD heeft meegedeeld ontvangt telkens wanneer er briefwisseling door de FPD in mypension gepost wordt (b.v. de fiscale fiche, betalingsmeldingen, ...) per mail de melding dat er nieuwe briefwisseling in mypension beschikbaar is. Doch de Ombudsman Pensioenen stelt vast, en dat is bijzonder verontrustend, dat de FPD van veel gepensioneerden niet beschikt over het e-mailadres zodat deze ook niet geïnformeerd worden over de post die ze in mypension ontvangen. Uit cijfers van de Federale Pensioendienst blijkt dat de Federale Pensioendienst van de 2,5 miljoen gepensioneerden maar van ongeveer 22% beschikt over het e-mailadres. Daarom roept de Ombudsman Pensioenen de FPD op om alle gepensioneerden van wie de FPD niet beschikt over hun e-mailadres – ook al is in het verleden in heel wat gevallen wel de vraag gesteld door de pensioendienst om hun e-mailadres mee te delen – aan te schrijven om hun e-mailadres op te vragen en toe te lichten hoe ze via mypension de digitale briefwisseling kunnen consulteren.

De FPD stelt wel dat ook personen zonder gekend mailadres hun briefwisseling via de klassieke post krijgen. Doch op dit principe, en daar wringt vooral het schoentje, worden uitzonderingen voorzien wanneer het een massa-zending betreft, met name meldingen over indexaties, welvaartsaanpassingen, verhogingen minimumpensioenen, wijzigingen barema's ziekte- en invaliditeitsbijdrage, betaling van vergoedingen die slechts éénmaal per jaar worden uitbetaald (vakantiegeld, bijzondere verwarmingstoelage, ...) en de fiscale fiches. Kortom, de uitzonderingen wat betreft de massa-zending zijn veel talrijker dan de regel. De Ombudsman Pensioenen stelt bijgevolg de vraag of het mogelijk is voor de FPD om alle massa-zendingen voortaan per post te verzenden voor wie uitdrukkelijk gevraagd heeft om zijn briefwisseling per post te ontvangen zonder dat betrokkene dit telkens opnieuw moet vragen.

Doch veeleer dan de terugkeer naar de veel duurdere verzending per post moedigt de Ombudsman Pensioenen de pensioendiensten aan de uitdaging aan te gaan over te schakelen naar een digitale inclusiviteit. Hij pleit in dit kader voor de oprichting van een loket dat burgers op digitaal vlak ondersteuning aanbiedt. Vermits deze ondersteuning ook nuttig is voor alle andere overheidsdiensten kan deze rol dan ook vervuld worden door gemeentehuizen, sociale huizen, OCMW's bibliotheken en door de digihubs van Bpost.

Voor mensen in armoede, of die dreigen in armoede terecht te komen, ijvert de Ombudsman voor begeleidende maatregelen (zoals het ter beschikking stellen van tweedehands pc's en smartphones). Hij wijst ook naar de Resolutie van het Netwerk van Belgische Ombudsmannen, waarvan hij trouwens deel uitmaakt, om de toegang tot internet als basisbehoefte, waarvoor specifieke beschermingsregels moeten geleden, te beschouwen.

Voor de categorie van (toekomstig) gepensioneerden die niet de capaciteiten heeft om briefwisseling over de complexe pensioenmaterie te begrijpen is menselijk contact vaak de enige optie: het blijven investeren in de bereikbaarheid via telefoon en op onthaalpunten is dan ook cruciaal.

In hoofdstuk 5 worden 5 klachtendossiers besproken waarbij een pensioen werd teruggevorderd doch waarbij na onderzoek door de Ombudsman bleek dat de door de pensioendienst weerhouden verjaringstermijn niet correct was of dat de stuiting van de verjaring niet correct werd toegepast waardoor na bemiddeling de pensioenschuld minder groot was. Ondanks een signaal van de gepensioneerden dat volgens hen iets misgelopen was, doch waarbij zij deze fout niet exact konden benoemen, werden de fouten door de pensioendienst niet ontdekt en/of hersteld. De Ombudsman Pensioenen adviseert om zelfs bij een vaag signaal van de gepensioneerde het terugvorderingsproces volledig en grondig na te kijken op eventuele fouten of onvolmaaktheden. Dit temeer daar dergelijke terugvorderingen vaak een grote pensioenschuld bij de gepensioneerde veroorzaken. Verder adviseert de Ombudsman Pensioenen om alvorens een grote pensioenschuld te betekenen eerst zelf contact op te nemen met de gepensioneerde zodat deze op de hoogte is van wat hem te wachten staat en niet overmand wordt door verwondering of zelfs angst. Tevens kan de pensioendienst toelichting geven en raad geven hoe er in de toekomst kan voorkomen worden dat er opnieuw zo'n pensioenschuld zou ontstaan. Dit is tevens het ideale moment om de gepensioneerden te begeleiden in de aflossing van de schuld (b.v. doorverwijzen naar schuldbemiddelaar, gehele of gedeeltelijke kwijtschelding vragen bij de Raad voor Uitbetaling van de voordelen). Tot slot biedt deze werkwijze de gepensioneerde de mogelijkheid weerwoord te bieden of toelichting te geven bij een uitzonderings situatie.

In hoofdstuk 6 bespreken we de klachten van verschillende werknemers bij wie de melding op de pensioenbeslissing niet nageleefd werd. Aan verschillende werknemers werd immers op een pensioenbeslissing meegedeeld dat hun werknemerspensioen niet betaalbaar gesteld werd daar zij hun verklaring betreffende het uitoefenen van een beroepsactiviteit en vervangingsinkomen tijdens hun pensionering (Model 74) nog niet hadden teruggestuurd doch dat hun pensioen zou uitbetaald worden wanneer ze dit document zouden invullen en aan de betaalvoorwaarden voldeden. Het niet naleven van wat op de pensioenbeslissing vermeld stond was het gevolg van de verandering van de wetgeving einde 1995 (de wetgever heeft eind 1995 een artikel 3bis ingevoegd in KB nr. 50 dat stelt dat een werknemerspensioen enkel ingaat wanneer een pensioen daadwerkelijk en voor de eerste keer betaald wordt) die zo geïnterpreteerd kan worden dat voortaan niet enkel een Model 74 invullen vereist is doch dat er tevens een nieuwe pensioenaanvraag moet ingediend worden. Vermits een nieuwe pensioenaanvraag ten vroegste kan ingaan vanaf de maand volgend op het indienen van de aanvraag, kan het pensioen volgens deze interpretatie niet langer met terugwerkende kracht betaald worden. Daar de FPD nog jarenlang na de wetswijziging deze interpretatie niet toepaste en de

pensioenbeslissingen niet motiveerde in overeenstemming met deze nieuwe interpretatie pleit de Ombudsman Pensioenen ervoor dat:

- voor wat betreft de gepensioneerden aan wie indertijd werd meegedeeld dat het terugsturen van het Model 74 voldoende was om hun pensioen te laten uitbetalen de FPD zijn aangegane verbintenis inwilligt. D.w.z. dat voor deze gepensioneerden het terugsturen van het Model 74 waarin wordt meegedeeld dat alle niet-toegelaten beroepsactiviteit wordt stopgezet moet worden beschouwd als voldoende en dat dan ook vanaf de datum van deze stopzetting het pensioen moet worden uitgekeerd. Dit in navolging en naar analogie van het bemiddelingsresultaat van de Ombudsdienst Pensioenen in een Franstalig dossier;
- voor wat betreft de gepensioneerden die het Model 74 na de meegedeelde datum terugsturen (huidige tekst op de kennisgeving vereist dat het Model 74 wordt teruggezonden binnen de 3 maanden), deze datum van terugsturen zou worden beschouwd als de datum waarop een rechtsgeldige aanvraag werd ingediend;
- in de toekomst (na het aanpassen van de tekst op de kennisgeving en zo lang de wetgever de terminologie niet geüniformiseerd heeft) zijn huidige werkwijze (met name het pensioen betaalbaar te stellen vanaf de maand volgend op de nieuwe aanvraag) te behouden. In dit geval zal aan de gepensioneerde een correcte informatie zijn meegedeeld.

Meer algemeen bevelen wij de wetgever aan om het onderscheid tussen de toekennings- en betalingsvoorwaarden en de daaraan verbonden gevolgen duidelijk te definiëren door de hiertoe gebruikte terminologie te uniformiseren. In artikel 3bis KB nr. 50 wordt immers de term “gaat daadwerkelijk in” gehanteerd daar waar op andere plaatsen in de wetgeving op de werknemerspensioenen de termen “toekennen”, “uitbetalen” en “betaalbaar stellen” gebruikt worden.

Hoofdstuk 7 bevat een oproep tot uniformiseren van de werkwijze tussen de verschillende diensten van de FPD (afdeling ambtenarenpensioenen en afdeling werknemerspensioenen) inzake de controle op werken naast pensioen.

Wanneer een gepensioneerde een beroepsactiviteit uitoefent naast zijn pensioen zijn er grensbedragen waar de gepensioneerde zich aan dient te houden zonder dat het pensioen geschorst of verminderd wordt. Deze grens is hoger als men nog een kind ten laste heeft. In het in dit hoofdstuk besproken dossier paste de FPD de hogere grens niet toe aangezien de gepensioneerde geen kinderbijslag ontvangt voor zijn kind. Er zijn echter andere manieren om aan te tonen dat een kind toch ten laste is ook al wordt er geen kinderbijslag ontvangen. In de behandelde klacht heeft de FPD echter nooit nagevraagd of betrokkene aan één van de andere voorwaarden voldoet om van de hogere grens te genieten (in casu een kind van jonger dan 25 jaar opvoeden dat nog voltijds onderwijs volgt). In 2010 heeft PDOS, de voorloper van de afdeling ambtenarenpensioen van de FPD na bemiddeling door de Ombudsman Pensioenen van een identieke klacht -met dit verschil dat de gepensioneerde destijds een ambtenarenpensioen ontving waar deze nu een werknemerspensioen ontvangt -zijn praktijk aangepast door ook te vragen of voldaan is aan de voorwaarden uit artikel 9 van de wet van 5 april 1994 houdende regeling van de cumulatie van pensioenen van de openbare sector met inkomsten voortvloeiend uit de uitoefening van een beroepsactiviteit of met een vervangingsinkomen (inmiddels opgeheven en vervangen door het artikel 86 van de Programmawet van 28 juni 2013, identieke voorwaarden). Nu deed zich opnieuw dezelfde problematiek voor maar dan ik het kader van het werken na een werknemerspensioen. Wij hebben vastgesteld dat na de fusie van de RVP en de PDOS in de FPD de werkwijze wat betreft de controle op werken naast een werknemerspensioen niet gelijkgeschakeld is met deze wat betreft het werken naast een ambtenarenpensioen. Naar aanleiding van de bemiddeling door de Ombudsman heeft de FPD een synthesesnota opgesteld die aan de hand van voorbeelden preciseert hoe de wetgeving moet toegepast worden. Hierdoor is dit coördinatieprobleem opgelost.

In hoofdstuk 8 maken we de analyse van de gewijzigde werkwijze van de Federale Pensioendienst betreffende het ambtshalve pensioenonderzoek wanneer gehuwde gepensioneerden op een verschillend adres wonen, de zogenaamde feitelijke scheiding. Artikel 74 van het KB van 21 december 1967 stelt dat ingevolge de feitelijke scheiding het gezinspensioen dat aan de ene echtgenoot werd toegekend voor de helft aan elk van de echtgenoten dient uitbetaald te worden. Momenteel betaalt de Federale Pensioendienst het gezinspensioen nog per aaneenschakeling volledig verder uit aan één echtgenoot tot de adreswijziging verwerkt wordt. Dit wordt nadien niet rechtgezet door het teveel

uitgekeerd bedrag bij de ene partner terug te vorderen en uit te betalen aan de andere partner. De Federale Pensioendienst baseert zich in deze nieuwe werkwijze (een werkwijze die gehanteerd dient te worden voor de dossiers die ambtshalve moeten worden onderzocht ingevolge een feitelijke scheiding) voornamelijk op de hulpverleningsplicht uit het Burgerlijk Wetboek om de uitbetaling van het gezinspensioen slechts te splitsen nadat de verwerking van de gegevens is gebeurd.

Dit niettegenstaande artikel 74 van het KB van 21 december 1967 stelt dat ingevolge de feitelijke scheiding vanaf de maand volgend op het verschillende adres van de echtgenoten het gezinspensioen dat aan de ene echtgenoot werd toegekend voor de helft aan elk van de echtgenoten dient uitbetaald te worden.

Na een grondige analyse, van dit standpunt komt de Ombudsdienst Pensioenen tot de conclusie dat deze werkwijze ingaat tegen de pensioenwetgeving die van openbare orde is en daarenboven in een aantal gevallen leidt tot te veel inhouding van Ziekte- en invaliditeitsbijdragen. Daarenboven kan bij een feitelijke scheiding niet in alle gevallen op basis van de hulpverleningsplicht de uitbetaling van een deel van het gezinspensioen opgeëist worden van de andere echtgenoot.

Daarenboven stelt de Ombudsdienst Pensioenen vast dat de verwerkingsdatum niet op voorhand gekend is (wat leidt tot rechtsonzekerheid en soms zelfs financiële problemen bij de gepensioneerden) en de datum per dossier kan verschillen (wat leidt tot een ongelijke behandeling tussen gepensioneerden).

De Ombudsdienst Pensioenen beveelt daarom aan de FPD aan om niet enkel op aanvraag doch ook bij een ambtshalve pensioenonderzoek ingevolge een feitelijke scheiding vanaf de eerste dag van de maand volgend op de feitelijke scheiding de pensioenrechten opgesplitst uit te betalen (eventueel met terugwerkende kracht het pensioengedeelte uitbetalen aan de ene echtgenoot en het aan de andere echtgenoot te veel uitbetaalde pensioenbedrag terug te vorderen). Het snel reageren is onontbeerlijk voor de rechtszekerheid.

Dezelfde redenering wordt toegepast wanneer bij de uitbetaling van het pensioen als alleenstaande van de ene echtgenoot deze moet aangevuld worden tot de helft van het gezinspensioen en de uitbetaling van het pensioen als alleenstaande van de andere echtgenoot dient verminderd te worden tot de helft van het gezinspensioen ingevolge een feitelijke scheiding.

Hoofdstuk 9 bevat een overzicht van de klachten die behandeld werden in het kader van de regularisatie van de studieperiodes. Het hoger onderwijs omvat naast opleidingen van de eerste (Bachelor/Kandidatuur) en tweede cyclus (Master/Licentiaat) onder andere ook opleidingen die leiden tot de titel van Gediplomeerde in de Aanvullende Studies (diploma's die enkel kunnen worden aangevat als men reeds in het bezit is van een ander diploma van de 2de cyclus (Licentiaat/master)). De FPD beschouwde deze studies van hetzelfde niveau als de Masteropleidingen (2de cyclus) en weigerde de regularisatie van studieperiodes voor deze opleidingen omdat er slechts 1 diploma van de 2de cyclus kon aanleiding geven tot regularisatie. Doch de wetgeving stelt dat onder 'één enkel diploma' het laatst behaalde diploma dient verstaan te worden evenals alle andere daaraan voorafgaande diploma's die vereist waren voor het behalen van dat diploma. De Ombudsman kon aantonen dat deze studies Gediplomeerde in de Aanvullende Studies" enkel behaald konden worden na het eerder behalen van een masterdiploma van de tweede cyclus waardoor het principe van "één enkel diploma" wel degelijk gerespecteerd wordt. Na bemiddeling door de Ombudsman aanvaardt de FPD nu ook de regularisatie van studieperiodes tot het behalen van de titel van gediplomeerde in de aanvullende studies.

Daar waar in het vorige Jaarverslag de Ombudsdienst Pensioenen meerdere klachten ontving van gepensioneerden die te lang moesten wachten op een voorstel tot regularisatie van de Nederlandstalige sector ambtenaren, ontvingen we nu verschillende klachten van toekomstig gepensioneerden die geen gebruik meer konden maken van het gunsttarief daar ze te laat hun keuze gemaakt hadden. Als de FPD een aanvraag om regularisatie van studieperiodes ontvangt stuurt hij na onderzoek een regularisatievoorstel. Hij vermeldt in dit voorstel dat betrokkene zijn keuze moet kenbaar maken binnen de vier maanden. Als betrokkene zijn keuze buiten deze termijn aan de FPD bezorgt dan beschouwt de FPD deze keuze als een nieuwe aanvraag. Hij verstuurt dan een nieuw voorstel. Doordat de overgangsmaatregel met voordelige regularisatietarieven afliep eind november 2020 betekent dit voor betrokkenen die vanaf december 2020 een nieuw voorstel ontvangen een fikse verhoging van het te betalen regularisatiebedrag. Nochtans is de termijn van vier maanden die de FPD vermeldt in zijn

briefwisseling aan de betrokkene om zijn keuze kenbaar te maken geen wettelijk vastgestelde termijn maar een administratieve termijn. Terwijl de FPD sector ambtenaren – waar de behandelingstermijn van de Nederlandstalige regularisatiedossiers vaker te lang was – algemeen een termijn hanteert van 6 maanden, hanteert de FPD sector werknemers een termijn van 4 maanden, weliswaar met uitzonderingen voor speciale situaties. Het gebrek aan een duidelijke wettelijke regeling en het feit dat de FPD naar gelang het een regularisatievoorstel betreft dat moet getroffen worden door de sectie ambtenaren dan wel door de sectie werknemers een andere termijn toepast kan aanleiding geven tot betwistingen. De Ombudsman beveelt aan de wetgever aan om duidelijk in de wet de termijnen te bepalen waarbinnen de betrokkene zijn keuze aan de administratie moet kenbaar maken.

In een tiende hoofdstuk beveelt de Ombudsman Pensioenen aan om artikel 6,3° van de wet van 1 maart 1977 aan te passen zodat alle gepensioneerden voortaan vanaf de maand volgend op het bereiken van het indexcijfer een verhoging van hun pensioen bekomen. Dit zonder onderscheid te maken tussen de vooraf betaalde en de na vervallen termijn betaalde pensioenen daar dit onderscheid niet meer op een objectief criterium berust dat redelijk verantwoord is. Deze wetsaanpassing is immers noodzakelijk om een wettelijk basis te geven aan de praktijk van de FPD en Ethias toe te laten zijn werkwijze op dezelfde lijn te brengen dan deze van de FPD zodat er geen onderscheid meer is tussen de pensioeninstelling die het pensioen uitbetaalt. De keuze door de werkgever van de pensioeninstelling aan wie hij de uitbetaling van het pensioen heeft toevertrouwd is volgens de Ombudsman Pensioenen geen objectief criterium voor een verschil in behandeling.

In hoofdstuk 11 tonen we de impact aan van de aanbevelingen of signalen die door de Ombudsman aan de wetgevende of uitvoerende macht werden gegeven. Zo beval de Ombudsman Pensioenen in het Jaarverslag 2018 aan om duidelijk te definiëren of de dag van vertrek uit en aankomst in België wel of niet mee moest meegeteld worden om te bepalen of een IGO-genietter de maximumverblijftermijn van 29 dagen in het buitenland al dan niet overschrijdt. De Minister van Pensioenen willigde deze aanbeveling in en bepaalde bij KB van 17 oktober 2021 dat zowel de dag van vertrek als aankomst niet meer in aanmerking genomen worden als verblijf in het buitenland. Hierdoor wordt duidelijkheid gebracht en de potentiële ongerustheid bij IGO-genietters weggenomen.

Het twaalfde hoofdstuk is gewijd aan de statistische gegevens.

In hoofdstuk 13 wordt toegelicht hoe de Ombudsdienst Pensioenen omgaat met klachten over het pensioenbeleid, vragen om informatie, klachten over buitenlandse pensioeninstellingen, onontvankelijke klachten en klachten waarvoor de Ombudsdienst Pensioenen niet bevoegd is.

In hoofdstuk 14 staan we stil bij de werking en de middelen van de Ombudsdienst Pensioenen. Aan bod komen het personeelsbestand, de financiële middelen, de informatica, de huisvesting, het lidmaatschap van ombudsmanorganisaties, de samenwerking met de universitaire wereld, de publicatie van ombudsjurisprudentie, de permanente vorming, het nieuw opgezette project inzake kennismanagement, de modernisering van de database en de bekendmaking van het jaarverslag en de samenwerking met collega's ombudsmannen. Wat de bekendmaking van het jaarverslag betrof viel dit jaar de grote belangstelling op van de parlementsleden zetelend in de Commissie Sociale Zaken. Naast de twee zittingen waarin de Ombudsmannen toelichting gaven bij het Jaarverslag en vragen hierover beantwoorden, zijn ook nadien nog over meerdere in het Jaarverslag 2020 aangekaarte items parlementaire vragen gesteld. Tot slot in dit hoofdstuk drukt het College van Ombudsmannen de hoop uit dat in 2022, wanneer de Ombudsdienst Pensioenen zijn 25ste verjaardag viert, gevolg zal gegeven worden aan de algemene aanbeveling van 2021 om de reglementering betreffende de inrichting en werking van de Ombudsdienst Pensioenen die volledig achterhaald is te herzien zodat ook in de toekomst een goede dienstverlening aan de (toekomstig) gepensioneerden kan geboden worden.

In het voorlaatste hoofdstuk vindt u de aanbevelingen kort samengevat.

In het laatste hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van een aantal nuttige adressen.

Last but not least heeft het College van Ombudsmannen Pensioenen in het vorige jaarverslag, dit betreffende het werkingsjaar 2020, de verschillende pensioendiensten uitdrukkelijk gefeliciteerd met de wijze waarop zij de coronapandemie met flexibiliteit, moed, standvastigheid en empathie hebben aangepakt. Dit jaar wil het College zijn eigen personeel feliciteren en zijn dankbaarheid uitspreken voor hun inzet en professionalisme.

my **pension.be**

Uw online
pensioendossier

AANMELDEN

Problemen bij het aanmelden?

Recent nieuws

Veranderingen op 01.01.2022

In januari 2022 zijn er enkele veranderingen gepland voor de pensioenen en andere sociale voordelen.

Het kan zijn dat uw pensioenbedrag daardoor verandert. U moet niets doen, wij passen uw pensioen of IGO automatisch aan.

In januari ontvangt u meer gedetailleerde informatie over deze veranderingen. Houd dus zeker de e-mail aflevering op mypension.be in de gaten.

In afwachting daarvan, zetten we alles op een rijtje op mijnpensioenverandert.be.

Het mypension.be-team

Wij gebruiken cookies om deze site gebruiksvriendelijker te maken.

Meer weten

Ok, ik begrijp het

Mypension

1 HOOFDSTUK

Mypension

Mypension is een prachtige tool die toelaat nog tijdens de tewerkstelling de loopbaangegevens in te kijken die later gebruikt zullen worden om het pensioen te berekenen.

Voor de loopbaangegevens is mypension.be afhankelijk van gegevens die de werkgevers en de instellingen die sociale uitkeringen toekennen (zoals RVA, mutualiteiten) doorgeven. Zijn die niet correct of onvolledig, dan wordt het berekende pensioenbedrag evenals de vroegst mogelijke pensioendatum beïnvloed.

De Ombudsman Pensioenen raadt daarom iedereen aan om zijn loopbaangegevens op mypension.be te controleren. Als er fouten zijn, kan je die via een melding aan de pensioendienst laten rechtzetten zodat jouw pensioen en vroegst mogelijke pensioendatum later correct berekend worden. Aan de hand van een voorbeeld wordt uiteengezet dat de raadpleging van mypension soms onontbeerlijk is voor de juiste berekening van het pensioen daar in uitzonderingsgevallen de loopbaangegevens (in casu veroordeling van de RVA tot uitbetaling van werkloosheidsuitkeringen voor een periode gelegen in het verleden bij een vonnis door de rechter) afkomstig van de instellingen van sociale zekerheid of werkgevers niet volledig zijn.

Voor een vastbenoemde ambtenaar is het ook van belang na te kijken of het diploma – dat ook door de werkgever doorgegeven wordt – dat nodig was voor de vaste benoeming of bevordering correct vermeld is op mypension. Ook dit kan momenteel nog een impact hebben op de vroegst mogelijke pensioendatum die in mypension verschijnt. Doch de verantwoordelijkheid voor het nakijken van loopbaangegevens alleen bij de gepensioneerde leggen gaat te ver. Daarom roept de Ombudsman Pensioenen de pensioendiensten op een aantal jaren voor de vroegst mogelijke ingangsdatum van een pensioen (bijvoorbeeld rond de leeftijd van 57 jaar) de loopbaangegevens (inclusief de in aanmerking genomen diploma's) reeds proactief na te kijken evenals een cleaning door te voeren wat betreft de anomalieën in de berekeningsmodules.

Zolang dit niet gebeurd is, is het immers niet zeker dat de op mypension vermeldde vroegst mogelijke pensioendatum correct is en of het dus opportuun is reeds een pensioenaanvraag in te dienen.

In dit kader wordt een klacht besproken waarbij zelfs bij het verzenden van de vroegst mogelijke pensioendatum na het indienen van een pensioenaanvraag de verificatie van de loopbaangegevens (in casu het diploma dat vermeld stond als in aanmerking komend voor de vaste benoeming) niet gebeurd was zodat de bevestiging van de op mypension gepubliceerde vroegst mogelijke pensioendatum foutief was. De FPD gaf toe dat een systematische controle op de correctheid van de ingegeven diplomagegevens bij de vaststelling van de vroegst mogelijke pensioendatum niet gebeurde waardoor zeer sporadisch een verkeerde pensioendatum aan de toekomstig gepensioneerde die een pensioenaanvraag had ingediend werd meegedeeld. Gezien heel wat gepensioneerden op basis van de vroegst mogelijke pensioendatum beslissingen met zeer verstrekkende gevolgen treffen zoals bijvoorbeeld het indienen van ontslag wordt na bemiddeling van de Ombudsman door de FPD voor de toekomst de instructie gegeven aan zijn personeel bij het meedelen van de vroegst mogelijke pensioendatum de in aanmerking genomen diploma's grondig na te kijken. Ook dit is nog een extra argument om proactief de loopbaangegevens na te kijken en een cleaning door te voeren wat betreft de anomalieën in de berekeningsmodules.

Tot slot toont de eerst besproken klacht ook aan dat wanneer er loopbaangegevens aangepast worden deze aanpassing vanuit de dienst loopbaanbeheer ook meegedeeld moet worden aan de afdeling regularisatie studieperiode. Een slechte coördinatie tussen beiden diensten kan immers leiden tot een foutief bedrag dat dient betaald te worden om de studieperiode te regulariseren.

De feiten

Mevrouw Veranneman heeft mypension geconsulteerd. Ze merkt dat de periodes dat ze kinderen opgevoed heeft niet voorkomen in haar pensioenloopbaan. Op 13 oktober 2019 maakte ze hiervan melding bij de FPD.

Op 25 oktober 2019 wordt het jaar 1986 in de loopbaan opgenomen als opvoedingstijdvakken.

Op 1 september 2020 meldt ze dat ze het hiermee niet eens is en ook de jaren 1984 en 1985 wenst opgenomen te zien als opvoedingstijdvakken.

Op 10 oktober 2020 herinnert ze haar vraag.

Nadat ze ook dan nog geen antwoord krijgt van de FPD op haar vragen over de aanneembaarheid van perioden van kinderopvoeding voor de vaststelling van de vroegst mogelijke pensioendatum (P-datum) neemt zij op 4 mei 2021 contact op met de Ombudsdienst Pensioenen. Ondanks alle bewijsstukken en informatie die zij aan de FPD bezorgde blijft haar P-datum onveranderd.

Bedenkingen

De oudste zoon van mevrouw Veranneman wordt geboren op 26 november 1983. Zij deed in 1984 en 1985 vrijwillig afstand van haar werkloosheidsvergoedingen om zich zo te kunnen toewijden aan de zorg voor haar zoon. Zij merkte in mypension dat deze periode ontbreekt in haar loopbaan. Zij wenst dat deze periode wordt opgenomen in de berekening van de vroegst mogelijke pensioendatum.

Op de vraag van de Ombudsdienst Pensioenen antwoordde de FPD dat op basis van de in het dossier aanwezige loopbaangegevens er geen bijkomende jaren kinderopvoedingstijdvakken konden worden toegekend.

De perioden tijdens dewelke de belanghebbende zijn beroepsloopbaan heeft onderbroken om een kind op te voeden dat minder dan zes jaar oud is worden in aanmerking genomen om na te gaan of ze voldoende jaren heeft om vervroegd met pensioen te gaan (toegang tot het pensioen). Deze perioden openen echter geen pensioenrechten.

Deze perioden kunnen slechts tot beloop van 36 volle maanden in aanmerking worden genomen voor de toegang tot het pensioen in zoverre de belanghebbende voor het einde van het vijfde kalenderjaar dat volgt op dit van het begin van de onderbreking een beroepsactiviteit heeft hernomen waarvoor pensioenrechten kunnen worden geopend en in zoverre deze activiteit gedurende ten minste één jaar werd uitgeoefend.

De berekening van de 3 jaren kinderopvoedingstijdvakken gebeurt automatisch vanaf het moment dat de gegevens van de kinderen zijn ingebracht in het systeem. Gelet op de geboortedatum van de zoon van mevrouw Veranneman (23 november 1983) gaat het om de periode van 26 november 1983 tot 25 november 1989.

Uit de loopbaangegevens blijkt dat de laatst gekende tewerkstelling 23 dagen in 1982 betrof. De FPD concludeerde hieruit terecht dat zij haar loopbaan niet onderbrak om een kind op te voeden want ze was al in 1982 gestopt. Daarom kunnen ook geen opvoedingstijdvakken worden gegeven.

De eerste loopbaangegevens na deze stopzetting zijn terug te vinden in 1986 (16 werkdagen en 1 dag werkloosheid). Dit was niet voldoende om het jaar 1986 op te nemen voor de loopbaanvoorwaarde (voldoet niet aan de vereiste 104 voltijdse dagequivalenten). Bijgevolg situeren de kinderopvoedingstijdvakken zich in 1986.

Voor 1987, 1988 en 1989 geldt dan weer dat de betrokkene reeds voldoende verzekerd was als werknemer en ambtenaar om mee te tellen als geldige jaren voor de loopbaanvoorwaarde zonder gebruik te moeten maken van de kinderopvoedingstijdvakken.

De FPD kon dus de door betrokkene gevraagde jaren 1984 en 1985 niet opnemen in de loopbaan voor de vaststelling van de vroegst mogelijke pensioendatum.

Nochtans beweerde betrokkene over bewijsstukken te beschikken dat zij in 1983 nog werkloosheidsvergoedingen zou ontvangen hebben. De FPD heeft echter geen aangiften van de RVA en betrokkene legde geen bewijsstukken voor die periode voor.¹

Het probleem is hier dus dat de betrokkene geen loopbaangegevens heeft van het jaar 1983 en dat ze daarom niet aan de voorwaarden voldoet om kinderopvoedingstijdvakken te krijgen voor 1984 en 1985. Zij vermeldt wel dat ze nog werkloosheidsuitkeringen heeft genoten in 1983 maar daarvan is er geen aangifte van de RVA, noch een ander bewijs van de betrokkene in het dossier of de archieven van de RVA terug te vinden. Het bewijs dat ze aan de FPD doorzendt betreft werkloosheidsgegevens voor de jaren 1986-1987. Dit toont dus niet aan dat ze in 1983 werkloosheidsuitkeringen genoten heeft.

Onze tussenkomst zorgde ervoor dat de FPD een nieuw onderzoek startte en zich opnieuw tot betrokkene wendde om bewijsstukken op te vragen.

De Ombudsdienst Pensioenen volgde het dossier van nabij op en nam ook meermaals contact op met mevrouw Veranneman. Uit deze contacten en de informatie die mevrouw Veranneman ons nog bezorgde blijkt dat mevrouw Veranneman voor de periode van 1981 tot 1983 werkloosheidsvergoedingen ontvangen had in 1987: het betrof achterstallen na een arrest van het Arbeidshof. Zij bezorgde ook dit arrest.

Uit het arrest van het Arbeidshof van 7 april 1987 blijkt dat mevrouw Veranneman aanspraak maakte op een werkloosheidsvergoeding van 10 juli 1981 tot 16 november 1981. Dit betekent dat de loopbaan in 1981 kon aangevuld worden met werkloosheidsdagen waardoor zij voor het jaar 1981 een totaal van 107 voltijdse dagequivalenten gelijkstelling bewijst. Hierdoor kan het jaar 1981 in aanmerking genomen worden voor de loopbaanvoorwaarde (wat tot dan niet het geval was).

Omdat het arrest vermeldt dat zij na 16 november 1981 aanspraak maakte op werkloosheidsvergoedingen vult de FPD de loopbaan tevens verder aan tot 31 oktober 1982 (met uitzondering van de dagen tewerkstelling die reeds in de loopbaan geregistreerd waren). Hierdoor kan ook het jaar 1982 nu in aanmerking genomen worden om de P-datum te bepalen.

Dit betekent dat de jaren 1981 en 1982 nu wel in aanmerking komen voor de loopbaanvoorwaarde. De jaren 1984 en 1985 blijven uitgesloten voor de loopbaanvoorwaarde.

Hiermee was volgens de Ombudsdienst Pensioenen het dossier nog niet volledig afgewerkt.

Mevrouw Veranneman had de regularisatie van haar studieperioden gevraagd. De FPD had hierover reeds in 2019 een beslissing genomen.

Mevrouw Veranneman was ambtenaar en had derhalve recht op een diplomabonificatie. Gelet op haar loopbaan, berekend tot eind 2017, had zij recht op een verworven recht (lees gratis diplomabonificatie) van 27 maanden en diende zij nog slechts 9 maanden studieperiode te regulariseren (diploma behaald na 36 maanden studies). Mevrouw Veranneman had haar regularisatiebijdrage nog in 2019 betaald.

Wij meenden dat door het in aanmerking nemen van een bijkomende periode voor de loopbaanvoorwaarde ook het verworven recht en de te regulariseren studieperiode dienden herzien te worden. Immers, het verworven recht inzake diplomabonificatie is gebaseerd op de loopbaan tot 30 november 2017. Bij de berekening van het verworven recht inzake diplomabonificatie wordt de loopbaan berekend zoals die in de regeling voor werknemers wordt in aanmerking genomen voor de loopbaanvoorwaarde.

De FPD onderzocht het dossier opnieuw op vraag van de Ombudsdienst Pensioenen. Er werd haar een extra maand gratis diplomabonificatie toegekend. De te veel betaalde regularisatiebijdrage (108,38 euro) betaalde de FPD terug.

Conclusie 1

De Ombudsdienst Pensioenen stelt vast dat op onze vraag de FPD een nieuw onderzoek van het dossier van mevrouw Veranneman heeft opgestart. Bij dit nieuwe onderzoek werden aan betrokkene gerichte vragen gesteld over haar loopbaan.

¹ De bewijsstukken die betrokkene aan de FPD (en ook aan ons) bezorgde betroffen de jaren 1986 en 1987. Deze jaren werden evenwel al opgenomen voor de vaststelling van de P-datum.

Uiteindelijk was de informatie die betrokkene aan de FPD stuurde geen afdoende bewijs om de door haar gevraagde periode in haar loopbaan op te nemen als kinderopvoedingstijdvakken. Wel werd het mogelijk om op basis van nieuwe bewijzen een werkloosheidsperiode (na een veroordeling van de RVA door een rechter) toe te kennen en op te nemen voor de loopbaanvoorwaarde.

Dit dossier toont aan dat in uitzonderingsgevallen wanneer de loopbaangegevens afkomstig van de instellingen van sociale zekerheid of werkgevers niet volledig zijn (in casu veroordeling van de RVA tot uitbetaling van werkloosheidsuitkeringen voor een periode gelegen in het verleden bij een vonnis door de rechter) het nakijken van de loopbaangegevens in mypension door de burger onontbeerlijk is om de juiste berekening van de vroegst mogelijke pensioendatum en het juiste bedrag van de regularisatie van de studieperiode evenals het pensioenbedrag vast te stellen.

Als de burger merkt dat er ergens loopbaangegevens ontbreken of zouden verkeerd kunnen zijn dan raden wij aan om dit zo snel mogelijk aan de FPD te melden en niet te wachten tot de pensionering. Enkel als de gegevens in mypension volledig en correct zijn kan er een betrouwbare vroegst mogelijke pensioendatum en geraamd pensioenbedrag in mypension geraadpleegd worden.

De pensioendiensten doen immers grote inspanningen om de loopbaandatabank te voeden met gegevens die ze nodig hebben. Doch is het niet steeds mogelijk op deze wijze alle informatie te bekomen die ze nodig hebben om de pensioenen correct en juist te berekenen en te betalen. Een veroordeling van de RVA tot uitbetaling van werkloosheidsuitkeringen bij vonnis door de rechter voor een periode gelegen in het verleden is hier een voorbeeld van.

Conclusie 2

Door de tussenkomst van de Ombudsman Pensioenen werd ook de regularisatie van de studieperioden nagekeken. De wijziging in de loopbaan heeft immers een invloed op het verworven recht inzake diplomabonificatie.

De Ombudsman Pensioenen stelt helaas vast dat de coördinatie tussen de verschillende diensten van de FPD nog steeds niet altijd optimaal is. Bovendien is er geen signaal vanuit het systeem dat er een wijziging in de loopbaan is opgetreden die mogelijks een invloed zou kunnen hebben op de door betrokkene geregulariseerde studieperiode.

De Ombudsdienst Pensioenen roept de FPD (weer) op om verder werk te maken van een nog betere coördinatie tussen diensten en verder in te zetten op geautomatiseerde controlemechanismen zodat het systeem onmiddellijk bij bepaalde wijzigingen in de loopbaan de mogelijke invloed op andere domeinen detecteert en meldt.

DOSSIERS 35515 – 35561 – E.A.

De feiten

Op 25 maart 2021 bevestigt de FPD aan mevrouw Plasschaert dat haar vroegst mogelijke pensioendatum (= P-datum) vastgesteld wordt op 1 oktober 2021. Deze beslissing werd echter op 10 april 2021 ingetrokken. Haar P-datum werd vastgesteld op 1 mei 2023. Mevrouw Plasschaert klaagt zich erover dat haar universitair diploma niet in aanmerking wordt genomen bij de vaststelling van haar vroegst mogelijke pensioendatum.

In mypension kon mevrouw Damien vaststellen dat zij vanaf 1 juni 2021 met pensioen kon gaan. Mevrouw Damien wenste haar pensioen vanaf die datum te bekomen en diende in oktober 2020 haar pensioenaanvraag in. Op 15 oktober 2020 bevestigde de FPD haar vroegst mogelijke pensioendatum. In april 2021 wijzigt de FPD zijn beslissing. Zij kan haar pensioen pas bekomen vanaf 1 mei 2022. Mevrouw Damien meent dat het niet kan dat zo'n 6 weken voor haar geplande pensionering haar pensioen wordt uitgesteld, zeker omdat het eerder werd bevestigd.

Mevrouw Hobaert klaagt zich over het gebrek aan duidelijkheid over het bedrag dat zij zou ontvangen bij een pensionering wegens ziekte. Hoewel dit verzoek los staat van de hier besproken problematiek past het om ook haar dossier hier te vermelden. In haar elektronisch dossier werd door de werkgever een diploma van 1 jaar ingegeven.

Bedenkingen

Mevrouw Plasschaert werd in juli 2021 62 jaar. Om op de leeftijd van 62 jaar met pensioen te kunnen gaan moet zij een loopbaan bewijzen van 43 jaar waarbij elk jaar minstens overeenstemt met een tewerkstelling of gelijkstelling van 4 maanden. Op 63 jaar moet een loopbaan bewezen worden van minstens 42 jaar. Vanaf de leeftijd van 65 wordt er geen loopbaanvereiste meer gesteld. Personen die in 2016 57 of 58 jaar waren genieten in de regeling voor ambtenaren nog van een overgangsmaatregel.

Wij stellen vast dat zij zonder de studieperiode op haar 62ste (1 augustus 2021) een loopbaan bewijst van 40 jaar, dit is van 1982 tot en met 2021 (het jaar 1981 telt slechts 3 maanden tewerkstelling en telt bijgevolg niet mee).

Een licentiaatsdiploma behaald na een studie van 4 jaren dat noodzakelijk was voor de vaste benoeming of bij een latere bevordering telt in 2021 voor wat de loopbaanvoorwaarde betreft nog mee voor 12 maanden². Hierdoor bedraagt haar loopbaan die in aanmerking komt voor de vaststelling van de P-datum in 2021 in totaal 41 jaar. Dit is dus te weinig om in 2021 haar pensioen te kunnen bekomen.

Gelet op het feit dat mevrouw Plasschaert in 2016 de leeftijd van 57 jaar bereikte voorziet een overgangsmaatregel³ dat zij in ieder geval haar pensioen kan bekomen bij het verstrijken van een periode van twee jaar diensten die aanvangt op het ogenblik waarop zij, op basis van de wetgeving van kracht op 31 december 2015, de voorwaarden vervult om vervroegd op pensioen te kunnen gaan.

Volgens de vroegere wetgeving kon de diplomabonificatie volledig meetellen voor de loopbaanvoorwaarde. Bovendien moest een persoon op de leeftijd van 60 jaar een loopbaan bewijzen van minstens 42 jaar. Door het in aanmerking nemen van de volledige diplomabonificatie kon mevrouw Plasschaert onder de vroegere wetgeving op de leeftijd van 60 jaar met pensioen (1 augustus 2019). Door de overgangsmaatregel kon zij in die situatie op 1 augustus 2021 haar pensioen bekomen.

Dit is meteen ook de datum die de FPD bevestigde op 25 maart 2021 naar aanleiding van haar pensioen-aanvraag.

De FPD betekent de vroegst mogelijke pensioendatum op basis van de gegevens die zich in het elektronisch dossier (Capelo) bevinden en die door de werkgever als dusdanig werden ingegeven. Ook mypension berekent automatisch de P-datum en het pensioenbedrag op basis van de gegevens uit het elektronisch dossier.

Het is pas bij de uiteindelijke berekening van het pensioen dat de FPD het dossier nader onderzocht heeft. Het is bij dit onderzoek dat de FPD vaststelde dat de werkgever de loopbaangegevens niet correct inbracht in het elektronisch dossier. Immers, uit het onderzoek van de FPD bleek dat het diploma van licentiaat geen noodzakelijke voorwaarde was voor haar bevordering naar niveau A. Zij kan bijgevolg geen gratis diplomabonificatie bekomen.

Immers, het bevorderingsexamen was niet alleen toegankelijk voor personen met een universitair diploma maar ook voor personen die geen diploma van het hoger onderwijs hadden behaald. Het bezit van een universitair diploma kon dan ook bezwaarlijk als een noodzakelijke voorwaarde beschouwd worden, ook al diende zij door het bezit van haar licentiaatsdiploma de bij het examen horende brevetten niet te behalen (vrijstelling). Dit doet uiteraard geen afbreuk aan het feit dat het bezit van het universitair diploma voor haar een hulp was bij het afleggen van en het slagen in het examen.

Op 1 april 2021 stelde de FPD vast dat de loopbaangegevens niet correct waren en nam een nieuwe beslissing. Hij deelde haar mee dat zij ten vroegste op 1 mei 2023 haar pensioen kon bekomen.

Wij konden niet anders dan de beslissing van de FPD bevestigen. Door het verdwijnen van de diplomabonificatie uit de loopbaan bewijst mevrouw Plasschaert op haar 62ste slechts een loopbaan

² Wet 9 juli 1969 tot wijziging en aanvulling van de wetgeving betreffende de rust- en overlevingspensioenen van het personeel van de openbare sector, artikel 36bis bepaalt dat voor wat betreft het recht op pensioen de duur van de diplomabonificatie vanaf 2016 verminderd wordt. Voor een diploma behaald na een studie van 4 jaar bedraagt deze vermindering 6 maanden per kalenderjaar. Dit betekent dat de studieduur van 48 maanden (4 jaar) in 2021 verminderd wordt met 36 maanden en er bijgevolg nog een diplomabonificatie van 12 maanden meetelt voor de vaststelling van de P-datum.

³ Wet 10 augustus 2015 tot verhoging van de wettelijke leeftijd voor het rustpensioen en tot wijziging van de voorwaarden voor de toegang tot het vervroegd pensioen en de minimumleeftijd van het overlevingspensioen, artikel 5.

van 40 jaar. Op 1 mei 2023 bewijst zij een loopbaan van 42 jaar (4 maanden in 2023 geven voor de loopbaanvoorwaarde een extra jaar).

Ook de toepassing van de overgangsmaatregel brengt voor mevrouw Plasschaert geen soelaas. Immers, zonder de diplomabonificatie bewijst zij op haar 61ste een loopbaan van 41 jaar en kon zij onder de oude wetgeving het vervroegd pensioen bekomen. Het verschil tussen de toepassing van de oude en de nieuwe wetgeving mag maximaal 2 jaar bedragen waardoor zij ook in toepassing van de overgangsmaatregel vanaf 1 mei 2023 het vervroegd pensioen kan bekomen.

Voor de volledigheid moeten wij hier nog verduidelijken dat mevrouw Plasschaert haar pensioenaanvraag slechts een paar weken voor de ingangsdatum van haar pensioen indiende en de rechtzetting van de P-datum drie weken na de foutief vastgestelde P-datum gebeurde.

Ook in het dossier van mevrouw Damien bleek een verkeerd aangegeven diploma door de werkgever aan de basis te liggen van de verkeerde P-datum in mypension en de foutieve bevestiging van de vroegst mogelijke pensioendatum door de FPD naar aanleiding van de pensioenaanvraag.

De werkgever had het diploma van maatschappelijk werker (studieduur 3 jaar) in Capelo ingebracht. Bij de oorspronkelijke vaststelling van de vroegst mogelijke pensioendatum nam de FPD de loopbaangegevens zoals ingegeven door de werkgever over. Hierdoor voldeed mevrouw Damien op 1 juni 2021 aan de loopbaanvoorwaarde om het vervroegd pensioen te bekomen.

Dit diploma was evenwel geen noodzakelijke voorwaarde om benoemd te worden. Volgens de FPD had de werkgever dit diploma bijgevolg niet mogen inbrengen in Capelo.

De werkgever betwiste evenwel dat hij aan de basis lag van de verkeerde inlichtingen. Hij meende dat het duidelijk was dat hij alle diploma's moest aangeven in het elektronisch dossier, ook de diploma's die niet noodzakelijk waren voor de vaste benoeming.

Het is de werkgever die de correcte gegevens in de loopbaan moet inbrengen. Volgens de wetgeving die het elektronisch loopbaandossier regelt (Wet van 29 december 2010 houdende diverse bepalingen, artikel 141) en de administratieve instructies mag een diploma enkel in het elektronisch dossier worden ingegeven als het diploma noodzakelijk was bij een benoeming of latere bevordering.

Artikel 141 van de wet van 29 december 2010: *“Als het diploma een voorwaarde is voor de aanwerving of een latere benoeming, is de werkgever gehouden een elektronisch attest “gegevens met betrekking tot het diploma” aan te geven en te valideren voor zover deze diplomagegevens niet dienen opgenomen te worden in een elektronisch attest “historische gegevens” of voor zover een vorige werkgever geen elektronisch attest dient aan te geven en te valideren voor hetzelfde diploma. (...)”*

Administratieve instructies: *“5. De lijn van de titels en diploma's*

Naast de eigenlijke loopbaangegevens (prestaties, wedden en weddenbijslagen), is de aangevende werkgever verplicht om de gegevens over te maken die betrekking hebben op de diploma's die de werknemers in hun bezit hebben, op voorwaarde dat deze diploma's aanleiding kunnen geven tot de toekenning van een tijdbonificatie in de berekening van het pensioen van de overheidssector.

De twee minimumvoorwaarden opdat een diploma in aanmerking genomen kan worden voor een bonificatie zijn de volgende:

- *dit diploma moet uitgaan van hoger universitair of niet-universitair onderwijs of moet een diploma van hoger technisch, maritiem of kunstonderwijs, met volledig leerplan betreffen dat overeenstemt met studies waarvan de duur gelijk is aan of langer is dan 2 jaar;*
- *het bezit van dit diploma is een voorwaarde waaraan de betrokkene heeft moeten voldoen op het tijdstip van zijn aanwerving, of op het tijdstip van een latere benoeming.*

Enkel de aangevende werkgever is in staat te bepalen of er een link bestaat tussen het bezit van een diploma van hoger onderwijs en de functie die door deze werknemer wordt of werd uitgeoefend.”

Bij mevrouw Hobaert gaf de werkgever een diploma van 1 jaar aan. Dit werd ook zo vermeld in het loopbaanoverzicht dat de FPD mevrouw Hobaert toestuurde op 9 juni 2016.

Hoewel in het loopbaanoverzicht duidelijk een diploma na 1 jaar studie werd vermeld, reageerde mevrouw Hobaert hierop niet. De FPD ging er bijgevolg vanuit dat mevrouw Hobaert recht had op een gratis diplomabonificatie van 1 jaar.

Het is pas op het ogenblik dat mevrouw Hobaert, naar aanleiding van haar aanvraag tot regularisatie van haar studieperioden melding maakte bij de FPD van het foutief aangegeven diploma dat deze haar vroeg om via haar werkgever de gegevens te laten aanpassen. In april 2021 paste de werkgever de gegevens aan.

Mevrouw Hobaert behaalde het diploma van gebrevetteerde verpleegster. Dit diploma dat behoort tot het hoger secundair onderwijs kan geen aanleiding geven tot een gratis diplomabonificatie.

Conclusie

Wij moeten in alle gevallen vaststellen dat de aanpassing van de gegevens correct gebeurde. Wij kunnen ook niet anders dan bevestigen dat de FPD de nieuwe vroegst mogelijke datum of regularisatie van de studieperiode terecht wijzigde. Hij moet immers de wetgeving correct toepassen en in alle gevallen op dezelfde wijze.

Doordat de aanpassing gebeurde voor de pensioendatum (of voor de definitieve uitwerking van de regularisatie aanvraag) zijn er nog geen definitieve rechtsgevolgen op pensioenvlak ontstaan.

Mevrouw Plasschaert meldt dat ze de plannen betreffende de opvang van haar kleinkinderen diende te herzien. Tevens stelt ze in de brief de situatie te ervaren als “niet menselijk”.

Mevrouw Damien meldt dat ze mentaal al volledig in een pensioenmodus zat en al uitkeek naar haar pensioendatum 1 juni 2021. Toen ze hoorde dat ze 11 maanden langer moest werken heeft dit een zeer negatieve impact bij haar veroorzaakt en vele slapeloze nachten tot gevolg gehad. Ze heeft veel stress en meldt dat ze hiervoor medicatie dient te nemen. Ze stelt tevens dat “mijn motivatie ligt onder nul waardoor ik niet in staat ben om te werken”.

De klagers werpen bijgevolg op morele schade te hebben geleden. In een vonnis van de Arbeidsrechtbank van Luik, afdeling Namen (6de kamer) van 13 februari 2018 werd de FPD sectie werknemerspensioenen veroordeeld tot de betaling van een schadevergoeding wegens moreel geleden schade daar de gepensioneerde in een onaangename situatie verkeerde ten gevolge van een fout van de FPD.

De pensioenwetgeving voorziet nergens in de toekenning van een schadevergoeding. De FPD heeft bijgevolg in het verleden reeds meermaals gesteld wanneer de Ombudsdienst Pensioenen in zijn bemiddeling vroeg om een schadevergoeding toe te kennen dat zij wanneer de schade niet exact berekenbaar en beperkt is enkel een schadevergoeding betalen wanneer deze vastgesteld is door de rechter. Een bemiddeling door de Ombudsdienst Pensioenen op het gebied van het eventueel toekennen van een schadevergoeding ingevolge morele schade kan dus bij gebrek aan exact berekenbare schade niet tot een resultaat leiden.

In dit kader verwijzen we de lezer naar hoofdstuk 2 waarin de Ombudsman Pensioenen de wetgever oproept een juridisch kader uit te werken waarbij bepaald wordt in welke gevallen tot schadevergoeding kan overgegaan worden zonder dat de gepensioneerde een dure gerechtelijke procedure moet doorlopen.

De vaststelling van een verkeerde vroegst mogelijke pensioendatum of een foutief voorstel tot regularisatie van de studieperiode is hier telkens het gevolg van de gegevens die door de werkgever werden ingegeven.

Naar aanleiding van onze onderzoeken geeft de FPD toe dat een systematische controle op de correctheid van de ingegeven diplomagegevens bij de vaststelling van de vroegst mogelijke pensioendatum niet gebeurde.

Voor wat betreft de beslissing aan betrokkene van de vroegst mogelijke pensioendatum bij de pensioenaanvraag bevestigde de FPD ons dat er duidelijke instructies aan het personeel van de FPD gegeven zullen worden om bij deze beslissing van de vroegst mogelijke pensioendatum na te gaan of een diploma bonificeerbaar is of dat de duur van het diploma correct is.

De door ons onderzochte klachten tonen aan dat dit in het verleden niet altijd even grondig gebeurde bij de vaststelling van de P-datum. Voor zover wij hebben kunnen nagaan gebeurt deze controle wel zeer uitvoerig bij de vaststelling van het pensioenbedrag.

Jammer genoeg verloopt er in sommige gevallen nog altijd veel tijd tussen de bevestiging van de vroegst mogelijke pensioendatum (P-datum) en het eigenlijke onderzoek van het dossier. Hierdoor worden eventuele fouten in de P-datum pas vastgesteld kort voor de werkelijke ingangsdatum van het pensioen. Dit maakt het voor de betrokkene nog extra zwaar. Hij heeft bij de pensioenaanvraag een bevestiging van de P-datum bekomen en bereidt zijn pensioen voor, vaak door het nog opnemen van vakantiedagen op het einde van de loopbaan. Als hij dan te horen krijgt dat de loopbaan verlengd wordt betekent dat voor de betrokkene een extra last.

Wij mogen hier ook niet de gevolgen voor de werkgever uit het oog verliezen. Ook de werkgever heeft immers van de FPD de bevestiging van de P-datum bekomen en heeft zich hierop gebaseerd om eventueel nieuw personeel te werven of voor interne opvolging te zorgen.

De FPD moet volgens ons vooraleer de P-datum te bevestigen of het regularisatievoorstel te maken een nauwkeuriger onderzoek van de loopbaan doen. Enkel op die wijze kunnen de hier besproken moeilijkheden en voor de betrokkene moeilijk te aanvaarden gevolgen vermeden worden.

In dit kader verwijzen we naar een vonnis van de Nederlandstalige Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel van 4 januari 2021 (A.R. 19/1572/A).

Ook hier ging het over een oorspronkelijk verkeerd meegedeelde ingangsdatum die nadien door de FPD rechtgezet werd daar betrokkene geen recht had op een diplomabonificatie.

De Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel oordeelde dat de uiteindelijke beoordeling van het al dan niet in aanmerking komen van gegevens alleen aan de Federale Pensioendienst toekomt en het niet aan de werkgever noch aan de pensioengerechtigde is om pensioenberekeningen uit te voeren.

*Suggestie: werk een juridisch kader uit
voor de toekenning van schadevergoedingen
door de pensioendiensten*

2 HOOFDSTUK

Suggestie: werk een juridisch kader uit voor de toekenning van schadevergoedingen door de pensioendiensten

In dit hoofdstuk bespreken we hoe door toedoen van de Ombudsman Pensioenen de FPD aan een gepensioneerde die schade had geleden onmiddellijk zonder gerechtelijke procedure een schadevergoeding uitbetaalde.

De criteria die gehanteerd worden om over te gaan tot de compensatie van de geleden schade zijn: een onbetwistbare fout in hoofde van de pensioendienst (in casu de te lange verwerkingstermijn van een aanvraag om een pensioen te betalen op een buitenlandse bankrekening), een eerder gering schadebedrag (in casu 106 euro inningskosten voor een internationale bankcheque), evenals een duidelijk oorzakelijk verband tussen de fout en de schade. Hierdoor is een gerechtelijke procedure vermeden.

Meer algemeen roept de Ombudsman Pensioenen de wetgever op een juridisch kader uit te werken waarbij bepaald wordt in welke gevallen tot schadevergoeding kan overgegaan worden zonder dat de gepensioneerde een dure gerechtelijke procedure moet doorlopen.

Kosten bij betaling via cheque – Laattijdige behandeling van de aanvraag tot betaling op rekening – Schadevergoeding

DOSSIER 35304

De feiten

Mevrouw Claessens woont in Nederland en vraagt haar pensioen aan via de gangbare weg bij de Sociale Verzekeringsbank in Nederland, die de aanvraag doorstuurt naar de Federale Pensioendienst op 8 juni 2020. Zij vraagt om haar pensioen te laten ingaan vanaf augustus 2020.

In de loop van de maand augustus 2020 stuurt zij een aanvraag door aan de Federale Pensioendienst om betaald te worden op een Nederlandse bankrekening.

In de loop van het pensioenonderzoek belt zij een aantal keren naar de FPD. De FPD stelt haar telkens gerust dat alles in orde is.

Zij ontvangt de eerste uitbetaling van haar pensioen (met terugwerkende kracht) in de loop van de maand december 2020.

Haar verwondering is groot wanneer zij vaststelt dat deze betaling nog per cheque gebeurt, terwijl zij reeds veel eerder gevraagd had om de pensioenbetalingen op haar rekening over te schrijven.

Bovendien werden er bij de inning van de cheque, uitgegeven door de J.P. Morgan bank, zeer hoge kosten aangerekend.

Zij vraagt aan de Federale Pensioendienst op 26 januari 2021 via e-mail een terugbetaling van deze kosten.

De FPD antwoordt haar op 18 februari 2021 dat het volledig ingevulde formulier tot betaling per overschrijving pas op 15 december 2020 ontvangen werd en dat op dat ogenblik de betaalopdracht van het pensioen reeds vertrokken was. Verder verduidelijkt de FPD dat hij niet verantwoordelijk is voor de inningskosten die verbonden zijn aan de betaalwijze van het pensioen.

Mevrouw Claessens vindt het ongehoord dat de schuld in haar schoenen geschoven wordt en richt zich tot de Ombudsman Pensioenen voor verder nazicht. Zij stipt nog aan dat ze verwacht de inningskosten te kunnen recupereren, anders zal ze verdere stappen ondernemen om alle geleden schade terug te vorderen.

Bedenkingen

In het bijzonder gaat het over het feit dat de betaling nog per cheque gebeurde terwijl er reeds veel eerder gevraagd werd om de betaling op rekening over te schrijven.

Bij de inning van de J.P. Morgan cheque werden er hoge kosten aangerekend. Deze kosten heeft mevrouw Claessens duidelijk, aan de hand van het rekeninguittreksel, bewezen. Er werd een bedrag van 1.049,22 euro uitbetaald terwijl de pensioenachterstallen 1.155,70 euro bedroegen.

Wij hebben bijkomend in het pensioendossier kunnen vaststellen dat er vrij veel telefoongesprekken genoteerd werden.

De gesprekken worden evenwel niet opgenomen en wij kunnen dan ook niet nagaan wat de inhoud van deze gesprekken was. Doch uit de hoeveelheid "calls" konden wij opmaken dat één en ander haar wellicht niet echt duidelijk was.

Voor wat betreft de termijn van behandeling van de pensioenaanvraag stelden wij vast dat deze gerespecteerd werd. De FPD beschikt over een behandelingstermijn van 4 maanden voor wat betreft de toekenning van het pensioen en een termijn van 4 maanden voor wat betreft de uitbetaling, in totaal 8 maanden.

De pensioenaanvraag werd doorgestuurd op 8 juni 2020 door de Sociale Verzekeringsbank (SVB) naar de Federale Pensioendienst. De opdracht tot betaling vond plaats in de loop van de maand december 2020.

Tijdens ons onderzoek werd duidelijk dat de initiële aanvraag om de betaling via overschrijving te verrichten op een Nederlandse bankrekening toegestuurd werd per brief aan de FPD en dat deze reeds ontvangen werd door de Federale Pensioendienst op 20 augustus 2020.

De aanvraag was niet geldig omdat de handtekening van de titularis van het pensioen ontbrak. Doch de melding dat de aanvraag niet ontvankelijk was, werd haar pas overgemaakt op 14 december 2020 (derhalve pas na 4 maanden). Wij stelden dus vast dat de antwoordtermijn van 45 dagen, zoals bepaald in het Belgische Handvest van de sociaal verzekerde¹ ernstig overschreden werd.

Het spijtige gevolg hiervan was dat de eerste betaling van het pensioen (lees: achterstallen van augustus tot en met december 2020) nog gebeurde met een cheque.

Dit leidde ertoe dat zij geconfronteerd werd met zeer hoge inningskosten: op de pensioenachterstallen van 1.155,70 euro werden er 106,48 euro bankkosten ingehouden.

Na ontvangst van de e-mail van de FPD op 14 december 2020 (zie hoger) waarin meegedeeld werd dat de aanvraag om betaling op bankrekening niet rechtsgeldig was en dat de kosten gerelateerd aan deze

¹ Art. 3. Van de Wet van 11 april 1995 tot invoering van het "handvest" van de sociaal verzekerde:
"De instellingen van sociale zekerheid zijn verplicht aan de sociaal verzekerde die daar schriftelijk om verzoekt, alle dienstige inlichtingen betreffende zijn rechten en verplichtingen te verstrekken en uit eigen beweging de sociaal verzekerde alle bijkomende informatie te verschaffen die nodig is voor de behandeling van zijn verzoek of het behoud van zijn rechten, onverminderd het bepaalde in artikel 7. De Koning bepaalt, na advies van het beheerscomité of het bevoegde adviesorgaan van de betrokken instelling, wat onder dienstige inlichtingen moet verstaan worden alsmede de toepassingsmodaliteiten van dit artikel. De inlichting bedoeld in het eerste lid moet duidelijk melding maken van het nummer van het behandelde dossier, alsmede van de dienst die dat dossier beheert. Deze inlichting moet nauwkeurig en compleet zijn om de betrokken sociaal verzekerde toe te laten al zijn rechten en verplichtingen uit te oefenen. Deze inlichting is kosteloos en moet binnen een termijn van vijftienveertig dagen worden verstrekt."

betaling ten laste waren van de pensioengerechtigde², heeft mevrouw Claessens reeds op 15 december het ondertekende formulier teruggestuurd.

Het leek ons duidelijk dat ingeval mevrouw Claessens tijdig was ingelicht van het ontbreken van de handtekening op het aanvraagformulier, zij ook tijdig zou gereageerd hebben zodat de FPD ook tijdig het rekeningnummer had kunnen inbrengen.

Samengevat: de inningskosten waren rechtstreeks gerelateerd aan de laattijdige behandeling van de aanvraag om overschrijving op rekening van 20 augustus 2020 en hadden dus kunnen vermeden worden indien de FPD de initiële aanvraag om overschrijving bijtijds had nagekeken en behandeld.

Conclusie 1

De Ombudsdienst Pensioenen startte een bemiddeling bij de FPD met de uitdrukkelijke vraag om bij wijze van schadevergoeding aan mevrouw Claessens de inningskosten van 106,48 euro terug te betalen. Dit tevens met het oog op het vermijden van een gerechtelijke procedure en de hiermee gepaard gaande kosten voor de FPD.

Bovendien zou dit een klantvriendelijke opstelling zijn van de FPD en goed zijn voor het herstel van het vertrouwen van betrokkene in haar pensioenadministratie.

De Federale Pensioendienst heeft een positief gevolg gegeven aan ons bemiddelingsvoorstel. De inningskosten van 106,48 euro werden vergoed en overgeschreven op de bankrekening.

De opstelling van de FPD in dit dossier geeft blijk van klantvriendelijkheid en erkenning van de eigen onzorgvuldige behandeling van de eerste aanvraag om uitbetaling op rekening van 20 augustus 2020.

Bovendien wordt op deze wijze een dure gerechtelijke procedure vermeden.

De Ombudsdienst Pensioenen stelt vast dat wanneer de gepensioneerde aanhaalt dat hij een schade heeft geleden ingevolge de behandeling, de afwezigheid van behandeling of de late behandeling van zijn dossier door de pensioendienst meestal de pensioendienst alles in het werk stelt om tot een oplossing te komen waardoor een ernstiger schade kan vermeden worden.

Soms biedt de pensioendienst zijn verontschuldigen aan. Wanneer de gepensioneerde evenwel een compensatie vraagt voor de geleden schade onder de vorm van een schadevergoeding wordt door de pensioendiensten vaak vanuit juridisch oogpunt geantwoord. Er wordt opgeworpen dat er geen betaling van een schadevergoeding kan plaatsvinden zonder rechtsgrond. Men gaat verder door te stellen dat de comptabiliteitsregels strikt zijn en dat de pensioendienst als een voorzichtig en redelijk persoon zorg moet dragen voor de hem toegekende algemene budgettaire middelen.

Tevens uit de pensioendienst de vrees voor een willekeurige en ongelijke behandeling tussen gepensioneerden.

De pensioendienst heeft ook angst voor precedentwerking en om een schadeclaimcultuur te bevorderen.

Deze argumenten, voortvloeiend uit de bekommernis het algemeen belang te behartigen zijn terecht. Derhalve wordt de burger systematisch gewezen op de mogelijkheid die hij heeft om zich te wenden tot de rechter om de schadevergoeding te bekomen. De FPD kent in principe geen schadevergoeding toe via minnelijke schikking. Principieel wacht hij op een eventuele gerechtelijke uitspraak in zijn nadeel.

Wel stelt de Ombudsman Pensioenen vast dat de pensioendiensten geleidelijk aan in meer bemiddelingsgevallen toch een schadevergoeding toekennen na tussenkomst van de Ombudsman Pensioenen. Dit duidt volgens ons op een positieve houding van de pensioendiensten ten aanzien van het spontaan erkennen van een verantwoordelijkheid in het ontstaan van een nadeel en het herstel hiervan.

² Conform artikel 4 van het Koninklijk besluit van 13 augustus 2011 betreffende de betaling van de door de Federale Pensioendienst betaalde uitkeringen.

Deze werkwijze sluit aan bij de verwachting van de burger dat de pensioendiensten een gepaste reactie geven op een schadeclaim wanneer deze gerechtvaardigd is.

Onze collega, de Nationale Nederlandse Ombudsman heeft dit al uiterst fijn geanalyseerd in zijn verslag, gepubliceerd in 2009³. Hij concludeerde:

“De burger verwacht immers dat de overheid een reactie geeft op zijn claim die als rechtvaardig kan ervaren worden. Vanuit het oogpunt van de burger is de overheid de beschermer van ieders belang, dus ook van het belang van de burger die een schadeclaim indient.”

Hij adviseert dan ook de overheid om juridische procedures zo veel mogelijk te vermijden door te kiezen voor bemiddeling of voor een persoonlijke benadering die zich richt op de oplossing van het geschil, bijvoorbeeld door de toekenning van een vergoeding zelfs wanneer daarvoor een directe juridische basis ontbreekt.

Wij sluiten ons aan bij de mening van de Nederlandse Ombudsman.

Net zoals ook vermeld in het Jaarverslag 2012, pagina 109 stelt de Ombudsman Pensioenen zich de vraag of er geen behoefte is aan een wettelijk kader dat het toekennen van schadevergoeding zonder juridische veroordeling expliciet toelaat. Dit kader kan bestaan uit algemene principes die bij het toekennen van schadevergoeding dienen gerespecteerd te worden, dan wel uit duidelijke wettelijke bepalingen voor welbepaalde gevallen.

Tot slot geven we nog mee dat in de pensioenwetgeving reeds een eerste situatie voorzien is waarin de pensioendienst dient over te gaan tot een schadevergoeding in de vorm van het toekennen van een pensioen.

Zo wordt in artikel 22 van de wet van 13 december 2012 houdende diverse wijzigingsbepalingen betreffende de pensioenen van de overheidssector het volgende gesteld: *“Indien de FPD een datum heeft bepaald en kenbaar gemaakt vanaf wanneer een ambtenaar die zich in disponibiliteit of verlof voorgaand aan zijn oppensioenstelling bevindt, aan de voorwaarden inzake leeftijd en duur van de diensten voldoet om vervroegd met pensioen te kunnen gaan overeenkomstig artikel 46 van de wet van 15 mei 1984 houdende harmonisering in de pensioenregelingen, dan bekomt de betrokkene in elk geval zijn pensioen vanaf die datum. Indien na het verstrijken van de periode van disponibiliteit of verlof vooraangaand aan de oppensioenstelling blijkt dat de voorwaarden inzake leeftijd en duur van diensten niet vervuld zijn dan worden pensioenachterstallen gedragen door de Staatskas tot op het ogenblik waarop de voorwaarden inzake vervroegd pensioen wel vervuld zijn. Indien de beslissing van de FPD gebaseerd was op onjuiste of onvolledige gegevens van de werkgever vordert de FPD de pensioenbedragen terug van de werkgever.”*

De betrokkene die zich in bovenstaande situatie bevindt zou wettelijk geen pensioen kunnen bekomen tot op het ogenblik dat hij aan de voorwaarden om een vervroegd pensioen te bekomen voldoet. Dit nadeel wordt gecompenseerd door de betaling van een als pensioen geldend voordeel ten laste van de Staatskas. Dit is een soort schadevergoeding.

De Ombudsman Pensioenen roept de wetgever dan ook op een juridisch kader uit te werken waarbij bepaald wordt in welke gevallen tot schadevergoeding kan overgegaan worden zonder dat de gepensioneerde een dure gerechtelijke procedure moet doorlopen.

Conclusie 2

In het kader van onze wettelijke opdracht ondervroegen wij de Federale Pensioendienst nog bijkomend of de lange behandelingstermijn van de aanvraag om betaling op een zichtrekening (bijna 4 maanden) te bekomen te wijten was aan een menselijke vergetelheid of eerder aan een structureel probleem.

De FPD deelde ons mee dat ten tijde dat de aanvraag om overschrijving op bankrekening van mevrouw Claessens binnengekomen was (20 augustus 2020), er in het algemeen een achterstand was in de behandeling van de aanvragen.

³ “Behoorlijk omgaan met schadeclaims” (verslag nr. 009/135), Nationale Nederlandse Ombudsman, juni 2009.

Deze achterstand werd weggewerkt.

Bovendien heeft de FPD een project opgestart om een efficiëntere verwerking van buitenlandse rekeningnummers te garanderen. Er werd een nieuwe workflow “overschrijvingen” gecreëerd waarin zowel de nieuwe Belgisch doch tevens ook buitenlandse rekeningnummers kunnen ingevoerd worden.

Tevens werd tegemoet gekomen aan de oproep van de Ombudsman Pensioenen om een opvolgingssysteem (track and trace) te installeren⁴ waarbij de burger ook op de hoogte gehouden wordt van de verwerking van zijn aanvraag tot de overschrijving op een nieuw zichtrekeningnummer. De (toekomstig) gepensioneerde ontvangt voortaan twee brieven: één ter bevestiging van de ontvangst en het inbrengen van het nieuwe rekeningnummer in de bestanden bij de FPD en een tweede brief wanneer de bank een aanvraag tot overschrijving (na controle of de identiteitsgegevens correct zijn) op het nieuwe bankrekeningnummer aanvaard of geweigerd heeft.

Sinds 1 januari 2021 kan men bij geen enkele Nederlandse grootbank nog een cheque verzilveren. Deze zijn gestopt met het verzilveren van cheques omdat het een verouderd betaalmiddel is dat gevoelig is voor fraude en waarvan de verwerking zoals uit deze casus blijkt duur is. Omdat een cheque in Nederland geen wettig betaalmiddel is, zijn de banken ook niet verplicht deze dienst nog aan te bieden. De FPD is bijgevolg ook gestopt met deze uitgiftes van cheques.

Dit zal ertoe bijdragen dat dergelijke situaties zoals beschreven in de klacht in de toekomst worden vermeden.

⁴ Zie Jaarverslag Ombudsdienst Pensioenen 2019, p. 49.

incidi-
ercita-
ex ea

Informatisering

3

HOOFDSTUK

Informatisering

Waar vroeger een pensioen manueel werd berekend door een ambtenaar zien we nu meer en meer dat de berekening en uitbetaling van de pensioenen geautomatiseerd worden.

Zoals we reeds in de vorige Jaarverslagen schreven biedt dit heel wat voordelen: vaak kunnen zo efficiëntiewinsten geboekt worden, is er het voordeel dat de computer nauwkeuriger is in het berekenen dan de mens en kunnen de ambtenaren die vroeger deze manuele berekeningen uitvoerden ingezet worden om tegemoet te komen aan het toegenomen aantal vragen van de burger.

Anderzijds dient opgemerkt te worden dat gezien de complexiteit van de pensioenwetgeving en gelet op het gegeven dat er in sommige gevallen door het zich samen voordoen van bepaalde feiten erg uitzonderlijke en bijna niet te voorziene situaties kunnen ontstaan die daardoor niet voorzien zijn in de informaticaprogrammatie. In deze uitzonderlijke situaties leidt dit dan ook tot een foutieve beslissing.

Het ontdekken van deze onvolmaaktheden in computerprogramma's vergt een zeer ver door-gedreven kennis van de pensioenwetgeving en een inzicht in de logica en algoritmen van de berekeningsprogramma's. De Ombudsdienst Pensioenen heeft gelet op deze nieuwe evolutie zich dan ook gespecialiseerd in het detecteren van eventuele fouten of onvolmaaktheden in de computerprogramma's.

Ook dit jaar stellen we weer vast dat de FPD een aantal keren niet in staat was, na een melding van de gepensioneerde dat volgens hem de getroffen beslissing niet correct was, deze programmatie-onvolledigheden – die vaak gelinkt zijn aan het uitzonderingskarakter van de situatie – te detecteren. Dit lukte wel door de Ombudsdienst Pensioenen. Net zoals in de vorige Jaarverslagen geven we ook dit jaar weer een paar voorbeelden.

Het eerste voorbeeld: volgens de wetgeving dient het overlevingspensioen geschorst te worden wanneer de langstlevende herhuwt. Doch deze schorsing wordt beëindigd bij het overlijden of de ontbinding van het huwelijk (enkel voor werknemers- en zelfstandigenpensioenen) met de nieuwe echtgenoot. Voor de reactivering van de betaling van het overlevingspensioen van de eerste echtgenoot (wanneer dit voordeliger is dan een overlevingspensioen uit hoofde van de nieuwe echtgenoot: immers het voordeligste, ofwel het overlevingspensioen uit hoofde van de eerste echtgenoot ofwel uit hoofde van de tweede echtgenoot, wordt toegekend) na de ontbinding van het tweede huwelijk eist de FPD ten onrechte een nieuwe pensioenaanvraag. Het overlevingspensioen werd ook ten onrechte pas betaalbaar gesteld vanaf de maand volgend op de nieuwe pensioenaanvraag. Na tussenkomst van de Ombudsman stelt de FPD deze reactivering niet langer afhankelijk van de verplichting om een aanvraag in te dienen aangezien het recht op overlevingspensioen volgens de interpretatie van de wettelijke bepalingen enkel wordt opgeschort en niet beëindigd wordt vanaf de maand volgend op de ontbinding van het nieuwe huwelijk. Doch de gepensioneerde dient nog steeds de pensioendienst in te lichten daar het informaticaprogramma niet toelaat de schorsing automatisch te beëindigen.

Het tweede voorbeeld betreft de wijze waarop de controle geïnformatiseerd werd die nagaat of de inkomsten uit een beroepsactiviteit van een gepensioneerde al dan niet de toegelaten grens overschrijden. Het huidige controlesysteem laat de FPD niet toe automatisch te detecteren of er achterstallen inzake loon werden uitbetaald. Met achterstallen inzake loon mag immers geen rekening gehouden worden om na te gaan of de beroepsinkomsten al dan niet de wettelijk toegelaten grens overschrijden. Wanneer een beslissing getroffen wordt op basis van een geautomatiseerde controle pleit de Ombudsdienst Pensioenen voor transparantie naar de gepensioneerden toe, zijnde een duidelijke

vermelding van de wijze waarop de controle plaats vindt (op basis van de dmfa-aangifte in plaats van de fiscale gegevens) evenals een vermelding van de onvolmaaktheden in de controleprocedure.

Het derde voorbeeld betreft het behoorlijk gebruik van data die opgevraagd worden bij een andere overheidsdienst. Het betrof een klacht waarbij de aanvraag om betaling van een pensioen op bankrekening geweigerd werd daar uit de automatische controleprocedure bleek dat de identiteitsgegevens van betrokkene niet matchen met deze van de eigenaar van de bankrekening. Uit onderzoek van de Ombudsman Pensioenen bleek dat betrokkene wel degelijk gevraagd had het pensioen uit te laten betalen op een bankrekening waarvan hij eigenaar was. De data die gebruikt werden in de controleprocedure teneinde de identiteit van betrokkene af te toetsen en die volgens de controleprocedure identiek dienden te zijn, bleken niet performant. Zo was de geboortedatum waarover de pensioendienst beschikte (“administratieve geboortedatum”) niet dezelfde als deze waarover de bank via de gemeente (“verklaarde geboortedatum”) beschikte. Er moet in dergelijke gevallen van de standaardcontrolewerkwijze kunnen afgeweken worden wanneer deze tot ongewenste effecten leidt. De pensioendienst moet zich ervan bewust zijn dat het gebruik van data slechts een ondersteunende functie heeft in een uitvoeringsproces. Het is immers mogelijk dat er zich situaties voordoen die niet in systemen passen. Wanneer een gepensioneerde dergelijk probleem in de uitwisseling van data signaleert moet de pensioendienst hiervoor oor hebben en zelf naar een oplossing zoeken.

Voorbeeld 1: Het programmeren van de schorsing van een overlevingspensioen

DOSSIER 34717

De feiten

Mevrouw Widar, een 50-jarige weduwe, beschrijft haar pensioenprobleem: “Toen ik eind 2008 met mijn tweede echtgenoot, de heer Antoine, trouwde, verloor ik het overlevingspensioen van mijn eerste echtgenoot, de heer Lepoint, wat volkomen normaal was. Maar toen mijn tweede echtgenoot in 2015 overleed, nam ik contact op met de FPD om mijn eerste weduwenpensioen terug te krijgen en dat werd geweigerd omdat ik niet oud genoeg was (47 jaar en 6 maanden). In 2020 adviseerde een maatschappelijk werker mij om een aanvraag in te dienen en als gevolg daarvan kreeg ik het overlevingspensioen. Maar zonder de achterstallen. Mij werd verteld dat ik er recht op heb. Kan u me helpen om dit overlevingspensioen te krijgen?”

Bedenkingen

Na raadpleging van het pensioendossier maakt de Ombudsman Pensioenen de volgende bemerkingen.

Na het overlijden van haar eerste echtgenoot heeft mevrouw Widar tussen 2001 en 2008 een overlevingspensioen toegekend en uitbetaald gekregen. In december 2008 hertrouwde zij met de heer Lepoint. Als gevolg daarvan werd haar overlevingspensioen met ingang van 1 januari 2009 niet meer uitbetaald.

De heer Lepoint overlijdt op zijn beurt in januari 2015. Het pensioen van de eerste echtgenoot bleef echter geschorst, volgens de FPD omdat ze niet via de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid van dit overlijden in kennis wordt gesteld (daar in de elektronische flux ten tijde van de schorsing van het overlevingspensioen van mevrouw Widar de reden van schorsing niet vermeld was en daardoor de FPD ook geen melding ontving van het overlijden van de tweede echtgenoot waarmee mevrouw Widar gehuwd was en anderzijds er ook geen melding van dit overlijden was daar de heer Lepoint geen gepensioneerde was waarvoor de FPD een pensioen uitbetaalde).

In augustus 2016 en oktober 2016 heeft mevrouw Widar telefonisch contact opgenomen met de FPD om na te gaan of zij opnieuw in aanmerking kwam voor een overlevingspensioen. Volgens de klaagster zou de informatie die zij tijdens dit gesprek gekregen heeft er haar van weerhouden hebben om een pensioenaanvraag in te dienen.

Nadat ze begin 2020 nog eens de FPD gecontacteerd heeft, heeft mevrouw Widar op 25 februari 2020 besloten gelet op de informatie die ze toen te horen kreeg toch een nieuwe aanvraag voor een overlevingspensioen bij de FPD in te dienen.

Ingevolgde deze aanvraag werd haar overlevingspensioen uit haar eerste huwelijk dan opnieuw betaald vanaf 1 maart 2020.

Mevrouw Widar vraagt de FPD echter om de mogelijkheid te onderzoeken om het overlevingspensioen opnieuw toe te kennen vanaf het overlijden van de tweede echtgenoot.

De FPD weigert de terugwerkende kracht vermits er geen aanvraag was ingediend. Verder stelt de FPD dat er in het elektronisch pensioendossier in 2016 geen melding te vinden is van verkeerd verstrekte informatie door de FPD (of althans dat het tegenovergestelde niet kan worden aangetoond). Dit wordt nog eens bevestigd op 19 juni 2020.

Een maand later nam de klagster contact op met de Ombudsman om de redenen voor de weigering van terugwerkende kracht nauwkeurig te laten onderzoeken.

Opmerkingen

De Ombudsdienst Pensioenen las de Nederlandstalige versie van artikel 19 § 1 van het Koninklijk Besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers. Deze luidde als volgt: *“Het genot van het overlevingspensioen wordt geschorst wanneer de langstlevende echtgenoot hertrouwt. (...)”*.

Volgens de Ombudsman is een schorsing van het genot van een overlevingspensioen geen beëindiging van het recht. Volgens hem dient de uitbetaling van het toegekende overlevingspensioen uit hoofde van de eerste echtgenoot opnieuw geactiveerd te worden daar dit overlevingspensioen groter is dan het overlevingspensioen uit hoofde van het tweede huwelijk. Het juridisch woordenboek¹ definieert “schorsing” immers als volgt: “tijdelijke onderbreking”. Het woord “genot” verwijst eerder naar de “betaling” van het overlevingspensioen.

Doch de Franstalige versie van artikel 19 § 1 van het KB nr. 50 luidt als volgt: *“La jouissance du droit à la pension est suspendue lorsque le conjoint survivant se remarie. »* De vraag rijst daar dan ook hoe « la jouissance du droit » dient geïnterpreteerd te worden.

Volgens de Ombudsman is de huidige praktijk van de FPD hoe dan ook niet in overeenstemming met de wettelijk geldende bepalingen: door te vereisen dat de gepensioneerde een pensioenaanvraag moet indienen voegt de FPD een voorwaarde toe en is er geen sprake meer van een schorsing doch van een beëindiging van het overlevingspensioen. Dus dient volgens de Ombudsman het overlevingspensioen niet pas in te gaan vanaf de maand volgend op de aanvraag doch reeds uitbetaald te worden vanaf de maand volgend op de beëindiging van het nieuwe huwelijk.

Merk nog op dat artikel 20 van het KB nr. 50 verder bepaalt dat: *“De langstlevende echtgenoot die door opeenvolgende huwelijken verbonden is geweest met werknemers die zouden gevallen zijn onder dit besluit, kan slechts het hoogste der overlevingspensioenen verkrijgen, waarop hij recht zou hebben.”*. Vermits de tweede echtgenoot nooit een tewerkstelling heeft gehad kan er ook geen overlevingspensioen uit zijn hoofde worden toegekend.

De Ombudsman deelde zijn bemerkingen over de schorsing van het overlevingspensioen mee aan de FPD.

De FPD antwoordde op 9 november 2020:

“Wij hebben aanvaard dat artikel 19 van koninklijk besluit nr. 50 aldus moet worden uitgelegd dat de betaling van het overlevingspensioen wordt opgeschort (en niet het recht op pensioen), dat zo de betaling vervolgens kan worden hervat vanaf de eerste dag van de maand die volgt op het overlijden van de echtgenoot met wie de overlevingsgepensioneerde is hertrouwd.

Op grond hiervan komt de vereiste dat de betrokkene een overlevingspensioen moet aanvragen om een einde te maken aan de schorsing van haar recht, neer op het toevoegen van een extra voorwaarde waarin onze reglementering niet voorziet.

¹ <https://www.juridischwoordenboek.be>

Aangezien [de tweede echtgenoot] volgens de gegevens waarover wij beschikken geen beroepsactiviteit in loondienst heeft uitgeoefend (en evenmin als zelfstandige of ambtenaar), kan alleen een afdoend contact van de belanghebbende ons in kennis stellen van het overlijden van haar tweede echtgenoot en aldus een einde maken aan de schorsing van haar recht op het overlevingspensioen van haar eerste echtgenoot.

Uit de analyse van het dossier blijkt dat de informatie over het overlijden van [de tweede echtgenoot] afdoende is vastgesteld in de door mevrouw Widar op 25 februari 2020 ingediende aanvraag om overlevingspensioen.

Bijgevolg zal mevrouw Widar haar overlevingspensioen kunnen ontvangen vanaf 1 februari 2015, dat wil zeggen op de eerste dag van de maand volgend op het overlijden van [de tweede echtgenoot], waarbij alle andere voorwaarden voor betaling natuurlijk moeten worden nagekeken.

Een nieuw besluit zal ter kennis van de belanghebbende worden gebracht.”

Conclusie

Na de bemiddeling door de Ombudsman heeft de FPD zijn standpunt voor deze casus herzien. Bovendien heeft hij zijn administratieve praktijk voor gelijkaardige dossiers hiermee in overeenstemming gebracht.

De nieuwe aanpak van de FPD zorgt ervoor dat het recht op overlevingspensioen uit hoofde van de eerste echtgenoot (nadat dit recht geschorst werd ten gevolge van een nieuw huwelijk met een tweede echtgenoot) bij de ontbinding van het huwelijk met de tweede echtgenoot door echtscheiding of overlijden², wanneer dit recht uit hoofde van het huwelijk met de eerste echtgenoot groter is dan uit hoofde van de tweede echtgenoot, zou moeten kunnen herleven zonder dat een nieuwe aanvraag moet worden ingediend.

Op 12 november 2020 heeft de FPD mevrouw Widar in kennis gesteld van de toekenning van een overlevingspensioen ten bedrage van 17.328,45 EUR bruto per jaar met ingang van 1 februari 2015.

Achterstallen ten belope van 92.684,88 euro voor de periode van 1 februari 2015 tot en met 29 februari 2020 werden haar rond 23 december 2020 betaald.

Ook kreeg mevrouw Widar voor 21.729,38 euro aan wettelijke interesten in toepassing van het Handvest van de sociaal verzekerde uitbetaald.

Doch is het belangrijk om op te merken dat gelet op de huidige programmatie de FPD niet automatisch de reden van de schorsing van de betaling van het overlevingspensioen van de eerste echtgenoot kan vaststellen omdat hierover in de flux die de schorsing veroorzaakt niets vermeld is. Dit soort dossiers kan alleen ambtshalve worden onderzocht als in de eerste flux wel de reden van schorsing vermeld wordt.

Indien de reden van schorsing een herhuwelijk is, dient de FPD voor deze fluxen een stroom aan te leggen die een melding geeft wanneer er een overlijden plaats vindt van de echtgenoot met wie de persoon wiens overlevingspensioen geschorst werd gehuwd is. Zo lang deze stromen niet aangelegd zijn, is de enige oplossing dat de overlevende echtgenoot toch contact opneemt met de FPD opdat zijn of haar dossier kan worden behandeld.

Naar aanleiding van de bemiddeling door de Ombudsman Pensioenen heeft de FPD gesteld dat de “schorsing van het genot van een overlevingspensioen” moet geïnterpreteerd worden als de “schorsing van de betaling van het overlevingspensioen”.

Doch een melding door de gepensioneerde dat hij opnieuw zijn overlevingspensioen wenst uitbetaald te krijgen blijft vereist.

Niettemin is overeenkomstig artikel 21 quater van het koninklijk besluit van 21 december 1967 de verplichting om iedere wijziging inzake burgerlijke staat te melden reeds vanaf 1 januari 2006 quasi volledig uitgehold daar de pensioengerechtigde ervan vrijgesteld is de FPD op de hoogte te brengen

² In de regeling voor ambtenaren wordt het overlevingspensioen van de eerste echtgenoot enkel terug in betaling gesteld na het overlijden van de tweede echtgenoot.

van elke wijziging van identificatiegegevens uit het Rijksregister, voor zover deze wijziging meegedeeld werd aan de bevoegde Belgische gemeentelijke administratie.

Vermits de FPD over een wettelijk kader beschikt om via de Kruispuntbank de gegevens die in het Rijksregister opgenomen zijn te gebruiken, is het aangeraden gelet op het only-once-principe om een beroep te doen op de diensten van het Rijksregister in plaats van de betrokken gegevens bij de gepensioneerde op te vragen.

Bij het beroep doen op de melding door de gepensioneerde ontstaat immers al snel een risico op een tijdelijke en in het slechtste geval een volledige non-take-up van rechten. Het moeten melden van het overlijden door de langstlevende echtgenoot vergt immers dat deze zijn rechten goed kent.

Dit is gelet op de complexiteit van de wetgeving vaak niet het geval. Zo ontstaat er al snel een ongelijkheid tussen de burgers die een betere kennis hebben van de pensioenwetgeving en weten hoe hun rechten op te eisen enerzijds en de burgers die niet over deze kennis beschikken, waartoe zeker de zwakkeren in onze samenleving behoren anderzijds.

De doelstelling van het overlevingspensioen, met name bij het overlijden van de echtgenoot te voorzien in een vervangingsinkomen daar het gezinsinkomen door het overlijden verminderd is, dreigt in sommige gevallen (tijdelijk) niet gerealiseerd te worden.

Doch anderzijds dient opgemerkt te worden dat een pensioenaanvraag die wordt ingediend door de langstlevende echtgenoot – of minstens een melding door de langstlevende echtgenoot zodat de FPD kan melden dat het zinvol is een pensioenaanvraag in te dienen – in bepaalde gevallen noodzakelijk is teneinde alle rechten waarop de gepensioneerde aanspraak maakt uit te putten.

Nemen we de hypothese dat de tweede echtgenoot nog geen pensioen genoot doch een tewerkstelling als werknemer had die voor de langstlevende echtgenoot een hoger pensioen zou opleveren dan het pensioen dat uit hoofde van de eerste echtgenoot werd toegekend, dan is bij het overlijden van de tweede echtgenoot, gelet op de huidige wetgeving, om dit hoger overlevingspensioen te kunnen bekomen nog steeds een pensioenaanvraag vereist.

Wanneer het overlevingspensioen uit hoofde van de tweede echtgenoot voordeliger is dan uit hoofde van de eerste echtgenoot, doch wanneer de tweede echtgenoot reeds gepensioneerde was, dan is geen aanvraag vereist doch wordt dit voordeliger overlevingspensioen ambtshalve toegekend vanaf de maand die volgt op het overlijden van de tweede echtgenoot.

Voor een langstlevende echtgenoot is het dus niet altijd duidelijk wanneer wel en wanneer geen pensioenaanvraag moet ingediend worden na de schorsing van een overlevingspensioen.

In dit kader verwijzen we tevens naar het advies van de Vlaamse Adviesraad van 1 oktober 2012³ waarin gesteld wordt dat heel wat ouderen niet of onvoldoende kennis hebben van hun rechten. Daarom, zo stelt het advies, dient er voor een verruiming van de automatische toekenning van rechten geopteerd te worden.

Artikel 8 van de wet van 11 april 1995 tot instelling van het “handvest” van de sociaal verzekerde stelt dat de sociale prestaties ambtshalve moeten toegekend worden telkens dit materieel mogelijk is. Doch daartoe dient de Koning te bepalen wat onder “materieel mogelijk” dient verstaan te worden.

Derhalve roept de Ombudsman Pensioenen de uitvoerende macht op om te bepalen dat het ambtshalve onderzoek van het meest voordelige overlevingspensioen bij het overlijden van de tweede echtgenoot aan de langstlevende echtgenoot wordt toegekend en dit ongeacht of het een pensioen als werknemer, zelfstandige of ambtenaar is wanneer een langstlevende aanspraak kan maken op een overlevingspensioen uit hoofde van meerdere gerechtigden.

Wat de problematiek van de ingangsdatum van dit pensioen betreft verwijst de Ombudsman Pensioenen naar zijn analyse in het Jaarverslag 2015 op pagina 80. De Ombudsman Pensioenen stelde

3 Zie <https://docplayer.nl/13333857-Vlaamse-ouderenraad-advies-2010-2-armoede-bij-ouderen-vlaamse-ouderenraad-vzw-1-oktober-2010-kolonienstraat-18-24-bus-7-1000-brussel.html> p.4.

zich daar de vraag of de ingangsdatum van een overlevingspensioen uit hoofde van iemand die nog werkte op dag van overlijden niet afhankelijk dient te zijn van het stelsel van tewerkstelling op de dag van overlijden.

Nu is de ingangsdatum van een overlevingspensioen in de overheidssector uit hoofde van een overledene die nog werkte op de dag van overlijden de eerste dag van de maand volgend op het overlijden (de wedde van de ambtenaar wordt nog betaald tijdens de maand van overlijden).

De ingangsdatum van het overlevingspensioen voor een overledene die nog werkte als zelfstandige of werknemer is de eerste dag van de maand van het overlijden (daar de zelfstandige en werknemer geen inkomsten meer heeft na overlijden).

Zo stelt er zich dus onder andere een probleem bij het overlijden tijdens een tewerkstelling als zelfstandige of werknemer na een lange loopbaan van de overledene bij een overheidsinstantie: de langstlevende echtgenoot kan in dergelijk geval tijdens de maand van overlijden enkel het overlevingspensioen als zelfstandige of werknemer bekomen gebaseerd op de korte loopbaan van de overledene als zelfstandige of werknemer.

Voorbeeld 2: Werken naast pensioen: geautomatiseerde controle op basis van de Dmfa-aangifte: oproep om de wijze te vermelden waarop de controle plaats vindt evenals de onvolmaaktheden in de geautomatiseerde controle te vermelden

DOSSIER 35598

Uit dit dossier, waarvan het feitenrelaas en een bespreking over hoe te handelen bij in kennis stellen van een pensioenschuld te vinden is in het hoofdstuk “Schulden”, blijkt dat de wijze, waarop deze controle of de inkomsten uit een beroepsactiviteit van een gepensioneerd al dan niet de toegelaten grens overschrijden, geïnformatiseerd is en dat dit de FPD niet toelaat automatisch te detecteren of er achterstallen inzake loon werden uitbetaald. Met achterstallen inzake loon mag immers geen rekening gehouden worden om na te gaan of de beroepsinkomsten al dan niet de wettelijk toegelaten grens overschrijden.

Bij een controle inzake toegelaten arbeid maakt de Federale Pensioendienst gebruik van gegevens afkomstig van een andere overheidsdienst, namelijk de Dfma-aangifte ingediend bij de RSZ. Dit komt de efficiëntie ten goede.

Tevens leidt dit in de meeste gevallen tot een betere dienstverlening (snellere controle van de overschrijding van de toegelaten grensbedragen) zodat bij een eventuele overschrijding de gepensioneerd sneller hiervan in kennis gesteld wordt en de nodige maatregelen kan treffen om zijn beroepsinkomsten in de toekomst te verminderen zodat deze niet langer meer de toegelaten grens overschrijden.

Verder bespaart de procedure de meeste gepensioneerden administratieve lasten: door de ingestelde controleprocedure moeten deze geen verklaring meer indienen.

Doch in casu is de gepensioneerd het slachtoffer van het feit dat voor bepaalde uitzonderingssituaties (achterstallig loon) de door de pensioendienst gecreëerde informaticastroom naar de Dfma-aangifte niet toeliet vast te stellen dat er een achterstallig loon werd uitbetaald dat niet in aanmerking mag genomen worden voor de controle inzake werken naast pensioen.

Teneinde te vermijden dat de gepensioneerd het slachtoffer wordt van de in sterke mate geautomatiseerde besluitvorming dient de pensioendienst bij het gebruik van data verzameld door andere overheidsinstanties nauwkeurig het doel ervan in kaart te brengen: zo moet op voorhand duidelijk nagegaan worden voor welke situaties die gebruikte data wel en niet dienstig kunnen zijn.

Uit de onderrichting 378 van 3 juli 2013 blijkt dat de Federale Pensioendienst dit gedaan heeft en daardoor op de hoogte is dat de achterstallen inzake premies, wedden en lonen niet geautomatiseerd

geïdentificeerd kunnen worden. In deze nota concludeert de FPD dan ook dat de bewijslast hiervan bij de gepensioneerde berust.

Kortom in geval van deze tekortkoming in het systeem moet de gepensioneerde zijn eigen gelijk bewijzen.

Niet iedereen is daartoe in staat. Al zeker niet de meest kwetsbare groepen in onze samenleving.

Het grootste probleem is dat de gepensioneerden niet op de hoogte zijn van dit hiaat in de controle. De Ombudsman Pensioenen pleit dan ook teneinde dit te verhelpen voor transparantie betreffende de geautomatiseerde controle. Enkel transparantie kan bijdragen tot een waarborging van de rechten van de gepensioneerde. Alzo wordt het ontstaan van een zogenaamde “zwarte doos” vermeden.

De Ombudsdienst Pensioenen pleit er bijgevolg voor dat de pensioendiensten op de beslissing de wijze vermelden waarop de controle plaats vindt (op basis van de dmfa-aangifte in plaats van de fiscale gegevens) evenals een vermelding van de onvolmaaktheden in de controleprocedure.

Deze oproep van de Ombudsman Pensioenen sluit aan bij een verklaring van 17 maart 2021 van het Comité van ministers van de Raad van Europa over de risico's van besluitvorming in de sociale zekerheid die computerondersteund is⁴. Wij citeren uit deze verklaring:

“Het Comité van ministers van de Raad van Europa heeft tijdens zijn 129e zitting (Helsinki, 17 mei 2019) opnieuw het belang erkend van sociale rechten op het hele continent. Dit is des te relevanter in de huidige omstandigheden, nu sociale rechten in het gedrang komen door het gebruik van besluitvormingssystemen die door overheidsinstanties worden ingezet en gebaseerd zijn op artificiële intelligentie (AI) of machinaal leren.

De door de computerondersteunde of op AI gebaseerde besluitvormingssystemen kunnen voordelen bieden in de vorm van een betere en snellere dienstverlening aan personen. Deze systemen kunnen ook de administratieve kosten verminderen, de transparantie vergroten, anomalieën of fraude helpen opsporen en het risico van corruptie verkleinen. De technologie kan echter “coderingen” bevatten die kunnen worden gebruikt om beslissingen te nemen die, afhankelijk van de kenmerken of de processen ervan, mensen hun rechten en voordelen zouden kunnen ontnemen of hun deze ontzeggen, waardoor afbreuk wordt gedaan aan het genot van hun sociale mensenrechten. Als kunstmatige intelligentie en machinaal leren systeemvoordelen hebben, moet ervoor worden gezorgd dat de publieke toepassingen eerlijk zijn en dat ethische waarden voor iedereen worden toegepast zonder dat de sociale cohesie wordt verstoord.

De ongereguleerde ontwikkeling van dergelijke door de computerondersteunde of geautomatiseerde besluitvormingssystemen, in combinatie met een gebrek aan transparantie en onvoldoende publieke controle op het gebruik ervan door de administratie van de sociale diensten, houdt risico's in. Dergelijke systemen kunnen, indien zij niet ontwikkeld en gebruikt worden in overeenstemming met de beginselen van transparantie en rechtszekerheid, vooroordelen versterken en risico's doen toenemen. Dit kan leiden tot een groter negatief effect op onderdanen van de Gemeenschap die zich in een kwetsbare situatie bevinden. In deze omstandigheden kunnen zij diepgewortelde patronen van discriminatie, ook tegen vrouwen, reproduceren en kunnen zij laaggeschoolde en laagbetaalde werknemers treffen.

Vooringenomen en/of onjuiste geautomatiseerde beslissingen kunnen leiden tot onmiddellijke behoefte, extreme armoede of zelfs verlies van huisvesting, en aldus ernstige of onherstelbare schade toebrengen aan de betrokken personen”.

Tot besluit van die verklaring wijst het Comité van ministers de lidstaten dan ook op twee belangrijke aandachtspunten:

- ten eerste “de noodzaak ervoor te zorgen dat computerondersteunde of op AI gebaseerde besluitvormingssystemen worden ontwikkeld en toegepast in overeenstemming met de beginselen van rechtszekerheid, wettigheid, kwaliteit van de gegevens, non-discriminatie en transparantie.”
- en ten tweede : “een proactieve aanpak om ervoor te zorgen dat mensen die getroffen worden door computerondersteunde of op AI gebaseerde besluiten op het gebied van sociale diensten, in het bijzonder mensen in situaties van extreme armoede of kwetsbaarheid, daadwerkelijk hun rechten kunnen opeisen en verhaal

⁴ https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680a1cb9a

kunnen zoeken. In dit verband zal aan de betrokken personen een uitleg moeten worden verstrekt die is aangepast aan de specifieke context en het publiek. Deze uitleg moet ten minste de nodige elementen bevatten om een persoon in staat te stellen een beslissing te begrijpen en aan te vechten die is geïnformeerd of genomen door een AI-systeem en die zijn rechtspositie of zijn leven in aanzienlijke mate beïnvloedt”.

Voorbeeld 3: Behoorlijk gebruik van data opgevraagd bij een andere overheidsdienst

DOSSIER 35463

De feiten

Op 6 april 2021 klaagt mevrouw El Morabet bij de Ombudsdienst Pensioenen over de werkwijze van de Federale Pensioendienst: meer bepaald over het niet verwerken van haar aanvraag om betaald te worden op een Belgische zichtrekening. Zij formuleert het als volgt: *“Het is een eigenaardige situatie, ik heb een zichtrekening die op mijn persoonlijke naam gevestigd is maar toch weigert de Federale Pensioendienst mijn aanvraag om betaling op deze rekening te aanvaarden”.*

Zij stelt verder dat één en ander blijkbaar zou te maken hebben met het verschil tussen haar geboortedatum op haar identiteitskaart en deze die aangenomen wordt door de Federale Pensioendienst.

Zij heeft al via verschillende wegen (financiële instelling, gemeentebestuur, ...) geprobeerd om dit recht te zetten, doch zonder enig positief resultaat.

Zij geeft aan dat deze klacht bij de Ombudsdienst Pensioenen haar laatste strohalm is en zij vraagt onze hulp.

Bedenkingen

De praktijk van de FPD voor wat betreft een aanvraag om overschrijving op zichtrekening is volledig geautomatiseerd en gebeurt als volgt.

Op het ogenblik dat de gepensioneerde de FPD erom verzoekt zijn pensioen over te schrijven op zijn zichtrekening, vertrekt er vanuit de FPD een geautomatiseerd verzoek aan de hoofdzetel van de betrokken bank ter bevestiging dat het rekeningnummer wel degelijk op naam staat van de gepensioneerde.

De betrokken bank baseert zich dan op de uitlezing van de identiteitskaart die gebruikt wordt voor de opening van de zichtrekening. Als de persoonsgegevens niet overeenstemmen met deze waar de FPD over beschikt, dan wordt de aanvraag ook automatisch door de bank geweigerd.

Dit is ook wat er in de situatie van mevrouw El Morabet gebeurd is.

De reden hiervan is dat de gegevens waarover de betreffende financiële instelling beschikt op basis van het inlezen van de identiteitskaart van mevrouw El Morabet (en welke gebaseerd zijn op de door de gemeente geregistreerde geboortedatum) (1 januari 1944) niet identiek zijn aan degene die de Federale Pensioendienst gebruikt, namelijk de administratieve geboortedatum (1 juli 1944).

De pensioenwetgeving⁵ bepaalt uitdrukkelijk *“De Rijksdienst voor pensioenen (lees: Federale Pensioendienst) is verplicht zich tot het Rijksregister van de natuurlijke personen te richten om de informatiegegevens bedoeld bij artikel 3, eerste en tweede lid, van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen te bekomen of wanneer hij de juistheid van deze informatiegegevens nagaat. Het beroep doen op een andere bron is slechts toegestaan in de mate dat de nodige informatiegegevens niet bij het Rijksregister kunnen bekomen worden. De informatiegegevens bedoeld in het eerste lid, verkregen bij het Rijksregister van de natuurlijke personen en opgetekend op een identificatiefiche toegevoegd aan het dossier, hebben bewijskracht tot bewijs van het tegendeel.*

⁵ Art. 19 van het Koninklijk besluit tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers (Belgisch Staatsblad van 16 januari 1968) zoals gewijzigd door artikel 1 van het Koninklijk besluit van 8 augustus 1997.

Wanneer het bewijs van het tegendeel aanvaard wordt door de Rijksdienst (lees: Federale Pensioendienst), deelt deze de inhoud van de aldus aanvaarde informatiegegevens, ten titel van inlichting, mee aan het Rijksregister van de natuurlijke personen en voegt er de bewijsstukken bij”.

In het Rijksregister is echter enkel het geboortjaar gekend en genoteerd; de geboortedag en – maand zijn niet gekend.

Doch een nota van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid aan het College van Administrateurs-Generaal van de publieke instellingen van sociale zekerheid – en dus ook aan de pensioendienst – stelt in dergelijke gevallen het volgende voor: *“Als minstens het geboortjaar kan aangetoond worden, kan de gemeente op vraag van de betrokkene, deze “verklaarde” geboortedatum registreren, zonder dat die in aanmerking komt voor de bepaling van de structuur van het toegekende rijksregisternummer. Overeenkomstig de bepalingen van het artikel 5, alinea 1, van het KB van 3 april 1984 betreffende de samenstelling van het identificatienummer van de personen die ingeschreven zijn in het Rijksregister van de natuurlijke personen, zullen in die gevallen, in de eerste zes posities het geboortjaar en vier “nullen” opgenomen worden.*

De tweede alinea van hetzelfde artikel bepaalt voorts dat, wanneer de mogelijkheden van het reeksnummer uitgeput zijn, bij een nieuwe inschrijving het zesde cijfer van de geboortedatum verhoogd wordt met één eenheid, en dat terzelfdertijd de inschrijving in het reeksnummer van bij de aanvang hervat wordt.

Voor het correcte beheer van hun dossiers, zoals het bepalen van begin en einde recht, uitbetalingsperiodes en dergelijke meer, hebben de meeste instellingen van de sociale zekerheid nood aan een volledige geboortedatum.

Voor de rijksregisternummers met een onvolledige structuur, en eventueel voor bisregisternummers, worden dan fictieve geboortedatum gebruikt, zoals 1 januari, 30 juni of 1 juli. Er is binnen die instellingen dan ook een duidelijke vraag naar het gebruik van één uniforme datum, waardoor in de toekomst kan verhinderd worden dat de burger nadeel zou ondervinden door het willekeurig gebruik van een fictieve geboortedatum door verschillende administraties. Om echter te verhinderen dat in de zone “geboortedatum” een fictieve datum zou ingeschreven worden, wordt voorgesteld om binnen het netwerk van de instellingen van de sociale zekerheid de notie “administratieve geboortedatum” te gebruiken, die uniform vastgelegd wordt op 1 juli van het betrokken geboortjaar.”

Conform deze nota heeft de Federale Pensioendienst dan ook 1 juli 1944 als administratieve geboortedatum in aanmerking genomen.

Op de identiteitskaart, die ingelezen werd door de bank, komt evenwel de geboortedatum voor zoals die ingebracht is door de gemeente van woonst.

Dit heeft als gevolg dat de aanvraag om betaling op rekening tijdens de controle in het hoofdkantoor van de financiële instelling van mevrouw El Morabet niet aanvaard werd en dat de FPD een weigering voor betaling op rekening aan betrokkene toestuurde.

Conclusie 1

De pensioendiensten digitaliseren in een hoog tempo. Hierbij wordt in toenemende mate gebruik gemaakt van data en algoritmen, bijvoorbeeld geautomatiseerde besluitvorming. Dit komt natuurlijk de efficiëntie van de dienstverlening ten goede. Hierbij worden ook meer en meer gegevens die door een bepaalde overheidsdienst verzameld worden gedeeld met andere overheidsdiensten.

Tevens bespaart het de gepensioneerde vaak administratieve lasten. Zo moet in de beschreven procedure de burger zich niet langer zelf naar zijn bank verplaatsen om daar documenten te laten invullen die aantonen dat hij de bankrekening waarop hij het pensioen wenst gestort te krijgen op zijn persoonlijke naam staat.

Doch dit mag niet leiden tot ongewenste effecten. De gepensioneerde mag niet het slachtoffer worden van geautomatiseerde besluitvorming. De pensioendienst dient bij het gebruik van data verzameld door andere overheidsinstanties nauwkeurig het doel ervan in kaart te brengen: zo moet op voorhand duidelijk nagegaan worden voor welke situaties die gebruikte data wel en niet dienstig kunnen zijn. Al moet natuurlijk opgemerkt worden dat op voorhand nooit alle mogelijk potentiële problemen vast te stellen en bijgevolg uit te sluiten zijn.

Doch dan is het van cruciaal belang dat er onmiddellijk gehoor gegeven wordt aan problemen die door de gepensioneerde gesignaleerd worden.

Voor de bevindingen en de conclusies hebben wij ons mede gebaseerd op het onderzoek van de Nederlandse Nationale Ombudsman “Een burger is geen dataset: ombudsvisie op behoorlijk gebruik van data en algoritmen door de overheid”⁶.

Hoewel de pensioendienst van de klaagster een aanwijzing kreeg dat er iets niet klopt, is er niet verder onderzocht wat er aan de hand was en is er niet ingegrepen in de doorstroom van data.

Betrokkene verwoordde het als volgt: *“Na maandenlang bellen en mailen met de pensioendienst ben ik tot de conclusie gekomen dat de pensioendienst zich niet gedraagt als een behoorlijke en zorgvuldige overheid. Het koppig vasthouden aan een datum ondanks dat de dienst weet dat ik daardoor mijn pensioen niet uitbetaald krijg tenzij met een postassignatie, in tijden van corona en dat op mijn leeftijd.”*

Het vertrouwen van de burger in het overheidshandelen is één van de fundamenteën van onze rechtsstaat. Teneinde dit vertrouwen te waarborgen is het noodzakelijk open te staan voor opmerkingen van burgers wanneer deze problemen aankaarten. De pensioendienst dient immers zijn verantwoordelijkheid te nemen bij het gebruik van de data van andere overheidsinstanties.

Door in gesprek te gaan met klagers krijgt de pensioendienst zicht op mogelijke fouten in het systeem. De ambtenaar die de melding van de klager krijgt moet in staat zijn te herkennen dat er sprake is van een ongewenst resultaat. Dit vergt een organisatiecultuur waarbinnen ambtenaren de professionele ruimte krijgen en ook durven nemen om af te wijken van het systeem en maatwerk te bieden indien nodig.

Wanneer een dergelijke klacht bij de pensioendienst gesignaleerd wordt moet deze ervan bewust zijn dat het gebruik van data slechts een ondersteunde functie heeft in een uitvoeringsproces. Men moet er van bewust zijn dat er steeds situaties zijn die niet in systemen passen. Er moet van de standaardwerkwijze kunnen afgeweken worden wanneer deze tot ongewenste effecten leidt. Er moet de mogelijkheid bestaan een “stopknop” in te drukken. Er moet ruimte blijven voor maatwerk teneinde een oplossing aan te bieden.

Tevens moet de pensioendienst in staat zijn de burger uitleg te verschaffen over de oorsprong van de gebruikte data.

Omdat het ons duidelijk leek dat de zichtrekening wel degelijk op naam van onze klaagster stond, hebben wij overlegd met de FPD en gevraagd een oplossing aan te reiken.

De FPD heeft, als gevolg van onze interventie, deze keer niet via geautomatiseerde weg doch via e-mail, contact opgenomen met de bewuste bank. Hij heeft hierbij aangegeven dat er inderdaad een verschil kon zijn voor wat betreft de geboortedatum.

De financiële instelling heeft via e-mail geantwoord dat het inderdaad over de zichtrekening gaat op naam van mevrouw El Morabet en vervolgens heeft de FPD het rekeningnummer manueel (waar het anders geautomatiseerd goedgekeurd of geweigerd wordt) ingebracht in zijn betaalbestand.

Onze interventie in dit betaaldossier leidde tot een oplossing.

Conclusie 2

Uiteraard is hiermee het structureel probleem voor wat betreft de verschillende geboortedata nog niet opgelost.

De administratieve geboortedatum die in navolging van de nota van de Kruispuntbank voor de Sociale Zekerheid aan het College van Administrateurs-generaal van de publieke instellingen van sociale

⁶ Rapportnummer 2021/021 van 2 maart 2021 van de Nederlandse Nationale Ombudsman: zie: https://www.nationaleombudsman.nl/system/files/bijlage/DEF%202.0%20Rapport%20%E2%80%93%20Een%20burger%20is%20geen%20dataset_o.pdf. Deze studie is tot stand gekomen op basis van zowel literatuuronderzoek als gesprekken met burgers (waarbij de centrale vraag was: “wat vindt u als burger belangrijk bij behoorlijk gebruik van data en algoritme door de overheid) en overheidsinstanties.

zekerheid door de pensioendienst bij gebrek aan effectief bewijs van de geboortedag en -maand op basis van authentieke akten of documenten gebruikt wordt (zijnde 1 juli 1944), stemt immers niet overeen met de “verklaarde” geboortedatum die door de gemeente kan geregistreerd worden op vraag van de betrokkene (zijnde 1 januari 1944).

Dit kan, zoals ook in deze situatie, onaangename gevolgen met zich meebrengen. In de situatie van mevrouw El Morabet was het weliswaar mogelijk om een pragmatische oplossing te bekomen, doch wij kunnen ons wel indenken dat dit ook voor ernstigere problemen zou kunnen zorgen zowel op pensioenvlak als in andere domeinen van de sociale zekerheid.

Wij denken bijvoorbeeld aan de mogelijke ingangsdatum van het pensioen. Bij de bepaling van de ingangsdatum van een pensioen is de geboortedatum immers ook een determinerende factor.

We kunnen ons bovendien ook indenken dat dit ook bij andere openbare instellingen van sociale zekerheid voor problemen kan zorgen.

Voor wat betreft het onderzoek van dit aspect van deze klacht, namelijk de discrepantie tussen de verklaarde en bij de gemeente geregistreerde geboortedatum enerzijds en de nota van de Kruispuntbank voor Sociale Zekerheid waarbij voor instellingen van sociale zekerheid voorgesteld wordt de administratieve geboortedatum te gebruiken anderzijds, is de Ombudsdienst Pensioenen niet bevoegd.

Dit aspect van de klacht hebben wij doorgestuurd naar de Federale Ombudsman, die ter zake bevoegd is. Al is het ook zeker de rol van de pensioendienst bij de instantie die de instructies geeft aan de gemeentes (Binnenlandse Zaken) het probleem aan te kaarten zonder dat dit een tussenkomst van de Ombudsman Pensioenen vergt. De pensioendienst moet na het signaleren door de gepensioneerde dergelijke fouten opsporen en corrigeren.

*Het digital by
default-principle*

4

HOOFDSTUK

Het digital by default-principe

In dit hoofdstuk wordt stilgestaan bij het principe “digital by default” dat bepaalt dat alle procedures standaard digitaal toegankelijk moeten zijn. Tegelijkertijd wordt gegarandeerd dat de publieke dienstverlening voor iedereen toegankelijk moet blijven, ook voor burgers met weinig digitale vaardigheden. Dit principe wordt door de regering vooropgesteld en derhalve ook toegepast door de Federale Pensioendienst. Zo heeft de FPD ervoor geopteerd om vanaf 2021 alle fiscale fiches digitaal te posten in mypension en enkel nog een papieren fiscale fiche per post te versturen wanneer de gepensioneerde die echt nodig heeft. Het verzenden van een fiscale fiche naar de gepensioneerde die op zijn vooraf digitaal ingevulde belastingaangifte of op het papieren voorstel van vereenvoudigde aangifte kan zien welk pensioenbedrag de FPD aan de fiscus heeft meegedeeld is immers volgens de FPD nutteloos. De FPD verstuurt de pensioeninformatie immers rechtstreeks naar de fiscus. Zo moeten 2,5 miljoen fiches niet meer op de bus. Dit is ten eerste goed voor het milieu: zo’n 40 bomen per jaar worden gespaard. Daarenboven bespaart het de overheid een nutteloze uitgave. Wie daarentegen zijn fiscale aangifte nog op papier doet, krijgt nog altijd van de FPD per post een fiscale fiche. Kortom een vooruitgang. Doch ontving de Ombudsman Pensioenen hierdoor wel vele klachten van gepensioneerden die in 2021 geen papieren fiscale fiche ontvangen hadden. Dit heeft twee oorzaken. Ten eerste waren er 22.000 gepensioneerden die op de lijst stonden om een papieren fiche te ontvangen, doch deze door een verwerkingsprobleem niet ontvingen. De wet van Murphy speelde: wanneer ze de fiscale fiche telefonisch opvroegen via 1765, optie 4 door het intikken van het rijksregisternummer bleek de invoertijd van 20 seconden voor velen niet te volstaan zodat hun vraag om de fiscale fiche per post te versturen niet geregistreerd werd en ze de fiscale fiche niet ontvingen. Dit punctueel probleem werd opgelost.

Ten tweede was er een meer structureel probleem. De FPD heeft over deze toch wel drastische verandering enkel gecommuniceerd via een persbericht en via de sociale media. De FPD verstuurde hierover geen persoonlijke communicatie per brief naar de betrokken gepensioneerden. De Ombudsman Pensioenen vindt dat een voorafgaandelijk en individueel op de hoogte brengen van een dergelijke belangrijke aanpassing van de communicatiewijze (niet meer verzenden van bepaalde informatie per post) met de gepensioneerde absoluut gewenst is.

Eenzelfde communicatieprobleem deed zich voor wat betreft de betalingsberichten. Verschillende gepensioneerden deden hun beklag dat ze geen papieren melding meer ontvingen waarin uitgelegd was hoe het kwam dat hun pensioenbedrag veranderd was. De FPD verzendt geleidelijk aan minder en minder betalingsberichten per post. Ook hier vindt de Ombudsman Pensioenen dat een voorafgaandelijk en individueel op de hoogte brengen van een dergelijke belangrijke aanpassing van de communicatiewijze met de gepensioneerde gewenst is.

De FPD antwoordde in reactie op deze opmerking dat hij gestart is met het uitwerken van een e-communicatiebeleid gezien het belang van communicatie naar de burger. Gelet op de veelheid aan documenten en processen zal dit enige tijd vergen. Wij volgen dit verder op.

In dit kader stelt de Ombudsman Pensioenen vast dat vele gepensioneerden niet weten dat ze in mypension post ontvangen. Wie zijn e-mailadres aan de FPD heeft meegedeeld ontvangt telkens wanneer er briefwisseling door de FPD in mypension gepost wordt (b.v. de fiscale fiche, betalingsmeldingen,...) per mail de melding dat er nieuwe briefwisseling in mypension beschikbaar is. Doch de Ombudsman Pensioenen stelt vast dat de FPD van vele gepensioneerden niet beschikt over het e-mailadres – ook al is deze vraag in het verleden in heel wat gevallen wel gesteld door de pensioendienst – zodat deze ook niet geïnformeerd worden over de post die ze in mypension ontvangen. Uit cijfers van de Federale Pensioendienst blijkt dat de Federale Pensioendienst van de 2,5 miljoen

gepensioneerden maar van ongeveer 22% beschikt over het e-mailadres. Daarom roept de Ombudsman Pensioenen de FPD op om alle gepensioneerden van wie de FPD niet beschikt over hun e-mailadres aan te schrijven om hun e-mailadres op te vragen en toe te lichten hoe ze via mypension de digitale briefwisseling kunnen consulteren.

De FPD stelt wel dat ook personen zonder gekend mailadres hun briefwisseling via de klassieke post krijgen. Doch op dit principe worden, en daar wringt vooral het schoentje, uitzonderingen voorzien wanneer het een massa-zending betreft, met name meldingen betreffende indexaties, welvaartsaanpassingen, verhogingen minimumpensioenen, wijzigingen barema's ziekte- en invaliditeitsbijdrage, betaling van vergoedingen die slechts éénmaal per jaar worden uitbetaald (vakantiegeld, bijzondere verwarmingstoelage,...) en de fiscale fiches. Kortom zijn de uitzonderingen wat betreft de massa-zending veel talrijker dan de regel. De Ombudsman Pensioenen stelt bijgevolg de vraag of het mogelijk is voor wie het uitdrukkelijk vraagt zijn briefwisseling voortaan per post te ontvangen dat de FPD alle massa-zendingen verstuurt zonder het telkens opnieuw te moeten vragen.

Doch veeleer dan de terugkeer naar de veel duurdere verzending per post moedigt de Ombudsman Pensioenen de pensioendiensten aan om de uitdaging aan te gaan over te schakelen naar een digitale inclusiviteit. Hij pleit in dit kader voor de oprichting van een loket dat burgers op digitaal vlak ondersteuning aanbiedt. Vermits deze ondersteuning ook nuttig is voor alle andere overheidsdiensten kan deze rol dan ook vervuld worden door gemeentehuizen, sociale huizen, OCMW's, bibliotheken en door de digihubs van Bpost.

Voor mensen in armoede, of die dreigen in armoede terecht te komen, ijvert de Ombudsman voor begeleidende maatregelen (zoals het ter beschikking stellen van tweedehands pc's en smartphones). Hij wijst ook naar de Resolutie van het Netwerk van Belgische Ombudsmannen, waarvan hij trouwens deel uitmaakt, om de toegang tot internet als basisbehoefte waarvoor specifieke beschermingsregels moeten gelden te beschouwen.

Voor de categorie van (toekomstig) gepensioneerden die niet de capaciteiten heeft om briefwisseling over de complexe pensioenmaterie te begrijpen is menselijk contact vaak de enige optie: het blijven investeren in de bereikbaarheid via telefoon en op onthaalpunten is dan ook cruciaal.

DOSSIERS: 35553-35563-35641-35685-35694-35697-35729-35739-35741-35752-35759-35767 ...

De klachten

Wij ontvingen een resem aan klachten, allemaal met ongeveer dezelfde inhoud. De teneur van de klachten varieerde van nerveus naar zeer ontdaan over de werking van de FPD. Hieronder een paar voorbeelden.

DOSSIER 35739

Mevrouw Meulemans en haar dochter vragen via 1765 meermaals de fiscale fiche doch zij mocht die niet ontvangen. Daarom belt ze nog eens naar de 1765 met een medewerker. Het gesprek verliep volgens betrokkene allesbehalve klantvriendelijk, zij werd aan de telefoon uitgescholden voor ongeletterde.

Uiteindelijk kreeg ze telefonisch wel de cijfers door, doch ze meende toch dat ze het gebrek aan respect bij het telefonisch onthaal van de FPD diende te melden.

Deze klacht werd door de Ombudsdienst Pensioenen uitzonderlijk aanvaard via telefoon gelet op de coronacrisis.

DOSSIER 35741

Eén van de ontvangen klachten was algemeen, afkomstig van een accountant, onontvankelijk weliswaar, doch duidelijk de vinger op de wonde leggende.

Wij citeren:

Geachte,

Bij deze mijn groot ongenoegen over het feit dat fiscale fiches 281 over het jaar 2020 niet meer toegestuurd worden!

Waarom krijgen gepensioneerden met een voorstel van vereenvoudigde aangifte of een papieren aangifte geen fiche meer???

Een duplicaat telefonisch aanvragen via het antwoordapparaat blijft zelfs na weken wachten zonder gevolg!!!

Dan maar bellen naar 1765 met die 4 cijfercode. Een eeuwigheid aanhoren dat alle medewerkers in gesprek zijn enz. Wie betaalt mijn nutteloze tijd???

Niet iedereen is ICT-machtig! Zonet toch een sympathieke en behulpzame medewerker aan de lijn gehad om de gegevens te krijgen van een 100+ jarige en een overleden dame!

Over 1 week moeten de belastingaangiften ingediend zijn!

Morgen probeer ik weer opnieuw voor enkele andere mensen....

Hopelijk wordt het volgend jaar efficiënter, doordacht & klantvriendelijk aangepakt!

Dank bij voorbaat om dit ter harte te nemen!

Mvg,

Gecertificeerd Accountant

DOSSIER 35752

De heer Vandenbossche dient zijn belastingaangifte nog steeds op papier in en zoals voorgaande jaren het geval was, verwacht hij thans ook de fiscale pensioenfiche van de Federale Pensioendienst op papier te verkrijgen.

Omdat hij deze half mei 2021 nog steeds niet ontvangen had, probeert hij deze aan te vragen via het algemeen nummer 1765.

Bij één van de twee opties die bij het 1765-nummer geboden worden krijgt de heer Vandenbossche de mogelijkheid om een copy aan te vragen van de fiscale fiche.

Hij dient hiervoor dan zijn rijksregisternummer in te typen. Vervolgens krijgt hij dan een algemene boodschap te horen dat de toezending enige tijd kan duren en dit met het oog om het geen tweede keer aan te vragen.

Na zes weken heeft hij evenwel nog steeds de gevraagde copy niet mogen ontvangen, het is inmiddels 23 juni 2021 en hij heeft nog slechts een week om zijn belastingaangifte in te vullen en te versturen.

Ten einde raad neemt hij contact met de Ombudsdienst Pensioenen.

In 2021 paste de FPD de werkwijze betreffende het verzenden van de fiscale fiches aan. De gepensioneerden zouden enkel nog een papieren fiscale fiche per post ontvangen wanneer ze die echt nodig hebben. Dit zou goed zijn voor een besparing van 2,5 miljoen papieren zendingen.

Zo kunnen gepensioneerden die een voorstel van vereenvoudigde aangifte ontvangen hun pensioengegevens aflezen daar deze vooraf ingevuld zijn. Zij kunnen dus niets meer doen met een fiscale fiche¹.

De gepensioneerde die zijn belastingaangifte via MyMinfin (Tax-on-web) indient ziet zijn pensioengegevens daar al ingevuld staan.

Wie zijn aangifte laat invullen door een medewerker van de FOD Financiën heeft ook geen fiscale fiche meer nodig daar deze zelf reeds over deze gegevens beschikt.

Kortom een echte administratieve vereenvoudiging die tevens milieuvriendelijk is en budgettair een enorme kost bespaart.

Een beperkt aantal gepensioneerden heeft echter zijn fiscale fiche nog wel nodig. Het betreft volgende categorieën:

- de gepensioneerde die zijn belastingaangifte op papier doet doch geen voorstel tot vereenvoudigde aangifte krijgt;
- de fiscale fiche van de huwelijkspartner als deze in de loop van het vorig jaar overleden is;
- als de gepensioneerde onder bewindvoering staat;
- gepensioneerde woonachtig in het buitenland.

De pensioendienst heeft daarom met de fiscus afgesproken dat de FPD van de fiscus voor de fiscale fiches van 2021 een lijst zou ontvangen met de gepensioneerden van deze vier categorieën. Aan deze zou dan een papieren versie van de fiscale fiche toegestuurd worden.

Ondanks dit zeer lovenswaardig project ontving de Ombudsdienst Pensioen toch veel klachten.

Wat liep er mis?

Ten eerste is er een groot probleem opgetreden bij de verwerking van de lijst met personen die er nog wel belang bij hadden een papieren fiche te ontvangen.

Zo'n 22.000 gepensioneerden van deze lijst hebben niet onmiddellijk een papieren fiche ontvangen.

De heer Vandenbossche was één van deze 22.000 gepensioneerden.

Doch dit was niet het enige probleem. De wet van Murphy speelde hier. Wanneer de gepensioneerden die ten onrechte geen fiscale fiche ontvangen hadden naar het nummer 1765 belden om via optie 4, waarbij men het rijksregisternummer moest invoeren om een papieren fiche te bekomen, bleken velen onder hen de fiscale fiche niet te ontvangen.

Na onderzoek van dit probleem concludeerde de FPD dat de voorziene tijd (20 seconden) die gedefinieerd was voor het invoeren van het rijksregisternummer onvoldoende was. Hierdoor werden verschillende aanvragen niet geregistreerd.

Deze oorzaak van probleem werd pas ontdekt en aangepakt vlak voor de deadline van 30 juni voor het indienen van de belastingaangifte.

De invoertijd werd verhoogd naar 30 seconden.

¹ De Ombudsdienst Pensioenen merkt wel op dat wie een pensioen uitbetaald krijgt van meerdere pensioendiensten: b.v. naast de FPD ook Ethias of RSZ nog wel belang heeft bij het ontvangen van een fiscale fiche zodat de gepensioneerde kan natellen of de bedragen op de fiscale fiches correct zijn opgeteld.

De ten onrechte niet verstuurde papieren fiscale fiches werden nog nagestuurd rond 23 en 24 juni zodat de gepensioneerden in principe uiterlijk op vrijdag 25 juni de papieren fiscale fiche in de brievenbus zouden ontvangen.

De FOD Financiën werd hiervan ook door de FPD ingelicht, en de lijst van gepensioneerden, die op het laatste ogenblik hun fiscale fiche toegestuurd kregen, werd bezorgd aan de fiscus zodat ze hiermee rekening kunnen houden en een soepelheid konden hanteren aangaande de indiendatum van de belastingaangifte.

Tot slot heeft de FPD in het licht van de deadline van 30 juni voor het indienen van de belastingen er voor gekozen om het callcenter ook te openen op zaterdag 26 juni en op zondag 27 juni in de voormiddag.

Het tweede probleem is dat de FPD over deze toch wel drastische verandering enkel gecommuniceerd heeft via de klassieke en sociale media. Hij verstuurde hierover geen persoonlijke communicatie per brief naar de betrokken gepensioneerden.

Uit dossier 35641 blijkt dat een persoonlijke communicatie hierover wel gewenst is, daar niet iedereen via de algemene en sociale media heeft vernomen dat de fiscale fiche niet nodig is bij een vereenvoudigde aangifte: *“Ik wil een klacht indienen i.v.m. het niet toesturen van de jaarlijkse pensioenfiche. Ik ben de dochter van mevrouw Tuerlinckx. Mijn mama is bijna 89 jaar. Wij verzorgen samen met haar de administratie zoals bankzaken, verzekeringen en de jaarlijkse belastingaangifte. Tot heden heeft ze geen pensioenfiche ontvangen net zoals het vereenvoudigde aangifteformulier. Hiervoor heb ik reeds contact opgenomen met de belastingdienst.*

Ik vind dat deze mensen, zoals mijn mama, recht op informatie hebben en dus een pensioenfiche moeten krijgen. Hoe kunnen wij anders nagaan of de pensioenbedragen correct zijn ingevuld op het vereenvoudigde aangifteformulier.

Men zou op de pensioendienst automatisch de pensioenfiche moeten toesturen aan deze groep van mensen, zij zijn totaal niet op de hoogte van computergebruik. Neem een voorbeeld aan de banken i.v.m. rekeninguittreksels. De banken sturen aan deze groep van mensen nog altijd zonder dat ze hierachter moeten vragen een maandelijks overzicht van de verrichtingen.”

Vele mensen waren dan ook verbaasd dat ze nog geen fiscale fiche gekregen hadden en dachten dat de pensioendienst een vertraging had opgelopen bij het verzenden van de fiscale fiches. Zij waren dus helemaal niet op de hoogte dat er geen papieren fiscale fiche meer zou worden opgestuurd, tenzij men uitdrukkelijk een duplicaat aanvraagt. Enkele citaten:

- *“Tot op vandaag heb ik nog geen fiscale fiche ontvangen voor mijn moeder. Is er misschien een vertraging in de behandeling van haar fiche door de gewijzigde situatie? Kan u nagaan of de fiche al een eerste keer werd verstuurd en wanneer juist?”* (dossier 35604 – vrije vertaling)
- *“Groot was mijn verbazing toen ik naar de pensioenlijn belde en men mij daar vertelde dat ik de pensioenfiches zelf moet aanvragen. En dat voortaan elk jaar opnieuw. Dit kan telkens vanaf 20 april. Deze werkwijze werd mij nooit meegedeeld.”* (dossier 35685)
- *“Wij moeten deze maand onze belastingbrief indienen. Is het attest verloren gegaan of zijn ze nog niet verstuurd? Ik vermoed het laatste aangezien mijn echtgenoot ook geen attest ontvangen heeft. Kan ik dan zo vlug mogelijk een duplicaat bekomen?”* (dossier 35698)

De regering stelt het “digital by default-principe”, dat bepaalt dat alle procedures standaard digitaal toegankelijk moeten zijn, voorop. Tegelijkertijd wordt gegarandeerd dat de publieke dienstverlening voor iedereen toegankelijk moet blijven, ook voor burgers met weinig digitale vaardigheden. Dit door de regering vooropgestelde principe wordt ook toegepast door de Federale Pensioendienst.

Ook de Ombudsdienst Pensioenen ervaart dat het merendeel van (toekomstig) gepensioneerden deze digitale dienstverlening van de FPD via mypension erg apprecieert: 24/24 uur en 7/7 dagen is de gepersonaliseerde informatie op mypension consulteerbaar, de informatie kan zeer snel bij de burger gebracht worden, het is ecologisch verantwoord, het maakt het mogelijk om complexe informatie op een begrijpelijke wijze weer te geven door gebruik te maken van verschillende visualisatietools, het is ideaal voor gerichte en geautomatiseerde communicatie.

Doch de Ombudsman merkt op dat volgens dit principe de publieke dienstverlening voor iedereen toegankelijk moet blijven, ook voor burgers met weinig digitale vaardigheden.

Bij digitalisering is het echter ook belangrijk rekening te houden met mensen die de digitale (r)evolutie grotendeels gemist hebben. Daarenboven is de Ombudsman de mening toegedaan dat de FPD ook rekening moet houden met de aard van zijn doelpubliek, met name een oudere populatie die minder betrokken geweest is in de digitale evoluties. Ouderen zijn immers vaker dan de gemiddelde burger minder vertrouwd met nieuwe technologieën, hebben meer moeite om hun weg te vinden op internet en roepen dan ook vaker hulp in om hen bij te staan op digitaal vlak. Het technisch aspect is nog vaker dan bij de gemiddelde burger een hinderpaal voor ouderen. Zo is niet elke gepensioneerde voldoende computervvaardig om gegevens tevoorschijn te halen via mypension. Zo blijkt uit de Digimeter² dat slechts 27% van de 65-plussers aangeeft dat het voor hen gemakkelijk is om met digitale technologieën om te gaan.

Verder zijn er ook gepensioneerden die wel digitaal vaardig genoeg zijn doch niet beschikken over de nodige voorzieningen op informaticavlak: zo beschikken ons inziens heel wat gepensioneerden over verouderde informaticamiddelen (bijvoorbeeld een oude pc gekregen van hun zoon of dochter die nog ideaal is om een reeds geïnstalleerd facebookprofiel te gebruiken of te surfen naar sites doch niet meer over de nodige updates beschikt om de meer gesofistikeerde site mypension te raadplegen).

Uit een enquête over het ICT-gebruik van de FOD Economie van 2019³ blijkt dat in 2019 10,3% van de Belgen geen toegang had tot internet, 6,9% nooit internet gebruikt en 41% geen internet gebruikt om overheidsdiensten te contacteren. Volgens de recentste Digital Economy and Society Index (DESI)-cijfers (referentiejaar 2020)⁴ heeft 85% van de Belgische huishoudens een effectieve vaste internetverbinding. Uit de barometer digitale inclusie 2020 van de Boudewijnstichting blijkt dat 32% zwakke digitale vaardigheden heeft⁵.

Daarenboven voelen vele gepensioneerden zich op digitaal vlak onzeker en zijn daardoor extra voorzichtig in het online contact met de pensioendiensten. Dit is niet verwonderlijk daar er meer en meer phishing-gevallen opduiken.

Tot voor een paar jaar konden zij aan de Federale Pensioendienst via een éénmalig telefoontje naar het gratis nummer 1765 vragen alle gegenereerde documenten per klassieke post te krijgen. De Ombudsdienst Pensioenen heeft deze werkwijze steeds gesteund.

De Ombudsdienst Pensioenen vond het een ideale wijze om aan de personen die digitaal niet meekunnen de mogelijkheid te geven door éénmalig telefonisch contact op te nemen met de pensioendienst te opteren om hun correspondentie per klassieke post te ontvangen telkens wanneer documenten opgesteld worden en gepost worden in mypension.

Niettegenstaande wat hier voorafgaandelijk vermeld wordt, kan de Ombudsman begrip opbrengen dat de informatie die enkel via een visualisatietool in het luik “mijn betalingen” in mypension beschikbaar is en die geen papieren equivalent kent, telkens moest opgevraagd worden.

Wat de fiscale fiches betreft werd deze werkwijze aangepast.

Zoals reeds hoger uiteengezet in deze commentaar is het verzenden van een fiscale fiche naar de gepensioneerde die op zijn vooraf digitaal ingevulde belastingaangifte of op het papieren voorstel van vereenvoudigde aangifte kan zien welke pensioenbedrag de FPD aan de fiscus heeft meegedeeld nutteloos. 2,5 miljoen fiches moeten niet meer op de bus. Dit is ten eerste goed voor het milieu: zo’n 40 bomen per jaar worden gespaard. Daarenboven bespaart het de overheid een nutteloze uitgave. Kortom een vooruitgang.

In dit kader merken we ook op dat het niet versturen van de fiscale fiches door de overmachtssituatie tijdens de coronacrisis in 2020 (tijdens de coronaperiode moest 1,5 meter afstand gerespecteerd worden

² <https://www.imec.be/sites/default/files/inline-files/DIGIMETER2020.pdf>

³ <https://economie.fgov.be/nl/themas/online/ict-belgie/ict-cijfers>

⁴ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/countries-digitisation-performance>

⁵ <https://www.kenniscentrumvlaamsesteden.be/Gedeelde%20%20documenten/2020/KBS%20-%20Barometer%20Digitale%20Inclusie%202020.pdf> p. 4.

in de drukkerij van de FPD waardoor niet alle fiscale fiches meer op papier konden verstuurd worden en de FPD ook toen al opteerde om geen papieren fiscale fiche te verzenden naar wie deze niet echt nodig had) leerde dat slechts 5% van de gepensioneerden een papieren versie vroeg.

De Ombudsman Pensioenen heeft wel één kanttekening wat de nieuwe werkwijze betreft: hij raadt aan een papieren fiscale fiche te versturen wanneer de gepensioneerde van meerdere pensioendiensten een pensioen ontvangt zoals van bijvoorbeeld de RSZ, overzeese pensioenen en/of Ethias zodat de gepensioneerde kan achterhalen hoe het totaal pensioenbedrag is samengesteld doordat hij kan zien welke pensioendienst welk pensioenbedrag heeft meegedeeld.

Ook moet wie toch een papieren fiscale fiche wil die voortaan elk jaar opnieuw vragen.

Doch volgens de Ombudsman Pensioenen liep het mis wat betreft de communicatie van de nieuwe werkwijze.

Op zowel de website van de Federale pensioendienst als op deze van de FOD Financiën is een goede communicatie verstrekt.

Verder heeft de FPD ook een duidelijk persbericht verspreid dat opgepikt werd door de radio- en televisiestations.

Ook heeft de FPD zijn moderne communicatiemiddelen zoals Twitter en Facebook ingezet. Dit zijn immers zeer nuttige communicatiemiddelen om het middenveld dat ook contact heeft met personen die digitaal niet goed meekunnen te bereiken.

Niettemin blijkt uit onze klachten dat menig gepensioneerde de communicatie (b.v. op radio en tv) waartoe de persberichten van de FPD geleid hebben aangaande de melding dat de fiscale fiche niet meer aan iedereen die geopteerd had voor de digitale post zou verstuurd worden (koppeling aan het al dan niet digitaal hun belastingaangifte invullen) gemist heeft.

Velen waren er immers niet van bewust dat de informatie die ze vroeger op de papieren fiscale fiche konden vinden nu reeds voor ingevuld op de digitale belastingaangifte te vinden is.

Dit is immers niet verwonderlijk daar andere instellingen zoals het ABVV (voor werkloosheids-uitkeringen) en het Agentschap voor onderwijsdiensten van Vlaanderen nog steeds de fiscale fiches per post opsturen als ze niet in het bezit zijn van een geldig e-mailadres.

Enkele gepensioneerden signaleerden ons dat deze fiscale fiche niet alleen gebruikt worden voor het invullen van de belastingaangifte: gepensioneerden konden de fiscale fiche ook gebruiken om bij andere sociale instellingen zoals gezinszorg het bewijs te leveren van hun pensioeninkomen (bijvoorbeeld voor gezinszorg is de kostprijs van de assistentie inkomen gerelateerd).

De Ombudsman Pensioenen vindt dat een *voorafgaandelijke en individueel* op de hoogte brengen van een dergelijke belangrijke aanpassing van de communicatiewijze met de gepensioneerde op zijn plaats geweest was.

Een brief met daarin een duidelijke beschrijving van de reden van verandering van de werkwijze zoals deze mooi verwoord staat op de website had zeker nuttig geweest.

In reactie op de commentaren van de Ombudsman Pensioenen antwoordde de FPD dat ze het principe van “digital first” hanteren en dus zeker niet het principe “digital only”. De FPD wil inzetten op een elektronische informatie-uitwisseling met de pensioengerechtigde maar een papieren uitwisseling moet uiteraard nog steeds mogelijk zijn.

De FPD meldde zich bewust te zijn van het belang nog steeds communicatie per post aan gepensioneerden te sturen die geen gebruik willen of kunnen maken van de elektronische diensten. Om deze reden kan een gepensioneerde altijd vragen om zijn briefwisseling via de klassieke post te ontvangen. Hiervoor worden tools ter beschikking gesteld: zo kan men via het nummer 1765 – vanuit België gratis –

door het intoetsen van optie 4 de fiscale fiches opvragen zonder dat men moet wachten tot men een medewerker aan de lijn heeft⁶.

Verder antwoordde de FPD dat ook personen zonder gekend mailadres hun briefwisseling via de klassieke post krijgen. Doch op dit principe worden uitzonderingen voorzien wanneer het een massazending betreft, met name meldingen betreffende indexaties, welvaartsaanpassingen, verhogingen minimumpensioenen, wijzigingen barema's ziekte- en invaliditeitsbijdrage, betaling van vergoedingen die slechts éénmaal per jaar worden uitbetaald (vakantiegeld, bijzondere verwarmingstoelage,...) en de fiscale fiches.

De Ombudsman Pensioenen merkt wel op dat naast de betalingsberichten betreffende indexaties, welvaartsaanpassingen, verhogingen minimumpensioenen, wijzigingen barema's ziekte- en invaliditeitsbijdrage, betaling van vergoedingen die slechts éénmaal per jaar worden uitbetaald (vakantiegeld, bijzondere verwarmingstoelage,...) en de fiscale fiches er maar weinig massazendingen zijn waardoor de uitzonderingen wat betreft de massazending talrijker zijn dan de regel.

Wie niet digitaal gaat zal nu wat betreft de aanpassing van de pensioenbedragen telkens moeten telefoneren om informatie op te vragen over de reden van de wijziging van zijn pensioenbedrag. Dit kan ertoe leiden dat de afstand tussen de gepensioneerden en de pensioendienst vergroot. Menig gepensioneerde weet niet meer of hij al dan niet een verhoging van zijn (minimum)pensioen gekregen heeft in het kader van de welvaartsaanpassing. De verhoging van een bruto pensioenbedrag leidt immers onder andere gelet op de drempel voor het inhouden van de ZIV-bijdrage niet altijd tot een verhoging van het netto pensioenbedrag. Het ontmoedigt de digitaal niet vaardige gepensioneerden hun pensioenbetalingen op te volgen. Vooral het feit dat de gepensioneerde niet meer weet welke informatie nu wel en welke niet meer verspreid wordt via de klassieke post is een bron van ergernis.

Enkele citaten van klachten waarbij de gepensioneerde niet begrijpt waarom zijn/haar pensioenbedrag verminderd werd doordat zij niet op mypension geraken en dit dus niet zelf kunnen nakijken:

- *“Ik stel vast dat het bedrag van de uitkering wettelijk pensioen van mijn echtgenoot al voor de derde maand verminderd is. Ik zou graag weten waarom. Ik denk dat het pensioen een verworven recht is en dat daar niet aan gekrabbeld mag worden.”* (dossier 35377)
- *“Mijn pensioen werd plots met 5 euro verminderd.”* (dossier 35337)
- *“Ik had een overlevingspensioen van 1495 euro. Nu ik op 65 jaar mijn eigen rustpensioen krijg, heb ik deze maand 19 euro minder. Hoe kan dit? Is dat juist?”* (dossier 35484)

De Ombudsman Pensioenen stelt dan ook de vraag of het mogelijk is voor aan wie het *uitdrukkelijk* vraagt zijn briefwisseling voortaan per post te ontvangen deze massazendingen ook te versturen zonder dat de gepensioneerde het telkens opnieuw moet vragen.

Doch veeleer dan terug te keren naar de klassieke post is het een uitdaging zoveel mogelijk (toekomstig) gepensioneerden trachten te overhalen over te schakelen naar de digitale tools die zoals reeds aangehaald een aantal voordelen bieden die niet kunnen aangeboden worden op papier. We denken hierbij aan complexe informatie op een begrijpelijke wijze weer te geven door gebruik te maken van verschillende visualisatietools en aan het feit dat een website beter geschikt is om communicatie meer afgestemd op de doelgroep weer te geven⁷. De Ombudsman Pensioenen pleit dan ook van een digitale inclusiviteit.

In dit kader stelt de Ombudsman Pensioenen vast dat vele gepensioneerden niet weten dat ze in mypension post ontvangen. Wie zijn e-mailadres aan de FPD heeft meegedeeld ontvangt telkens wanneer er briefwisseling door de FPD in mypension gepost wordt (b.v. de fiscale fiche, betalingsmeldingen,...) per mail de melding dat er nieuwe briefwisseling in mypension beschikbaar is.

⁶ Hiermee komt de FPD tegemoet aan de suggestie van de Ombudsman Pensioenen verwoord in het Jaarverslag 2017 op pagina 82 om de onthaalboodschap aan te passen wanneer er iets speciaal gebeurd is zodat de gepensioneerde niet moet wachten tot hij een medewerker aan de lijn krijgt.

⁷ Op een website kan bijvoorbeeld gebruik gemaakt worden van een doorkliklink zodat de gepensioneerde zelf kan kiezen welke informatie hij meer gedetailleerd wenst te lezen daar waar op papier een hele bundel dient ter beschikking gesteld te worden die de gepensioneerde dient te doorbladeren alvorens de gewenste informatie te vinden.

Doch de Ombudsman Pensioenen stelt vast dat de FPD van vele gepensioneerden niet beschikt over het e-mailadres. Uit cijfers van de Federale Pensioendienst blijkt dat de Federale Pensioendienst van de 2,5 miljoen gepensioneerden maar van ongeveer 22% beschikken over een het e-mailadres.

Doch de massacommunicatie wordt ook voor de overige 78% van gepensioneerden systematisch in mypension ter beschikking gesteld.

Daarom roept de Ombudsman Pensioenen de FPD op om alle gepensioneerden van wie de FPD niet beschikt over een e-mailadres – ook al is deze vraag in het verleden in heel wat gevallen wel gesteld door de pensioendienst – aan te schrijven om hun e-mailadres op te vragen en toe te lichten hoe ze via mypension de digitale briefwisseling kunnen consulteren.

Een ander probleem dat de Ombudsman Pensioenen in verschillende klachten leest is dat de (toekomstig) gepensioneerde weliswaar over een internetaansluiting, pc en smartphone beschikken waarmee ze sites als facebook, nieuwspagina's, ... kunnen consulteren doch dat ze moeilijkheden ondervinden met het consulteren van mypension gelet op de inlogprocedure.

Voor velen is het installeren van een kaartlezer – als ze hier al over beschikken – of het installeren van itsme, wat vereist is voor de consultatie van mypension, niet eenvoudig. Ze hebben een gebrek aan digitale vaardigheden om dit te doen. Door dit voor hen te installeren en één keer duidelijk te demonstreren hoe deze tools werken kan voor hen de digitale kloof gedicht worden.

Vermits de overheid uitgaat van het principe “digital by default” vindt de Ombudsman Pensioenen dan ook dat de overheid een dienst ter beschikking moet stellen die mensen begeleidt op digitaal vlak. Het is immers belangrijk dat de digitalisering niet (enkel) gezien wordt als een kostenbesparing doch hoofdzakelijk als een wijze om de dienstverlening van de burgers te verbeteren.

Zo hebben heel wat (toekomstig) gepensioneerden behoefte aan hulp bij het installeren van een kaartlezer of itsme en het updaten van de computersoftware om mypension te kunnen consulteren. Ook hebben ze vaak behoefte aan begeleiding bij het eerste gebruik van mypension.

Een digitaal loket zou dan ook ter beschikking moeten staan van de (toekomstig) gepensioneerden die mypension willen raadplegen. Hier zou een taak kunnen weggelegd zijn voor de pensioendienst. Al merkt de Ombudsman Pensioenen op dat het op digitaal vlak aanbieden van ondersteuning en het aanleren van digitale vaardigheden eveneens nuttig is voor andere overheidsdiensten. Deze rol zou dan ook kunnen vervuld worden door gemeentehuizen, sociale huizen, OCMW's, bibliotheken en door Bpost.

Wat dit laatste betreft verwijst de Ombudsman Pensioen naar de beleidsnota van 29 oktober 2021 van de Minister van de Post⁸ waarin vermeld wordt dat de federale regering in de beheersovereenkomst met Bpost opgenomen heeft dat Bpost gedurende een proefperiode van tweeënhalf jaar in 65 van de 650 postkantoren digitale loketten, “digihubs” genaamd, zal oprichten die digitale ondersteuning bieden. In Frankrijk en Portugal bestaan deze digitale loketten reeds.

Andere overheidsdiensten zoals gemeentehuizen, sociale huizen en OCMW's kunnen eveneens een rol vervullen als brugpersoon.

Ook het middenveld (pensioenservices van mutualiteiten, vakbonden,...) en andere burgers (gevolmachtigde buur,...) zouden hier – indien zij dit wensen – een rol kunnen vervullen als brugpersoon.

Een professional-toegang tot mypension en een beveiligde toegang voor andere burgers die over een mandaat beschikken, zoals verwoord in de beleidsnota van de Minister van Pensioenen van 29 oktober 2021⁹, kan hierbij helpen.

Daarnaast zijn er (toekomstig) gepensioneerden die in armoede verkeren of dreigen te verkeren en voor wie de aanschaf van een internetaansluiting, een pc en een kaartlezer financieel zwaar is, of toch

8 Beleidsnota van de Minister van Ambtenarenzaken, Overheidsbedrijven, Telecommunicatie en Post: doc 55 2294/010.

9 Beleidsnota van de Minister van Pensioenen, Maatschappelijke Integratie, Personen met een handicap, Armoede: doc 55 2294/011.

ten minste in verhouding tot het gebruik dat ze ervan maken. Volgens de Koning Boudewijnstichting heeft maar liefst 30% van de huishoudens met een laag inkomen geen internetverbinding¹⁰.

Voor hen ijvert de Ombudsman Pensioenen voor begeleidende maatregelen. In dit kader verwijst de Ombudsman Pensioenen naar de Resolutie over de toegang tot internet als basisbehoefte waarvoor specifieke beschermingsregels moeten gelden¹¹. Een resolutie van alle leden van het Belgisch Netwerk van Ombudsmannen, waarvan de Ombudsman Pensioenen ook deel uitmaakt.

Digitale inclusie waarvoor de Ombudsman Pensioenen pleit kan immers enkel gerealiseerd worden indien er voor de meest kwetsbare groepen ondersteuning wordt aangeboden. Ook verwijst de Ombudsman Pensioenen naar de good practice waarbij telecomoperatoren aanspraak kunnen maken op subsidies indien zij tweedehands ICT-materiaal ter beschikking stellen.

Tevens is er nog een grote categorie van gepensioneerden die geen behoefte hebben om bij elke aanpassing van hun pensioenbedrag hierover geïnformeerd te worden. Zij vertrouwen op de goede dienstverlening van de pensioendienst.

Een andere categorie heeft niet de capaciteiten om de briefwisseling over de vaak toch complexe pensioenmaterie – zelfs wanneer deze in een begrijpelijke taal geformuleerd zijn – te bevatten.

Voor deze twee categorieën is het belangrijk dat de pensioendienst zoveel mogelijk tracht alle rechten automatisch toe te kennen, tracht hen te bereiken wanneer de pensioendienst informatie van de gepensioneerde nodig heeft die noodzakelijk is voor de vrijwaring van de rechten van de gepensioneerde en de gepensioneerden informeert bij bijzondere omstandigheden zoals een pensioenschuld of een vermindering van zijn pensioenrechten.

Voor de categorie die niet de capaciteiten heeft om briefwisseling over de complexe pensioenmaterie te begrijpen is menselijk contact vaak de enige optie: te woord staan via telefoon en op onthaalpunten (zitdagen). De Ombudsman zal er dan ook over waken dat dit menselijk contact, dat op zich een vanzelfsprekendheid is, doch onder druk kan komen te staan door de digitale ontwikkelingen, gevrijwaard wordt.

Laten we eindigen met te melden dat de FPD aan de Ombudsman Pensioenen gemeld heeft dat hij gestart is met het uitwerken van een e-communicatiebeleid gezien het belang dat ze hechten aan de communicatie naar de burger. Gezien de veelheid aan documenten en processen zal dit volgens de pensioendienst nog wel enige tijd vergen voor dit beleid uitgewerkt is. Wij volgen dit verder op.

¹⁰ Voor huishoudens met een hoog inkomen betreft het 1%.

¹¹ <https://www.ombudsman.be/nl/nieuws/resolutie-over-de-toegang-tot-internet>.

Pensioenschulden

5 HOOFDSTUK

Pensioenschulden

De Ombudsman Pensioenen wordt met regelmaat geconfronteerd met klachten over pensioenschulden. De inhoud van deze klachten varieert. Pensioenschulden kunnen immers verschillende oorzaken hebben: de toekenning van een buitenlands pensioenvoordeel, een uitgeoefende beroepsactiviteit, cumulatie met een ander vervangingsinkomen, een nieuw huwelijk,

Hieronder worden 5 klachtendossiers besproken die betrekking hebben op terugvorderingen om uiteenlopende redenen. In alle gevallen leidde de bemiddeling van de Ombudsman tot een vermindering en/of zelfs het wegvallen van de pensioenschuld.

Het gaat in deze besprekingen over de zorgvuldigheid door de Federale Pensioendienst bij het vaststellen van de verjaringstermijn en de stuiting van de verjaring.

In vele gevallen kan de gepensioneerde wel een signaal geven dat er volgens hem iets misgelopen is of een twijfel uitdrukken, doch kan hij niet exact – bijvoorbeeld verwijzende naar de wetgeving en de te volgen procedures of met alle tegenbewijzen in de hand – duiden waar het volgens hem misliep. Kortom hij heeft de klok wel horen luiden, doch weet de klepel niet hangen.

Daarom adviseert de Ombudsman Pensioenen in dergelijke gevallen deze klachten grondig te onderzoeken en het terugvorderingsproces helemaal na te kijken op eventuele fouten of onvolmaaktheden.

Verder adviseert de Ombudsman Pensioenen om alvorens een grote pensioenschuld te betekenen eerst zelf contact op te nemen met de gepensioneerde zodat deze op de hoogte is van wat hem te wachten staat en niet overmand wordt door verwondering of zelfs angst bij de ontvangst van de betekening van de pensioenschuld.

Tevens kan de pensioendienst toelichting geven en raad geven hoe in de toekomst kan voorkomen worden dat opnieuw zo'n pensioenschuld zou ontstaan.

Dit is ook het ideale moment om de gepensioneerden te begeleiden in de aflossing van de schuld (b.v. doorverwijzen naar schuldbemiddelaar, gehele of gedeeltelijke kwijtschelding laten aanvragen bij de Raad voor Uitbetaling van de voordelen).

Tot slot biedt deze werkwijze de gepensioneerde de mogelijkheid weerwoord te bieden of toelichting te geven bij een uitzonderings situatie.

DOSSIER 34377

De feiten

De heer Desterck heeft op het ogenblik dat hij opgesloten wordt in de gevangenis een schuld tegenover de FPD die aangezuiverd wordt door inhoudingen van 10% op zijn pensioen.

Als gevolg van zijn verblijf in de gevangenis kon zijn pensioen nog slechts één jaar betaald worden, namelijk tot en met maart 2015.

Op het ogenblik dat hij terug in vrijheid gesteld wordt, herneemt de FPD zijn pensioenbetaling maar ook de invordering van 10%.

Betrokkene schrijft een brief naar de Federale Pensioendienst waarin hij stelt dat hij deze inhouding op zijn pensioen niet verwacht had. De FPD beschouwt deze brief als een aanvraag om kwijtschelding en vraagt aan betrokkene bijkomende informatie over zijn sociale en financiële toestand.

De heer Desterck gaat hier niet op in doch dient een schriftelijke klacht in bij de Ombudsdienst Pensioenen. In de laatste alinea van zijn klacht verwijst de heer Desterck naar het feit dat hij nooit het aflossingsplan getekend heeft omdat hij in de gevangenis geen inkomen had en er “slechts drie jaar een schuldvordering was geweest” en dat “zo de schuld zou kwijtgescholden zijn”.

Bedenkingen

Op het ogenblik van zijn opsluiting in de gevangenis in de loop van 2014 had betrokkene nog een schuld tegenover de FPD. Deze kon, gelet op de in tijd beperkte betaling van zijn pensioen¹, nog één jaar verder ingevorderd worden door inhoudingen van 10% op het pensioen.

Op het ogenblik van de stopzetting van de betalingen en dus ook van de inhoudingen, bedroeg de schuld nog 9.419,46 euro.

Een maandelijks inhouding op het pensioen is in principe telkens opnieuw een stuiting van de verjaring. Op het ogenblik dat de inhoudingen stoppen, blijft de wettelijke verjaringstermijn evenwel verder lopen.

De wettelijke bepalingen met betrekking tot de verjaringstermijnen vinden wij terug in de wet van 13 juni 1966 betreffende de rust- en overlevingspensioenen voor arbeiders, bedienden, zeevarenden onder Belgische vlag, mijnwerkers en vrijwillig verzekerden.

Wij citeren artikel 21, §4 van de wet van 13 juni 1966: *“Buiten de gevallen waarin is voorzien in het Burgerlijk Wetboek, wordt de verjaring gestuit door de terugvordering van het onverschuldigd uitbetaalde, door middel van een ter post aangetekend aan de schuldenaar betekend schrijven of door de behoorlijk gedane betekening van de verbeterde beslissing aan de betrokkene door de administratieve overheid belast met het vaststellen van de rechten.*

De verjaring moet binnen een termijn van zes maanden na de laatste daad tot terugvordering opnieuw gestuit worden.”

Omdat de betalingen van het pensioen stopgezet werden én dus ook de inhoudingen diende de FPD in principe de verjaring van deze schuldvordering om de zes maanden aangetekend te stuiten. Dit gebeurde aanvankelijk en er werd telkens gevraagd een maandelijks storting te verrichten (aflossingsplan).

Naar aanleiding van de aangetekende zending op 27 november 2017 met de vraag om maandelijks stortingen te verrichten reageerde het CAW² op 6 december 2017 met een brief dat betrokkene, gelet op zijn detentie, over geen inkomsten beschikte en werd gevraagd aan de FPD om hem uitstel van betaling toe te staan.

Dit neemt natuurlijk niet weg dat de verjaring van de schuld verder diende gestuit te worden. Het leek ons op dat ogenblik ook duidelijker wat de heer Desterck bedoelde met de laatste alinea van zijn klacht (zie hoger – De feiten – laatste alinea). Namelijk dat hij nooit een schulderkenning gedaan had en dat er niettemin een drietal jaar na zijn detentie nog steeds schuldvorderingen toegestuurd werden. Met andere woorden betrokkene wist de klok wel hangen, doch niet klepel: hij kon het probleem duiden, doch kon het niet exact formuleren.

Omdat wij niet direct aanwijzingen vonden in het dossier van de heer Desterck dat er na de laatste aangetekende zending van 27 november 2017 nog aangetekende stuitingen van de verjaring plaatsvonden – zodat de verjaring van de stuiting kon gerechtvaardigd worden – vroegen wij aan de

¹ Koninklijk besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers: “Art. 70. § 1. De rust- en overlevingspensioenen worden geschorst voor de duur van hun opsluiting ten aanzien van de gerechtigden die in de gevangenschappen zijn opgesloten of de gerechtigden die in gestichten tot bescherming van de maatschappij of in bedelaarskoloniën zijn opgenomen.
§ 2. Het genot van hun pensioen kan hun nochtans worden behouden zolang zij geen ononderbroken opsluiting van twaalf maanden hebben ondergaan.”

² Centrum Algemeen Welzijnswerk.

FPD om ons de afschriften toe te sturen van de aangetekende zendingen waarbij de schuldvordering gestuit werd.

Conclusie

Op onze vraag over de aangetekende zendingen in verband met de schuld van 9.419,46 euro, antwoordde de FPD ons in eerste instantie dat er sinds 27 november 2017 geen stuiting van de verjaring meer gebeurd was.

De FPD vroeg ons bijkomend een afschrift van de klachtenbrief van betrokkene waarbij verwezen werd naar de vermeende aanvraag om kwijtschelding van schuld waar betrokkene verder geen gevolg aan gegeven had.

Dit antwoord leidde ons tot een tweede bemiddeling.

Wij merkten op dat het document dat betrokkene terugstuurde aan de FPD niet zozeer een aanvraag om kwijtschelding kon genoemd worden, doch eerder een antwoord op het document dat hem toegestuurd werd door de dienst invorderingen.

Uit de opmerkingen die betrokkene terugstuurde aan de FPD maar ook uit zijn klacht bij de Ombudsdienst Pensioenen blijkt immers dat hij er van uit gaat dat hij geen schuld meer heeft. Vandaar wellicht dat hij ook de gevraagde stukken met betrekking tot zijn financiële en sociale toestand (nodig voor de verdere behandeling van zijn aanvraag tot kwijtschelding) niet terugstuurde naar de dienst kwijtscheldingen.

Wij meldden bijkomend aan de FPD dat gelet op het gebrek aan een stuiting van de verjaring na 27 november 2017 de schuld verjaard is (artikel 21, § 4 eerste lid wet van 13 juni 1966).

De FPD bevestigde ons dat de schuld inderdaad verjaard was. Hij stuurde dan ook aan de heer Desterck op 8 september 2020 een verklarende brief toe met de melding dat de resterende schuld verjaard is en dat de ingehouden bedragen³ van 1.125,26 euro hem terug zouden uitgekeerd worden.

Conclusie

De FPD dient bij een schuld, wanneer de gepensioneerde er allusie op maakt dat de schuld mogelijkerwijze niet meer zou bestaan of de invordering ervan problematisch verloopt, zelf na te kijken of de wettelijke voorschriften voor wat betreft de verjaring nageleefd werden. Indien hij vaststelt dat dit niet het geval is, dan dient hij dit ruiterlijk toe te geven.

DOSSIER 35046

De feiten

Mevrouw Davis (meisjesnaam Kirkpatrick) heeft de Canadese nationaliteit, woont in Canada, is Engelstalig en ontvangt vanaf 1 maart 2016 een Belgisch rustpensioen als uit de echtgescheiden echtgenoot afkomstig van de tewerkstelling als werknemer van haar eerste echtgenoot, de heer Williams.

De betaling van dit pensioen werd stopgezet vanaf 1 januari 2020. De FPD had immers vastgesteld dat ze op 19 april 2014 hertrouwd was.

Op 13 maart 2020 vraagt de FPD met een aangetekend schrijven de terugbetaling van teveel uitbetaalde pensioenbedragen.

Mevrouw Davis is Engelstalig en verstaat hier allemaal niets van. Bovendien denkt zij dat zij nog steeds gerechtigd is op het Belgisch pensioen. Na meerdere contacten met de FPD hierover via e-mail is er geen verandering in de zienswijze van de FPD met betrekking tot de schuld.

³ Dit zijn de inhoudingen van 10% op zijn pensioen van 1 maart tot 30 september 2020.

Ten einde raad vindt zij de weg naar de Ombudsdienst Pensioenen en zij stuurt ons een omvangrijke klachtenbrief op 18 december 2020.

Bedenkingen

Mevrouw Davis heeft zelf geen tewerkstelling in België. Doch haar eerste echtgenoot, van wie zij uit de echtgescheiden is, heeft als werknemer gewerkt in België. Zij kon dus in aanmerking komen voor een Belgisch werknemerspensioen als uit de echtgescheiden echtgenoot.

De aanvraag voor dit afgeleid pensioenrecht moet ingediend worden via de Canadese pensioenadministratie. De Canadese pensioenadministratie stuurde de aanvraag door naar de FPD en dit naar aanleiding van de aanvraag van haar Canadees pensioen.

De beslissing van het rustpensioen als uit de echtgescheiden echtgenoot werd genomen op 14 februari 2017. Er werd haar toen door de FPD een rustpensioen als uit de echtgescheiden echtgenote toegekend vanaf 1 maart 2016. Dit pensioen werd haar uitbetaald tot en met december 2019.

De betalingen werden door de FPD evenwel stopgezet vanaf 1 januari 2020. Er werd immers vastgesteld dat zij reeds op 19 april 2014 hertrouwd was.

Het is zeer belangrijk te weten dat dit rustpensioen “als uit de echtgescheiden echtgenote” enkel kan toegekend worden aan een niet gehuwde echtgenote. Dit hebben wij dan ook terstond uitgelegd aan mevrouw Davis.

Mevrouw Davis werd op 13 maart 2020 per aangetekende brief in kennis gesteld van de terugvordering van een te veel ontvangen pensioen als uit de echtgescheiden echtgenote van 6.063,64 euro. Omdat later vastgesteld werd dat de pensioenbetalingen voor november en december 2019 niet uitbetaald waren doch teruggekeerd waren naar de FPD werd op 18 augustus 2020 het schuldbedrag bijgesteld naar 5.735,48 euro.

De FPD heeft voor het bepalen van deze schuld de driejaarlijkse verjaringstermijn toegepast. Hij gaat er immers van uit dat betrokkene melding diende te maken van haar hertrouw. Hij baseert zich hiervoor op artikel 21, §3, 3de lid van de wet⁴ van 16 juni 1966: *“De in het eerste en in het tweede lid vastgestelde termijn wordt op (drie jaar) gebracht, wanneer de onverschuldigde sommen werden verkregen door bedrieglijke handelingen of door valse of welbewust onvolledige verklaringen. Dit geldt eveneens ten aanzien van de sommen die ten onrechte werden uitbetaald wegens het niet afleggen, door de schuldenaar, van een verklaring die is voorgeschreven door een wets- of verordenende bepaling of die volgt uit een vroeger aangegane verbintenis.”*

Het leek ons wel niet correct dat aan betrokkene een pensioen als uit de echtgescheiden echtgenote toegekend werd vanaf 1 maart 2016, terwijl zij op het ogenblik van de officiële aanvraag via het Canadees pensioenorgaan al hertrouwd was met de heer Davis (op 19 april 2014).

Tijdens het onderzoek naar haar pensioenrechten als uit de echtgescheiden echtgenoot heeft de Federale Pensioendienst zich gebaseerd op de officiële formulieren die hem door de Canadese pensioendiensten werden doorgestuurd en op de door mevrouw Davis op 26 januari 2017 teruggestuurde eerste inlichtingen.

Het is op dat ogenblik de FPD ontgaan is dat zij gehuwd was en het rustpensioen als uit de echtgescheiden echtgenote werd haar als gevolg daarvan ten onrechte toegekend.

Na een grondig nazicht van het dossier komen wij tot de volgende vaststellingen:

- De toekenningsbeslissing van het rustpensioen als uit de echtgescheiden echtgenote werknemer werd genomen op 14 februari 2017. Er werd als gevolg van de aanvraag van 19 december 2014 een rustpensioen als uit de echtgescheiden werknemer toegekend vanaf maart 2016.
- Op het verbindingsformulier heeft de Canadese pensioendienst aangevinkt dat betrokkene “gescheiden was”. Doch eveneens heeft de Canadese pensioendienst de naam van haar huidige echtgenoot vermeld onder de rubriek “echtgenoot”. Een rubriek waarbij vermeld wordt dat hier enkel de naam van de huidige echtgenoot mag vermeld worden en niet de naam van de ex-echtgenoten.

⁴ Wet betreffende de rust- en overlevingspensioenen voor arbeiders, bedienden, zeevarenden onder Belgische vlag, mijnwerkers en vrijwillig verzekerden.

Er is dus tegenstrijdige informatie meegedeeld. Doch blijktbaar is dit aan de aandacht van de FPD ontsnapt en werd er bijgevolg hierover ook geen bijkomende informatie aan betrokkene gevraagd door de FPD.

- Op het formulier “eerste inlichtingen betreffende de pensioenaanvraag”, dat betrokkene terugstuurde naar de Federale Pensioendienst op 27 januari 2017 werd nergens gevraagd naar de burgerlijke stand. Op het document “eerste inlichtingen betreffende de pensioenaanvraag” evenals in een door haar opgestelde begeleidingsbrief ondertekende zij met de naam:

Carry DAVIS
(was Carry WILLIAMS)
(geboren Carry Kirkpatrick)

Men heeft het gebruik in Engelstalige provincies van Canada na het huwelijk de naam van de echtgenoot aan te nemen. Dit gebruik komt in meerdere Angelsaksische landen voor (bijvoorbeeld Australië, Nieuw-Zeeland, Pakistan, Gibraltar, Falklandeilanden, India, Filipijnen en de Verenigde Staten).

- Drie maanden na de toekenningsbeslissing en de eerste uitbetalingen van het rustpensioen als uit de echtgescheiden werknemer stuurt mevrouw op 19 mei 2017 het nodige levensbewijs terug waarin zeer duidelijk aangegeven wordt dat zij gehuwd is met de heer DAVIS (idem in 2018 en 2019). Deze info werd immers door de dienst levensbewijzen niet doorgegeven aan het Bureau voor Internationale Overeenkomsten (BIO) van de FPD.
- De naam DAVIS die steeds en zonder uitzondering door betrokkene gebruikt werd, geeft ons inziens duidelijk aan dat zij op de desbetreffende momenten gehuwd was met een tweede echtgenoot. Wij vonden verder ook geen verkeerde of onvolledige verklaringen terug. Zij vermeldde steeds als naam “Davis”.
- Op de pensioenbeslissing wordt haar erop gewezen dat zij een wijziging in haar huwelijksstatus moet doorgeven. Doch op dat ogenblik is zij al een paar jaar hertrouwd en er zijn dus voor haar geen wijzigingen op dat vlak.
- Pas na ontvangst van het levensbewijs in 2020 wordt opgemerkt dat betrokkene gehuwd is met de heer DAVIS. Op dat moment wordt het levensbewijs doorgestuurd naar BIO, die naar aanleiding van deze melding uiteindelijk een herziening (lees schorsing) van haar rechten als echtgescheiden hertrouwde echtgenote opgemaakt heeft (met een door de toekenningsdienst van de FPD aan de betalingsdienst van de FPD geadviseerde verjaringstermijn van 3 jaar).

Er waren ons inziens tegenstrijdige gegevens betreffende de burgerlijke stand van mevrouw aanwezig in het dossier die konden doen vermoeden dat mevrouw Davis al voorafgaand aan de aanvraag via het Canadees pensioenorgaan hertrouwd was. Bijkomende inlichtingen hierover werden, niettegenstaande dit toch aangewezen was, tijdens het onderzoek naar de pensioenrechten niet gevraagd.

Bijkomend heeft de FPD geen rekening gehouden met de door betrokkene aangeleverde verklaringen (levensbewijs 2017 en 2018 en 2019).

Op basis van onze vaststellingen waren wij van mening dat de terugvorderingstermijn van drie jaar niet terecht was. Wij waren van mening dat de pensioendienst destijds tijdens het onderzoek al had kunnen weten/vermoeden dat er sprake was van een nieuw huwelijk.

Conclusie

Wij hebben schriftelijk bemiddeld bij de pensioendienst, onze argumenten op een rijtje gezet en gevraagd of het in dit dossier niet aannemelijk zou kunnen zijn om de driejaarlijkse verjaring om te zetten naar een administratieve vergissing in het kader van artikel 21bis van het algemeen reglement⁵.

De pensioendienst heeft onze zienswijze gevolgd. Concreet betekende dit dat de Federale Pensioendienst aan mevrouw Davis een herzieningsbeslissing toestuurde met een begeleidende brief

5 Koninklijk besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers, artikel 21bis: “Wanneer vastgesteld wordt dat aan de administratieve beslissing een juridische of materiële vergissing kleefte, treft de Rijksdienst een nieuwe beslissing ter verbetering van deze juridische of materiële vergissing.

De nieuwe beslissing heeft uitwerking op de datum waarop de verbeterde beslissing had moeten ingaan. Onverminderd de toepassing van § 2 van dit artikel of van artikel 21 van de wet van 13 juni 1966 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor arbeiders, bedienden, zeevarenden onder Belgische vlag, mijnwerkers en vrijwillig verzekerden, zal, als de vergissing aan de administratie te wijten is, de nieuwe beslissing evenwel uitwerking hebben op de eerste dag van de maand na de kennisgeving, als het recht op de uitkering kleiner is dan het recht dat eerst werd toegekend.

Wanneer de Rijksdienst vaststelt dat de juridische of de materiële vergissing een hogere betaling dan het recht op de uitkering heeft veroorzaakt, kan hij de betaling bij bewarende maatregel beperken tot het bedrag dat hij als wettelijk verschuldigd beschouwt. In dit geval heeft, ondanks de bepalingen van het vorig lid, de verbeterende beslissing die het bedrag van de uitkering beperkt, uitwerking de eerste dag van de maand waarin de bewarende maatregel werd toegepast.”

waarin toepassing gemaakt werd van artikel 21bis van het algemeen reglement en gesteld werd dat de schuld van 5.735,48 euro niet terugbetaald diende te worden.

DOSSIER 35086

De feiten

Mevrouw Vankeer klaagt op 5 januari 2021, na hierover voorafgaandelijk te hebben geklaagd bij de FPD, bij de Ombudsdienst Pensioenen over de kennisgevingen met betrekking tot de herberekening van haar pensioenbetaling en bijkomend over het feit dat de Federale Pensioendienst haar het pensioenbedrag inclusief de bedrijfsvoorheffing teruggevorderd heeft.

Bedenkingen

Mevrouw Vankeer was in het genot van een overlevingspensioen overheid (OPO) en een klein overlevingspensioen werknemer.

Haar rechten op haar persoonlijk rustpensioen werknemer werden ambtshalve onderzocht op de wettelijke pensioenleeftijd (65 jaar, ingangsdatum vanaf 1 december 2020). Dit onderzoek werd door de FPD opgestart begin november 2019.

Op 27 januari 2020 heeft de FPD haar een rustpensioen werknemer toegekend met ingang van 1 december 2020 en tegelijkertijd werd haar meegedeeld dat het overlevingspensioen als werknemer, gelet op de ter zake geldende cumulatiebepalingen, vanaf 1 december 2020 geschorst en dus niet langer betaalbaar was.

Wij stelden vast dat het rustpensioen werknemer in betaling gesteld werd, dat het overlevingspensioen werknemer niet langer uitbetaald werd, doch dat het overlevingspensioen overheid wel ten onrechte aan 100% verder uitbetaald werd. Er diende hier immers als gevolg van de toekenning van het rustpensioen werknemer in toepassing van de geldende cumulatieregels ook een vermindering van het overlevingspensioen overheid plaats te vinden.

De betalingsbeslissing die (terecht, volgens de geldende wetgevende bepalingen) het overlevingspensioen overheid verminderde vanaf 1 december 2020 volgde evenwel pas op 14 december 2020.

Wij merken op dat de termijn om deze beslissing te treffen zoals bepaald in het Handvest van de sociaal verzekerde⁶ ruimschoots overschreden werd. Bovendien stelden wij vast dat de beslissing van 14 december 2020, die een terugvordering inhield van een brutobedrag van 609,20 euro geen verjaringstermijn vermeldde.

Artikel 15, 4° van het Handvest van de Sociaal Verzekerde bepaalt dat op de beslissing de in aanmerking genomen verjaringstermijn dient vermeld te worden. Deze formeel voorgeschreven motivering die in het belang is van de gepensioneerde maakt immers een substantiële vormvereiste uit. Bij miskenning ervan bestaat de beslissing niet.⁷

Deze beslissing werd haar samen met de afrekening van het teveel ontvangen bedrag aangetekend toegestuurd op 18 december 2020.

Wij hebben bijkomend vastgesteld, dat de FPD hier bij de terugvordering geen verrekening doet van de bedrijfsvoorheffing: het teveel ontvangen bruto-belastbaar wordt teruggevraagd, terwijl het toch meer aanvaardbaar zou zijn om een zuivere terugvordering te krijgen met een verrekening van de bedrijfsvoorheffing.

Mevrouw Vankeer lag hier in geen geval zelf aan de basis van de ontstane terugvordering en de haar teruggevraagde bedrijfsvoorheffing (± 350 euro) zal zij pas kunnen recupereren ten vroegste eind 2021.

⁶ 4 maanden om toe te kennen én 4 maanden om uit te betalen, zijnde 8 maanden in totaal.

⁷ Wel dient opgemerkt te worden dat hier rekening dient gehouden te worden met de finaliteit van de motiveringsverplichting: als de gepensioneerde de draagwijdte van de beslissing begrijpt en in staat is zijn rechten te doen gelden dan moet de niet afdoende gemotiveerde beslissing niet worden vernietigd. Doch in het tegenovergestelde is dit wel het geval, zoals in casu.

Wij hebben als reactie op de werkwijze van de FPD de volgende vragen en opmerkingen toegestuurd aan de FPD:

1. De invorderingsdienst van de FPD betekende een schuld zonder vermelding van een verjaringstermijn. De terugvordering zonder de vermelding van een verjaringstermijn is niet rechtsgeldig (artikel 15, 4° en laatste lid van het Handvest van de Sociaal Verzekerde). Tevens voldeed de coördinatie tussen de verschillende diensten van de FPD (toekenning werknemer en dienst cumulatie ambtenaren) niet aan wat een gepensioneerde zou mogen verwachten.
2. Teneinde betrokkene correct in te lichten dient een verbeterde beslissing verstuurd te worden (met vermelding van de verjaringstermijn). Daarboven dient enkel het netto uitbetaalde pensioenbedrag – dus exclusief de bedrijfsvoorheffing – teruggevorderd te worden. Dit lijkt ons immers veel klantvriendelijker te zijn en kan bijdragen tot het herstel van vertrouwen van de betrokkene in de FPD.

Conclusie

De FPD heeft op ons voorstel positief gereageerd.

Er werd een nieuwe, thans rechtsgeldige beslissing toegestuurd met vermelding van de toe te passen verjaringstermijn. De FPD liet op 17 februari 2021 tevens aan mevrouw Vankeer weten dat het terug te betalen bedrag herleid werd naar het netto te veel ontvangen bedrag, zijnde 261,34 euro.

Wij besluiten dat de FPD in eerste instantie de regelgeving met betrekking tot de terugvorderingsbeslissing niet correct had toegepast.

Wij hebben de problematiek van een terugvordering inclusief de bedrijfsvoorheffing van het lopende fiscaal jaar reeds uitvoerig besproken in ons JV 2020 (pagina 55 tot 63).

Deze bespreking in ons JV 2020 leidde intussen tot een vraag aan de Minister voor Pensioenen⁸. De Minister antwoordde: “(...) Als gevolg van de tussenkomst van de Ombudsman in januari 2021, is het nu al mogelijk voor een gepensioneerde om een terugbetaling te vragen van het nettobedrag van een onverschuldigde betaling meegedeeld door de FPD in plaats van het brutobedrag. De procedure voor de terugbetaling van een nettobedrag is momenteel echter alleen mogelijk op manuele wijze. Het is nog niet geautomatiseerd (...)”.

DOSSIER 35204

De feiten

Op 27 januari 2021 klaagt de heer De Vuyst bij de Ombudsdienst Pensioenen over een terugvordering van 3.723,79 euro die hij ontving van de Federale Pensioendienst.

Hij twijfelt vooral aan de correctheid van de berekening van het schuldsaldo en vraagt aan de Ombudsman om dit ten gronde na te kijken.

Bedenkingen

Met een voorlopige beslissing van 16 maart 2017 (definitieve beslissing werd op 10 december 2019 verstuurd) had de FPD aan de heer De Vuyst vanaf 1 april 2017 een rustpensioen werknemer en een complement grensarbeider toegekend van 482,12 euro per maand (overgangsmaatregel daar de vroegst mogelijke ingangsdatum van het rustpensioen voor januari 2016 ligt).

Voor de toekenning van het grenscomplement heeft de FPD zich op dat ogenblik gebaseerd op de hem door de Sociale Verzekeringsbank (SVB) toegestuurde Nederlandse loopbaangegevens.

De SVB had echter bij het verstrekken van de loopbaangegevens in Nederland aan de FPD geen rekening gehouden met zijn tewerkstelling als zelfstandige in hoofdberoep in België (teneinde de periode van het samenvallen van tewerkstelling in Nederland met een tewerkstelling als hoofdberoep in België, waarvoor men geen AOW krijgt, op te sporen), doch enkel met zijn tewerkstelling als werknemer in België.

⁸ Bron: Integraal verslag CRIV 55 COM 498 van 2 juni 2021, pagina 19: <https://www.dekamer.be/doc/CCRI/pdf/55/ic498.pdf>

De informatie over zijn tewerkstelling als werknemer in België werd immers eerst afzonderlijk overgemaakt door de FPD, die in principe als verbindingsorgaan voor België alle Belgische loopbaangegevens gecoördineerd dient over te maken aan de SVB (of tenminste melding moet maken dat er ook nog loopbaangegevens van een ander Belgisch pensioenstelsel volgen).

Nadien heeft het RSVZ de tewerkstelling als zelfstandige in België overgemaakt aan de SVB. Beide Belgische pensioeninstellingen hadden de informatie over de tewerkstelling in België dus wel volledig overgemaakt aan de SVB.

Later bij de effectieve toekenning van het Nederlands AOW-pensioen stelde de SVB vast dat er geen rekening gehouden was met de tewerkstelling als zelfstandige in hoofdberoep in België. Hierdoor diende de SVB de periode van de tewerkstelling in Nederland die samenviel met de tewerkstelling in België als zelfstandige in hoofdberoep te schrappen uit de periode die AOW opbouwt, waardoor er voor de periode voor 1 januari 2015 geen opbouw van AOW in Nederland meer was.

De SVB deelde de rechtzetting van de loopbaangegevens in Nederland aan de FPD mee.

Hierdoor diende de FPD het grenscomplement te herzien: het grenscomplement kon niet langer meer toegekend worden omdat de heer De Vuyst in Nederland geen AOW meer kreeg⁹.

Deze herziening is terecht, doch wij hadden wel opmerkingen over de terugvorderingsbeslissing.

De wettelijke bepaling voor wat betreft de terugvordering in deze welbepaalde situatie stelt het volgende. Wij citeren artikel 21, § 3 van de wet van 13 juni 1966:

“§ 3. De terugvordering van de ten onrechte uitbetaalde prestaties verjaart door verloop van zes maanden te rekenen vanaf de datum waarop de uitbetaling is gebeurd.

*Wanneer de onverschuldigde uitbetaling haar oorsprong vindt in de toekenning of de verhoging van een buitenlands voordeel of van een voordeel in een andere regeling dan deze bedoeld in § 1, verjaart de terugvordering door verloop van zes maanden te rekenen **vanaf de datum van de beslissing die de voornoemde voordelen toekent of verhoogt.**”*

In de terugvordering wordt er terecht verwezen naar dit wetsartikel, doch over de toepassing van dit artikel hadden wij een aantal weloverwogen bedenkingen.

De FPD stuurde immers de aangetekende terugvordering niet binnen de volgens de wettelijke bepalingen ter zake toegestane termijn van zes maanden volgend op de buitenlandse beslissing.

Wij verduidelijken verder.

Onder de bewoordingen “*vanaf de datum van de beslissing die deze voordelen toekent of verhoogt*” dient noch de datum van de beslissing, noch de datum van de kennisgeving van de beslissing aan de gepensioneerde verstaan te worden doch er dient onder verstaan te worden “de datum vanaf de kennisgeving van de beslissing aan Federale Pensioendienst”.

Het Hof van Cassatie¹⁰ stelde immers reeds in 2003 dat dit uit de wetgeschiedenis van artikel 21 § 3 van de wet van 13 juni 1966 volgt. Verder argumenteerde het Hof dat de Federale Pensioendienst pas op het ogenblik dat zij op de hoogte wordt gebracht van de beslissing die het onverschuldigde veroorzaakt, kan beslissen om het onverschuldigde terug te vorderen aangezien de FPD voordien niet wist dat er zich een onverschuldigde betaling had voorgedaan of kon voordoen. Het is dan ook logisch dat de

⁹ Koninklijk besluit van 23 december 1996 tot uitvoering van de artikelen 15, 16 en 17 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenen, artikel 5, §7: “De werknemer die onder de toepassing van Verordening (EG) nr. 883/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 betreffende de coördinatie van de socialezekerheidsstelsels valt en a) die, reeds voorafgaand aan 1 januari 2015, gewoonlijk tewerkgesteld werd in de hoedanigheid van arbeider, bediende of mijnwerker in een aan België grenzend land, op voorwaarde dat hij zijn hoofdverblijfplaats in België heeft behouden en er in principe iedere dag is teruggekeerd; (...) kan een aanvulling op het rustpensioen verkrijgen die gelijk is aan het verschil tussen het bedrag van het rustpensioen dat hij zou verkregen hebben indien deze activiteit in de hoedanigheid van werknemer eveneens in België was uitgeoefend en dit voor de perioden van deze activiteit waarvoor een buitenlands wettelijk pensioen toegekend wordt, en het totale bedrag van het geheel van de Belgische en buitenlandse wettelijke pensioenen en aanvullende voordelen.”

¹⁰ Cass. 21 november 2005, J.T.T. 2006, 26 ; Cass. (3e k.) AR S.06.0007.F, 6 november 2006 (H.B. / O.N.P.), J.T.T.2007, afl. 967, 44, concl. J. LECLERCQ, Arbh. Brussel, 12 mei 2006, RG 43281 en Cass., 3 november 2003, A.R. S.03.0045.N.

verjaringstermijn voor de instelling begint te lopen vanaf het ogenblik dat die instelling op de hoogte wordt gebracht en niet ervoor.

De beslissing van de SVB werd overgemaakt aan de FPD op 11 mei 2020.

Uit deze beslissing van de SVB van 11 mei 2020 bleek duidelijk dat de periode van 31 oktober 2014 tot 17 februari 2017 (in tegenstelling met wat eerst door de SVB werd meegedeeld op 29 juni 2017) niet in aanmerking genomen werd voor de toekenning van de AOW en dus ook niet in aanmerking kon genomen worden voor de toekenning van het supplement grensarbeider.

De terugvorderingsbeslissing werd door de FPD aangetekend verzonden op 10 december 2020 en dus duidelijk buiten de door de wetgever toegestane periode van 6 maanden.

We vroegen in dit verband dan ook aan de FPD om een correcte toepassing te maken van bovengenoemde wettekst en de terugvordering te beperken tot de zes maanden voorafgaand aan de aangetekende kennisgeving van 10 december 2020.

Conclusie

De FPD antwoordde ons in eerste instantie dat wanneer zij twijfelachtige informatie –in het dossier van de heer De Vuyst was dit de weigeringsbeslissing AOW daar waar de SVB oorspronkelijk wel een AOW had toegekend– ontvangen van de SVB, zij zich klantvriendelijk opstelt door bijkomende informatie hierover aan de SVB te vragen.

Aangezien de verzekeringstijdvakken afwaken van de vroegere opgave, was volgens de FPD het in het belang van betrokkene dat er verder onderzoek werd ingesteld omtrent de juistheid van het document (omwille van de gekende consequenties, namelijk het wegvallen van de periode grensarbeid).

De FPD argumenteerde verder dat hier het doel om tijd te winnen geen rol speelde om tijdig de schuld te kunnen betekenen. Op de datum dat de FPD immers de Nederlandse tijdvakken in vraag stelde (in het belang van betrokkene) had de FPD de schuld reeds kunnen betekenen.

De FPD gaf verder aan dat het hem opportuun lijkt om die handelwijze aan te houden. Indien dit niet gevolgd wordt, dan zou de dienst Bureau voor Internationale Overeenkomsten (BIO) van de FPD in de toekomst deze tijdvakken gewoon moeten aannemen (niettegenstaande in het verleden reeds vele Nederlandse beslissingen door tussenkomst van het BIO zijn gewijzigd). Dit zou dan voor gevolg hebben dat betrokkene zelf de nodige stappen naar het Nederlandse pensioenorgaan moet ondernemen.

De Ombudsdienst Pensioenen had bij dit antwoord eveneens een aantal bedenkingen.

Dat de FPD (BIO) bijkomende informatie vraagt over de door de buitenlandse instelling genomen beslissing – wanneer daar gerede twijfel over bestaat – is uiteraard zeer positief en getuigt van klantvriendelijkheid naar de gepensioneerde toe.

Het is uiteraard, in het kader van artikel 5, punt 2 en 3 van Verordening 987/2009, de taak van de FPD om wanneer er twijfel zou kunnen zijn over de in aanmerking genomen buitenlandse tijdvakken, verder info hierover op te vragen.

Het was dus in geen geval de bedoeling van de Ombudsdienst Pensioenen om de werkwijze van het BIO op dit vlak te contesteren.

Op het ogenblik van het inwinnen van de bijkomende info met betrekking tot de van Nederland ontvangen beslissing op 11 mei 2020, kon de FPD anticiperen op een eventuele verjaring en door middel van een aangetekende brief de verjaring stuiten. Bovendien, het nemen van een tijdige (lees voorlopige) terugvorderingsbeslissing neemt niet weg dat deze later, ingeval van bijkomende info nog kan bijgesteld worden.

Deze praktische bezwaren nemen natuurlijk niet weg dat de FPD gebonden is aan de wettelijke bepalingen ter zake en dat deze ook correct dienen nageleefd te worden. Het is duidelijk dat de verjaring dient gestuit te worden binnen de zes maanden na de ontvangst van de beslissing van de

buitenlandse pensioeninstelling. Zoals reeds aangehaald stelt het Hof van Cassatie dat onder “*vanaf de datum van beslissing*” dient verstaan te worden als “*vanaf de kennisgeving van de beslissing aan de FPD*”

Een bijkomende informatie van de buitenlandse pensioenadministratie kan bezwaarlijk aangenomen worden als een beslissing. Had de SVB bijvoorbeeld zijn beslissing die overgemaakt was op 11 mei 2020 naderhand herzien en was er nieuwe beslissing overgemaakt aan de FPD, dan lagen de zaken natuurlijk anders.

De Ombudsdienst Pensioenen blijft derhalve bij zijn standpunt en vraagt aan de FPD een correcte toepassing van de verjaringstermijn zoals bepaald in de wet van 13 juni 1966. Namelijk een herziening van de terugvorderingsbeslissing met een beperking tot de zes maanden voorafgaand aan de aangetekende kennisgeving van 10 december 2020. Dit kadert bovendien in het principe van de rechtszekerheid voor de betrokken gepensioneerd(e)n.

De Ombudsdienst Pensioenen kan immers enkel vaststellen dat de FPD na de ontvangst van de beslissing over een termijn van 6 maanden beschikt om een terugvordering in te stellen die het mogelijk maakt om de totale schuld terug te vorderen.

De FPD gaf uiteindelijk toe dat, gelet op de feiten in dit dossier en de handelwijze van de SVB, de ontvangst van de beslissing op 11 mei 2020 als aanvang van de verjaringstermijn dient genomen te worden.

Aangezien de schuldbetekening niet gevolgd was binnen een termijn van 6 maanden volgend op de overmaking van de beslissing van de SVB aan de FPD, zal de FPD in dit dossier slechts zes maanden kunnen terugvorderen vanaf het ogenblik van de aangetekende kennisgeving van de schuld.

Het resultaat was dat er op 17 februari 2021 een herziene terugvorderingsbeslissing volgde met een correcte toepassing van de verjaringstermijn. Deze vernietigt de eerdere terugvorderingsbeslissing en stelt dat het te veel ontvangen supplement (grensarbeid) verjaard is. De schuld die betekend werd op 11 december 2020 van 3.723,79 euro werd bijgevolg herleid tot nihil.

DOSSIER 35598

De feiten

Mevrouw Everaert gaat met (vervroegd) pensioen op 1 juli 2019.

Op 19 februari 2021 ontvangt zij van de FPD aangetekend een terugvorderingsbeslissing die haar pensioen schorst voor het jaar 2019 samen met een schuldbetekening en de vraag van de FPD om een som van 15.036 euro terug te betalen.

In de terugvorderingsbeslissing baseerde de FPD zich op een beroepsinkomen van 9.325,60 euro die mevrouw na de ingangsdatum van haar pensioen nog zou ontvangen hebben terwijl de toegelaten grens voor deze periode 4.086 euro bedroeg. Vermits de toegelaten grens met meer dan 100% overschreden werd, diende betrokkene het pensioen voor deze periode volledig terug te betalen.

Mevrouw Everaert kan hier bezwaarlijk akkoord mee gaan. Zij heeft immers zo goed als alle beroepsactiviteit gestopt, met uitzondering van een zeer kleine tewerkstelling. Zij begrijpt niet hoe de FPD aan beroepsinkomsten van meer dan 9.000 euro komt.

Zij vraagt aan de FPD kwijtschelding van de schuld en stuurt de stukken die betrekking hebben op haar beroepsinkomsten mee. Bovendien neemt ze hiervoor ook een viertal keer telefonisch contact met de FPD, doch deze blijft bij zijn beslissing.

Ten einde raad neemt zij op 12 mei 2021 contact op met de Ombudsdienst Pensioenen en vraagt, gelet op de beroepstermijn die 5 werkdagen later afloopt op 19 mei (drie maanden vanaf de datum van de schuldbetekening van 19 februari), snel te antwoorden.

Bedenkingen

Wij nemen eerst contact met mevrouw Everaert om aan te geven dat de Ombudsdienst Pensioenen over te weinig tijd beschikt (5 werkdagen) om een grondig onderzoek van haar klacht af te ronden vóór 19 mei 2021.

Bovendien moeten wij haar meedelen dat, indien zij toch een beroepsschrift zou indienen bij de arbeidsrechtbank tegen de terugvorderingsbeslissing van 19 februari 2021, wij genoodzaakt zijn om ons onderzoek en onze bemiddeling te schorsen¹¹.

Mevrouw Everaert geeft aan dat zij het onderzoek van de Ombudsdienst Pensioenen wenst af te wachten, ongeacht de duur van het onderzoek.

Aan de telefoon wordt bijkomend duidelijk wat de impact van een schuldbetekening van meer dan 15.000 euro gehad heeft op mevrouw Everaert. Zij kan haar emoties niet onder controle houden en is tot tranen toe bewogen over het feit dat de FPD geen gehoor heeft voor of gevolg geeft aan haar bezwaren die zij toestuurde samen met de aanvraag om kwijtschelding én waarvoor ze meermaals telefonisch contact met de FPD had opgenomen.

De Ombudsdienst Pensioenen bevestigt haar schriftelijk het telefoongesprek.

Mevrouw Everaert stuurt ons nog een aantal documenten toe, waaronder een e-mail van een contact met haar werkgever (en sociaal secretariaat) waaruit toch wel duidelijk blijkt dat mevrouw niet meer effectief gewerkt had na 30 juni 2019. Ze was ongewettigd afwezig. Wel had ze nog één dag bij een andere werkgever gewerkt sinds haar pensionering.

Wij hebben derhalve een schriftelijke bemiddeling opgestart bij de Federale Pensioendienst en gevraagd om de terugvordering grondig te onderzoeken gelet op de aangegeven documenten van mevrouw.

Op 27 mei 2021 heeft de FPD ons geantwoord dat hij de terugvorderingsbeslissing herzien heeft. Hij heeft thans, als gevolg van onze interventie, ingezien dat mevrouw Everaert sinds 1 juli 2019 inderdaad haar beroepsactiviteit niet verder had uitgeoefend.

De FPD specificeerde verder.

Op de individuele rekening stellen we vast dat de werkgever van betrokkene haar vanaf 1 juli 2019 (de ingangsdatum van haar rustpensioen) als ongewettigd afwezig vermeld heeft. Hieruit blijkt dat betrokkene bij deze werkgever geen activiteit meer uitgeoefend heeft vanaf de ingangsdatum van haar pensioen, zijnde 1 juli 2019. We kunnen veronderstellen dat de betaling in oktober 2019 een afrekening is van nog achterstallige bezoldigingen.

Voor het kalenderjaar 2019 stellen we vast dat de beroepsinkomsten van mevrouw Everaert 81,20 euro bedragen. Dit bedrag vloeit voort uit een tewerkstelling van één dag bij een andere werkgever. Het toegelaten grensbedrag wordt niet overschreden want achterstallen inzake lonen mogen immers niet aanmerking genomen worden als beroepsinkomsten. Doch de Federale Pensioendienst kan de achterstallen niet automatisch identificeren.

De FPD rechtvaardigde de getroffen beslissing gelet op de informaticafluxen. De FPD stelde dat ze in eerste instantie dacht dat mevrouw Everaert in oktober en december 2019 nog een tewerkstelling had en dat ze daardoor aangenomen werd dat ze ook nog een normaal loon had gekregen voor deze activiteit. Uit het attest C4 bleek immers dat de beroepsactiviteit pas was stopgezet vanaf 25 oktober 2019.

Als gevolg hiervan werd haar een herziening van de terugvorderingsbeslissing toegestuurd waarmee de schuld herleid werd tot nihil.

¹¹ Een beroepsschrift werkt opschortend voor de klacht bij de Ombudsdienst Pensioenen en dit conform aan artikel 15 van het koninklijk besluit van 27 april 1997 tot instelling van een Ombudsdienst Pensioenen met toepassing van artikel 15, 5° van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels (B.S. van 16.5.1997).

We verwijzen in dit kader naar onze conclusie vermeld in het Dossier 34861 in het Jaarverslag 2020 op pagina 44. Voor de bevindingen en de conclusies hebben wij ons mede gebaseerd op het onderzoek van de Nederlandse Nationale Ombudsman “Een burger is geen dataset: ombudsvisie op behoorlijk gebruik van data en algoritmen door de overheid”¹².

We concludeerden toen dat de Federale Pensioendienst als moderne overheidsorganisatie enorm inzet op informatisering, waarbij in toenemende mate gebruik gemaakt wordt van data en algoritmen.

Dit is in casu ook zo: voor de controle inzake toegelaten arbeid maakt de Federale Pensioendienst gebruik van gegevens afkomstig van een andere overheidsdienst, zijnde de Dmfa-aangifte ingediend bij de RSZ (en derhalve niet de fiscale gegevens).

Dit komt de efficiëntie ten goede. In de meeste gevallen leidt dit tevens tot een betere dienstverlening (snellere controle van de overschrijding van de toegelaten grensbedragen) zodat bij een eventuele overschrijding de gepensioneerde sneller hiervan in kennis gesteld wordt en de nodige maatregelen kan treffen om zijn beroepsinkomsten in de toekomst te verminderen zodat deze niet langer meer de toegelaten grens overschrijden.

Tevens bespaart de procedure de meeste gepensioneerden administratieve lasten: door de ingestelde controleprocedure moeten deze geen verklaring meer indienen.

Doch in dit geval is de gepensioneerde het slachtoffer van het feit dat voor bepaalde uitzonderings-situaties (achterstallig loon) de door de pensioendienst gecreëerde informaticastroom naar de Dmfa-aangifte niet toeliet vast te stellen dat het een achterstallig loon betreffende een tewerkstelling voor pensionering betrof dat niet in aanmerking mag genomen worden voor de controle inzake werken naast pensioen.

Dit mag echter niet leiden tot foutieve beslissingen. De gepensioneerde mag niet het slachtoffer worden van besluitvorming die in sterke mate gebaseerd is op een geautomatiseerde controle.

De pensioendienst dient bij het gebruik van data verzameld door andere overheidsinstanties nauwkeurig het doel ervan in kaart te brengen: zo moet op voorhand duidelijk nagegaan worden voor welke situaties die gebruikte data wel en niet dienstig kunnen zijn. Uit de onderrichting 378 van 3 juli 2013 blijkt dat de Federale Pensioendienst dit gedaan heeft en daardoor op de hoogte is dat de achterstallen inzake premies, wedden en lonen niet automatisch geïdentificeerd kunnen worden. In deze nota concludeert de FPD dan ook dat de bewijslast hiervan bij de gepensioneerde berust.

Kortom in geval van deze tekortkoming in het systeem moet de gepensioneerde zijn eigen gelijk bewijzen.

Niet iedereen is daartoe in staat. Al zeker niet de meest kwetsbare groepen in onze samenleving.

Vooreerst pleit de Ombudsman Pensioenen voor transparantie wanneer een beslissing getroffen wordt op basis van een geautomatiseerde controle. De Ombudsdienst Pensioenen pleit ervoor dat de pensioendiensten op de beslissing de wijze vermelden waarop de controle plaats vindt (op basis van de dmfa-aangifte in plaats van de fiscale gegevens) evenals een vermelding van de onvolmaaktheden in de controleprocedure.

Ten tweede suggereert de Ombudsman Pensioenen bij beslissingen die een grote financiële pensioenschuld doen ontstaan alvorens deze beslissing te betekenen contact op te nemen met de gepensioneerde. Dit kan bijvoorbeeld door het telefoneren naar betrokkene. Dit contact zou er dan toe geleid kunnen hebben dat betrokkene nadere toelichting kon geven bij haar specifieke situatie zodat er verder onderzoek kon gevoerd worden alvorens de beslissing te versturen.

¹² Rapportnummer 2021/021 van 2 maart 2021 van de Nederlandse Nationale Ombudsman: zie: https://www.nationaleombudsman.nl/system/files/bijlage/DEF%202020Rapport%20E2%80%9320Een%20burger%20is%20geen%20dataset_o.pdf. Deze studie is tot stand gekomen op basis van zowel literatuuronderzoek als gesprekken met burgers (waarbij de centrale vraag was: “wat vindt u als burger belangrijk bij behoorlijk gebruik van data en algoritme door de overheid) en overheidsinstanties.

Wanneer een gepensioneerde opmerkingen formuleert over de specificiteit van zijn geval of het vermoeden van een fout in de beslissing is het belangrijk dat deze grondig onderzocht worden zodat het zorgvuldigheidsbeginsel gerespecteerd wordt.

Nadat mevrouw Everaert de informatie met betrekking tot haar inkomsten beroepsactiviteit op 22 maart 2021 doorstuurde en zij meermaals hiervoor met de administratie contact opnam, had de FPD op dat ogenblik zeker een onderzoek ten gronde dienen in te stellen.

Een reden te meer om dit te doen is het feit dat het hier gaat over een omvangrijk terug te betalen bedrag. Ook dit gebeurde spijtig genoeg niet.

Algemene conclusie

In alle beschreven dossiers is er sprake van onterechte, incorrecte toepassingen van de wetgeving met betrekking tot een terugvordering.

Schulden dienen met de nodige omzichtigheid behandeld te worden. De gepensioneerde is niet altijd bij machte om zelf de wetsbepalingen ter zake te controleren en vast te stellen of de wetgeving correct is toegepast.

Wij merken dan ook op dat, ingeval de FPD een (omvangrijk) bedrag terugvordert van een gepensioneerde en er na contact (in het dossier van mevrouw Everaert bijvoorbeeld was dit zowel telefonisch als schriftelijk) toch een gereede twijfel ontstaat over de juistheid van de terugvordering, de FPD de klacht degelijk dient te behandelen.

Ook wanneer de gepensioneerde niet exact – bijvoorbeeld verwijzende naar de wetgeving en de te volgen procedures of met alle tegenbewijzen in de hand – kan duiden waar het volgens hem misliep is een nieuw onderzoek noodzakelijk. Ook op basis van een signalering of een uitgedrukte twijfel door de gepensioneerde dient het volledig terugvorderingsproces nagekeken te worden op eventuele fouten of onvolmaaktheden.

Schulden kunnen zeer hard aankomen. De FPD dient er zich zeer van bewust te zijn dat zijn klanten behoren tot de meest kwetsbare groepen van onze samenleving; deze hebben ongetwijfeld recht op een gezonde vorm van empathie.

In dit verband verwijzen wij ook naar onze conclusie in het Jaarverslag 2020, meer bepaald de bespreking vanaf pagina 107 (onderaan) tot 109.

De Ombudsman Pensioenen adviseert verder om zoveel mogelijk eerst zelf contact op te nemen met de gepensioneerde alvorens over te gaan tot een invordering van een schuld. Persoonlijk contact loont!

De Ombudsman Pensioenen verwijst hier naar de good practice van het RSVZ dat af en toe alvorens een beslissing te nemen die een ernstige terugvordering kan inhouden als gevolg van de overschrijding van de wettelijk toegelaten grenzen inzake werken naast pensioen, een sociaal controleur na afspraak laat langs gaan bij de gepensioneerde.

Deze gesprekken kunnen voor de Ombudsdienst Pensioenen ook telefonisch plaats vinden.

Een schuld kan immers het leven van de gepensioneerde drastisch wijzigen en veroorzaakt vaak verwondering en/of angst. Meermaals brengt het onverhoeds geld opeisen de gepensioneerde zelfs in ernstige (financiële) problemen.

Voor vele gepensioneerden is hun pensioen immers de enige bron van inkomsten. Valt dit weg, dan is het budget om te voorzien in de dagdagelijkse behoeftes immers vaak niet meer sluitend. Reserves zijn vaak niet aanwezig. Door het bezoek van de sociaal controleur of een voorafgaand telefonische gesprek is de gepensioneerde reeds op de hoogte van wat hem te wachten staat.

Op deze wijze kunnen eventuele problemen ook beter gedetecteerd worden. Dit is immers de ideale manier voor de pensioendienst om toelichting te geven over het ontstaan van de schuld, de context die tot de schuld geleid heeft en hoe deze in de toekomst kan voorkomen worden. Kortom preventie voor de toekomst.

De na te leven procedures, meldingsplicht, ... vaak is het allemaal erg complex voor de gepensioneerde en is wat verduidelijking geen overbodige luxe. Voor de gepensioneerde is dit de ideale manier om zijn rechten van verdediging te vrijwaren: in een gesprek van woord en wederwoord kunnen immers argumenten uitgewisseld worden.

De gepensioneerde kan bovendien gewezen worden op de mogelijkheden die er zijn om zijn schuld die kortelings zal ontstaan af te lossen: bijvoorbeeld een aflossingsplan, een aanvraag indienen tot kwijtschelding van de schuld bij de Raad voor de Uitbetaling van de voordelen wanneer de materiële en financiële situatie die rechtvaardigen.

Indien de gepensioneerde reeds schulden heeft kan er contact gelegd worden met de schuldbemiddelaar. In andere gevallen is het dan weer nuttig contacten aan te knopen met het sociaal huis van de gemeente die ook de nodige hulp en bijstand kan verlenen bij het treffen van de nodige maatregelen teneinde de schuld af te lossen. Het op orde houden van het budget vergt meer inzicht en vaardigheden dan degene waarover menig gepensioneerde beschikt.

Vooraf bij kwetsbare groepen kan een bijkomende schuld een averechts effect hebben en alzo maatschappelijke kosten veroorzaken die de overheid uiteindelijk ook dient te betalen.

*Algemene aanbeveling: definieer duidelijk
het onderscheid tussen toekennings- en
betalingsvoorwaarden van een pensioen*

6 HOOFDSTUK

Algemene aanbeveling: definieer duidelijk het onderscheid tussen toekennings- en betalingsvoorwaarden van een pensioen

In dit hoofdstuk bespreken we de klachten van verschillende werknemers bij wie de melding op de pensioenbeslissing niet nageleefd werd. Aan verschillende werknemers werd immers op de pensioenbeslissing meegedeeld dat hun werknemerspensioen niet betaalbaar gesteld werd daar zij hun verklaring betreffende het uitoefenen van een beroepsactiviteit en/of het genot van vervangingsinkomen tijdens hun pensionering (Model 74) nog niet hadden teruggestuurd doch dat hun pensioen zou uitbetaald worden wanneer ze dit document zouden invullen en aan de betaalvoorwaarden voldeden. Het niet inwilligen van wat op de pensioenbeslissing vermeld stond was het gevolg van de verandering van de wetgeving einde 1995 (de wetgever heeft eind 1995 een artikel 3bis ingevoegd in KB nr. 50 dat stelt dat een werknemerspensioen enkel ingaat wanneer een pensioen daadwerkelijk en voor de eerste keer betaald wordt) die zo geïnterpreteerd kan worden dat voortaan niet enkel een Model 74 invullen vereist is doch tevens een nieuwe pensioenaanvraag moet ingediend worden. Vermits na een nieuwe pensioenaanvraag het pensioen ten vroegste kan ingaan vanaf de maand volgend op het indienen van de aanvraag, kan het pensioen volgens deze interpretatie niet langer met terugwerkende kracht betaald worden.

Omdat de FPD nog jarenlang na de wetswijziging deze interpretatie niet toepaste door de pensioenbeslissingen niet te motiveren in overeenstemming met deze nieuwe interpretatie pleit de Ombudsman Pensioenen ervoor dat de FPD:

- *voor wat betreft de gepensioneerden aan wie indertijd werd meegedeeld dat het terugsturen van het Model 74 voldoende was om hun pensioen te laten uitbetalen zijn aangevane verbintenis naleeft. D.w.z. dat voor deze gepensioneerden het terugsturen van het Model 74, waarin wordt meegedeeld dat alle niet-toegelaten beroepsactiviteit wordt stopgezet, moet worden beschouwd als voldoende en dat dan ook vanaf de datum van de aangegeven stopzetting het pensioen moet worden uitgekeerd. Dit naar analogie met het bemiddelingsresultaat van de Ombudsdienst Pensioenen in een Franstalig dossier;*
- *voor wat betreft de gepensioneerden die het Model 74 na de meegedeelde datum terugsturen (huidige tekst op de kennisgeving vereist dat het Model 74 wordt teruggezonden binnen de 3 maanden), deze datum van terugsturen zou worden beschouwd als de datum waarop een rechtsgeldige aanvraag werd ingediend;*
- *in de toekomst (na het aanpassen van de tekst op de kennisgeving en zo lang de wetgever de terminologie niet geüniformeerd heeft) zijn huidige werkwijze (met name het pensioen betaalbaar te stellen vanaf de maand volgend op de nieuwe aanvraag) te behouden. In dit geval zal aan de gepensioneerde een correcte informatie zijn meegedeeld.*

Meer algemeen bevelen wij de wetgever aan om het onderscheid tussen de toekennings- en betalingsvoorwaarden en de daaraan verbonden gevolgen duidelijk te definiëren door de hiertoe gebruikte terminologie te uniformiseren. In artikel 3bis KB nr. 50 wordt immers de term “gaat daadwerkelijk in” gehanteerd daar waar op andere plaatsen in de wetgeving op de werknemerspensioenen de termen “toekennen” en “uitbetalen”, “betaalbaar stellen” gebruikt worden.

De feiten

In de loop van november 2020 nam de heer Janssens contact op met de Ombudsdienst Pensioenen aangezien hij zich niet akkoord kon verklaren met de door hem ontvangen beslissing van de Federale Pensioendienst. Hij deelde ons eveneens de reden hiervan mee: *“In 2007 na het bereiken van mijn pensioengerechtigde leeftijd, heb ik bij de Federale Pensioendienst een Belgisch rustpensioen aangevraagd, aangezien ik een aantal jaren in België heb gewoond en gewerkt. Omdat ik tijdens de aanvraag in Nederland, waar ik op dat ogenblik opnieuw woonde, nog werkzaam was, werd mij medegedeeld, dat ik nog geen Belgisch rustpensioen zou ontvangen, maar pas nadat ik gestopt zou zijn met mijn werkzame leven. Dat had ik, toen ik in januari 2013 ben gestopt, blijkbaar opnieuw moeten aanvragen, maar dat is niet gebeurd. Bij opruimwerkzaamheden kwam ik de Belgische papieren weer tegen en heb in februari 2020 weer een verzoek ingediend. Het antwoord van de Belgische dienst van 4 maart 2020 heb ik echter nooit ontvangen. In mei 2020 nogmaals navraag gedaan en na ontvangst van een kopie van de brief van 4 maart 2020 bleek, dat het nieuwe verzoek niet door mij rechtstreeks kon ingediend worden, maar nu via de Sociale Verzekeringsbank in Nederland diende te verlopen. Dit is in juni meteen in gang gezet en goedgekeurd door de Federale Pensioendienst en er werd gemeld dat ik met inbegrip van juli 2020 mijn Belgisch rustpensioen zou ontvangen”.*

Ook de heer Peeters nam contact op met de Ombudsdienst Pensioenen met een analoge klacht. Hij deelde ons het volgende mee: *“In 2005 bereikte ik de leeftijd van 65 jaar. Na mijn aanvraag werd mijn rustpensioen als werknemer onderzocht en werd mij een pensioenbeslissing toegestuurd. Aangezien ik nog werkzaam was in Italië werd mij meegedeeld dat dit pensioen niet zou worden uitgekeerd. Aangezien ik eind december 2019 alle beroepsactiviteiten stopzette diende ik op 17 februari 2020 een nieuwe aanvraag in. Er werd mij echter meegedeeld dat, aangezien ik in Italië verbleef, ik een aanvraag bij het INPS¹ moest indienen, wat ik op 15 juni 2020 hebt gedaan. Het INPS weigerde echter om mijn pensioenaanvraag in ontvangst te nemen. Hierdoor kan ik dus geen pensioen ontvangen voor de jaren die ik in België heb gewerkt en al helemaal niet met terugwerkende kracht”.*

Bedenkingen

De pensioenwetgeving voor werknemers bepaalt in artikel 25 van het Koninklijk Besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers: *“Uitgezonderd in de gevallen en onder de voorwaarden door de Koning bepaald, zijn het rust- en overlevingspensioen slechts uitbetaalbaar zo de gerechtigde geen beroepsarbeid uitoefent en zo hij geen vergoeding wegens ziekte, invaliditeit of onvrijwillige werkloosheid bij toepassing van een Belgische of van een buitenlandse wetgeving inzake sociale zekerheid, noch een uitkering wegens loopbaanonderbreking, wegens tijdscrediet, of wegens het verminderen van de arbeidsprestaties, noch een aanvullende vergoeding, toegekend in het kader van een conventioneel brugpensioen, geniet”.*

Daarenboven bepaalt artikel 64 van het Koninklijk Besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers onder Hoofdstuk X – Betalingsvoorwaarden: *“Voor de toepassing van de artikelen 10 en 25 van het koninklijk besluit nr. 50 en artikel 3 van de wet van 20 juli 1990 en artikel 5 van het koninklijk besluit van 23 december 1996 dient onder beroepsarbeid te worden verstaan iedere bezigheid die, naargelang het geval, een in artikel 23, § 1, 1°, 2° of 4° of in artikel 228, § 2, 3° of 4°, van het Wetboek van de inkomstenbelastingen, gecoördineerd door het koninklijk besluit van 10 april 1992 en bekrachtigd bij wet van 12 juni 1992 beoogd inkomen kan opleveren, zelfs indien ze door een tussenpersoon wordt uitgeoefend, en iedere gelijkaardige bezigheid uitgeoefend in een vreemd land of in dienst van een internationale of supranationale organisatie. (...) De pensioengerechtigde mag met ingang van 1 januari van het kalenderjaar waarin hij één van de in artikel 2 van het koninklijk besluit van 23 december 1996 bedoelde leeftijden heeft bereikt en onder de in deze paragraaf bepaalde voorwaarden: een beroepsbezigheid uitoefenen die onder toepassing valt van de wetgeving op de arbeidsovereenkomsten, of van een soortgelijk wettelijk of reglementair statuut, voor zover het in het kalenderjaar betaald bruto beroepsinkomen, met uitzondering van het dubbel vakantiegeld en achterstallige bedragen inzake premies en bezoldiging zoals voorzien in artikel 171, 5°, b, d en e van het Wetboek van de inkomstenbelastingen, per kalenderjaar [24.540,00 EUR] niet overschrijdt. (...) De inkomsten uit de beroepsbezigheid van de gerechtigde op een rustpensioen zijn niet langer onderworpen aan enige restrictie, indien, op de ingangsdatum van zijn eerste Belgische rustpensioen, hij een loopbaan in de zin van artikel 4, § 2, van het koninklijk besluit van 23 december 1996 bewijst van ten minste 45 jaar en in alle gevallen, vanaf 1 januari van het kalenderjaar tijdens welke hij de leeftijd bedoeld in artikel 2, § 1, van het koninklijk besluit van 23 december 1996 bereikt”.*

¹ Zijnde de Italiaanse pensioendienst

Vereenvoudigd kunnen we dus stellen dat een pensioen kan worden toegekend ondanks het feit dat de gepensioneerde een niet-toegelaten beroepsactiviteit uitoefent maar dat in dergelijke gevallen het toegekende pensioen niet uitbetaalbaar is.

Bekijken we nu chronologisch de situatie van beide klagers.

De heer Janssens deed op 30 november 2006 conform de Europese reglementering via de bevoegde Nederlandse pensioendienst² een aanvraag om vanaf 1 mei 2007 zijn Belgisch rustpensioen te bekomen.

Op 14 juni 2007 deelde de Federale Pensioendienst hem mee dat hij vanaf 1 mei 2007 een Belgisch rustpensioen als werknemer bekomt van bruto jaarlijks 4.590,32 euro. In deze beslissing deelde de Federale Pensioendienst hem eveneens mee dat:

UW BELGISCH PENSIOEN WORDT NOG NIET *UITBETAALD* OMDAT DE RIJKSDIENST MOET NAGAAN OF U AAN DE UITBETALINGSVOORWAARDEN VOLDOET. HIERTOEF IS HET NODIG DAT U ZO SPOEDIG MOGELIJK BIJGEVOEGD FORMULIER MOD. 74 TERUGSTUURT.

Op 12 juli 2007 stuurt de heer Janssens zoals door de Federale Pensioendienst gevraagd het door hem ingevuld formulier Model 74, zijnde de verklaring betreffende de beroepsbezigheid, terug aan de FPD.

- a) iedere beroepsbezigheid te hebben stopgezet of te zullen stopzetten

☐ JA vanaf / / (datum) – (ga verder naar d)

☒ NEEN (ga verder naar b)

- b) vanaf 01 / 05 / 2007 een beroepsbezigheid verder te zetten of te hernemen.

Deze beroepsbezigheid wordt uitgeoefend

☒ als WERKNEMER (arbeider, bediende, ambtenaar) bij
(naam en adres van de werkgever)

.....
.....
.....

Ik heb mijn werkgever op / / (datum) per aangetekend schrijven in kennis gesteld dat ik vanaf / / (datum) een pensioen geniet.

☐ als ZELFSTANDIGE of HELPER

☐ in EEN ANDERE HOEDANIGHEID (bv. mandaat, ambt, post, ...)

☐ als SCHEPPER van WETENSCHAPPELIJKE WERKEN

☐ bij het TOT STAND BRENGEN van ARTISTIEKE SCHEPPINGEN
(ga verder naar c)

- c) dat de inkomsten uit de beroepsbezigheid zullen

☐ worden BEPERKT

☒ NIET worden BEPERKT

tot de wettelijke vastgestelde grenzen. Voor verdere uitleg kan u terecht op het formulier “Pensioen, beroepsactiviteit en sociale uitkeringen” dat u eerder werd toegestuurd.

Naar aanleiding van de ontvangst van dit formulier laat de FPD hem op 9 augustus 2007 weten dat deze verklaring de uitbetaling van zijn pensioen verhindert. Er wordt hem bijkomend gevraagd om, wanneer hij later de niet-toegelaten beroepsactiviteit stopzet, het formulier Model 74 terug te sturen naar de Federale Pensioendienst.

² Hij was op dat ogenblik immers woonachtig in Nederland.

Mijn diensten hebben de verklaringen ontvangen waarmee u me meldt dat u een beroepsactiviteit uitoefent.

Zoals u ze hebt aangegeven, verhindert die activiteit de uitbetaling van uw pensioen.

Als u later die activiteit staakt of een andere beroepsactiviteit uitoefent, stuur dan het bijgevoegde formulier ingevuld en ondertekend terug naar de Rijksdienst voor pensioenen, dienst Controle, Zuidertoren – 1060 Brussel.

Op 13 februari 2020 neemt de heer Janssens per brief contact op met de FPD met de vraag zijn Belgisch pensioen uit te keren. Als bijlage stuurt hij (zoals indertijd door de Federale Pensioendienst gevraagd) het Model 74 ingevuld terug waarin hij verklaart dat hij elke beroepsactiviteit op 2 mei 2013 heeft stopgezet. Op 4 maart 2020 deelt de FPD hem mee:

Als u wenst dat uw Belgische pensioenrechten worden onderzocht, moet u een aanvraag indienen bij de Nederlandse pensioeninstelling SVB. Die zal ons uw aanvraag en de verbindingsformulieren doorsturen.

Deze procedure geldt voor alle lidstaten van de Europese Economische Ruimte, voor Zwitserland en voor alle landen waarmee België een bilaterale overeenkomst heeft.

De heer Janssens doet wat de Federale Pensioendienst hem heeft gevraagd: hij dient in Nederland een pensioenaanvraag in.

Op 6 juli 2020 ontvangt de FPD het formulier E202³ van de bevoegde Nederlandse pensioeninstelling.

Aangezien op dit formulier de aanvraagdatum van 2006 wordt meegedeeld, vraagt de FPD aan de betrokken Nederlandse pensioendienst om de juiste datum van de aanvraag mee te delen. Op 22 juli 2020 deelt deze instelling mee dat de aanvraag zich moet situeren tussen 15 en 22 juni 2020.

Op 1 september 2020 stuurt de Federale Pensioendienst dan aan de heer Janssens zijn beslissing toe. Er wordt hem vanaf 1 juli 2020 een maandelijks bruto pensioen toegekend van 473,20 euro.

Aangezien de Ombudsdienst Pensioenen zich met deze beslissing niet akkoord kon verklaren vroegen we aan de FPD om bijkomende informatie.

Onze vraag was tweërlei.

Ten eerste vroegen wij het pensioen van de heer Janssens uit te keren vanaf 1 mei 2013⁴, zijnde de eerste dag van de maand van de stopzetting van alle niet-toegelaten arbeid aangezien uit de door de Federale Pensioendienst indertijd aan belanghebbende toegestuurde informatie bleek dat het terugsturen van het Model 74 de te vervullen vereiste was om het pensioen betaalbaar te stellen.

De FPD is immers ook na de wetwijziging van artikel 3bis KB nr. 50 door artikel 113 van de wet van 20 december 2015 het onderscheid blijven maken tussen betalings- en toekenningsvoorwaarden (en zo bleef er dus onduidelijkheid over de interpretatie van dit artikel).

In ondergeschikte orde – voor het geval de FPD niet zou ingaan op onze bemiddelingsvraag – vroegen wij waarom het pensioen niet betaald werd vanaf 1 maart 2020 (de eerste dag van de maand volgend op zijn schriftelijke vraag van 13 februari 2020).

³ Europees verbindingsformulier waarmee de uitwisseling gebeurt tussen de lidstaten onderling van de identificatie- en aanvraaggegevens.

⁴ Er werd gevraagd het pensioen betaalbaar te stellen vanaf 1 mei 2013 (en niet de eerste dag van maand volgend op de stopzetting) vermits 1 mei een feestdag is en klager dus de facto in mei 2013 niet meer gewerkt had.

De Federale Pensioendienst deelt ons mee dat in toepassing van artikel 3bis van het Koninklijk Besluit nr. 50 een pensioen slechts kan worden beschouwd als ingegaan indien het voor de eerste keer is betaald. Aangezien het toegekende pensioen ingevolge het uitoefenen van een niet-toegelaten beroepsactiviteit niet werd uitgekeerd oordeelde de FPD dat het pensioen dan ook nooit was ingegaan.

De Federale Pensioendienst stelt dat aangezien het pensioen nooit was ingegaan er een nieuwe aanvraag noodzakelijk was.

De Belgische pensioenwetgeving voorziet immers dat een rustpensioen (behoudens een aantal wettelijk bepaalde uitzonderingen) slechts kan worden toegekend indien er een rechtsgeldige aanvraag hiervoor wordt ingediend en dat, wanneer de aanvraag wordt ingediend na de pensioengerechtigde leeftijd, de ingangsdatum van dit rustpensioen wordt vastgesteld op de eerste dag van de maand die volgt op de nieuwe aanvraag.

Op basis van de nieuwe aanvraagdatum bij de Nederlandse Sociale Verzekeringsbank (SVB) stelde de Federale Pensioendienst de ingangsdatum van het recht dan ook vast op 1 juli 2020, dit is de eerste dag van de maand die volgt op de datum van de nieuwe aanvraag bij de SVB.

Op onze tweede vraag werd wel ingegaan: de FPD beschouwde de brief van de heer Janssens van 13 februari 2020 als zijnde de datum van de aanvraag zodat zijn pensioen, volgens de argumentatie van de FPD, kon ingaan op 1 maart 2020.

Er werd hem dan ook een nieuwe beslissing toegestuurd waarbij aan de heer Janssens een Belgisch pensioen werd toegekend vanaf 1 maart 2020.

Het antwoord (op onze eerste vraag) overtuigde ons niet.

De Belgische pensioenwetgeving bepaalt immers eveneens dat, voor de personen die woonachtig zijn in het buitenland, een aanvraag die werd ingediend na de leeftijd van 65 jaar wordt geacht te zijn ingediend op de 65e verjaardag⁵. Hierdoor kan gesteld worden dat het Belgische pensioen dan kan ingaan vanaf de eerste dag van de maand volgend op deze 65ste verjaardag.

Op basis van de letterlijke lezing van deze wettelijke bepaling hebben wij dan ook aan de Federale Pensioendienst gevraagd om dit opnieuw te onderzoeken met als ingangsdatum 1 mei 2007 (toekenning) en gelet op de verklaring inzake de stopzetting van de beroepsactiviteit uit te betalen vanaf 1 juni 2013.

De Federale Pensioendienst liet ons echter weten dat hij hierop niet wenst in te gaan. Volgens zijn interpretatie van artikel 18bis van het Koninklijk Besluit van 21 december 1967 geldt dit artikel voor personen die voor de eerste keer een aanvraag doen, zodat zij niet benadeeld worden t.o.v. mensen die in België wonen en waarbij er ambtshalve een onderzoek naar de pensioenrechten op de leeftijd van 65 jaar wordt opgestart (wat niet het geval is indien men in het buitenland woont vermits de pensioendienst niet beschikt over adressen in het buitenland waarnaar de vragenlijst van het ambtshalve onderzoek kan gestuurd worden).

Daar er in het geval van de heer Janssens reeds een onderzoek is geweest op de wettelijke pensioenleeftijd, oordeelde de Federale Pensioendienst dan ook dat dit in casu niet meer toegepast diende te worden.

Aangezien de Ombudsdienst Pensioenen niet over een dwingende bevoegdheid beschikt moesten we op dat ogenblik concluderen dat onze bemiddeling op dit punt zonder resultaat was gebleven.

We deelden dit dan ook aan belanghebbende mee en vestigden er zijn aandacht op dat hij steeds een beroep kon instellen bij de bevoegde arbeidsrechtbank tegen de beslissing van de Federale Pensioendienst om zijn pensioen slechts uit te keren vanaf 1 maart 2020 (zie verder).

⁵ Art. 18bis van het koninklijk besluit van 21 december 1967: "Onverminderd de bepalingen van de verordeningen van de Raad van de Europese Gemeenschappen en van de wederkerigheidsovereenkomsten waarbij België partij is, dienen de personen die in het buitenland verblijven hun aanvraag in bij een ter post aangetekende brief die rechtstreeks aan de Rijksdienst voor pensioenen wordt gericht. De aanvraag om rustpensioen van de personen die reeds de pensioenleeftijd bedoeld in de artikelen 2, § 1, en 3 van het koninklijk besluit van 23 december 1996 hebben bereikt, wordt geacht te zijn ingediend op de eerste dag van de maand waarin zij bedoelde pensioenleeftijd hebben bereikt."

De heer Janssens volgde onze raad op en diende een verzoekschrift in bij de bevoegde arbeidsrechtbank.

Op 7 april 2021 deed de arbeidsrechtbank Antwerpen (afdeling Tongeren) een uitspraak waarbij de bestreden beslissing werd hervormd in die zin dat het recht van de heer Janssens nog steeds ingaat op 1 mei 2007, doch dat hij pas recht heeft op de betaling van achterstallig pensioen vanaf 1 januari 2013, datum waarop hij alle uitbetalingsvoorwaarden vervulde als gevolg van de stopzetting van zijn beroepsarbeid.

De arbeidsrechtbank baseerde zich voor deze uitspraak op volgende argumenten :

“De Federale Pensioendienst stelt dat zij de tweede pensioenaanvraag van de heer Janssens de dato 13 februari 2020 correct kwalificeerde als een nieuwe aanvraag in de zin van art. 21 §1 van het KB van 21.12.1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers wat haar toeliet om hem een recht op rustpensioen toe te kennen vanaf 1 maart 2020, zijnde “de eerste dag van de maand volgend op die waarin de nieuwe aanvraag is ingediend”.

Voor die datum had de heer Janssens dus blijkbaar volgens de Federale Pensioendienst geen “recht” op rustpensioen.

De rechtbank stelt, in de eerste plaats, vast dat de Federale Pensioendienst reeds per brieven van 14 juni 2007 en 9 augustus 2007 n.a.v. de eerste pensioenaanvraag van de heer Janssens meedeelde dat hij recht op rustpensioen had vanaf 1 mei 2007. Er werd hem gewoon nog geen pensioen betaald omdat hij voorlopig niet de betaalvoorwaarden vervulde, gelet op de voortzetting van zijn beroepsactiviteiten.

Deze beslissing uit 2007 is conform aan de toen en thans nog altijd geldende pensioenwetgeving die een onderscheid maakt tussen toekennings- en betalingsvoorwaarden (zie ook Arbh. Gent 26.05.1995, AJT 1995 -96, 509, noot J. PUT “Het onderscheid tussen toekennings- en betalingsvoorwaarden in de pensioenwetgeving”): Toekenningsvoorwaarden betreffen het recht op een pensioen. Het gaat o.a. om het bereikt hebben van de pensioengerechtigde leeftijd en het gepresteerd hebben van voldoende arbeid als werknemer. De toekenningsvoorwaarden zijn o.m. omschreven in Hoofdstuk II “Rustpensioen” van het KB nr. 50 en Hoofdstukken III en IV van het Algemeen Reglement. Betalingsvoorwaarden betreffen de effectieve uitbetaling van het pensioen en voorzien in een cumulverbod: het ontvangen van pensioen kan niet gecumuleerd worden met het uitoefenen van beroepsarbeid of het genieten van enige vergoeding wegens ziekte, invaliditeit, werkloosheid of loopbaanonderbreking etc. De betalingsvoorwaarden zijn terug te vinden in artikel 25, eerste lid KB nr. 50 en Hoofdstuk X “Betalingsvoorwaarden” van het Algemeen Reglement.

Het Hof van Cassatie heeft dit onderscheid tussen toekennings- en betalingsvoorwaarden bevestigd, en beslist dat het stopzetten van beroepsarbeid geen toekennings- maar een betalingsvoorwaarde is in de pensioenwetgeving voor werknemers (Cass. 25.01.1993, JTT 1993, 222; zie ook Cass. 29.05.1994, JTT 1996, 64).

Gelet op deze wetgeving en rechtspraak, is de rechtbank van oordeel dat pensioen waarop al een recht bestaat, maar dat om een of andere reden niet toegekend/betaald wordt, wel betaalbaar wordt zodra alle betaalvoorwaarden vervuld zijn, en dit zelfs met terugwerkende kracht. Dit betekent specifiek voor de heer Janssens, die reeds recht had op pensioen vanaf 1 mei 2007, dat hij achterstallig pensioen kan opeisen met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2013, datum van stopzetting van de beroepsactiviteit die de toekenning van het pensioen verhinderde.

De Federale Pensioendienst verwijst, om dit tegen te spreken, naar artikel 3bis van KB nr. 50, dat bepaalt: “De in artikel 1 bedoelde pensioenen gaan daadwerkelijk en voor de eerste maal in wanneer het voordeel wordt betaald. In geval van uitbetaling van vervallen achterstallen, wordt enkel de vervaldatum in aanmerking genomen.”

Deze bepaling werd ingevoerd door art. 113 van de Wet van 20 december 1995 houdende sociale bepalingen (Belgisch Staatsblad van 23 december 1995). De wetgever wou blijkbaar komaf maken met de vermelde cassatierechtspraak die het stopzetten van beroepsarbeid als betalingsvoorwaarde i.p.v. als toekenningsvoorwaarde bestempelde. De wetgever wou verhinderen dat toekomstige gepensioneerden, vlak voor een wetswijziging die hun pensioenrechten zou beperken, nog snel een pensioenaanvraag konden indienen om hun recht op pensioen te laten vaststellen o.b.v. de oude, gunstige regeling, om vervolgens door te werken tot de datum waarop zij werkelijk met pensioen wilden gaan (Verslag Commissie sociale zaken, Parl. St. Kamer 1995-96, nr. 207/4, 52; zie ook Arbh. Gent 26.05.1995, AJT 1995 -96, 509, noot J. PUT “Het onderscheid tussen toekennings- en betalingsvoorwaarden in de pensioenwetgeving”).

Probleem is evenwel dat artikel 3bis van het KB nr. 50 niet duidelijk vermeldt dat alle betalingsvoorwaarden voortaan als toekenningsvoorwaarden beschouwd moeten worden, en dat er daardoor pas een recht op pensioen ontstaat na stopzetting van arbeid. Bovendien zijn alle wettelijke bepalingen die het onderscheid tussen toekennings- en betalingsvoorwaarden maakten, o.a. artikel 25, eerste lid KB nr. 50 en Hoofdstuk X “Betalingsvoorwaarden” van het Algemeen Reglement, nog altijd van toepassing en niet afgeschaft door de Wet van 20 december 1995.

Naar het oordeel van deze rechtbank volstaat artikel 3bis van KB nr. 50 dan ook niet om het standpunt van de Federale Pensioendienst te ondersteunen dat de heer Janssens n.a.v. zijn eerste aanvraag nog geen recht had op pensioen vanaf 1 mei 2007 omdat hij de betalingsvoorwaarden niet vervulde, laat staan dat hij pas recht kreeg op pensioen vanaf 1 maart 2020 n.a.v. zijn tweede pensioenaanvraag.

De Federale Pensioendienst is trouwens zelf ook nog altijd het onderscheid blijven maken tussen betalings- en toekenningsvoorwaarden, tot op vandaag.

Ten eerste heeft de Federale Pensioendienst in de brieven van 14 juni 2007 en 9 augustus 2007, hierboven ook al aangehaald, meegedeeld dat het recht op pensioen vanaf 1 mei 2007 bestond maar dat de heer Janssens gewoon de betalingsvoorwaarden nog niet vervulde. De Federale Pensioendienst maakte dus dit onderscheid hoewel artikel 3bis van KB nr. 50 op dat moment ook al 12 jaar in voege was.

Verder, en dit is nog frappanter, heeft de Federale Pensioendienst het onderscheid tussen toekennings en betalingsvoorwaarden ook nog in deze procedure ingeroepen als verweer tegen een ander middel van de heer Janssens.

De heer Janssens heeft immers ook aangevoerd dat zijn laattijdige aanvraag dd. 13 februari 2020 niet verhinderde dat hem het recht op pensioen al vanaf pensioenleeftijd op 1 mei 2007 of minstens 1 januari 2013 werd toegekend, aangezien art. 18bis van het KB van 21 december 1967 bepaalde dat aangetekende pensioenaanvragen van personen die in het buitenland verblijven en die de pensioenleeftijd hebben bereikt, worden “geacht te zijn ingediend op de eerste dag van de maand waarin zij bedoelde pensioenleeftijd hebben bereikt.”

De Federale Pensioendienst heeft hierop geantwoord dat de heer Janssens zich op deze bepaling niet kan beroepen “gezien het pensioenrecht reeds op de wettelijke pensioenleeftijd werd vastgesteld op basis van de oorspronkelijke aanvraag van 30 november 2006”.

Het is volkomen tegenstrijdig om in één en dezelfde conclusie te erkennen en te betwisten dat het pensioenrecht van de heer Janssens reeds werd vastgesteld vanaf 1 mei 2007 n.a.v. diens oorspronkelijke aanvraag van 30 november 2006”.

De Federale Pensioendienst kon zich met deze uitspraak echter niet akkoord verklaren en besliste dan ook om beroep hiertegen aan te tekenen.

Op het ogenblik van de redactie van dit jaarverslag was het resultaat hiervan nog niet gekend.

De situatie van de heer Peeters is, voor wat betreft de feiten, gelijkaardig.

Hij bereikte de wettelijke pensioenleeftijd (65 jaar) en deed eveneens conform de Europese Verordeningen een aanvraag tot het bekomen van zijn Belgisch rustpensioen. Op 15 maart 2006 ontving hij de beslissing van de Federale Pensioendienst waarbij hem een rustpensioen werd toegekend van jaarlijks 610 euro bruto.

Net zoals bij de heer Janssens werd hem in deze beslissing meegedeeld dat dit pensioen slechts zou worden uitgekeerd nadat hij het Model 74 ingevuld terugstuurde en als hieruit bleek dat hij aan de betaalvoorwaarden voldeed:

UW BELGISCH PENSIOEN WORDT NOG NIET UITBETAALD OMDAT DE RIJKSDIENST MOET NAGAAN OF U AAN DE UITBETALINGSVOORWAARDEN VOLDOET. HIERTOEF IS HET NODIG DAT U ZO SPOEDIG MOGELIJK BIJGEVOEGD FORMULIER MOD. 74 TERUGSTUURT.

Op 21 maart 2006 deelde de heer Peeters aan de Federale Pensioendienst mee dat hij zijn beroepsactiviteit in Italië zou verder zetten en dat de inkomsten van deze activiteit hoger zouden zijn dan de toegelaten grens.

- Ik heb mijn werkgever op / / (datum) per aangetekend schrijven in kennis gesteld dat ik vanaf / / (datum) een pensioen geniet.
- ☐ als ZELFSTANDIGE of HELPER
 - ☒ in EEN ANDERE HOEDANIGHEID (bv. mandaat, ambt, post, ...) *consultant*
 - ☐ als SCHEPPER van WETENSCHAPPELIJKE WERKEN
 - ☐ bij het TOT STAND BRENGEN van ARTISTIEKE SCHEPPINGEN (ga verder naar c)
- c) dat de inkomsten uit de beroepsbezigheid zullen
- ☐ worden BEPERKT
 - ☒ NIET worden BEPERKT

Als gevolg van deze verklaring deelde de FPD hem op 30 maart 2006 mee dat zijn pensioen niet zou worden uitgekeerd en dat, bij stopzetting van deze niet-toegelaten beroepsactiviteit, het volstond om het formulier Model 74 terug te sturen aan de Federale Pensioendienst.

In de toekomst, wanneer u stopt met werken of als u een activiteit uitoefent waarvan de inkomsten de wettelijke grenzen respecteren, vragen wij u om het bijgevoegde formulier, volledig ingevuld en ondertekend, terug te sturen naar de Rijksdienst voor Pensioenen, Zuidertoren, 3 – 1060 BRUSSEL

Eind december 2019 zet hij al zijn beroepsactiviteiten stop en deelde dit op 17 februari 2020 per brief mee met in bijlage een Model 74 dit teneinde zijn Belgisch rustpensioen als werknemer uit te keren.

Als reactie hierop ontving de heer Peeters op 11 maart 2020 een bericht van de FPD waarin hem werd meegedeeld dat aangezien hij in Italië verbleef een aanvraag moest ingediend worden via de bevoegde Italiaanse pensioendienst (INPS).

Om uw rechten op een rustpensioen op basis van uw prestaties als werknemer in België te doen gelden, dient u de aanvraag **opnieuw in te dienen bij de Sede Subprovinciale INPS Tuscolano di Roma.**

<https://www.inps.it/nuovoportaleinps/default.aspx>

Dit organisme zal ons de verbindingsformulieren overbrengen en wij zullen hierna dan overgaan tot het onderzoek van uw aanvraag.

De heer Peeters nam op 15 juni 2020 contact op met de bevoegde Italiaanse pensioendienst teneinde zijn aanvraag in te dienen.

Deze instelling weigerde echter de aanvraag in ontvangst te nemen aangezien hij reeds een Italiaans pensioen genoot.

Teneinde de heer Peeters zo goed mogelijk te helpen namen wij contact op met de Federale Pensioendienst om zijn pensioen toch betaalbaar te krijgen.

Hierop reageerde de FPD positief en liet ons weten dat hij het rustpensioen van de heer Peeters “gelet op de aanvraag van 1 mei 2021⁶” zou uitbetalen vanaf 1 januari 2020.

Op 6 mei 2021 ontving de heer Peeters dan de beslissing waarin hem vanaf 1 januari 2020 een maandelijks pensioen van 60,68 euro werd toegekend.

Wij konden hiermee niet instemmen ons baserend op volgende redenering:

De FPD heeft op 15 maart 2006 een pensioenbeslissing aan de heer Peeters verstuurd waaruit bleek dat het terugsturen van het Model 74 volstond om een toegekend pensioen betaalbaar te stellen.

Hij heeft op 17 februari 2020 het Model 74 teruggestuurd met de melding dat hij eind december 2019 zijn beroepsactiviteit heeft stopgezet.

Wij verwezen ook naar de cumulatiewetgeving die sinds 1 januari 2015, ingevolge de inwerkingtreding van het koninklijk besluit van 20 januari 2015 tot wijziging van artikel 64 van het koninklijk besluit van 21 december 1967 houdende het algemeen reglement van het rust- en overlevingspensioen voor werknemers, voorziet dat de inkomsten uit een beroepsbezigheid uitgeoefend in combinatie met het rustpensioen niet langer beperkt dienen te worden in twee situaties: indien de gepensioneerde 1 januari van het jaar waarin hij 65 jaar bereikt of indien hij, op het ogenblik dat hij zijn pensioen opneemt, een loopbaan van minstens 45 jaar aantoont.

Gezien deze nieuwe wetgeving die vanaf 1 januari 2015 toelaat onbeperkt bij te verdienen vanaf 1 januari van het jaar waarin de gepensioneerde 65 jaar wordt (de heer Peeters is dan reeds 75 jaar oud) voldeed de heer Peeters dus aan de voorwaarden om zijn pensioen betaalbaar te laten stellen. Wij vroegen dan ook zijn pensioen betaalbaar te stellen vanaf 1 januari 2015.

Tevens was er geen aanvraag ingediend op 1 mei 2021.

In ondergeschikte orde vroegen wij – voor het geval de FPD niet zou kunnen instemmen met de bovenstaande redenering – artikel 18bis koninklijk besluit van 21 december 1967 houdende het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers toe te passen.

Dit artikel stelt dat de aanvraag voor een rustpensioen van personen die de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt, bedoeld in de artikelen 2, §1, en 3 van het koninklijk besluit van 23 december 1996, wordt geacht te zijn ingediend op de eerste dag van de maand waarin zij de bedoelde pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt.

Gelet op dit artikel zou de Federale Pensioendienst volgens ons ook wanneer het pensioen wordt geacht niet te zijn toegekend bij gebrek aan eerste betaling het pensioen van de heer Peeters met terugwerkende kracht tot 1 januari 2015 moeten uitbetaald worden.

Reeds op 15 juni 2021 ontvingen wij volgend antwoord van de Federale Pensioendienst: *‘Na analyse bevestigen wij dat de betrokkene wel degelijk recht heeft op zijn rustpensioen als werknemer vanaf 1 januari 2015 en dit in combinatie met zijn beroepsactiviteit. Het dossier zal opnieuw worden geopend voor herziening. Voor de periode vóór 2015 vormen de verklaringen van de betrokkene (Model 74 van 21/03/2006 waarin de uitoefening van een niet-beperkte beroepsactiviteit wordt gemeld) een belemmering voor de betaling van het pensioen’.*

Op 22 juni 2021 ontving de heer Peeters dan de beslissing van de Federale Pensioendienst waarbij hem vanaf 1 januari 2015 een pensioen als werknemer werd toegekend van 53,83 euro bruto per maand.

Bemerkingen en conclusie

1. De Ombudsdienst Pensioenen verwondert er zich over dat bij de afhandeling van het dossier van de heer Janssens (Nederlandstalig dossier) de Federale Pensioendienst blijft hameren op het feit dat het pensioen slechts kan worden toegekend nadat er een nieuwe aanvraag werd ingediend

6 De heer Peeters heeft geen aanvraag ingediend op 1 mei 2021. De vermelde datum is dan ook foutief.

aangezien het uitoefenen van een niet-toegelaten beroepsactiviteit moet beschouwd worden als een toekenningsvoorwaarde. Zelfs nadat er hieromtrent een uitspraak is van de bevoegde arbeidsrechtbank blijft de Federale Pensioendienst bij zijn standpunt en beslist om tegen deze beslissing beroep aan te tekenen.

In het dossier van de heer Peeters (Franstalig dossier) besluit de Federale Pensioendienst dat zonder dat er een aanvraag wordt ingediend er toch terugwerkende kracht kan zijn.

2. In een arrest van 25 januari 1993⁷ heeft het Hof van Cassatie geoordeeld dat het stopzetten van beroepsarbeid geen toekennings- maar een betalingsvoorwaarde is in de pensioenwetgeving voor werknemers. De eerste soort voorwaarden betreft het vaststellen van het recht op een pensioen, de tweede soort de effectieve uitbetaling van het pensioen. Indien een werknemer dus een (geldige) aanvraag indient voor een pensioen vanaf een bepaalde datum en aan de toekenningsvoorwaarden voldoet (voornamelijk de pensioengerechtigde leeftijd bereikt hebben en arbeid als werknemer gepresteerd hebben), zal hij een recht op een pensioen vestigen en zal de berekening van dat pensioen worden uitgevoerd. Indien hij echter blijft doorwerken (en meer verdient dan het toegelaten maximum), wordt de betaling van het pensioen opgeschort tot het moment dat hij zijn beroepsarbeid stopzet of beperkt tot beneden het toegelaten maximum.

Op 29 mei 1995 bevestigde het Hof van Cassatie⁸ dit standpunt.

Doch is er een probleem ontstaan sinds artikel 113 van de wet van 20 december 1995 houdende sociale bepalingen die artikel 3bis invoerde in het KB nr. 50 van 24 oktober 1967 wat stelt: *“De in artikel 1 bedoelde pensioenen gaan daadwerkelijk en voor de eerste maal in wanneer het voordeel wordt betaald. In geval van uitbetaling van vervallen achterstallen, wordt enkel de vervaldatum in aanmerking genomen.”*⁹

Dit artikel wou tegen de Cassatierechtspraak ingaan. De volgende passage uit de bespreking van dit wetsartikel in de Commissie Sociale Zaken van het Parlement geeft dit duidelijk weer: *“Vooral in het licht van de op til zijnde pensioenhervormingen is het van het grootste belang dat er geen enkele verwarring over die notie blijft bestaan. Er dient inderdaad vermeden te worden dat toekomstige gepensioneerden van die interpretatiemogelijkheden gebruik maken om aan de toepassing van een wetswijziging te ontsnappen door snel hun pensioenaanvraag in te dienen en een toekenning te verkrijgen”* (Verslag namens de Commissie voor de sociale zaken, o.c., 52)¹⁰.

De vrees was er dat wanneer er pensioenhervormingen zouden doorgevoerd worden deze zouden omzeild kunnen worden. Vanaf het moment dat men vervroegd met pensioen zou kunnen gaan, zou men een pensioenaanvraag kunnen indienen en also een toekenningsbeslissing van het pensioen bekomen. Men zou verder kunnen werken en – indien men voor 1 januari van het jaar waarin men de wettelijke pensioenleeftijd bereikt de wettelijk toegelaten grenzen inzake werken naast pensioen zou respecteren¹¹ – later kunnen beslissen al dan niet het pensioen betaalbaar te laten stellen met terugwerkende kracht, ten vroegste vanaf de toekenningsdatum.

Doch heeft de pensioendienst steeds pensioenbeslissingen aan de heer Janssens en de heer Peeters verstuurd waaruit bleek dat het terugsturen van het Model 74 wel volstond om een toegekend pensioen betaalbaar te stellen.

Er is also een probleem ontstaan doordat het principe van gewettigd vertrouwen volgens welk principe de door de overheid opgewekte gerechtvaardigde verwachtingen van de burger in de regel moeten gehonoreerd worden (Cass., 27 maart 1992, RW, 1991-1992, 1466, De fiskale Koerier, 1992, 374, noot Baltus, F., Not. Fisk. M., 1993, 70, noot Leus, K.) niet meer gerespecteerd wordt.

Het enkel terugsturen van het Model 74 volstaat niet meer, ook al werd dit zo gecommuniceerd aan de betrokkenen. Nu moeten deze gepensioneerden voortaan een pensioenaanvraag indienen die geen

⁷ Cass., 25 januari 1993, J.T.T., 1993, 222, n., R. I. 7., 1993-94, 223 en Soc. Kron., 1993, 235, dat Arbh. Brussel, 21 juni 1991, Soc. Kron., 1992, 37 l, noot X. bevestigt.

⁸ Cass., 29 mei 1995, J.T.T., 1996, 64.

⁹ Dergelijk wetsartikel bestaat niet in het stelsel der zelfstandigen.

¹⁰ Verslag namens de Commissie voor de sociale zaken, Parl. St., Kamer 1995-96, nr. 207/4, 52.

¹¹ Vanaf 1 januari van het jaar waarin men de pensioenleeftijd bereikt mag men onbeperkt bijverdienen (indien het pensioen dan toegekend kan worden) en is er dus wat dit aspect geen beperking meer om het pensioen met terugwerkende kracht betaalbaar te stellen.

terugwerkende kracht kan hebben. Alzo wordt wat vermeld werd in de toekenningsbeslissing niet ingewilligd.

In het vonnis van de arbeidsrechtbank van Antwerpen, afdeling Tongeren van 7 april 2021 verwoordt de rechter het als volgt: *“De Federale Pensioendienst is trouwens zelf ook nog altijd het onderscheid blijven maken tussen betalings- en toekenningsvoorwaarden, tot op vandaag. De Federale Pensioendienst maakte dus dit onderscheid hoewel artikel 3bis van KB nr. 50 op dat moment ook al 12 jaar in voege was.”*

Tweede probleem – dat opgeworpen werd in het vonnis van de Arbeidsrechtbank van Antwerpen, afdeling Tongeren van 7 april 2021 – is dat artikel 3bis van het KB nr. 50 niet duidelijk vermeldt dat alle betalingsvoorwaarden voortaan als toekenningsvoorwaarden beschouwd moeten worden, en dat er daardoor pas een recht op pensioen ontstaat na stopzetting van arbeid. Alle wettelijke bepalingen die het onderscheid tussen toekennings- en betalingsvoorwaarden maakten, o. a. artikel 25, eerste lid KB nr. 50 en Hoofdstuk X “Betalingsvoorwaarden” van het Algemeen Reglement, zijn immers niet opgeheven door de Wet van 20 december 1995.

Ten derde wordt in artikel 3bis KB nr. 50 de term “gaat daadwerkelijk in” gehanteerd daar waar op andere plaatsen in de wetgeving op de werknemerspensioenen de termen “toekennen” en “uitbetalen”, “betaalbaar stellen” gebruikt wordt. Professor Put verwoordt het als volgt: *“De wetswijziging had beter het onderscheid tussen toekennings- en betalingsvoorwaarden duidelijk gemaakt, de gevolgen daarvan aangeduid en de terminologie geüniformeerd, dan in sibillijnse bewoordingen een rechtspraak die de huidige pensioenwetgeving logisch interpreteert, pogen te ontcrachten”*¹².

Ten vierde merkte de Raad van State, afdeling wetgeving op dat in artikel 110 van de wet van 20 december 1995, dat artikel 3bis KB nr. 50 invoert, de definitie van “daadwerkelijk ingaan” de bedoeling van de steller van het ontwerp niet duidelijk weergeeft¹³.

Ten vijfde stelt de Ombudsdienst Pensioenen vast dat de Federale Pensioendienst de tekst die momenteel voorkomt op de kennisgeving van de beslissing een andere gewijzigde tekst is in vergelijking met de tekst die beide klagers ontvingen. In de nieuwe versie wordt aan de gepensioneerde duidelijk gemaakt dat het Model 74 binnen een bepaalde termijn moet worden teruggestuurd. Zo moet het Model 74 binnen de termijn van 3 maanden teruggezonden worden. De tekst op de beslissing luidt als volgt:

Als u dit pensioen wenst te ontvangen, dan moet u vóór 13/01/2021 het formulier Verklaring voor de uitbetaling van het pensioen (model 74) in bijlage invullen.

U kunt het formulier rechtstreeks invullen in uw elektronisch pensioendossier ‘mypension.be’. Antwoordt u per post, stuur het formulier dan naar de Federale Pensioendienst, Toekenning, Zuidertoren, Europaesplanade 1, 1060 Brussel.

Wij kunnen uw pensioen pas uitbetalen als het ingevulde formulier in ons bezit is en als uit dat formulier blijkt dat u aan de betalingsvoorwaarden voldoet. Vanaf het moment waarop uw werknemerspensioen ingaat, bouwt u geen pensioen meer op als werknemer of zelfstandige. Indien u verder pensioenrechten wil opbouwen, dan moet u het formulier niet invullen. Meer informatie vindt u op

<https://www.sfpd.fgov.be/nl/pensioenbedrag/berekening/verschillende-soorten-pensioenen/cumul>.

Deze vermelding op de beslissing stemt overeen met het artikel 3bis KB nr. 50, met name is de vermelding consequent met het feit dat de toekenningsbeslissing teniet gedaan wordt indien er geen eerste betaling plaats vindt bij gebrek aan een Model 74.

Doch de verbetering van de mededeling op de beslissing is nog onvolledig. Wij hebben er toch nog een aantal bedenkingen bij.

¹² Arbh. Gent 26.05.1995, AJT 1995-96, 509, noot J. PUT “Het onderscheid tussen toekennings- en betalingsvoorwaarden in de pensioenwetgeving”.

¹³ Advies van de Raad van State, Parl.St., Kamer, 1995-96 nr. 207/11, 99.

Ook in deze nieuwe formulering maakt de Federale Pensioendienst nog steeds geen melding van het feit dat door het uitoefenen van een niet-toegelaten activiteit en dus bij gebrek aan een eerste betaling de toekenningsbeslissing teniet gedaan wordt. Daarenboven – en nog veel belangrijker – wordt aan de gepensioneerde nog steeds niet meegedeeld dat indien hij zijn pensioen later wenst (m.a.w. wanneer hij het Mod. 74 later dan de vermelde datum terugstuurt) hij een nieuwe aanvraag moet indienen. Met alle gevolgen vandie indien deze nieuwe aanvraag later zou gebeuren dan de maand volgend op de gevraagde ingangsdatum. Deze informatie is dus cruciaal.

Verder is ook de mededeling *“Vanaf het moment waarop uw werknemerspensioen ingaat, bouwt u geen pensioen meer op als werknemer of zelfstandige. Indien u verder pensioenrechten wil opbouwen, dan moet u het formulier niet invullen”* niet volledig in overeenstemming met de wettelijke bepalingen ter zake. Deze tekst is inderdaad correct wanneer de gepensioneerde een rustpensioen als werknemer, eventueel gecombineerd met een rustpensioen als zelfstandige geniet en een toegelaten activiteit (eventueel zonder beperking vanaf de leeftijd van 65 jaar) uitoefent.

Doch deze tekst is niet in overeenstemming met de wettelijke bepalingen indien het een gepensioneerde betreft die een beroepsactiviteit als zelfstandige uitoefent waarvan de inkomsten de wettelijk toegelaten grens met meer dan 100% overschrijden nadat het pensioen gedurende een bepaalde periode werd toegekend en betaald. Het pensioen van de desbetreffende gepensioneerde wordt dan geschorst, hij moet de bijdragen in hoofdsom en toebehoren betalen als zelfstandige en opent daarvoor wel pensioenrechten als zelfstandige. Dit is natuurlijk wel een uitzonderingssituatie.

Wij roepen de Federale Pensioendienst dan ook op om deze communicatie met de gepensioneerde aan te passen zodat deze de correcte informatie bekomt.

Algemeen komen wij dan ook tot de conclusie dat, gelet op de rechtszekerheid, het gewettigd vertrouwen van de gepensioneerde en het feit dat de FPD een onderscheid is blijven maken tussen de toekennings- en de betalingsvoorwaarden, ook na de invoering door artikel 113 van de wet van 20 december 1995 die artikel 3bis KB nr. 50 wijzigde (en er dus onduidelijkheid bleef over de interpretatie van dit artikel), het aangewezen is dat de Federale Pensioendienst:

- voor wat betreft de gepensioneerden aan wie indertijd werd meegedeeld dat het terugsturen van het Model 74 voldoende was om hun pensioen te laten uitbetalen zijn aangegane verbintenis inwilligt. D.w.z. dat voor deze gepensioneerden het terugsturen van het Model 74 waarin wordt meegedeeld dat alle niet-toegelaten beroepsactiviteit wordt stopgezet moet worden beschouwd als voldoende en dat dan ook vanaf de datum van deze stopzetting het pensioen moet worden uitgekeerd. Dit naar analogie met het bemiddelingsresultaat van de Ombudsdienst Pensioenen in een Franstalig dossier (Peeters);
- voor wat betreft de gepensioneerden die het Model 74 na de meegedeelde datum terugsturen (huidige tekst op de kennisgeving vereist dat het Model 74 wordt teruggezonden binnen de 3 maanden), deze datum van terugsturen zou worden beschouwd als de datum waarop een rechtsgeldige aanvraag werd ingediend;
- in de toekomst (na het aanpassen van de tekst op de kennisgeving en zo lang de wetgever de terminologie niet geüniformeerd heeft) zijn huidige werkwijze behoudt. In dit geval zal aan de gepensioneerde een correcte informatie zijn meegedeeld.

Doch teneinde alle interpretatieproblemen op te lossen doen wij ook een oproep aan de wetgever.

Aangezien:

- uit een vonnis¹⁴ van de Arbeidsrechtbank van Antwerpen blijkt dat artikel 3bis van het KB nr. 50 niet duidelijk vermeldt dat alle betalingsvoorwaarden voortaan als toekenningsvoorwaarden beschouwd moeten worden, en dat er daardoor pas een recht op pensioen ontstaat na stopzetting van arbeid en dat alle wettelijke bepalingen die het onderscheid tussen toekennings- en betalingsvoorwaarden maakten, o. a. artikel 25, eerste lid KB nr. 50 en Hoofdstuk X “Betalingsvoorwaarden” van het KB van 21 december 1967, nog altijd van toepassing zijn en niet afgeschaft door de Wet van 20 december 1995;

¹⁴ Arbeidsrechtbank van Antwerpen, afdeling Tongeren van 7 april 2021.

- in artikel 3bis van het KB nr. 50 de term “gaat daadwerkelijk in” gehanteerd wordt daar waar op andere plaatsen in de wetgeving op de werknemerspensioenen de termen “toekennen” en “betaalbaar stellen” gebruikt worden;
- de Raad van State, afdeling wetgeving op artikel 110 van de wet van 20 december 1995, dat artikel 3bis KB nr. 50 invoert, stelt dat de definitie van “daadwerkelijk ingaan” de bedoeling van de steller van het ontwerp niet duidelijk weergeeft¹⁵;
- professor Put stelt dat: *“De wetswijziging tot invoering van artikel 3bis van het KB nr. 50 had beter het onderscheid tussen toekennings- en betalingsvoorwaarden duidelijk gemaakt, de gevolgen daarvan aangeduid en de terminologie geüniformeerd, dan in sibillijnse bewoordingen een rechtspraak die de huidige pensioenwetgeving logisch interpreteert, pogen te ontkrachten”*¹⁶

Wij bevelen de wetgever aan om het onderscheid tussen de toekennings- en betalingsvoorwaarden en de daaraan verbonden gevolgen duidelijk te definiëren door de hiertoe gebruikte terminologie te uniformiseren. In artikel 3bis KB nr. 50 wordt immers de term “gaat daadwerkelijk in” gehanteerd daar waar op andere plaatsen in de wetgeving op de werknemerspensioenen de termen “toekennen” en “betaalbaar stellen” gebruikt worden.

¹⁵ Advies van de Raad van State, Gedr. St., Kamer, 1995-96 nr. 207/11, 99.

¹⁶ Arbh. Gent 26.05.1995, AJT 1995 -96, 509, noot J. PUT "Het onderscheid tussen toekennings- en betalingsvoorwaarden in de pensioenwetgeving".

*Oproep tot uniformisering van de werkwijze
tussen de verschillende diensten van de FPD
inzake controle op werken naast pensioen*

Oproep tot uniformisering van de werkwijze tussen de verschillende diensten van de FPD inzake controle op werken naast pensioen

Wanneer een gepensioneerde een beroepsactiviteit uitoefent naast zijn pensioen zijn er grensbedragen waar de gepensioneerde zich aan dient te houden zonder dat het pensioen geschorst of verminderd wordt. Deze grens is hoger als men nog een kind ten laste heeft.

In het in dit hoofdstuk besproken dossier paste de FPD de hogere grens niet toe aangezien de gepensioneerde geen kinderbijslag ontvangt voor zijn kind. Er zijn echter andere manieren om aan te tonen dat een kind toch ten laste is ook al wordt er geen kinderbijslag ontvangen. De FPD heeft echter nooit nagevraagd of betrokkene aan één van de andere voorwaarden voldoet om van de hogere grens te genieten (in casu een kind van jonger dan 25 jaar opvoeden dat nog voltijds onderwijs volgt).

In 2010 heeft PDOS, de voorloper van de afdeling ambtenarenpensioen van de FPD na bemiddeling door de Ombudsman Pensioenen van een identieke klacht – met dit verschil dat de gepensioneerde destijds een ambtenarenpensioen ontving waar deze nu een werknemerspensioen ontvangt – zijn praktijk aangepast door aan betrokkene ook te vragen of er voldaan is aan de voorwaarden uit artikel 9 van de wet van 5 april 1994 houdende regeling van de cumulatie van pensioenen van de openbare sector met inkomsten voortvloeiend uit de uitoefening van een beroepsactiviteit of met een vervangingsinkomen (inmiddels opgeheven en vervangen door het artikel 86 van de Programmawet van 28 juni 2013, identieke voorwaarden).

Nu deed zich opnieuw dezelfde problematiek voor, doch dit maal in het kader van het werken naast een werknemerspensioen.

Wij hebben vastgesteld dat na de fusie van de RVP en de PDOS in de FPD de werkwijze wat betreft de controle op werken in cumulatie met een werknemerspensioen niet gelijkgeschakeld is met deze wat betreft werken in cumulatie met een ambtenarenpensioen.

Naar aanleiding van de bemiddeling door de Ombudsman heeft de FPD een synthesesnota opgesteld die aan de hand van voorbeelden preciseert hoe de wetgeving moet toegepast worden. Hierdoor is dit coördinatieprobleem opgelost.

DOSSIER 35748

De heer Lambert ontvangt sinds 1 augustus 2015 een werknemerspensioen. De heer Lambert oefent nog een beroepsactiviteit naast zijn pensioen uit. Bij een controle van de inkomsten die in 2019 uit deze activiteit voortvloeien – een controle die in 2020 op basis van de DMFA-aangiften wordt uitgevoerd – blijkt dat de heer Lambert de grens van wat hij mag bijverdienen bovenop zijn pensioen heeft overschreden.

Voor het jaar 2019 bedraagt deze grens 8.172 euro voor iemand die geen kind ten laste heeft en 12.258,00 euro voor wie nog een kind ten laste heeft. Zijn inkomen bedroeg 9.022,55 euro, d.w.z. 10,41% meer dan de grens zonder kinderlast. Het pensioen moest bijgevolg teruggevorderd worden met hetzelfde percentage als de overschrijding. Derhalve vorderde de pensioendienst 10% van zijn pensioen terug.

Dit resulteerde in een schuld van 2.327,04 euro, die op 27 mei 2021 aan betrokkene werd betekend. Meneer Lambert betwistte echter het grensbedrag dat de pensioendienst in aanmerking nam.

Aangezien zijn dochter ten laste is, is hij de mening toegedaan dat voor hem de verhoogde grens, namelijk 12.258 euro, van toepassing is. In dat geval zou het plafond niet worden overschreden en zou er geen schuld zijn.

Hij nam vervolgens contact op met de FPD die bij zijn standpunt bleef dat het pensioen terecht met 10% verminderd werd. De FPD verantwoordde dit door te stellen dat de heer Lambert geen kinderbijslag voor zijn dochter kreeg in 2019.

De heer Lambert was het hiermee niet eens en nam contact met ons op om een oplossing voor zijn probleem te vinden.

De man is gescheiden. Zijn dochter Camille is in het Rijksregister op zijn adres ingeschreven doch verblijft afwisselend bij hem en haar moeder.

De heer Lambert stelde dat in samenspraak met de moeder afgesproken is dat de kinderbijslag moet worden betaald aan de moeder, en dat zij het op een spaarrekening zou zetten.

In het stelsel voor werknemers wordt de cumulatie van een beroepsactiviteit met een pensioen geregeld door artikel 64 § 3, lid 2 van het Koninklijk Besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers. Dit artikel verwijst voor wat onder “kind ten laste” moet verstaan worden naar artikel 55ter van het KB van 21 december 1967.

In dit artikel wordt gesteld dat de voorwaarden om in aanmerking te komen voor de verhoogde grens voor kinderen ten laste dezelfde zijn als die die gelden voor overlevende echtgenoten aan wie een overgangsuitkering van 24 maanden wordt toegekend. Deze voorwaarden zijn te vinden in artikel 55ter van het Koninklijk Besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers.

In het eerste lid van artikel 55ter van het Koninklijk Besluit van 21 december 1967 wordt bepaald dat onder “kind ten laste” dient verstaan te worden een kind opvoeden en daarvoor aanspraak maken op kinderbijslag. Dit bewijs wordt geleverd door een kinderbijslagattest (groeipakket).

In het tweede lid van artikel 55ter wordt gesteld dat wie geen aanspraak maakt op kinderbijslag (groeipakket) doch zijn eigen of een wettelijk geadopteerd kind opvoedt dat voldoet aan één van de volgende voorwaarden, ook een kind ten laste heeft:

- jonger is dan 14 jaar;
 - recht heeft op een wezen uitkering ten laste van de Rijksdienst sociale zekerheid voor de overzeese gebieden (bewijs door middel van het door het DOSZ afgegeven getuigschrift);
 - jonger is dan 21 jaar en een door de overheid erkende en gecontroleerde leerovereenkomst heeft (bewijs door kopie van het leercontract);
 - jonger is dan 25 jaar en onderwijs volgt gedurende een periode die ten minste gelijk is aan de periode die is vastgesteld in de wetgeving die de voorwaarden waaronder kinderbijslag wordt toegekend aan een kind dat onderwijs volgt, stelt (als bewijs geldt een door het hoofd van de school waar het kind onderwijs volgt afgegeven bewijs van aanwezigheid);
- Deze voorwaarden worden regionaal bepaald maar zijn wel gelijk voor:
- Een student in het hoger onderwijs heeft recht op een groeipakket (= kinderbijslag) als hij/zij:
 - voor minstens 27 studiepunten ingeschreven is in een of meer Belgische erkende instelling(en) voor hoger onderwijs;
 - is ingeschreven in een buitenlandse instelling voor hoger onderwijs waarvan het programma erkend is door de buitenlandse overheid of overeenstemt met een erkend programma;
 - een door de Staat erkende vorming van bedienaars voor erediensten volgt;
 - de wetenschappelijke leergang volgt als voorbereiding op de Koninklijke Militaire school of ingenieursstudiën¹.
 - voor ten minste 66% arbeidsongeschikt is (bewijs in de vorm van een attest van de behandelende arts).

¹ Voor Vlaanderen: <https://www.groeipakket.be/tegenmoetkomsten/studenten-hoger-onderwijs>
 Voor Wallonië: <https://www.famiwal.be/accedez-aux-themes/jeunes/vous-suivez-des-etudes>

De FPD had dus aan betrokkene moeten vragen voor zover hij geen kinderbijslag (groeipakket) ontvangt of hij voldoet aan één van de voorwaarden uit het tweede lid. Het kind van de heer Lambert woont volgens het Rijksregister bij hem. Het is dan ook evident dat hij zijn kind ook opvoedt. Het ouderlijk gezag wordt immers gezamenlijk door de twee ouders uitgeoefend en zij nemen gezamenlijk de belangrijkste beslissingen in verband met onderhoud en opvoeding van de kinderen. Er is duidelijk co-ouderschap.

In dit kader verwijzen wij ook naar wat onder een kind opvoeden volgens de (thans opgeheven) Commissie van Advies inzake Betwiste Zaken inzake Kinderbijslag dient te worden verstaan²: alle taken die artikel 203 B.W. oplegt aan de ouders tegenover hun kinderen, d.w.z. voeden, onderhouden en opvoeden met de nadruk op opvoeden en niet op onderhouden.

Het koppel had duidelijk geopteerd voor het co-ouderschap wat betekent dat het ouderlijk gezag wordt verdeeld en dat beide ouders samen beslissingen moeten nemen inzake onderhoud en opvoeding van de kinderen ongeacht bij welke ouder het kind verblijft.

Bij co-ouderschap wordt er immers van uit gegaan dat de kinderen nog verder één gezin vormen met hun ouders en dat de ouders hun kinderen verder samen opvoeden ondanks hun scheiding.

Meer nog, de kinderbijslag (groeipakket) wordt momenteel vaak niet meer aan één van de beide ouders uitbetaald, doch op een “kinderrekening”, zijnde een gemeenschappelijke rekening waarover beide ouders afzonderlijk en onbeperkt kunnen beschikken en die tot doel heeft hiermee alle uitgaven die eigen aan het kind zijn te betalen.

Aangezien Camille in 2019 een opleiding Bachelor Ergotherapie volgde aan de Provinciale Hogeschool van Henegouwen (60 studiepunten per jaar), voldeed de heer Lambert volgens de Ombudsdienst Pensioenen wel degelijk aan de voorwaarden om de verhoogde grens, dus deze voor iemand die nog een kind ten laste heeft, toe te passen.

De concrete casus werd opgelost: na ontvangst van het document dat dit bewijst, heeft de FPD de pensioenbeslissing herzien. De verhoogde grens voor kinderen ten laste werd toegepast en de schuld werd geannuleerd. De door de betrokkene reeds betaalde bedragen werden terugbetaald.

Over de wijze waarop de kinderlast kan bewezen worden heeft de Ombudsdienst Pensioen meer dan 10 jaar geleden een bemiddeling gevoerd bij destijds de PDOS, dit in het kader van werken naast een ambtenarenpensioen. Deze casus werd besproken in het Jaarverslag 2010 (blz. 108 t/m 111).

Destijds in 2010 heeft de PDOS, de voorloper van de afdeling ambtenarenpensioen van de FPD, ons gemeld zijn praktijk te hebben aangepast na onze bemiddeling door ook te vragen of voldaan is aan de voorwaarden uit artikel 9, lid 2 van de wet van 5 april 1994 houdende regeling van de cumulatie van pensioenen van de openbare sector met inkomsten voortvloeiend uit de uitoefening van een beroepsactiviteit of met een vervangingsinkomen (inmiddels opgeheven en vervangen door het artikel 86 van de Programmawet van 28 juni 2013, identieke voorwaarden).

Nu doet zich opnieuw dezelfde problematiek voor maar dan ik het kader van een beroepsactiviteit in cumulatie met een werknemerspensioen.

Wij hebben vastgesteld dat na de fusie van de RVP en de PDOS in de FPD de controle op werk in cumulatie met een werknemerspensioen niet gelijkgeschakeld is met de werkwijze voor het ambtenarenpensioen. Een gelijke interpretatie is wenselijk omdat de geest en voor deze casus zelfs de tekst van de wetgeving in beide stelsels dezelfde is³.

Naar aanleiding van onze bemiddeling heeft de FPD een synthesesnota opgesteld (getiteld verhoogde grenzen- kind ten laste gedateerd op 3 december 2021) die aan de hand van voorbeelden preciseert hoe de wetgeving moet toegepast worden. Hierdoor is dit coördinatieprobleem opgelost.

² Com. van Advies, 15 maart 1956, Documentatie inzake kinderbijslag, R.K.W., 1969, 435.

³ In artikel 55 ter waarnaar artikel 64 § 3 alinea 2 van het KB van 21 december 1967 verwijst dient de kinderlast bekeken te worden op 1 januari van het jaar dat men controleert; in artikel 86 alinea 1 van de programmawet van 28 juni 2013 dient er kinderlast te zijn gedurende de loop van het jaar: doch vermits er in casu op 1 januari kinderlast is maakt dit dus geen verschil voor onze casus. Wij roepen de wetgever op dit verschil in wetgeving te harmoniseren in beide stelsels.

*Officiële aanbeveling
inzake pensioenverdeling
bij feitelijke scheiding*

HOOFDSTUK

Officiële aanbeveling inzake pensioenverdeling bij feitelijke scheiding

In dit hoofdstuk maken we de analyse van de gewijzigde werkwijze van de Federale Pensioendienst wanneer gehuwde gepensioneerden op een verschillend adres wonen, de zogenaamde feitelijke scheiding.

Artikel 74 van het KB van 21 december 1967 stelt dat ingevolge de feitelijke scheiding het gezinspensioen dat aan de ene echtgenoot werd toegekend voor de helft aan elk van de echtgenoten dient uitbetaald te worden. Momenteel betaalt de Federale Pensioendienst het gezinspensioen nog per aaneenschakeling verder volledig uit aan één echtgenoot tot de adreswijziging verwerkt wordt. Dit wordt nadien niet rechtgezet door het te veel uitgekeerd bedrag bij ene partner terug te vorderen en uit te betalen aan de andere partner.

De Federale Pensioendienst baseert zich in deze nieuwe werkwijze (een werkwijze die gehanteerd dient te worden voor de dossiers die ambtshalve moeten worden onderzocht ingevolge een feitelijke scheiding) voornamelijk op de hulpverleningsplicht uit het Burgerlijk Wetboek om de uitbetaling van het gezinspensioen slechts te splitsen nadat de verwerking van de gegevens is gebeurd.

Uit een doorgedreven analyse van dit standpunt komt de Ombudsdienst Pensioenen tot de conclusie dat deze werkwijze ingaat tegen de pensioenwetgeving die van openbare orde is en in een aantal gevallen leidt dit tot te veel inhouding van Ziekte- en invaliditeitsbijdragen. Daarenboven kan bij een feitelijke scheiding op basis van de hulpverleningsplicht niet in alle gevallen een deel van de uitbetaling van het gezinspensioen opgeëist worden van de andere echtgenoot.

Daarenboven stelt de Ombudsdienst Pensioenen vast dat de verwerkingsdatum van de gegevens betreffende de feitelijke scheiding niet op voorhand gekend is (wat leidt tot rechtsonzekerheid en soms zelfs financiële problemen bij de gepensioneerden) en de datum per dossier kan verschillen (wat leidt tot een ongelijke behandeling tussen gepensioneerden).

De Ombudsdienst Pensioenen beveelt daarom aan de FPD aan om niet enkel op aanvraag doch ook bij een ambtshalve onderzoek van de pensioenrechten ingevolge een feitelijke scheiding vanaf de eerste dag van de maand volgend op de feitelijke scheiding de pensioenrechten opgesplitst uit te betalen.

Dezelfde redenering wordt toegepast wanneer de uitbetaling van het pensioen als alleenstaande van de ene echtgenoot moet aangevuld worden tot de helft van het gezinspensioen en de uitbetaling van het pensioen als alleenstaande van de andere echtgenoot dient verminderd te worden tot de helft van het gezinspensioen ingevolge een feitelijke scheiding.

DOSSIERS 35233-35925-36247 E.A.

De feiten

Tijdens het onderzoek van de klacht van de mandataris van mevrouw Flores (die betrekking had op de aangerekende bank- en wisselkosten bij de betaling van haar pensioen) deelde de mandataris, zijnde haar zoon, ons eveneens telefonisch mee dat zijn mandant ook bedenkingen had over haar pensioensituatie.

Haar echtgenoot genoot sedert geruime tijd een gezinspensioen (werknemer en zelfstandige) van maandelijks 1.508,08 euro (394,56 euro als werknemer, 1.102,97 euro als zelfstandige en een

pensioenbonus als zelfstandige van 10,55 euro). Mevrouw Flores verhuisde naar Peru en werd op 31 maart 2020 afgeschreven in de Belgische gemeente.

Mevrouw Flores heeft haar verhuis enkel gemeld bij de gemeente waar ze woonde en derhalve niet bij de Federale Pensioendienst.

De afschrijving van mevrouw Flores in de Belgische gemeente werd door de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid doorgestuurd aan de Federale Pensioendienst.

Het correcte adres van mevrouw Flores in Peru werd slechts officieel (opnieuw via de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid) op 20 augustus 2020 aan de Federale Pensioendienst meegedeeld. Dit is te verklaren door de formaliteiten die betrokkene moest naleven teneinde in Peru te kunnen worden ingeschreven.

Als feitelijk gescheiden echtgenote meende mevrouw Flores recht te hebben op de uitbetaling van de helft van het gezinspensioen van haar man.

Aangezien dit maar niet gebeurde en het gezinspensioen door de Federale Pensioendienst tot en met juni 2020 integraal verder uitbetaald werd aan haar echtgenoot was zij verplicht om elke maand deze betaling te regelen met haar echtgenoot. Ze had immers geen toegang tot de bankrekening van haar man die op zijn eigen naam stond en waarop mevrouw Flores geen mandaat had. Gelet op de afstand en de verhouding met haar echtgenoot was dit geen sinecure. De onzekerheid over de datum van de aanpassing was dan ook moreel erg belastend voor mevrouw Flores.

Zij besloot in afwachting, gelet op de financiële problemen die ontstonden, geld aan haar zoon te vragen.

Omdat er geen schot in de zaak kwam werd door de mandataris van mevrouw Flores op 2 september 2020 opnieuw schriftelijk contact opgenomen met de Federale Pensioendienst met de vraag om de pensioensituatie van mevrouw Flores dringend te regelen.

Op 9 september 2020 ontving mevrouw Flores de beslissing van de Federale Pensioendienst inzake haar pensioen als feitelijk gescheiden echtgenoot in de regeling voor werknemers. De Federale Pensioendienst deelde haar mee: *“uw pensioen als feitelijk gescheiden echtgenoot wordt vastgesteld op basis van de helft van het gezinsbedrag. Vanaf 1 april 2020 bedraagt dit pensioen 2.367,36 euro per jaar”*.

In deze beslissing deelde de Federale Pensioendienst haar verder mee dat *“de echtgenoten worden geacht dat iedere echtgenoot zijn aandeel heeft ontvangen voor de periode dat het pensioen als gezin nog volledig werd uitbetaald (een feitelijke scheiding maakt immers geen einde aan de wettelijke verplichting van het huwelijk, met name de verplichtingen inzake hulp en bijstand – artikel 213 van het Burgerlijk Wetboek)”*.

Ook het Rijksinstituut voor de Sociale verzekeringen der Zelfstandigen trof een beslissing over haar pensioen als feitelijk gescheiden echtgenote in de regeling voor zelfstandigen. Op 15 december 2020 deelde het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen haar mee dat vanaf 1 april 2020 het gedeelte van het pensioen als feitelijk gescheiden echtgenoot van jaarlijks 6.617,82 euro aan haar wordt uitbetaald. Er staat in deze beslissing dus uitdrukkelijk vermeld dat dit gedeelte zal uitbetaald worden vanaf 1 april 2020.

Doch enkele dagen later volgt de afrekening (afrekening van 21 december 2020) waar aan mevrouw Flores opnieuw wordt meegedeeld dat: *“Het teveel ontvangen bedrag van de echtgenoot van 2.502,09 EUR wordt hierbij gecompenseerd op de aan u verschuldigde achterstallen voor dezelfde periode. Er wordt geacht dat uw aandeel voor de periode dat het gezinspensioen nog volledig wordt uitbetaald (van april 2020 tot en met juni 2020) reeds aan u werd vergoed door uw echtgenoot gezien de feitelijke scheiding geen einde maakt aan de wettelijke verplichtingen van het huwelijk, met name de verplichtingen inzake hulp en bijstand – artikel 213 Burgerlijk Wetboek.”*

Samengevat en zich baserend op de beslissingen in combinatie met de afrekeningen zou men dus kunnen stellen dat haar pensioen als feitelijk gescheiden echtgenote in de regeling voor werknemers slechts effectief zal worden uitgekeerd vanaf 1 oktober 2020 (beslissing van de Federale Pensioendienst van 9 september 2020) en dat haar pensioen als feitelijk gescheiden echtgenote in de regeling voor

zelfstandigen zal worden uitgekeerd vanaf 1 juli 2020 (afrekening waarop vermeld staat dat periode van april 2020 tot en met juni 2020 nog volledig aan de echtgenoot werd uitbetaald).

Om de verwarring voor mevrouw Flores compleet te maken stelt de mandataris echter vast dat de Federale Pensioendienst op 15 oktober 2020 aan zijn mandant een saldo van 2.246,31 euro overmaakt als saldo voor de maanden juli tot en met september 2020.

De uitbetaling van dit saldo voor de periode van juli 2020 tot en met september 2020 is waarschijnlijk te wijten aan het feit dat de echtgenoot van mevrouw Flores op 15 juni 2020 eveneens verhuisde en dat de Federale Pensioendienst ten onrechte deze datum in aanmerking genomen heeft als de datum waarop de feitelijke scheiding ontstaan is.

Door deze cascade van verschillende beslissingen en betalingen stelt de mandataris zich dan ook de vraag wat er allemaal aan de hand is en roept hij de hulp van de Ombudsdienst Pensioenen in.

Bedenkingen

Mevrouw Flores meldde haar verhuis enkel bij de gemeente. Doch dit volstond gelet op de bepalingen van artikel 21quater KB 21 december 1967. Dit artikel bepaalt immers dat de pensioengerechtigde vrijgesteld is de Federale Pensioendienst op de hoogte te brengen van elke wijziging van de informatiegegevens bedoeld bij artikel 3, eerste lid, van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen, en toegankelijk voor de Rijksdienst wanneer deze wijziging werd medegedeeld aan de bevoegde gemeentelijke administratie.

Vermits het adres deel uitmaakt van de gegevens die voorkomen in het Rijksregister diende mevrouw Flores haar adreswijziging die ze meegedeeld had aan de gemeente niet meer te melden bij de FPD.

Aangezien beide echtgenoten sedert 31 maart 2020 op een verschillend adres verbleven stelde zich de vraag of de FPD in toepassing van artikel 74 van het KB van 21 december 1967 en het RSVZ in toepassing van artikel 99 tot 106 van het KB van 22 december 1967 de pensioenrechten van beide echtgenoten diende te herzien vanaf 1 april 2020 (d.i. de eerste dag van de maand die volgt op de datum van de feitelijke scheiding).

U leest hieronder onze verdere analyse.

Huidige administratieve praktijk

Momenteel betaalt de FPD het gezinspensioen volledig uit aan één van de echtgenoten tot de adreswijziging bij hem administratief verwerkt wordt. Voor die periode van verwerking wordt nadien ook geen rechtzetting voorzien door het te veel uitgekeerd bedrag bij de ene echtgenoot terug te vorderen en uit te betalen aan de andere¹.

Naar aanleiding van de opmerking van de Ombudsman Pensioenen in 2019 heeft de FPD vastgesteld dat de administratieve praktijk voor de Nederlandstalige dossiers verschillend was van deze van de Franstalige dossiers. Tot dan toe werd langs Nederlandstalige kant vanaf de maand volgend op de feitelijke scheiding het pensioen voor een gedeelte aan de ene echtgenoot en voor een gedeelte aan de andere echtgenoot uitbetaald en teruggevorderd bij de andere echtgenoot wanneer het een vrijwillige feitelijke scheiding betrof (zijnde een feitelijke scheiding voorafgaand aan een echtscheiding).

Door het feit dat de beslissing met de daarbij horende uitbetaling steeds met terugwerkende kracht genomen wordt, is er bij ene echtgenoot een schuld ontstaan die wordt teruggevorderd en heeft de andere echtgenoot een achterstallig bedrag te goed dat door middel van een saldo wordt uitbetaald.

Betrof het daarentegen een onvrijwillige feitelijke scheiding (bijvoorbeeld verhuis naar een rust- of verzorgingstehuis) – wat volgens de FPD in 85% tot 90% van de gevallen zo is – dan werd het pensioen verder per aaneenschakeling uitbetaald. Wij verwijzen hierbij naar onze conclusies in ons Jaarverslag 2000 (pagina 75 en 76) waarin we tot de conclusie kwamen dat “er een interpretatieruimte bestaat omdat de reglementering spreekt van “samenleven” en niet van “samenwonen”. Indien één van beide echtgenoten opgenomen wordt in een rusthuis gebeurt dit dikwijls om redenen onafhankelijk van de

¹ De Federale Pensioendienst voorziet hierop wel een uitzondering indien de feitelijk gescheiden echtgenoot kan aantonen dat hij geen toegang had tot de bankrekening waarop het pensioen werd uitgekeerd. In dergelijke gevallen worden de achterstallige bedragen wel uitgekeerd aan de echtgenoot en worden deze teruggevorderd van de andere echtgenoot. Deze bepaling is echter niet terug te vinden in de pensioenwetgeving.

wil van de echtgenoten en kan men dan ook moeilijk beweren dat de echtgenoten de wens hadden om niet langer samen te leven.

Langs Franstalige kant werd het pensioen tot de datum van de verwerking van de gegevens betreffende de feitelijke scheiding steeds per aaneenschakeling uitbetaald. Hiervan wordt enkel afgeweken indien een echtgenoot kan bewijzen dat hij geen toegang heeft tot de rekening waarop het gezinspensioen uitbetaald werd en mits uitdrukkelijke vraag. In dergelijk geval wordt vanaf de maand volgend op de feitelijke scheiding het pensioen aan deze echtgenoot uitbetaald met terugwerkende kracht en wordt het te veel ontvangen pensioen bij de andere echtgenoot teruggevorderd.

Ingevolge de tussenkomst van de Ombudsman heeft de FPD op 15 mei 2019 zijn administratieve praktijk geüniformeerd. De werkwijze zoals deze langs Franstalige kant werd toegepast werd veralgemeend en derhalve ook toegepast op de Nederlandstalige dossiers.

Als verantwoording voor zijn werkwijze verwijst de FPD naar de wettelijke verplichtingen van het huwelijk, met name de verplichting tot hulp en bijstand uit artikel 213 Burgerlijk Wetboek.

De Ombudsdienst Pensioenen stelde zich de vraag of de uniforme werkwijze van de Federale Pensioendienst wel in overeenstemming is met de bestaande wettelijke bepalingen (die van openbare orde zijn). Dit leidde ertoe dat in het kader van PrakSiS (een alternatief traject voor de klassieke masterproef) aan de heer Klaas Francken gevraagd werd om onder begeleiding van de Nederlandstalige Ombudsman Pensioenen deze werkwijze van de Federale Pensioendienst te onderzoeken en na te gaan of de interpretatie van de wettelijke bepalingen door de Federale Pensioendienst effectief wettelijk zijn. De hiernavolgende tekst is grotendeels gebaseerd op dit onderzoek, doch werd op een aantal punten nog aangevuld met argumenten van de Ombudsdienst Pensioenen.

Het standpunt van de Federale Pensioendienst in antwoord op de bemiddelingsvraag van de Ombudsdienst Pensioenen:

De Federale Pensioendienst beroept zich hoofdzakelijk op artikel 213 van het Burgerlijk Wetboek. Hij verwijst naar de wettelijke verplichtingen van het huwelijk, in het bijzonder de verplichtingen inzake hulp en bijstand en “naar de mogelijkheid om het via de vrederechter te regelen”.

De stelling van de Federale Pensioendienst is dus dat er in de praktijk een regeling tussen de echtgenoten is, of moet zijn, rond de verdeling van het gezinspensioen op basis van dit artikel 213 BW. Indien dat niet het geval is, is het aan de vrederechter om zich daarover uit te spreken. De Federale Pensioendienst besluit aldus dat hij wel degelijk het gezinspensioen tot de verwerking van de adreswijziging aan één van de gepensioneerde echtgenoten kan blijven betalen.

De Federale Pensioendienst haalt verder aan dat de verantwoording van zijn werkwijze op basis van artikel 213 BW geruggesteund wordt door het arrest van 23 januari 2019 van het Grondwettelijk Hof. Dat arrest handelt over een vermindering van het supplement gewaarborgd minimum ambtenarenpensioen bij een van tafel en bed gescheiden echtgenoot.

Meer bepaald wordt de volgende passage door de Federale Pensioendienst benadrukt: *“Die door de vrederechter toegestane scheiding maakt geen einde aan de wettelijke verplichtingen van het huwelijk, met name de verplichtingen inzake hulp en bijstand bepaald in artikel 213 van het Burgerlijk Wetboek”*.² Noch het statuut van de echtgenoten, noch hun huwelijks-vermogensstelsel wijzigt door de feitelijke scheiding. De Federale Pensioendienst stelt op basis hiervan zich weldegelijk op artikel 213 BW te kunnen beroepen ter verantwoording van zijn werkwijze.

Er is geen of een verwaarloosbare fiscaalrechtelijke en sociaalrechtelijke impact volgens de Federale Pensioendienst. Zelfs als die er wel zou zijn, kunnen beide echtgenoten zelf eenvoudig van elkaar eisen dat ze bijdragen in de betaling van de belastingen van de andere echtgenoot, dit volgens hun huwelijksstelsel en de aard van die belasting, aangezien de feitelijke scheiding het huwelijk niet beëindigt. Hier bevinden zich dus geen juridische problemen volgens de Federale Pensioendienst.

² GwH 23 januari 2019, nr. 9/2019, B.6.2.

De Federale Pensioendienst besluit dat het gezinspensioen tot de verwerking door zijn dienst van de adreswijziging aan één van de gepensioneerde echtgenoten betaald kan worden zonder juridische problemen. Hij beslist echter wel zijn communicatie te wijzigen, om zijn kennisgevingen van de juiste juridische grondslag te voorzien door volgende passage toe te voegen: *“Er wordt geacht dat uw aandeel voor de periode dat het gezinspensioen nog volledig werd uitbetaald (van xx/xx/xxxx tot xx/xx/xxxx), reeds aan u werd vergoed, gezien de feitelijke scheiding geen einde maakt aan de wettelijke verplichtingen van het huwelijk, met name de verplichtingen inzake hulp en bijstand – art 213 BW).”*

Analyse van het standpunt van de Federale Pensioendienst

1. Wettelijke grondslag: uniforme toepassing tussen onderzoek op aanvraag en ambtshalve onderzoek en tussen het stelsel der werknemers en zelfstandigen

De wettelijke regeling van het gezinspensioen bij feitelijke scheiding bepaalt dat de feitelijke scheiding de toestand is die ontstaat wanneer echtgenoten een onderscheiden hoofdverblijfplaats hebben.

Dit wordt vastgesteld aan de hand van de inschrijvingen in de bevolkingsregisters³.

In het zelfstandigenstelsel is de regeling over de feitelijke scheiding en het gezinspensioen geregeld in de artikelen 99 tot en met 106 KB 22 december 1967 houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen. De grondslag voor de uitwerking in een koninklijk besluit ligt vervat in artikel 10 KB nr. 72.

In het werknemersstelsel bevat artikel 74 KB 21 december 1967 de regeling over de feitelijke scheiding. Artikel 31, 3° KB nr. 50 bevat het recht voor de Koning om vast te leggen onder welke voorwaarden een deel van het rustpensioen toegekend wordt aan de feitelijk gescheiden echtgenoten. De feitelijk gescheiden echtgenoot voor wie het recht op uitkering van een gedeelte van het aan zijn echtgenoot toegekend pensioen op aanvraag of ambtshalve onderzocht wordt, duidt de wetgever aan met “de aanvrager”⁴.

Een belangrijke vaststelling in de praktijk is dat voor de Federale Pensioendienst gehuwde gepensioneerden geen onderscheiden hoofdverblijfplaats hebben wanneer zij in hetzelfde rust- en verzorgingstehuis verblijven, zelfs al hebben zij aparte kamernummers⁵.

De feitelijk gescheiden echtgenoot kan de uitbetaling van een gedeelte van het gezinspensioen verkrijgen, ook wel pensioensplitsing genoemd, indien hij voldoet aan volgende voorwaarden:

- Hij mag niet uit de ouderlijke macht ontzet zijn noch veroordeeld zijn om zijn echtgenoot naar het leven te hebben gestaan⁶. Het is daarbij irrelevant dat de ouderlijke macht later opnieuw zou zijn toegekend of slechts gedeeltelijk ontzet is⁷;
- Het eventuele verblijf in het buitenland of de eventuele opsluiting of opname mag geen beletsel vormen voor de uitbetaling van het werknemerspensioen/pensioen als zelfstandige⁸;
- Hij alle beroepsarbeid of beroepsbezigheden als zelfstandigen heeft stopgezet, behoudens diegene die uitdrukkelijk zijn toegelaten⁹ en geen Belgisch of buitenlands pensioen of uitkering wegens ziekte, invaliditeit, onvrijwillige werkloosheid, onderbreking of verminderde arbeidsprestaties ontvangt¹⁰;
- Hij geen rust- of overlevingspensioen of een zodanig geldende uitkering van een zodanig hoog bedrag geniet, dat geen enkele afhouding¹¹ van het pensioen van zijn echtgenoot plaatsvindt in zijn

3 Artikel 74, §1, 4° KB 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers; artikel 99, 4° KB 22 december 1967 houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen; J. PUT, Y. STEVENS (eds), *Praktijkboek sociale zekerheid voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer, 2019, 646.

4 Artikel 74, §1, 5° KB 21 december 1967; Artikel 99, 6° KB 22 december 1967.

5 J. PUT, Y. STEVENS (eds), *Praktijkboek sociale zekerheid voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer, 2019, 644.

6 Artikel 74, §2, a) KB 21 december 1967; artikel 101, a) KB 22 december 1967.

7 Arbh. Luik 18 oktober 1996, Soc.Kron. 1997, 284; Arbh. Antwerpen 28 maart 1990, Soc.Kron. 1992, 389; Arbr. Hoei 5 november 1975, Pas. 1975, III, 85.

8 Artikel 74, §2, b) KB 21 december 1967; artikel 101, b) KB 22 december 1967.

9 Artikel 64 KB 21 december 1967; artikel 107, §1 KB 22 december 1967.

10 Artikel 74, §2, c) KB 21 december 1967; Artikel 101, d) KB 22 december 1967 juncto artikel 9, §1, 1°, d) KB nr. 72.

11 Artikel 74, §3 en §4 KB 21 december 1967; artikel 102 KB 22 december 1967.

voordeel¹². Indien de echtgenoot van de gerechtigde gepensioneerd namelijk een pensioen geniet dat kleiner is dan het verschil tussen het gezinspensioen en het pensioen voor alleenstaande wordt het gezinspensioen toch uitgekeerd. Het bedrag van het pensioen van de echtgenoot zal dan echter worden afgetrokken van het bedrag van het gezinspensioen¹³.

Het bedrag dat de feitelijk gescheiden echtgenoot van de gerechtigde gepensioneerd uitbetaald kan krijgen, hangt af van de verdere sociaalrechtelijke inkomsten van die echtgenoot¹⁴. Indien de feitelijk gescheiden echtgenoot zelf geen aanspraak kan maken op een Belgisch, buitenlands of volkenrechtelijk rust- of overlevingspensioen of een als zodanig geldend voordeel, verkrijgt hij de betaling van de helft van het gezinspensioen dat aan zijn echtgenoot kan worden toegekend¹⁵.

Zoals reeds aangehaald blijft de toekenning van het eigenlijke recht op het gezinspensioen bij de gerechtigde gepensioneerd. Het bedrag dat de gerechtigde gepensioneerd werkelijk uitbetaald krijgt, zal daarentegen maar de helft zijn. De andere helft wordt namelijk aan de aanvrager uitbetaald, op basis van zijn afgeleid recht op uitbetaling. Als de feitelijk gescheiden echtgenoot wel aanspraak kan maken op een rust- of overlevingspensioen of een als zodanig geldend voordeel, kan hiermee rekening gehouden worden¹⁶.

De uitbetaling van een gedeelte van het gezinspensioen aan de feitelijk gescheiden echtgenoot van de gerechtigde gepensioneerd vindt in de volgende zes gevallen ambtshalve plaats:

- Wanneer zijn echtgenoot (de gerechtigde gepensioneerd) op het ogenblik van de scheiding een gezinspensioen geniet;
- Wanneer de scheiding zich voordoet tussen de datum van de kennisgeving van de administratieve of rechterlijke beslissing en de ingangsdatum van het pensioen van zijn echtgenoot;
- Wanneer de scheiding zich voordoet op het ogenblik dat de pensioenaanvraag van zijn echtgenoot voor onderzoek bij een administratieve of rechterlijke instantie aanhangig is;
- Wanneer, op het ogenblik dat zijn echtgenoot zijn pensioenaanvraag indient, hijzelf reeds een pensioen als alleenstaande in de regeling voor werknemers of voor zelfstandigen of een gewaarborgd inkomen voor bejaarden genoot of wanneer een daartoe ingediende aanvraag voor onderzoek bij een administratieve of rechterlijke instantie aanhangig was;
- Wanneer, op het ogenblik van de scheiding, ieder van de echtgenoten een pensioen als alleenstaande genoot in de regeling voor werknemers of in de regeling voor zelfstandigen;
- Wanneer zijn echtgenoot in de gevangenis is opgesloten of geplaatst is¹⁷, zelfs wanneer deze toestand ontstond vóór de indiening van zijn pensioenaanvraag¹⁸.

In de oorspronkelijke bepalingen omtrent de ambtshalve uitbetaling, artikel 74, §8 van het KB van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers en 106 §1 KB 22 december 1967 houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen, was geen specifieke termijn voorzien.

In het zelfstandigenstelsel voegde de wetgever met het koninklijk besluit van 3 oktober 1990 een tweede lid toe aan artikel 106, §1 KB 22 december 1967 houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen¹⁹. Dat artikel luidt als volgt:

12 Artikel 74, §2, d) KB 21 december 1967; artikel 101, c) juncto artikel 9, §1, 1°, a), b) en c) KB nr. 72.

13 Artikel 3, §8 wet van 20 juli 1990 tot instelling van een flexibele pensioenleeftijd voor werknemers en tot aanpassing van de werknemerspensioenen aan de evolutie van het algemeen welzijn, BS 15 augustus 1990; artikel 9, §2 KB nr. 72; artikel 74, §3 en §4 KB 21 december 1967; artikel 102 KB 22 december 1967; artikel 5, §8 KB 23 december 1996 tot uitvoering van de artikelen 15, 16 en 17 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels, BS 17 januari 1997; J. PUT, Y. STEVENS (eds), Praktijkboek sociale zekerheid voor de onderneming en de sociale adviseur, Mechelen, Kluwer, 2019, 644.

14 Artikel 74 KB 21 december 1967; Artikel 102-104bis KB 22 december 1967; P. NAUDTS, "Draagwijdte van het artikel 74 van het koninklijk besluit 21 december 1967 als de rechter gestatuteerd heeft bij toepassing van de artikelen 218, 221 van het BW en art. 578 van het GW in het geval de echtgenoten in feite gescheiden zijn", BTSZ 1973, 1177-1183.

15 Artikel 74, §3, A. KB 21 december 1967; Artikel 102, §1 KB 22 december 1967; Y. STEVENS en K. DE WITTE, De verdeling van de pensioenrechten bij scheiding, Instituut sociaal recht, Leuven, 2010, 35.

16 Artikel 74, §3, B. en C., §4. KB 21 december 1967; Artikel 102-104bis KB 22 december 1967.

17 Artikel 74, §1, 4°, b) KB 21 december 1967; Artikel 99, 4° KB 22 december 1967.

18 Artikel 74, §8 KB 21 december 1967; Artikel 106, §1 KB 22 december 1967.

19 Artikel 9 koninklijk besluit 3 oktober 1990 tot wijziging van het koninklijk besluit van 22 december 1967 houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen, BS 13 november 1990.

“De bepalingen van de artikelen 101 tot 104, ten voordele van de van tafel en bed of feitelijk gescheiden echtgenoot die een gedeelte van het pensioen van zijn echtgenoot kan bekomen, vinden van ambtswege toepassing wanneer: 1°-6° (zie bovenstaande zes gevallen). De beslissing gaat in de eerste dag van de maand volgend op die in de loop waarvan de scheiding van tafel en bed of de feitelijke scheiding in de zin van artikel 99 effectief is. De ingangsdatum mag evenwel niet vóór de datum liggen vanaf welke de echtgenoot effectief het rustpensioen geniet.”

Voor het zelfstandigenstelsel is nu dus specifiek bepaald dat de beslissing, die van ambtswege toepassing vindt, ingaat op de eerste dag van de maand volgend op die van de feitelijke scheiding. Indien echtgenoten X en Y op 30 april effectief een onderscheiden hoofdverblijfplaats hebben, vastgesteld in het bevolkingsregisters door aparte inschrijvingen²⁰, zou vanaf 1 mei de uitbetaling gesplitst moeten worden.

In het werknemersstelsel is voor de gesplitste uitbetaling bij ambtshalve onderzoek geen specifieke datum voorzien. Er is wanneer één van beide echtgenoten een gezinspensioen werd toegekend enkel wettelijk bepaald dat ingevolge de feitelijke scheiding het gezinspensioen dat aan één van de echtgenoten werd toegekend voor de helft aan elk van de echtgenoten dient uitbetaald te worden.

Indien de gesplitste uitbetaling dient te gebeuren naar aanleiding van een aanvraag, moet de gesplitste uitbetaling ingaan op de eerste dag van de maand volgend op de maand van de aanvraag²¹. Indien de aanvraag dus ingediend wordt nog in de maand van de feitelijke scheiding dient de uitbetaling gesplitst te worden vanaf de maand volgend de feitelijke scheiding.

Een voorbeeld: indien de aanvraag correct is ingediend op 30 april heeft zij uitwerking op 1 mei. Vanaf 1 mei zal er dan ook een gesplitste uitbetaling dienen plaats te vinden.

Teneinde geen potentiële inbreuk te veroorzaken op het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel dient derhalve ook bij het ambtshalve onderzoek de splitsing in te gaan vanaf de maand volgend op de feitelijke scheiding. Het ambtshalve onderzoek is immers in het leven geroepen teneinde de administratieve last voor de gepensioneerde te verlichten.

Indien de datum van splitsing in beide gevallen niet identiek zou zijn, dan zou de ambtshalve uitbetaling en de uitbetaling op aanvraag, die vergelijkbare categorieën zijn wezenlijk verschillende behandeld worden zonder redelijke verantwoording. Waarom zou het immers meer tijd kosten wanneer de uitbetaling ambtshalve gebeurt dan wanneer die op aanvraag dient te gebeuren?

De uitwerking dient dus ook plaats te vinden op de eerste dag van de maand volgend op de maand waarin de administratie over de inlichting beschikt.

Hierdoor zal overigens de splitsing in het stelsel der werknemers en zelfstandigen op een gelijk tijdstip plaats vinden.

2. Wettelijke verplichtingen inzake huwelijk geen voldoende wettelijke basis voor de huidige administratieve praktijk

De Federale Pensioendienst beroept zich als eerste en voornaamste argument op de wettelijke verplichtingen van het huwelijk, in het bijzonder de verplichtingen inzake hulp en bijstand, vervat in artikel 213 BW.

De stelling van de Federale Pensioendienst is dat er in de praktijk een regeling tussen de echtgenoten is, of moet zijn, rond het gezinspensioen op basis van artikel 213 BW. Indien dat niet het geval is, is het aan de vrederechter om zich daarover uit te spreken.

De FPD besluit dat hij het gezinspensioen tot de verwerking door zijn dienst van de adreswijziging per aaneenschakeling aan een van de gepensioneerde echtgenoten kan blijven betalen.

²⁰ Artikel 74, §1, 4° KB 21 december 1967; artikel 99, 4° KB 22 december 1967; J. PUT, Y. STEVENS (eds), Praktijkboek sociale zekerheid voor de onderneming en de sociale adviseur, Mechelen, Kluwer, 2019, 646.

²¹ Artikel 74, §9, derde lid KB 21 december 1967.

Artikel 213 BW bevat een aantal dwingende verplichtingen uit het primair huwelijksstelsel²². Het artikel luidt als volgt: *“Echtgenoten zijn jegens elkaar tot samenwoning verplicht; zij zijn elkaar getrouwheid, hulp en bijstand verschuldigd”*.

De Federale Pensioendienst verwijst specifiek naar de verplichtingen inzake hulp en bijstand waarbij de FPD natuurlijk voornamelijk de hulpverplichting op het oog heeft²³.

De hulpverplichting is vermogensrechtelijk van aard en houdt een specifieke onderhoudsverplichting tussen echtgenoten in. Zij houdt in dat de echtgenoten gehouden zijn elkaar het nodige te verschaffen. De maatstaf daarbij is niet behoefte maar wel de verworven levensstandaard die ze met elkaar delen, zodat de ene echtgenoot deelachtig wordt aan de verworven levensstandaard van de andere²⁴.

De natuur van deze verplichting is in principe wederkerig, aangezien zij tot doel heeft de echtelijke solidariteit te bevestigen. Zij impliceert echter concreet dat de financieel sterkere echtgenoot zijn levensstandaard zal moeten delen met de minder financieel sterke echtgenoot²⁵. De hulpverplichting wordt principieel in natura uitgevoerd in de echtelijke woonplaats²⁶.

Indien een echtgenoot zijn hulpverplichting niet nakomt kan de andere echtgenoot een onderhoudsuitkering vragen²⁷. Volgens vaste rechtspraak van het Hof van Cassatie moet het onderhoudsgeld tussen echtgenoten worden vastgesteld met inachtneming van de behoeften en de inkomsten van elk van de echtgenoten, zodanig dat de uitkeringsgerechtigde echtgenoot in staat is de levensstijl aan te houden die hij zou hebben gehad indien er geen scheiding was²⁸.

De familierechtbank kan aan de echtgenoot die gerechtigd is op onderhoudsgeld zelfs het recht verlenen om de inkomsten en andere geldsommen die derden verschuldigd zijn aan zijn echtgenoot, rechtstreeks in ontvangst te nemen bij deze derden. Dit wordt de ontvangstmachtiging genoemd²⁹.

In geval van grof plichtsverzuim³⁰, of wanneer de echtelijke verstandhouding ernstig verstoord is³¹, kan elk van de echtgenoten voor de familierechtbank op deze gronden, ook dringende maatregelen vorderen.

De echtgenoot die aangesproken wordt tot betaling van onderhoudsgeld kan zich verdedigen door de exceptie van fout op te werpen. Hij moet dan de schuld van de eiser aan het ontstaan en het voortduren van de feitelijke scheiding aantonen om de onderhoudsvordering te laten afwijzen³².

22 M. GOVAERTS, S. BROUWERS, “Feitelijke scheiding voor echtscheiding”, in M. GOVAERTS, S. BROUWERS, *Huwelijk en (echt)scheiding: een modellenboek*, Mechelen, Kluwer, 2014, 7.

23 De bijstandsverplichting houdt in dat de echtgenoten voor elkaar moeten zorgen en elkaar moeten steunen. Elke echtgenoot moet zich inspannen om het welzijn van de andere te bevorderen en zich te onthouden van handelingen die de andere kunnen kwetsen. Een schending van de bijstandsverplichting kan aanleiding geven tot dringende maatregelen, tot echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk en tot schadevergoeding. De bijstandsverplichting is dus niet vermogensrechtelijk van aard. Zij houdt een fysieke en mentale welzijnsverplichting in. De al dan niet splitsing van de uitbetaling van het gezinspensioen is bijgevolg geen inbreuk op het fysieke of mentale welzijn van de een van de echtgenoten aangezien het om vermogensrechtelijke handeling gaat. A. VERBEKE, R. BARBAIX, *Kernbegrippen Familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 11.

24 Cass. 18 oktober 1963, Pas. 1964, I, 179; Cass. 5 december 1969, Arr.Cass. 1970, 336; Cass. 2 juni 1978, Pas. 1978, I, 1138; C. DECLERCK, W. PINTENS, J. DU MONGH, K. VANWINKELEN, *Familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 70; G. VERSCHULDEN, “Alimentatie als (dringende) voorlopige maatregel: toekenning van het onderhoud tussen echtgenoten” in G. VERSCHULDEN, F. SWENNEN, P. SENAEEVE, (eds.), *De beëindiging van de tweerelatie*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 7.

25 Vred. Ukkel 21 februari 1997, RTDF 1997, 608; G. VERSCHULDEN; H. CASMAN, M. VAN LOOK, *Huwelijksvermogensrecht*, Mechelen, Kluwer, 2012, Jura losbl. I.2-9 en 10; J. GERLO, “Onderhoudsgelden”, *Recht en Praktijk*, nr. 11, Antwerpen, Kluwer, 1994, 188.

26 Cass. 13 april 2007, Arr.Cass. 2007, 789; A. VAN GYSEL, J. BEERNAERT, *Etat actuel du droit civil et fiscal des obligations alimentaires*, Brussel, Kluwer, 2001, 20; D. TILLEMANS, “De maatregelen aangaande het onderhoudsgeld”, in P. SENAEEVE (ed.), *Voorlopige maatregelen tussen echtgenoten*, Leuven, Acco, 1989, 123; S. BROUWERS, “De hulpverplichting tussen echtgenoten”, *TPR 2007*, afl. 1, 548-554.

27 M. GOVAERTS, S. BROUWERS, “Feitelijke scheiding voor echtscheiding”, in M. GOVAERTS, S. BROUWERS, *Huwelijk en (echt)scheiding: een modellenboek*, Mechelen, Kluwer, 2014, 10.

28 Cass. 26 april 2004, Rev. trim. dr. fam. 2004, 1025, noot N. DANDOY; Cass. 9 september 2004, Rev. trim. dr. fam. 2004, 1030, noot N. DANDOY; Cass. 25 november 2005, Rev. trim. dr. fam. 2006, 1079; Cass. 25 januari 2007, Rev. trim. dr. fam. 2007, 454, noot N. DANDOY; Cass. 25 januari 2007, Rev. trim. dr. fam. 2007, 454, noot N. DANDOY; Cass. 25 april 2016, Arr.Cass. 2016, concl. H. VANDERLINDE, RABG 2017, 289; G. VERSCHULDEN, “Alimentatie als (dringende) voorlopige maatregel: toekenning van het onderhoud tussen echtgenoten” in G. VERSCHULDEN, F. SWENNEN, P. SENAEEVE, (eds.), *De beëindiging van de tweerelatie*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 7.

29 Artikel 221, tweede lid Burgerlijk Wetboek; S. BROUWERS, “De hulpverplichting tussen echtgenoten”, *TPR 2007*, afl. 1, 555.

30 Artikel 223, eerste lid Burgerlijk Wetboek.

31 Artikel 223, tweede lid Burgerlijk Wetboek.

32 Cass. 18 oktober 1951, Pas. 1952, I, 85; Cass. 2 mei 1958, Pas. 1958, I, 966; Cass. 12 februari 1959, Pas. 1959, I, 600; Cass. 4 november 1960, Pas. 1961, I, 239; Cass. 30 april 1964, Pas. 1964, I, 931; Cass. 28 maart 1969, Pas. 1969, I, 673; Cass. 14 mei 1970, Pas. 1970, I, 808; Cass. 14 januari 1971, Pas. 1971, I, 447; Cass. 27 mei 1971, Pas. 1971, I, 920; Cass. 14 september 1973, Pas. 1974, I, 33; Cass. 12 januari 1979, Pas. 1979, I, 544; Cass. 10 oktober 1980, RW 1980-81, 2066; Cass. 21 februari 1986, RW 1986-87, 303, noot SENAEEVE; Cass. 22 december 2006, T. Fam. 2007, 2, noot AERTS; P. SENAEEVE,

De Federale Pensioendienst beroept zich dus hoofdzakelijk op artikel 213 BW. Hij verwijst daarbij uitdrukkelijk naar de mogelijkheid “om het via de vrederechter te regelen”.

Al moet opgemerkt worden dat de FPD wel erkent alsnog het pensioen te splitsen met terugwerkende kracht tot de maand volgend op de feitelijke scheiding (en derhalve het pensioen aan de ene echtgenoot met terugwerkende kracht toe te kennen en aan de andere echtgenoot terug te vorderen) wanneer door de echtgenoot die nog geen deel van het pensioen van de andere echtgenoot ontving aangetoond wordt dat het door de FPD opgeworpen vermoeden van goede verstandhouding tussen de echtgenoten kan weerlegd worden. Dit door de FPD opgeworpen vermoeden kan volgens de FPD weerlegd worden door aan te tonen dat de echtgenoot die een deel van het pensioen van de andere echtgenoot wenst te bekomen tijdens de periode van feitelijke scheiding geen toegang heeft tot de rekening van de andere echtgenoot waarop de doorbetaling van het gezinspensioen heeft plaats gevonden.

Het is inderdaad correct dat de hulpverplichting blijft bestaan tot de echtscheiding effectief is geworden³³. Slechts vanaf het ogenblik dat het vonnis van echtscheiding in kracht van gewijsde getreden is stopt de hulpverplichting³⁴.

De vraag is echter of artikel 213 BW en meer specifiek de bijstands- of hulpverplichting tussen echtgenoten wel een verantwoording voor een federale overheidsdienst kan zijn om zich niet aan zijn eigen pensioenwetgeving te houden.

De hulpverplichting is wel vermogensrechtelijk van aard. De verplichte onderlinge uitbetaling van een gedeelte van het gezinspensioen, die de Federale Pensioendienst in deze bepaling leest, is echter inherent geen deel van de hulpverplichting.

De hulpverplichting houdt slechts in dat echtgenoten gehouden zijn elkaar het nodige te verschaffen in het licht van de gezamenlijk verworven levensstandaard³⁵. Indien de gezamenlijk verworven levensstandaard gerespecteerd wordt, houdt de hulpverplichting dus helemaal geen verplichting in om het verschuldigd gedeelte van het gezinspensioen uit te betalen aan de feitelijk gescheiden echtgenoot.

Verder is de hulpverplichting weliswaar vermogensrechtelijk van aard maar met een specifiek alimentair karakter. Indien een echtgenoot zijn hulpverplichting niet nakomt, dient de andere echtgenoot een onderhoudsuitkering te vragen³⁶. Hetgeen niet neerkomt op de uitbetaling van een specifiek gedeelte van het gezinspensioen.

De stelling van de Federale Pensioendienst dat er in de praktijk een regeling tussen de echtgenoten is – of moet zijn – rond het gezinspensioen op basis van de hulpverplichting zou betekenen dat deze regeling gebaseerd is op het behouden van de gezamenlijk verworven levensstandaard. De hulpverplichting impliceert immers concreet dat de financieel sterkere echtgenoot zijn levensstandaard zal moeten delen met de minder financieel sterke echtgenoot³⁷.

Indien echter de financieel sterke echtgenoot aanspraak zou maken op de uitbetaling van een deel van het pensioen waarop de andere echtgenoot gerechtigd is, zou op basis van een regeling gegrond op artikel 213 BW, de financieel sterke echtgenoot zijn gedeelte niet verkrijgen. Dit hoewel hij volgens de pensioenwetgeving hierop wel aanspraak maakt.

“Het onderhoudsgeld tussen echtgenoten voor de familierechtbank”, in P. SENAËVE (ed.) *Echtscheiding, voorlopige maatregelen en onderhoudsgelden in de familierechtbank*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 17; G. VERSCHULDEN, *Handboek Belgisch Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure, 2016, 604-604.

33 Cass., 10 juni 1977, Arr. Cass., 1977, 2044; Pas., 1978, I, 43; Cass., 13 september 1977, Arr. Cass., 1978, 49; Pas., 1979, I, 43.

34 Cass. 3 november 1995, Div. Act. 1997, 23, noot A. VAN GYSEL; Bergen 11 februari 2003, Rev. trim. dr. fam. 2004, 141; M. GOVAERTS, S. BROUWERS, “Feitelijke scheiding voor echtscheiding”, in M. GOVAERTS, S. BROUWERS, *Huwelijk en (echt)scheiding: een modellenboek*, Mechelen, Kluwer, 2014, 11.

35 Cass. 18 oktober 1963, Pas. 1964, I, 179; Cass. 5 december 1969, Arr. Cass. 1970, 336; Cass. 2 juni 1978, Pas. 1978, I, 1138; C. DECLERCK, W. PINTENS, J. DU MONGH, K. VANWINCKELEN, *Familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 70; G. VERSCHULDEN, “Alimentatie als (dringende) voorlopige maatregel: toekenning van het onderhoud tussen echtgenoten” in G. VERSCHULDEN, F. SWENNEN, P. SENAËVE, (eds.), *De beëindiging van de tweerelatie*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 7.

36 M. GOVAERTS, S. BROUWERS, “Feitelijke scheiding voor echtscheiding”, in M. GOVAERTS, S. BROUWERS, *Huwelijk en (echt)scheiding: een modellenboek*, Mechelen, Kluwer, 2014, 10.

37 Vred. Ukkel 21 februari 1997, RTDF 1997, 608; G. VERSCHULDEN; H. CASMAN, M. VAN LOOK, *Huwelijksvermogensrecht*, Mechelen, Kluwer, 2012, Jura losbl. I.2-9 en 10; J. GERLO, “Onderhoudsgelden”, *Recht en Praktijk*, nr. 11, Antwerpen, Kluwer, 1994, 188.

Daarenboven kan de echtgenoot die aangesproken wordt tot betaling van onderhoudsgeld zich verdedigen door de exceptie van fout op te werpen. Indien hij de schuld van de eiser aan het ontstaan en het voortduren van de feitelijke scheiding aantoon, kan de onderhoudsvordering worden afgewezen³⁸.

De aanspraak op een gesplitste uitbetaling vanaf de maand volgend op de feitelijk scheiding kan ingevolge de familiaal rechtelijke exceptie tussen twee echtgenoten niet steeds verkregen worden.

Ook de arbeidsrechtbank van Brussel oordeelde dat de (toenmalige) Rijksdienst voor Pensioenen de gesplitste uitbetaling moet toepassen, zelfs al ligt de feitelijke gescheiden echtgenoot aan de basis van die feitelijke scheiding en verkrijgt hij daardoor geen familierechtelijk onderhoudsgeld³⁹.

Een ander argument is dat de Federale Pensioendienst zich in zijn publiekrechtelijke rechtsverhouding ten overstaande van de feitelijk gescheiden gepensioneerde niet kan baseren op het aanspraak maken ingevolge een andere, privaatrechtelijke, rechtsverhouding waarvan hij zelfs geen partij is. Om een bepaalde aanspraak als publiek rechtelijk te kwalificeren, zijn er drie mogelijke benaderingen, met name de organieke, functionele en instrumentele benadering⁴⁰.

Alle drie deze benaderingen leiden ertoe dat de aanspraak op de uitbetaling van een wettelijk rustpensioen – en dus eveneens op een deel van het gezinspensioen voor werknemers en zelfstandigen – in de rechtsleer gekwalificeerd worden als publiek rechtelijke aanspraak⁴¹. Wij lichten toe:

De toekenning en de uitbetaling van het gezinspensioen gebeurt door een openbare instelling van sociale zekerheid, de Federale Pensioendienst, waardoor er geen twijfel bestaat over het publiekrechtelijk karakter in de organieke benadering.

Voor de functionele benadering moet beoordeeld worden of de functie van de rechtsregels omtrent het gezinspensioen eerder het algemeen of een individueel belang behartigen. De rechtsleer stelt dat het algemeen belang de grondslag is voor de organisatie vanuit de overheid van de sociale zekerheid⁴². De wettelijke pensioenen vallen onder die organisatie vanuit de overheid en hebben dus ook een publiekrechtelijk karakter in de functionele benadering.

Typische publiekrechtelijke instrumenten zoals het dwingend of openbare orde karakter, het eenzijdig bindend optreden en de mogelijke afdwingbaarheid los van de rechtbanken en hoven, wijzen op een publiekrechtelijk karakter in de instrumentele benadering. De regels met betrekking tot de wettelijke pensioenen zijn grotendeels van openbare orde⁴³. Het arbeidshof te Luik specificeerde dat de regels over de uitbetaling van het gezinspensioen van openbare orde zijn⁴⁴, zodat ook in deze benadering geen twijfel over het publiekrechtelijk karakter kan bestaan.

Voeg daaraan toe dat de traditionele *summa divisio* tussen het privaatrecht en het publiekrecht⁴⁵, ertoe leidt dat het geheel van de betrekkingen tussen de overheid en de gerechtigden zich buiten het privaatrechtelijke, contractuele domein bevindt.

38 Cass. 18 oktober 1951, Pas. 1952, I, 85; Cass. 2 mei 1958, Pas. 1958, I, 966; Cass. 12 februari 1959, Pas. 1959, I, 600; Cass. 4 november 1960, Pas. 1961, I, 239; Cass. 30 april 1964, Pas. 1964, I, 931; Cass. 28 maart 1969, Pas. 1969, I, 673; Cass. 14 mei 1970, Pas. 1970, I, 808; Cass. 14 januari 1971, Pas. 1971, I, 447; Cass. 27 mei 1971, Pas. 1971, I, 920; Cass. 14 september 1973, Pas. 1974, I, 33; Cass. 12 januari 1979, Pas. 1979, I, 544; Cass. 10 oktober 1980, RW 1980-81, 2066; Cass. 21 februari 1986, RW 1986-87, 303, noot P. SENAËVE; Cass. 22 december 2006, T. Fam. 2007, 2, noot AERTS; P. SENAËVE, "Het onderhoudsgeld tussen echtgenoten voor de familierechtbank", in P. SENAËVE (ed.) *Echtscheiding, voorlopige maatregelen en onderhoudsgelden in de familierechtbank*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 17; G. VERSCHULDEN, *Handboek Belgisch Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure, 2016, 604-604.

39 Arbrb. Brussel 11 mei 1971, TSR 1971, 210, nr. 9.

40 C. BERX, *Rechtsbescherming van de burger tegen de overheid*, Antwerpen, Intersentia, 2000, 96; G. GOEDERTIER, J. VANDE LANOTTE, *Handboek Belgisch Publiekrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 862; K. DE WITTE, *De Juridische Kwalificatie Van Het Recht Op Pensioen*, onuitg. masterproef Rechten KU Leuven, 2017, nr. 149; O. ORBAN, *Le droit constitutionnel de la Belgique*, Liège, Dessain, 1906, I, 193.

41 K. DE WITTE, *De Juridische Kwalificatie Van Het Recht Op Pensioen*, onuitg. masterproef Rechten KU Leuven, 2017, nr. 397 en 489.

42 G. VAN LIMBERGHEN, "In min of in meer: wettelijke en aanvullende pensioenen", in M. RIGAUX, R. BLANPAIN, W. VAN ECKHOUTTE, *Sociaal recht: niets dan uitdagingen*, Gent, Mys & Breesch, 1996, 649; K. DE WITTE, *De Juridische Kwalificatie Van Het Recht Op Pensioen*, onuitg. masterproef Rechten KU Leuven, 2017, nr. 303; V. VERDEYEN, *Overheidssturing van de socialezekerheidsinstellingen: mogelijkheid en instrumenten*, Leuven, Die Keure, 2009, 85-94.

43 K. DE WITTE, *De Juridische Kwalificatie Van Het Recht Op Pensioen*, onuitg. masterproef Rechten KU Leuven, 2017, nr. 304, 397 en 489.

44 Arbh. Luik 12 maart 1971 J.T.T. 1971, 209.

45 B. BOUCKAERT, M. VAN HOECKE *Inleiding tot het recht*, Leuven, Acco, 2001, 35; P. VAN ORSHOVEN, *Inleiding tot de bronnen en de beginselen van het recht*, Leuven, Acco, 1996, 22-32.

In casu voorziet de pensioenwetgeving een gesplitste uitbetaling. De regel van de gesplitste uitbetaling vormt omwille van zijn publiekrechtelijk karakter een aanspraak ten aanzien van de overheid, in dit geval de Federale Pensioendienst.

De feitelijk gescheiden echtgenoot moet enkel aan de wettelijke voorwaarden voldoen om de uitbetaling van een deel van het gezinspensioen te bekomen. De rechtsleer en rechtspraak zijn het erover eens dat de uitbetaling van een gedeelte van het gezinspensioen bijgevolg niet op grond van andere argumenten geweigerd kan worden⁴⁶.

Zo hebben het gekozen huwelijksvermogensstelsel⁴⁷, de leeftijd van de feitelijk gescheiden echtgenoot⁴⁸, de schuld aan de feitelijke scheiding⁴⁹, een onderhoudsvordering die afgewezen⁵⁰ of toegekend⁵¹ wordt, de reële behoeften en de eventuele behoefte van de echtgenoten⁵², of het vormen van een nieuw huishouden⁵³, dus geen invloed op de uitbetaling van een gedeelte van het gezinspensioen.

Er wordt bij de uitbetaling ook geen rekening gehouden met het eventuele financiële onevenwicht dat ontstaat door de gesplitste uitbetaling⁵⁴. De feitelijk gescheiden echtgenoten kunnen onder elkaar wel overeenkomen het financieel evenwicht te herstellen. Aangezien de gesplitste uitbetaling een dwingend karakter heeft, kunnen overeenkomsten daarover pas na de toepassing van de gesplitste betaling. De overeenkomst waarbij een echtgenoot voordat de situatie zich voordoet afstand doet van de uitbetaling van een deel van het pensioenrecht is dan ook relatief nietig. Indien de echtgenoten geen akkoord bereiken, kan enkel een burgerlijke vordering bij de familierechtbank ingesteld worden tot toekenning van een onderhoudsuitkering⁵⁵. Het financieel onevenwicht moet dan wel zodanig groot zijn dat de gezamenlijk verworven levensstandaard bij één van de echtgenoten niet meer bereikt wordt⁵⁶.

46 Artikel 74, §2 KB 21 december 1967 ; artikel 101 KB 22 december 1967; RvS 3 maart 1970, TSR 1971, 63; Arbh. Luik 12 maart 1971, JTT 1971, 209; Arbh. Antwerpen 1 april 1976, RW 1976-77, 862; Arbrb. Charleroi 15 juni 1972, JTT 1972, 28; Arbrb. Hasselt 26 maart 1976, RW 1976-77, 1264; Arbrb. Brussel 12 juni 1978, JTT 1980, nr. 78; Arbrb. Hasselt 28 juni 1994, A.R. nr. 94.0962, Soc. Kron. 1995, 453 (samenvatting) ; C. ANNOYE, "La pension de retraite, la pension de survie et l'indemnité d'adaptation dans le régime des travailleurs salariés (application des dispositions de l'arrêté royal n° 50 du 24 octobre 1967 et de l'arrêté royal du 21 décembre 1967 ainsi que de la loi du 27 février 1976). Aperçus de la jurisprudence de la 11e chambre du tribunal du travail de Bruxelles au cours des années judiciaires 1975-1979", JTT 1980, 133-134 ; E. ALOFS, E. TIMBERMONT, "Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen", in E. ALOFS, E. TIMBERMONT, G. DEKNUDT, J. CALLEBAUT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, Mechelen, Nieuw-samengestelde gezinnen & Cohousing. VLN-Congres 28 november 2020, Kluwer, 2020, nr. 128; ; E. ALOFS, M. PLETS, R. BARBAIX, S. BROUWERS, T. KRUGER, Samenlevingsvormen en recht: huwelijk, wettelijk- en feitelijk samenwonen, Antwerpen, Maklu, 2012, 140-143; V. VERVLIEET, "Het socialezekerheidsrechtelijke statuut van uit de echt gescheiden echtgenoten", Not.Fisc.M. 1999, 197; W. VAN EECKHOUTTE, Sociaal Compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities, Mechelen, Kluwer, 2020, nr. 4006.

47 E. ALOFS, E. TIMBERMONT, "Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen", in E. ALOFS, E. TIMBERMONT, G. DEKNUDT, J. CALLEBAUT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, Mechelen, Nieuw-samengestelde gezinnen & Cohousing. VLN-Congres 28 november 2020, Kluwer, 2020, nr. 128.

48 V. VERVLIEET, "Het socialezekerheidsrechtelijke statuut van uit de echt gescheiden echtgenoten", Not.Fisc.M. 1999, 197; W. VAN EECKHOUTTE, Sociaal Compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities, Mechelen, Kluwer, 2020, nr. 4006.

49 Arbrb. Charleroi 15 juni 1972, JTT 1972, 28 ; R. ELST, "Chronique de jurisprudence – Droits des époux séparés de fait, en matière de pensions de retraite – Aspects civils et sociaux, constitutionnalité", RBSS 1976, 696.

50 Arbrb. Hasselt 26 maart 1976, RW 1976-77, 1264 ; R. ELST, "Chronique de jurisprudence – Droits des époux séparés de fait, en matière de pensions de retraite – Aspects civils et sociaux, constitutionnalité", RBSS 1976, 690.

51 Arbh. Luik 12 maart 1971, JTT 1971, 209; Arbh. Antwerpen 1 april 1976, RW 1976-77, 862 ; Arbrb. Brussel 12 juni 1978, JTT 1980, nr. 78 ; C. ANNOYE, "La pension de retraite, la pension de survie et l'indemnité d'adaptation dans le régime des travailleurs salariés (application des dispositions de l'arrêté royal n° 50 du 24 octobre 1967 et de l'arrêté royal du 21 décembre 1967 ainsi que de la loi du 27 février 1976). Aperçus de la jurisprudence de la 11e chambre du tribunal du travail de Bruxelles au cours des années judiciaires 1975-1979", JTT 1980, 133-134.

52 Arbrb. Charleroi 15 juni 1972, JTT 1972, 28; A. VERBEKE, C. FORDER (eds.), Gehuwd of niet: maakt het iets uit?, Antwerpen, Intersentia, 2005, 459; A. UYTENHOVE, E. LENAERTS, S. RENETTE, Feitelijke scheiding, echtscheiding en sociale zekerheid, Brugge, die Keure, 2004, 204; E. ALOFS, E. TIMBERMONT, "Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen", in E. ALOFS, E. TIMBERMONT, G. DEKNUDT, J. CALLEBAUT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, Mechelen, Nieuw-samengestelde gezinnen & Cohousing. VLN-Congres 28 november 2020, Kluwer, 2020, nr. 128.

53 Arbrb. Charleroi 15 juni 1972, JTT 1972, 28; E. ALOFS, E. TIMBERMONT, "Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen", in E. ALOFS, E. TIMBERMONT, G. DEKNUDT, J. CALLEBAUT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, Mechelen, Nieuw-samengestelde gezinnen & Cohousing. VLN-Congres 28 november 2020, Kluwer, 2020, nr. 128; E. ALOFS, M. PLETS, R. BARBAIX, S. BROUWERS, T. KRUGER, Samenlevingsvormen en recht: huwelijk, wettelijk- en feitelijk samenwonen, Antwerpen, Maklu, 2012, 140-143.

54 E. ALOFS, E. TIMBERMONT, "Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen", in E. ALOFS, E. TIMBERMONT, G. DEKNUDT, J. CALLEBAUT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, Mechelen, Nieuw-samengestelde gezinnen & Cohousing. VLN-Congres 28 november 2020, Kluwer, 2020, nr. 128.

55 J. VAN DROOGHENBROECK, "Les implications de l'évolution des situations de famille en matière de risques professionnels et de pensions de retraite et de survie" in D. Taelman (ed.), Uniondésunion. Les implications de la situation familiale sur le droit de la sécurité sociale, Brussel, Bruylant, 2004, 175.

56 Cass. 18 oktober 1963, Pas. 1964, I, 179; Cass. 5 december 1969, Arr.Cass. 1970, 336; Cass. 2 juni 1978, Pas. 1978, I, 1138; C. DECLERCK, W. PINTENS, J. DU MONGH, K. VANWINCKELEN, Familiaal vermogensrecht, Antwerpen, Intersentia, 2010, 70; G. VERSCHULDEN, "Alimentatie als (dringende) voorlopige maatregel: toekenning van het onderhoud tussen echtgenoten" in G. VERSCHULDEN, F. SWENNEN, P. SENAEEVE, (eds.), De beëindiging van de tweerelatie, Antwerpen, Intersentia, 2012, 7.

Verder stelt zich ook het probleem dat het praktisch onmogelijk is de burgerlijke vordering voor de familierechtbank wat de tijdspanne ervan betreft te formuleren daar de indiener van deze vordering niet weet vanaf wanneer de FPD de feitelijke scheiding zal verwerken.

De FPD baseert zich voor de werkwijze om de uitbetaling van het gezinspensioen slechts te splitsen nadat de verwerking van de gegevens is gebeurd hoofdzakelijk op de hulpverleningsplicht uit het Burgerlijk Wetboek. De stelling van de Federale Pensioendienst is immers dat er in de praktijk een regeling tussen de echtgenoten is, of moet zijn, rond het gezinspensioen op basis van dit artikel 213 BW. Indien dit niet het geval is, dan dient de feitelijk gescheiden echtgenoten zich volgens de FPD te wenden tot de rechter.

Doch we kunnen concluderen dat een procedure in het kader van de onderhoudsplicht het niet steeds mogelijk maakt vanaf de maand volgend op de feitelijk scheiding steeds een uitgesplitste pensioenbetaling af te dwingen.

3. Rechtspraak die ingaat tegen de huidige administratieve werkwijze

Het arbeidshof te Bergen wees er reeds in 1984 op dat de bepalingen inzake feitelijke scheiding van dwingend recht zijn. Het gevolg is dat wie afzonderlijk is ingeschreven in de bevolkingsregisters effectief feitelijk gescheiden is zonder verder iets te moeten bewijzen⁵⁷. Die zeer formele benadering dient om het privéleven te beschermen, aldus het hof.

De arbeidsrechtbank te Hasselt⁵⁸ kreeg een gelijkaardige casus voorgelegd. Een feitelijk gescheiden echtgenoot diende een aanvraag in tot de uitbetaling van een gedeelte van het gezinspensioen onder het werknemersstelsel. De arbeidsrechtbank van Hasselt wees erop dat de aanvraag tot de uitbetaling van het pensioen als feitelijk gescheiden persoon een nieuwe pensioenaanvraag is. Dit pensioen dient dan ook vanaf de eerste dag van de maand volgend op de aanvraag te worden betaald per postcheque aan de twee echtgenoten afzonderlijk en niet meer door storting op het gemeenschappelijke rekeningnummer van de echtgenoten, aldus de arbeidsrechtbank. Nadien vervolgde zij: *“Het feit dat de R.V.P. nog gedurende drie maanden na de aanvraag het gezinspensioen heeft uitbetaald, op grond van het feit dat die termijn noodzakelijk was om de administratie in staat te stellen haar opdracht naar behoren te vervullen en bepaalde onderzoeken en technische handelingen te verrichten, doet hieraan geen afbreuk”*.

Het arbeidshof te Luik wees er eveneens op dat artikel 74 KB 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers van openbare orde is. Het hof oordeelde als volgt: *“Artikel 74 van het koninklijk besluit van 21 december 1967 (...) dat een deel van het rustpensioen toekent aan de uit de echt gescheiden echtgenote, is een tekst van openbare orde en mag niet worden verward met de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek die de verplichting om bij te dragen in de kosten van de huishouding, alsmede de verplichting tot hulp en het recht op levensonderhoud tussen echtgenoten vastleggen en regelen.”*⁵⁹ Artikel 74 KB 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers mag dus niet verward worden met de alimentatieverplichtingen van het BW. Die redenering kan eveneens doorgetrokken worden naar artikel 101 en 102 KB 22 december 1967 houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen, dat qua inhoud het evenbeeld is van artikel 74 KB 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers.

Het arbeidshof wijst er vervolgens terecht op dat uit dat openbare orde karakter volgt dat de bevoegdheid van de rechter beperkt is tot de toepassing van de limitatief opgesomde voorwaarden in de pensioenwetgeving, die op dwingende wijze vastgesteld zijn door de uitvoerende macht bij het uitwerken van de pensioenaanspraken van de feitelijk gescheiden echtgenoot. De rechter gaat, aldus het arbeidshof, zijn bevoegdheden te buiten door het wettelijk vastgelegd bedrag van de gesplitste uitbetaling te wijzigen.

⁵⁷ Arbh. Bergen 15 februari 1984, *J.T.T.* 1985, 123

⁵⁸ Arbrb. Hasselt 28 juni 1994, A.R. nr. 94.0962, *Soc. Kron.* 1995, 453 (samenvatting).

⁵⁹ Arbh. Luik 12 maart 1971, *J.T.T.* 1971, 209.

Dit geldt evenzeer voor de Federale Pensioendienst. Ook hij moet zich aan de pensioenwetgeving van openbare orde houden en kan de wijze van uitbetaling, noch de vastgelegde termijnen wijzigen op basis van alimentatieverplichtingen uit het BW.

Artikel 74 KB 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers en artikel 101 en 102 KB 22 december 1967 houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen mogen dus niet aan de kant geschoven worden op basis van artikel 213 BW. Zij hebben het statuut van wet en een openbare orde karakter en de Federale Pensioendienst kan zich niet van de verplichtingen uit die artikelen ontdoen op basis van een burgerlijke verplichting tussen echtgenoten.

De Federale Pensioendienst haalt verder aan dat de verantwoording van haar werkwijze op basis van artikel 213 BW geruggesteund wordt door het arrest van 23 januari 2019 van het Grondwettelijk Hof⁶⁰. De Federale Pensioendienst stelt dat het Grondwettelijk Hof bevestigt dat noch het statuut van de echtgenoten, noch hun huwelijksvermogensstelsel wijzigt door de feitelijke scheiding.

In het arrest van 23 januari 2019 behandelt het Grondwettelijk Hof een prejudiciële vraag van de Franstalige rechtbank van eerste aanleg te Brussel. Die rechtbank vroeg zich af of het gelijkheidsbeginsel, gewaarborgd door artikel 10 en 11 van de Grondwet, geschonden werd doordat een gepensioneerde die feitelijk gescheiden is wordt beschouwd als gehuwde gepensioneerde, terwijl de van tafel en bed gescheiden gepensioneerde bij gerechtelijke beslissing wordt beschouwd als een alleenstaande gepensioneerde voor het supplement gewaarborgd minimum in de overheidssector. Bij de gehuwde gepensioneerde wordt immers een deel van de inkomsten van zijn echtgenoot afgetrokken van het supplement⁶¹.

De verwijzingsbeschikking heeft betrekking op een persoon die wegens lichamelijke ongeschiktheid op rust is gesteld. De gepensioneerde en zijn echtgenote werden op 27 september 2012 door de vrederechter ertoe gemachtigd een afzonderlijke verblijfplaats te betrekken, op grond van artikel 223 Burgerlijk Wetboek⁶². Dit was aldus voor de inwerkingtreding van de wet van 30 juli 2013 betreffende de invoering van een familie- en jeugdrechtbank, zoals het Grondwettelijk Hof ook zelf aangeeft. De vrederechter had dus nog de bevoegdheid om te beslissen tot dringende voorlopige maatregelen betreffende de persoon en de goederen van de echtgenoten en de kinderen, bij grovelijk verzuim of een ernstig verstoorde verstandhouding. Het Hof benadrukte uitdrukkelijk dat het zijn onderzoek beperkt “tot die situatie”.

Het Hof oordeelde dat de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet geschonden zijn. Het oordeelde op die manier omdat de rechten van de betrokken gepensioneerden niet op onevenredige wijze worden aangetast, aangezien gehuwde gepensioneerden een hoger gewaarborgd minimumbedrag ontvangen dan alleenstaanden. Gehuwde, maar feitelijk gescheiden gepensioneerden beschikken eveneens over de mogelijkheid om hun scheiding te laten acteren bij vonnis tot scheiding van tafel en bed of bij een echtscheidingsvonnis zodat zij worden erkend als alleenstaande gepensioneerden.

De volgende passage, B.6.2 van het Grondwettelijk Hof wordt door de Federale Pensioendienst uitvoerig benadrukt: *“Een machtiging om een afzonderlijke verblijfplaats te betrekken, waartoe als dringende en voorlopige maatregel is besloten op grond van het vroegere artikel 223 van het Burgerlijk Wetboek, schorst de plicht tot samenwoning van de echtgenoten tijdelijk, maar wijzigt voor het overige noch het statuut van de echtgenoten, noch hun huwelijksvermogensstelsel. Die door de vrederechter toegestane scheiding maakt geen einde aan de wettelijke verplichtingen van het huwelijk, met name de verplichtingen inzake hulp en bijstand bepaald in artikel 213 van het Burgerlijk Wetboek”.*

Het is inderdaad zo dat noch het statuut van de echtgenoten, noch hun huwelijksvermogensstelsel wijzigt door de feitelijke scheiding. De verplichtingen inzake hulp en bijstand, vervat in artikel 213 BW, blijven tijdens de feitelijke scheiding bestaan totdat de eventuele echtscheiding effectief is geworden⁶³.

⁶⁰ GwH 23 januari 2019, nr. 9/2019.

⁶¹ Artikel 119, §2, 121, §1 en 125, §2 wet 26 juni 1992 houdende sociale en diverse bepalingen.

⁶² Rb. Brussel 20 oktober 2017, onuitg.

⁶³ Cass., 10 juni 1977, Arr. Cass., 1977, 2044; Pas., 1978, I, 43; Cass., 13 september 1977, Arr. Cass., 1978, 49; Pas., 1979, I, 43.

Slechts vanaf het ogenblik dat het vonnis van echtscheiding in kracht van gewijsde getreden is stopt de hulpverplichting⁶⁴.

Dat betekent echter niet dat de Federale Pensioendienst zich op artikel 213 BW kan beroepen als verantwoording voor een van de pensioenwetgeving afwijkende werkwijze. Alle aangehaalde argumenten blijven onverkort gelden. Het Grondwettelijk Hof stelt in haar arrest absoluut niet dat er in de praktijk een regeling tussen de echtgenoten moet zijn rond het gezinspensioen op basis van artikel 213 BW en dat de Federale Pensioendienst daarom het gezinspensioen tot de verwerking door haar dienst van de adreswijziging per aaneenschakeling aan een van de gepensioneerde echtgenoten kan blijven betalen.

De artikelen 119, § 2, 121, § 1 en 125, § 2 van de wet van 26 juni 1992 bevinden zich in titel V van die wet. Dat is de titel die voorziet in maatregelen betreffende de pensioenen in de overheidssector⁶⁵. Het arrest van 23 januari 2019 situeert zich dus zelfs niet in het werknemers- of zelfstandigenstelsel. Bovendien stelde het Grondwettelijk Hof uitdrukkelijk dat het zijn onderzoek beperkt tot de specifieke situatie die voorligt. Aangezien het pensioenstelsel voor ambtenaren geen gezinspensioen kent, lijkt dit argument van de Federale Pensioendienst irrelevant.

Samengevat biedt ook dit arrest van het Grondwettelijk Hof geen verantwoording voor de werkwijze van de Federale Pensioendienst. Enerzijds houdt de paragraaf die de Federale Pensioendienst uitvoerig aanhaalt geen enkele juridische verantwoording in, anderzijds situeert dit arrest zich in het ambtenarenstelsel, waar het gezinspensioen niet bestaat.

4. Overeenstemming tussen toepassing van de reglementering inzake feitelijke scheiding en de reglementering inzake betaling van het gezinspensioen

Zoals vermeld in het Jaarverslag 2012 op pagina 62 en volgende heeft artikel 2 van het Koninklijk Besluit van 13 augustus 2011 betreffende de betaling van de door de Federale Pensioendienst betaalde uitkeringen de voorwaarden om een gezinspensioen uit te betalen gewijzigd. Voor de invoering van dit KB kon een gezinspensioen enkel betaald worden op een rekening die op naam staat van beide echtgenoten. Zo moest destijds bij de pensioenaanvraag beide echtgenoten bevestigen dat ze toegang hadden tot de rekening waarop het gezinspensioen gestort werd en er zich toe verbinden dit niet te wijzigen.

Artikel 2 van het koninklijk besluit van 13 augustus 2011 wijzigde de betaalvoorwaarden stellende dat voortaan de gerechtigden met hoofdverblijfplaats op het grondgebied van een lidstaat van de E.E.R. de uitkeringen van de Federale Pensioendienst uitbetaald krijgen per overschrijving op een persoonlijke zichtrekening. Ingevolge artikel 2 van dit Koninklijk Besluit is het de keuze van de gerechtigde op een gezinspensioen zijn echtgenoot al dan niet een volmacht te verlenen tot deze rekening. De gerechtigde dient in ieder geval zelf eigenaar te zijn van de zichtrekening. De in 2011 gewijzigde betalingsvoorwaarden sluiten beter aan bij de werkwijze waarbij het tijdens de maanden volgend op de feitelijke scheiding en gelegen voor de verwerking van de adreswijziging het aan de gerechtigde op het gezinspensioen uitbetaald gezinspensioen gedeeltelijk teruggevorderd wordt en dit deel met terugwerkende kracht uitbetaald wordt aan de andere echtgenoot. De moeilijkheden die zich zouden kunnen voordoen tussen de echtgenoten voor wat betreft de verdeling van het pensioen kunnen dan ook eerder gekwalificeerd worden als behorende tot de privésfeer.

5. Foutieve sociale inhoudingen

Volgens de Federale Pensioendienst is er slechts een verwaarloosbare sociaalrechtelijke impact van zijn werkwijze. Er is inderdaad een impact. Wij lichten toe:

⁶⁴ Cass. 3 november 1995, Div.Act. 1997, 23, noot A. VAN GYSEL; Bergen 11 februari 2003, Rev. trim. dr. fam. 2004, 141; M. GOVAERTS, S. BROUWERS, "Feitelijke scheiding voor echtscheiding", in M. GOVAERTS, S. BROUWERS, Huwelijk en (echt)scheiding: een modellenboek, Mechelen, Kluwer, 2014, 11.

⁶⁵ Artikel 119, §2, 121, §1 en 125, §2 wet 26 juni 1992 houdende sociale en diverse bepalingen.

■ Inhouding ziekte- en invaliditeitsverzekering

De ziekte- en invaliditeitsverzekering (*hierna* ZIV) is een inhouding voor de financiering van de ziekte- en invaliditeitsverzekering van 3,55% van het brutobedrag van het wettelijke ouderdoms-, rust-, anciënniteits- en overlevingspensioenen of op elk ander als zodanig geldend voordeel⁶⁶.

Die inhouding vindt alleen plaats indien het maandelijks brutobedrag van het pensioen⁶⁷, inclusief aanvullende voordelen, de wettelijk bepaalde drempel, na toepassing van de inhouding overschrijdt. Die drempel is, per 1 september 2021, 1.628,97 euro wanneer de gerechtigde geen gezinslast heeft en 1.930,56 euro indien hij wel gezinslast heeft⁶⁸.

Van het gezinspensioen dient dus ZIV ingehouden te worden indien het de wettelijke drempel overschrijdt. De drempel die in aanmerking moet worden genomen is die met gezinslast, 1.930,56 euro, indien de gerechtigde gepensioneerde samenwoont met zijn echtgenoot⁶⁹.

Indien de echtgenoten feitelijk scheiden, heeft de gerechtigde gepensioneerde echter geen gezinslast meer en wordt de lagere drempel van alleenstaande, 1.628,97 euro, gehanteerd. De hogere drempel blijft echter wel van toepassing op de gehuwde begunstigde die gescheiden leeft van zijn echtgenoot, op voorwaarde dat hij uitsluitend samenwoont met één of meer kinderen waarvan ten minste één recht geeft op kinderbijslag⁷⁰.

Het gezinspensioen dient evenwel gesplitst uitbetaald te worden ingevolge de feitelijke scheiding. Voor die feitelijk gescheiden echtgenoot zal ook de lagere drempel van alleenstaande, 1.628,97 euro, gehanteerd worden. In de praktijk betekent dat dus dat waar voor de feitelijke scheiding slechts één, weliswaar hogere, drempel gold er nu twee drempels gelden. Bovendien is ook het bedrag van het gezinspensioen zelf gesplitst waardoor de kans groter is dat dat gedeelte van het gezinspensioen voor elk van de echtgenoten onder de drempel voor de inhouding van de ZIV ligt.

Het is mogelijk, afhankelijk van de concrete situatie, dat voor beide echtgenoten samen meer ZIV ingehouden wordt in de tijd dat het gezinspensioen door de Federale Pensioendienst volledig aan slechts één echtgenoot betaald wordt in plaats van de gesplitste uitbetaling. Het kan zelfs dat vanaf de gesplitste uitbetaling er geen ZIV meer moet ingehouden worden op de beide gedeeltes van het gezinspensioen. Hoe langer de administratieve verwerkingstermijn van de Federale Pensioendienst dus duurt hoe meer ZIV er zou ingehouden worden. Daarenboven is die administratieve verwerkingstermijn willekeurig en niet juridisch te verantwoorden.

In casu is er, gelet op de hoogte van het gezinspensioen (de wettelijk bepaalde drempel van 1.628,97 euro is immers niet overschreden), geen inhouding van een ZIV-bijdrage noodzakelijk doch onderstaand theoretisch voorbeeld toont aan dat dit wel degelijk het geval kan zijn:

	Gezinspensioen man	50 % vrouw	50 % man
Bruto	€ 2.500,00	€ 1.250,00	€ 1.250,00
Ziv-bijdrage	€ 88,75	€ 0,00	€ 0,00
Bruto belastbaar	€ 2.411,25	€ 1.250,00	€ 1.250,00

⁶⁶ Artikel 191, eerste lid, 7° gecoördineerde wet van 14 juli 1994 betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen; Artikel 4 wet 13 maart 2013 tot hervorming van de inhouding van 3,55% ten gunste van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en de solidariteitsbijdrage verricht op de pensioenen; J. PUT, Y. STEVENS (eds), Praktijkboek sociale zekerheid voor de onderneming en de sociale adviseur, Mechelen, Kluwer, 2021, 686; W. VAN EECKHOUTTE, Sociaal Compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities, Mechelen, Kluwer, 2020, nr. 4040-4042.

⁶⁷ Zoals gedefinieerd in artikel 1, a) koninklijk besluit 8 december 2013 tot uitvoering van artikelen 4 en 13 van de wet van 13 maart 2013 tot hervorming van de inhouding van 3,55 % ten gunste van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en de solidariteitsbijdrage verricht op de pensioenen.

⁶⁸ Artikel 4 wet 13 maart 2013 tot hervorming van de inhouding van 3,55% ten gunste van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en de solidariteitsbijdrage verricht op de pensioenen; J. PUT, Y. STEVENS (eds), Praktijkboek sociale zekerheid voor de onderneming en de sociale adviseur, Mechelen, Kluwer, 2021, 686; W. VAN EECKHOUTTE, Sociaal Compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities, Mechelen, Kluwer, 2020, nr. 4040-4042.

⁶⁹ Artikel 4, 1° koninklijk besluit 8 december 2013 tot uitvoering van artikelen 4 en 13 van de wet van 13 maart 2013 tot hervorming van de inhouding van 3,55 % ten gunste van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en de solidariteitsbijdrage verricht op de pensioenen.

⁷⁰ Artikel 4, 3° koninklijk besluit 8 december 2013 tot uitvoering van artikelen 4 en 13 van de wet van 13 maart 2013 tot hervorming van de inhouding van 3,55 % ten gunste van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en de solidariteitsbijdrage verricht op de pensioenen.

Door het laattijdig regulariseren van de betalingen door de Federale Pensioendienst wordt in bovenstaand voorbeeld dus maandelijks een bedrag van 88,75 euro ten onrechte ingehouden.

■ Solidariteitsbijdrage

De solidariteitsbijdrage⁷¹ is een progressieve inhouding, die varieert van 0 tot 2 %, van het brutobedrag van het wettelijk, bestuursrechtelijk of statutair ouderdoms-, rust-, anciënniteits- of overlevingspensioen, of elk ander als zodanig geldend voordeel, om de onderlinge solidariteit tussen de gepensioneerden te versterken⁷².

De progressieve inhouding varieert naargelang het totaal maandelijks brutobedrag van de pensioenen en andere voordelen en de al dan niet aanwezige gezinslast van de begunstigde⁷³.

De definitie voor gezinslast is dezelfde als die bij de ZIV. Iedere andere begunstigde dan de begunstigde met gezinslast wordt hier eveneens beschouwd als alleenstaande begunstigde⁷⁴.

Het gezinspensioen dient gesplitst uitbetaald te worden ingevolge de feitelijke scheiding. Het drempelbedrag voor de solidariteitsinhouding van een gezinspensioen ligt weliswaar hoger (dus minder snel een solidariteitsinhouding) dan het drempelbedrag voor de solidariteitsinhouding op een pensioen als alleenstaande. Doch de toepassing van de drempelbedragen voor een alleenstaande op de gesplitste uitbetaling van de pensioenen aan elk van beide feitelijk gescheiden echtgenoten in plaats van de toepassing van het drempelbedrag voor de solidariteitsinhouding op een gezinspensioen, heeft tot gevolg dat er een lagere solidariteitsbijdrage dient ingehouden te worden.

In de praktijk betekent dat dus, abstractie makend van andere pensioenen of zodanig geldende voorwaarden, dat de kans bestaat dat de totale hoeveelheid inhouding van de solidariteitsbijdrage op het gezinspensioen verminderd na de feitelijke scheiding. Hoe langer de administratieve verwerkingstermijn van de Federale Pensioendienst dus duurt hoe meer solidariteitsbijdrage er zou ingehouden worden.

6. Huidige administratieve praktijk veroorzaakt rechtsonzekerheid

Uit de mail van 2 september 2020 van de mandataris blijkt dat mevrouw Flores op dat moment dacht dat zij het achterstallig pensioenbedrag (de helft van het gezinsbedrag) vanaf de maand volgend op het moment van de feitelijke scheiding, zijnde april 2020, alsnog zou ontvangen en niet pas vanaf 1 juli 2020.

In het nog niet afgehandelde dossier 36247 dat de Ombudsdienst Pensioenen ontving op 21 december 2021 antwoordde de FPD dat het onmiddellijk verwerken van de feitelijke scheiding het gevaar inhoudt een enorme impact te hebben op hun verwerkingsprocessen. Daarom stelt de FPD 2 maanden te wachten na de adreswijziging en de inschrijving van de beide echtgenoten op een verschillend adres alvorens een workflow te creëren die de verwerking van het dossier triggert tenzij één van de echtgenoten zich manifesteert. In dit laatste geval wordt manueel een workflow gecreëerd.

Duidelijkheid vanaf wanneer de feitelijke scheiding een invloed heeft op de verdeling van de betaling van het pensioen is vanuit het oogpunt van de burger cruciaal. Deze duidelijkheid is er nu echter niet.

Deze opmerking was reeds in 2019 door de Ombudsman Pensioenen aan de FPD overgemaakt in een Franstalig dossier.

Wel werd door de FPD getracht tegemoet te komen aan de opmerking van de Ombudsman Pensioenen. De Ombudsman Pensioenen had opgemerkt dat de communicatie langs Franstalige kant niet in

⁷¹ Voor een omstandige bespreking inzake de solidariteitsbijdrage verwijzen wij naar de vorige verslagen van de Ombudsdienst Pensioenen waarin dit reeds uitgebreid aan bod kwam.

⁷² Artikel 68 wet van 30 maart 1994 houdende sociale bepalingen; J. PUT, Y. STEVENS (eds), *Praktijkboek sociale zekerheid voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer, 2021, 684; O. VANDENMEULEBROEKE, "La cotisation de solidarité à charge des préretraités et retraités. Remous autour de la loi du 30 mars 1994", *JTT* 2000, 433; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal Compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities*, Mechelen, Kluwer, 2020, nr. 4050-4052.

⁷³ Artikel 68 wet van 30 maart 1994 houdende sociale bepalingen.

⁷⁴ Artikel 68, §1, d) wet van 30 maart 1994 houdende sociale bepalingen; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal Compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities*, Mechelen, Kluwer, 2020, nr. 4056-4057.

overeenstemming was met de wijze waarop de dossiers behandeld werden. Teneinde de betrokkenen hiervan in te lichten werd de toekenningsbeslissing op 15 mei 2019 aangepast en werd volgende zin toegevoegd: “*OPMERKING: De echtgenoten worden geacht dat iedere echtgenoot zijn aandeel heeft ontvangen voor de periode dat het pensioen als gezin nog volledig werd uitbetaald (een feitelijke scheiding maakt immers geen einde aan de wettelijke verplichting van het huwelijk, met name de verplichtingen inzake hulp en bijstand – artikel 213 van het Burgerlijk Wetboek)*”.

De Ombudsman Pensioenen stelt echter vast dat deze communicatie te laat wordt meegedeeld aan de feitelijk gescheiden echtgenoten. Volgens de Ombudsman dient reeds vanaf het moment dat de FPD in kennis gesteld wordt van de feitelijke scheiding deze informatie meegedeeld te worden. Informatieverstrekking dient immers duidelijk, volledig maar ook tijdig te gebeuren.

Doch deze problematiek stelt zich evenwel voor de echtgenoot die een deel van het pensioen van de andere echtgenoot dient uitbetaald te krijgen. Hier werd geen oplossing voor voorzien.

De onzekerheid kan immers in concrete gevallen tot grote problemen leiden. In casu was het voor mevrouw Flores niet duidelijk vanaf wanneer ieder de helft van het gezinspensioen uitbetaald zou krijgen. Telkens moest ze afwachten tot de betaaldatum gepasseerd was. Zo er bij het passeren van de betaaldatum geen betaling aan haar had plaats gevonden diende ze telkens aan haar echtgenoot van wie zij feitelijk gescheiden leefde te vragen de helft van het gezinspensioen aan haar door te storten.

Gezien mevrouw Flores zich financieel in een preciaire situatie bevond in combinatie met de moeilijke relatie met haar echtgenoot van wie ze feitelijk gescheiden leefde was deze situatie voor haar moreel erg belastend. Er mag immers niet uit het oog verloren worden dat de feitelijke scheiding in casu de fase is voorafgaand aan een wettelijke scheiding. Daarenboven komt nog het gegeven dat ze nu ver van haar echtgenoot woont wat de communicatie niet gemakkelijker maakt.

In het concrete geval van mevrouw Flores stelt zich echter nog een bijkomend probleem: een definitieve uitbetaling van de helft van het gezinspensioen kan pas nadat de inschrijvingsprocedure in het land volledig afgerond is. Dit belet natuurlijk niet dat er reeds een terugvorderbaar voorschot wordt uitbetaald.

Anderzijds heeft de Ombudsman Pensioenen er alle begrip voor dat de correcte toepassing van de wetgeving, zijnde vanaf de maand volgend op de feitelijke scheiding het pensioen voor een gedeelte aan de ene echtgenoot en voor een gedeelte aan de andere echtgenoot uitbetalen een zware administratieve procedure te weeg brengt. Immers, zoals reeds gesteld dient, gelet op het feit dat de toekenningsbeslissing met de daarbij horende uitbetaling steeds met terugwerkende kracht dient genomen te worden, er bij de ene echtgenoot steeds een bedrag teruggevorderd te worden dat dan aan de andere echtgenoot dient uitbetaald te worden.

Zeker bij een onvrijwillige feitelijke scheiding (bijvoorbeeld verhuis naar een rust- of verzorgings-tehuis) – wat volgens de FPD in ongeveer 90% van de gevallen zo is – zou daarenboven verwijzend naar onze conclusies in ons Jaarverslag 2000 (pagina 75 en 76) kunnen gesteld worden dat er nog steeds sprake is van “samenleven” ook al is er geen “samenwonen” meer. Indien één van beide echtgenoten opgenomen wordt in een rusthuis gebeurt dit dikwijls om redenen onafhankelijk van de wil van de echtgenoten en kan men dan ook moeilijk beweren dat de echtgenoten de wens hadden om niet langer samen te leven.

Wij stellen in de door ons ontvangen klachten meermaals vast dat de goede verstandhouding tussen de echtgenoten in geval van een feitelijke scheiding voorafgaand aan een echtscheiding verstoord is. Voor zover wij kunnen afleiden uit de klachten die wij hebben ontvangen stelt dit probleem zich niet of althans in mindere mate bij een onvrijwillige scheiding in het geval van de opname in een woonzorgcentrum.

Rekening houdend met het feit dat de goede verstandhouding tussen beide echtgenoten normaal niet verstoord is kunnen we ervan uitgaan dat de hulpverleningsplicht naleven normaal geen problemen stelt. Bij beide feitelijk gescheiden partners leeft de vrees dat ze niet voldoende financiële pensioenmiddelen hebben om in hun dagdagelijks onderhoud te voorzien niet zozeer.

Men zou bijna de vraag kunnen stellen of een splitsing van het gezinspensioen wel opportuun is. Doch merken we op dat de opsplitsing van het gezinspensioen tot gevolg heeft dat de ZIV-bijdrage voor een gezinspensioen dat hoger is dan 1.930,56 euro wegvalt in geval van een feitelijke scheiding. Wanneer de opname van één van de echtgenoten in een rust- of verzorgingstehuis gepaard gaat met een adreswijziging brengt dit een vermindering van de ZIV-bijdragen teweeg.

In de praktijk zou het niet meer onmiddellijk splitsen van de betaling van het gezinspensioen bij een onvrijwillige feitelijke scheiding tot gevolg kunnen hebben dat er een kleine kans bestaat dat het totaal bedrag van de inhouding van de solidariteitsbijdragen voor de feitelijk gescheiden echtgenoten (waarbij ook met andere pensioenen of als zodanig geldende voordelen dient rekening gehouden te worden) hoger is wanneer er een gezinspensioen betaalbaar blijft aan één van de echtgenoten.

Officiële aanbeveling

De Ombudsdienst Pensioenen is van mening dat de bestaande wetgeving integraal en correct moet worden toegepast. De huidige werkwijze waarbij van de maand volgend op het feit van de feitelijke scheiding tot de maand van de verwerking van de gegevens betreffende de feitelijke scheiding het gezinspensioen niet opgesplitst uitbetaald wordt (eventueel met terugwerkende kracht vanaf de maand volgend op de feitelijke scheiding teruggevorderd bij ene echtgenoot en uitbetaald aan de andere echtgenoot) van de Federale Pensioendienst stuit op volgende bezwaren:

- er bij beide echtgenoten rechtsonzekerheid is over de uitbetaling van pensioenrechten die ontstaan zijn vanaf de maand volgend op de feitelijke scheiding tot de verwerking van de feitelijke scheiding door de Federale Pensioendienst;
- de interpretatie van de Federale Pensioendienst niet in overeenstemming is met de rechtspraak;
- de verwijzing naar een procedure in het kader van de onderhoudsplicht niet altijd mogelijk is en daarenboven de pensioenwetgeving die van openbare orde is primeert op het Burgerlijk Wetboek;
- de sociale inhoudingen (ZIV-bijdrage en solidariteitsbijdrage) voor het gezin niet altijd op een correcte basis worden berekend en er nadien in dergelijke gevallen geen terugbetaling plaats vindt van ten onrechte ingehouden sociale bijdragen.

De Ombudsdienst Pensioenen beveelt aan de FPD aan om bij het pensioenonderzoek ingevolge een feitelijke scheiding, zowel op aanvraag als ook ambtshalve wanneer de Federale Pensioendienst op de hoogte wordt gebracht van de feitelijke scheiding, de pensioenuitbetaling vanaf de eerste dag van de maand die hierop volgt te herzien.

Indien er na het treffen van de definitieve beslissing achterstallen in hoofde van één van de echtgenoten ontstaan (ingevolge een redelijke verwerkingstermijn) dan moeten deze aan die echtgenoot worden uitgekeerd en moet dit bedrag dan ook worden teruggevorderd van de andere echtgenoot. Des te meer daar sedert de laatste wijzigingen inzake de betaling op een bankrekening het gezinspensioen kan gestort worden op een bankrekening die enkel en alleen op naam van de echtgenoot gerechtigde staat.

*Regularisatie van diploma
“Gediplomeerde in de
aanvullende studies (GAS)”
na bemiddeling aanvaard*

9 HOOFDSTUK

Regularisatie van diploma “Gediplomeerde in de aanvullende studies (GAS)” na bemiddeling aanvaard

Dit hoofdstuk bevat een overzicht van de klachten die behandeld werden in het kader van de regularisatie van de studieperiodes.

Het hoger onderwijs omvat naast opleidingen van de Kandidatuur/Bachelor (eerste cyclus) en Licentiaat/ Master (tweede cyclus) onder andere ook opleidingen die leiden tot de titel van Gediplomeerde in de Aanvullende Studies (diploma's die enkel kunnen worden aangevat als men reeds in het bezit is van een ander diploma van de 2de cyclus (Master/Licentiaat)). De FPD beschouwde deze studies van hetzelfde niveau als de Masteropleidingen (2de cyclus) en weigerde de regularisatie van studieperiodes voor deze opleidingen omdat er slechts 1 diploma van de 2de cyclus kan aanleiding geven tot regularisatie. Doch de wetgeving stelt dat onder ‘één enkel diploma’ het laatst behaalde diploma dient verstaan te worden evenals alle andere daaraan voorafgaande diploma's die vereist waren voor het behalen van dat diploma.

De Ombudsman kon aantonen dat deze studies “Gediplomeerde in de Aanvullende Studies” enkel behaald konden worden na het eerder behalen van een masterdiploma van de tweede cyclus waardoor het principe van “één enkel diploma” wel degelijk gerespecteerd wordt. Na bemiddeling door de Ombudsman aanvaardt de FPD nu ook de regularisatie van studieperiodes tot het behalen van de titel van gediplomeerde in de aanvullende studies.

Daar waar in het vorige Jaarverslag de Ombudsdienst Pensioenen meerdere klachten ontving van gepensioneerden die te lang moesten wachten op een voorstel tot regularisatie van de Nederlandstalige sector ambtenaren, kregen we nu verschillende klachten binnen van toekomstig gepensioneerden die geen gebruik meer konden maken van het gunsttarief daar ze te laat hun keuze gemaakt hadden.

Als de FPD een aanvraag om regularisatie van studieperiodes ontvangt stuurt hij na onderzoek een regularisatievoorstel. Hij vermeldt in dit voorstel dat betrokkene zijn keuze moet kenbaar maken binnen de vier maanden. Als betrokkene zijn keuze buiten deze termijn aan de FPD bezorgt dan beschouwt de FPD deze keuze als een nieuwe aanvraag. Hij verstuurt dan een nieuw voorstel. Doordat de overgangsmaatregel met voordelige regularisatietarieven afliep eind november 2020 betekent dit voor betrokkenen die vanaf december 2020 een nieuw voorstel ontvangen een fikse verhoging van het te betalen regularisatiebedrag. Nochtans is de termijn van vier maanden die de FPD in zijn briefwisseling aan betrokkene meedeelt om zijn keuze kenbaar te maken geen wettelijk vastgestelde termijn maar een administratieve termijn. Terwijl de FPD sector ambtenaren – waar de behandelingstermijn van de Nederlandstalige regularisatiedossiers vaker te lang was – algemeen een termijn hanteert van 6 maanden, hanteert de FPD sector werknemers een termijn van 4 maanden, weliswaar met uitzonderingen voor speciale situaties. Het gebrek aan een duidelijke wettelijke regeling en het feit dat de FPD naar gelang het een regularisatievoorstel betreft dat moet getroffen worden door de sectie ambtenaren dan wel door de sectie werknemers een andere termijn toepast kan aanleiding geven tot betwistingen. De Ombudsman beveelt aan de wetgever aan om duidelijk in de wet de termijnen te bepalen waarbinnen de betrokkene zijn keuze aan de administratie moet kenbaar maken.

Regularisatie van diploma “Gediplomeerde in de aanvullende studies (GAS)” na bemiddeling aanvaard

DOSSIER 34877 (MET VERWIJZING NAAR 33596)

De feiten

Mevrouw Pieters is statutair ambtenaar bij de FOD Justitie en is in het bezit van een diploma van “Licentiaat in de Rechten” en een diploma “Gediplomeerde in de Aanvullende studies van Criminologische Wetenschappen”.

Op 10 juni 2019 dient zij een aanvraag tot regularisatie van haar studieperioden in via mypension.be.

Op 28 juli 2019 vraagt zij via mypension om bij de regularisatie rekening te houden met haar beide diploma's.

Betrokkene krijgt geen antwoord op haar vragen en dient daarom op 8 september 2019 een klacht in bij de Ombudsdienst Pensioenen.

Dankzij onze bemiddeling bij de FPD krijgt betrokkene het keuzeformulier voor haar diploma Licentiaat in de Rechten toegestuurd op 25 september 2019 met bijhorende raming en informatie. Aangezien betrokkene dit diploma nodig had voor haar vaste benoeming heeft ze rekening houdend met het uitdoofscenario gratis recht op een verworven recht van 21 maanden diplomabonificatie die opgenomen worden in haar pensioenberekening. De overige 39 maanden kan ze nog regulariseren.

Betrokkene krijgt echter geen keuzeformulier om haar diploma “Gediplomeerde in de Aanvullende studies van Criminologische Wetenschappen” te regulariseren.

Om die reden dient mevrouw Pieters opnieuw een aanvraag in op 9 oktober 2019 via mypension voor haar aanvullende studie.

Op 14 maart 2020 vraagt mevrouw Pieters naar de stand van zaken betreffende de behandeling van haar nieuwe aanvraag. De FPD antwoordt haar op 19 maart 2020 dat haar regularisatiedossier reeds volledig afgehandeld is. Aangezien dit niet het geval is, reageert mevrouw Pieters op 30 maart 2020 met de melding dat het een nieuwe aanvraag betreft voor haar aanvullende studie.

Op 8 mei 2020 ontvangt mevrouw Pieters een weigering voor de bijkomende regularisatie met als verantwoording dat artikel 3, § 1, 1) van de wet van 2 oktober 2017¹ bepaalt dat er maar één diploma geregulariseerd kan worden en dat de aanvullende studie hetzelfde niveau bekleedt als haar licentiaatsdiploma in de rechten en men bijgevolg geen twee licentiaatsdiploma's kan regulariseren.

Mevrouw Pieters kan hier niet mee akkoord gaan en dient op 18 mei 2020 een klacht in bij de Federale Pensioendienst met het bewijs dat de aanvullende studie net georganiseerd werd voor studenten die geen licentie beogen. De klachtendienst van de FPD stuurt de vraag op 26 mei 2020 door naar het bevoegde bureau met als verantwoording dat het een heel specifieke materie betreft waardoor ze zelf niet voor een antwoord kunnen zorgen.

Daar mevrouw Pieters geen verder antwoord ontvangt, dient zij op 3 november 2020 een klacht in bij de Ombudsdienst Pensioenen.

Bedenkingen

De regularisatie van de aanvullende studie van mevrouw Pieters wordt geweigerd met als motivering dat het diploma “Gediplomeerde in de Aanvullende Studies in de Criminologische wetenschappen” eenzelfde niveau zou bekleden als haar “Licentiaatsdiploma in de Rechten”. Artikel 3, §1, 1) van de wet van 2 oktober 2017 bepaalt namelijk dat er slechts één enkel diploma geregulariseerd kan worden en definieert dit als: *“onder ‘één enkel diploma’ wordt het diploma begrepen evenals alle andere daaraan voorafgaande diploma's die vereist waren voor het behalen van dat diploma”*.

¹ Wet van 2 oktober 2017 betreffende de harmonisering van het in aanmerking nemen van studieperioden voor de berekening van het pensioen, B.S. 24.10.2017.

Het Decreet betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap maakt een onderscheid tussen aanvullende opleidingen en specialisatieopleidingen². Aanvullende opleidingen (GAS) omvatten in hoofdzaak opleidingsonderdelen uit andere eerste- of tweede-cyclusprogramma's en beogen een aanvulling of verbreding van één of meerdere academische opleidingen van de tweede cyclus. Specialisatieopleidingen (Gediplomeerde in de Gespecialiseerde Studies, GGS) bestaan voor ten minste twee derden uit opleidingsonderdelen die niet binnen een andere opleiding voorkomen en beogen een uitdieping en/of specialisatie in een studiegebied of een combinatie van studiegebieden.

Om deze beide voortgezette academische opleidingen te kunnen volgen, diende de student in het bezit te zijn van een diploma van tweede cyclus³. Er was dus geen andere mogelijkheid om deze studie aan te vatten dan het bezit van een diploma van de tweede cyclus. Hierdoor wordt het principe van "één enkel diploma" wel degelijk gerespecteerd.

Een andere voorwaarde voor de regularisatie van studieperioden is dat de studie behaald moet zijn in volledig leerplan. Dit begrip wordt echter niet gedefinieerd in de pensioenwetgeving. Ook in andere (nog in voege zijnde) wetgeving kan geen definitie gevonden worden.

Daarom verwijst de FPD naar de omschrijving van het begrip zoals deze ooit vastgelegd was in artikel 5 van het Koninklijk Besluit van 30 april 1957⁴ waar het 'onderwijs volgens volledig leerplan' tegenover het 'onderwijs volgens beperkt leerplan' stond. Het beperkt leerplan werd zo gaat de FPD verder nadien 'onderwijs voor sociale promotie' genoemd⁵ dat zowel op secundair als op hoger niveau bestond.

Bij gebrek aan een definitie van dit begrip 'volledig leerplan' heeft volgens de juridische dienst van de FPD de regularisatiedienst van de Federale Pensioendienst de administratieve praktijk ontwikkeld dat een diploma onder het 'volledig leerplan' valt wanneer elk studiejaar van de opleiding ten minste 60 studiepunten bedraagt. Ter bevestiging van deze praktijk verwijzen ze naar het decreet van 8 juni 2007 waar een 'voltijds studietraject' een studieprogramma van minstens 60 studiepunten vereist⁶.

Ook aan deze voorwaarde wordt voldaan daar artikel 49 van het decreet van 12 juni 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap (ondertussen opgeheven) voorziet dat er minstens één academiejahr nodig is om deze graad van aanvullende studie te behalen⁷.

Conclusie

Wij kunnen concluderen dat de diploma's "gediplomeerde in de aanvullende studies" voldoen aan de wettelijke voorwaarden om geregulariseerd te kunnen worden volgens de wet van 2 oktober 2017.

Zo worden deze studies behaald in volledig leerplan en kan men deze enkel aanvatten als men reeds in het bezit is van een Master/Licentiaatsdiploma van de 2de cyclus waardoor deze diploma's beantwoorden aan het principe dat er maar één enkel diploma geregulariseerd kan worden.

Dankzij onze bemiddeling heeft mevrouw Pieters haar diploma van aanvullende studies kunnen regulariseren en heeft de Federale Pensioendienst zijn visie hieromtrent aangepast.

De Ombudsman Pensioenen merkt op dat er in het verleden aanvragen tot regularisatie van aanvullende studies werden geweigerd door het oude standpunt van de FPD (bijvoorbeeld: 'gediplomeerde in de aanvullende studies van overheidsmanagement en bestuurskunde').

Dit betekent echter dat de weigeringen die in het verleden verstuurd werden, foutief zijn en eigenlijk rechtgezet zouden moeten worden.

Wij roepen de FPD dan ook op om de geweigerde aanvragen met betrekking tot de regularisering van de aanvullende studies op te sporen en recht te zetten, zodat diegenen die in het verleden wilden

2 Artikel 8 decreet van 12 juni 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap ingevoegd door het decreet van 22 december 1995.

3 Artikel 37 decreet van 12 juni 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, opgeheven ingevolge het decreet van 20 december 2013 tot bekrachtiging van de decretale bepalingen betreffende het hoger onderwijs, gecodificeerd op 11 oktober 2013.

4 Koninklijk besluit van 30 april 1957 houdende de coördinatie van de wetten op het technisch onderwijs.

5 Artikel 1, §2 wet van 7 juli 1970 betreffende de algemene structuur van het hoger onderwijs, B.S. 12 september 1970.

6 Artikel 5, 42° decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap.

7 Artikel 49, 5° decreet van 12 juni 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, B.S. 04/07/1991.

regulariseren hier opnieuw de kans toe krijgen aan de regularisatiebijdrage die gold ten tijde van de aanvraag.

De Ombudsman Pensioenen raadt iedereen die een weigering met betrekking tot de regularisering van de aanvullende studie ontvangen heeft aan een herziening aan te vragen om de aanvullende studie toch te kunnen laten regulariseren aan de kostprijs van de initiële aanvraagdatum.

Aanbeveling tot invoering van wettelijke antwoordtermijn

DOSSIERS 36115, 35897, 35910, 36006, 36153, 36162

De feiten

Op 1 november 2021 wendt de heer Braems (dossier 36115) zich tot de Ombudsdienst Pensioenen omdat de FPD weigert om de regularisatie van zijn studieperioden te aanvaarden op basis van zijn eerste aanvraag van 24 november 2019.

De FPD kon deze aanvraag niet meteen behandelen omdat er in het elektronisch loopbaanoverzicht loopbaangegevens ontbraken van een vroegere tewerkstelling. Nadat de gegevens uiteindelijk door de werkgever worden aangevuld, doet de heer Braems een nieuwe aanvraag tot regularisatie van de studieperioden in november 2020. De FPD meldt hem dat hij geen termijn kan kleven op de afwerking van dit dossier.

In januari 2021 stuurt de FPD hem een bericht via mail. In zijn mypension is immers vanaf dan het keuzeformulier voor de regularisatie van de studieperioden beschikbaar.

De heer Braems meldt ons dat hij meende dat dit bericht een spambericht was.

De heer Braems opent zijn mypension niet. Pas in oktober 2021 raadpleegt hij mypension. Hij stelt vast dat de FPD het keuzeformulier reeds in januari 2021 in zijn mypension postte. De FPD vroeg om zijn keuze te maken binnen de vier maanden nadat het keuzeformulier in mypension werd geplaatst.

Dat de heer Braems hierover via de post geen briefwisseling ontving is het gevolg van het feit dat de FPD het principe van “digital by default” toepast⁸. Slechts uitzonderlijk, als de wetgeving de FPD hiertoe verplicht of betrokkene hiervoor expliciet opteert, zal de FPD bijgevolg nog via de post briefwisseling toesturen.

De heer Braems kiest ervoor zijn studieperiode te regulariseren en stuurt de ingevulde keuzeformulier in oktober 2021 aan de FPD toe. De FPD weigert de regularisatie van de studieperioden op basis van de aanvraag van november 2019 omdat hij het keuzeformulier niet binnen de vier maanden nadat de FPD hem het keuzeformulier bezorgde, heeft teruggestuurd.

De FPD meldt hem dat hij desgewenst een nieuwe aanvraag tot regularisatie kan indienen.

Mevrouw Blanckaert (dossier 35897) wendt zich op 26 augustus 2021 tot de Ombudsdienst Pensioenen omdat ze meent dat de FPD haar dossier inzake de regularisatie van studieperioden niet correct heeft behandeld.

Mevrouw Blanckaert diende haar aanvraag tot regularisatie van de studieperioden bij de FPD in op 22 januari 2020. Zij meldt dat zij geen enkel bericht van de FPD heeft ontvangen.⁹

Daarom raadpleegde zij op 23 augustus 2021 haar digitaal dossier via mypension. Zij merkte dat de FPD haar op 15 april 2020 een voorstel tot regularisatie van de studieperioden had bezorgd via mypension. Omdat de in dat voorstel vermelde antwoordtermijn van 4 maanden verstreken was diende mevrouw Blanckaert een nieuwe aanvraag tot regularisatie van studieperioden in.

⁸ Voor nadere toelichting verwijzen wij naar het hoofdstuk Digital by default.

⁹ Dossiers 36006 en dossier 36153 waarin betrokkenen, net als mevrouw Blanckaert, stellen dat ze nooit een bericht in hun mailbox hebben ontvangen.

De FPD stuurt haar een nieuw voorstel toe. Mevrouw Blanckaert moet echter vaststellen dat de FPD haar niet meer de mogelijkheid biedt om te genieten van een voordeeltarief. De FPD stelt dat de antwoordtermijn verstreken was en dat de nieuwe aanvraag behandeld werd op basis van de vanaf 2021 geldende regelgeving.

Ook in de andere dossiers die wij onderzocht hebben, hebben de betrokkenen niet binnen de vier maanden na het voorstel van de FPD met betrekking tot de regularisatie van de studieperioden gereageerd.

Wij stellen vast dat in sommige dossiers de FPD Nederlandstalige sectie ambtenaren er wel heel lang over deed alvorens een voorstel tot regularisatie aan betrokkenen te sturen.

Zo meldt de heer Mertens (dossier 35910) ons dat het voorstel van regularisatie hem ontgaan is daar hij niet regelmatig mypension raadpleegt en hij geen mail van de FPD had ontvangen op het moment dat het voorstel in mypension werd gepost. Zijn klacht gaat verder met de vermelding dat hij zijn aanvraag indiende op 30 oktober 2019.

Omdat niet alle loopbaangegevens beschikbaar waren in zijn elektronisch dossier deelde de FPD hem mee dat hij nog geen gevolg kon geven aan zijn aanvraag. Ondanks zijn herhaaldelijke mails kreeg de heer Mertens geen antwoord op zijn vragen, noch enig idee over de stand van het dossier. In augustus 2020 verontschuldigde de FPD zich voor de lange behandelingsduur.

Op 4 december 2020 vroeg de heer Mertens opnieuw naar de stand van zaken.

Het is uiteindelijk op 18 december 2020 dat de FPD het regularisatievoorstel aan de heer Mertens bezorgt via mypension. De heer Mertens mist de e-mail die de FPD hem toestuurde met de melding dat er een briefwisseling (zijnde het regularisatievoorstel) voor hem in mypension is gepost. De FPD bevestigde ons dat deze mail wel degelijk verstuurd was. Hij maakt uiteindelijk zijn keuze voor regularisatie pas in augustus 2021.

De FPD weigert, net zoals in de andere dossiers, de regularisatie van de studieperioden op basis van dit ingediende keuzeformulier. Hij doet aan de heer Mertens een nieuw voorstel zonder de toepassing van de overgangsmaatregelen.

In de regeling voor werknemers merken wij weinig of geen klachten over de te lange behandelingstermijn van de aanvragen tot regularisatie van de studieperioden. Echter, ook in die regeling ontvingen wij een klacht, gelijkaardig aan deze zoals hierboven vermeld.

Mevrouw Laurent doet in de werknemersregeling haar aanvraag tot regularisatie van de studieperioden op 25 november 2020, dus nog niet voor het einde van de overgangsmaatregelen om van een voordeliger regularisatie te kunnen genieten. Zij ontvangt het voorstel tot regularisatie van de studieperioden op 5 juli 2021.

Mevrouw Laurent was op dat moment net bevallen en heeft niet meteen gereageerd op het voorstel van de FPD. Op 18 november 2021 meldt de FPD haar dat het regularisatiedossier definitief werd afgesloten omdat zij niet binnen de 4 maanden reageerde op het voorstel van 5 juli 2021.

Mevrouw Laurent vraagt om een uitzondering gelet op haar bevalling. De FPD weigert hierop in te gaan en meldt haar dat zij een nieuwe aanvraag kan indienen.

Bedenkingen

De wet van 2 oktober 2017 betreffende de harmonisering van het in aanmerking nemen van studieperioden voor de berekening van het pensioen wijzigt de voor het pensioen in de regeling voor ambtenaren in aanmerking genomen diplomabonificatie en creëert de mogelijkheid tot regularisatie van de studieperioden in die regeling voor pensioenen die ingaan vanaf 1 december 2018.

In toepassing van deze wetgeving behoudt de heer Braems op basis van zijn loopbaan tot 30 november 2017¹⁰ een verworven recht, dit is een gratis diplomabonificatie van 12 maanden (van de 36 maanden

¹⁰ De totale loopbaan, zoals deze wordt vastgesteld voor de loopbaanvoorwaarde in de werknemersregeling, tot 30 november 2017 wordt vergeleken met een volledige loopbaan van 45 jaar. De aldus bekomen loopbaanbreuk wordt toegepast op de totale studieduur die in aanmerking kan genomen

studieperiode), mevrouw Blanckaert behoudt op basis van haar loopbaan een verworven recht, van 28 maanden (van de 48 maanden studieperiode). Zij kunnen bijgevolg respectievelijk een studieperiode van 24 en 20 maanden regulariseren door middel van persoonlijke bijdragen.

De wetgever voorziet in de mogelijkheid om de regularisatie van de studieperioden op basis van een voordelige regeling te doen als de aanvraag tot regularisatie wordt ingediend binnen de tien jaar na het einde van de studies of voor 1 december 2020. Voor ambtenaren die door de nieuwe wetgeving een gedeelte van de gratis diplomabonificatie verliezen wordt verder voorzien in een extra korting (15 %) op het te betalen bedrag als de aanvraag wordt ingediend voor 1 december 2019.

Terwijl de heer Braems zijn aanvraag indient in november 2019 en dus van de volle overgangsmaatregelen kan genieten dient mevrouw Blanckaert haar aanvraag in januari 2020 in. Noteer dat zij hierdoor de extra korting van 15 % niet meer kan bekomen.

De wetgeving voorziet dat de FPD een voorstel tot regularisatie via een keuzeformulier aan betrokkene stuurt. In dit keuzeformulier kan betrokkene aangeven welke studieperiode hij wil regulariseren (per volledig studiejaar of de ganse periode). Voor de ambtenaren die een gedeelte gratis diplomabonificatie verliezen bestaat ook de mogelijkheid om een deel van een studiejaar te regulariseren. Daarom kan de heer Braems 24 maanden en mevrouw Blanckaert 20 maanden regulariseren.

De FPD stuurt het voorstel via mypension aan betrokkene voor zover hij ervoor opteert om zijn post via mypension te ontvangen. Op hetzelfde moment wordt aan de betrokkene die zijn mailadres registreerde bij de FPD een mail gestuurd met de melding dat een nieuw document in mypension beschikbaar is.

De heer Braems heeft deze mail wel ontvangen maar schonk er geen aandacht aan omdat hij meende dat het een spambericht was. Nochtans is dit bericht een gelijkaardig bericht als de berichten die men ontvangt als er een nieuw document beschikbaar is in de e-box.

Hoewel mevrouw Blanckaert daarentegen beweert dat ze een dergelijke melding niet heeft ontvangen stelt de FPD dat deze mail wel degelijk werd verstuurd.

In het regularisatievoorstel wordt vermeld dat betrokkene zijn keuze via het keuzeformulier moet terugsturen binnen de vier maanden.

Ons onderzoek toont aan dat deze opgelegde termijn van vier maanden louter een administratieve maatregel is die nergens in de wetgeving voorkomt. Ook het Rekenhof heeft hierover opmerkingen gemaakt. In het Verslag van het Rekenhof aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers van maart 2021 stelt het Rekenhof¹¹:

“Het Rekenhof is van oordeel dat de wetgeving zelf verbeterd kan worden. Zo (...), ontbreekt een termijn waarbinnen de aanvrager moet reageren op het keuzevoorstel (...).”

Omdat het Rekenhof bovendien in zijn verslag vermeldde dat de termijn van 4 maanden niet wordt toegepast stelden wij ons vragen bij de gelijke behandeling van betrokkenen.

Daarom vroegen wij aan de FPD om nadere toelichting te geven. De FPD deelde ons mee:

“Uit navraag blijkt dat de bevoegde dienst op deze termijn van 4 maanden een marge toestaat van 2 maanden. Indien het keuzeformulier uiteindelijk niet door de FPD wordt ontvangen binnen de 6 maanden nadat het aan betrokkene werd verstuurd, wordt het dossier afgesloten. De bevoegde dienst deelt mee tot op heden geen uitzonderingen te hebben toegestaan. Het is evenmin de bedoeling om in de toekomst wel uitzonderingen toe te staan. Er werd en wordt dus steeds een gelijke behandeling van personen verzekerd.”

Conclusie 1

De FPD blijft bij zijn standpunt. Zowel de heer Braems als mevrouw Blanckaert kunnen hun studieperioden niet meer regulariseren op basis van de tot eind november 2020 voorziene

worden. In het geval van de heer Braems: 181 maanden loopbaan betekent een verworven recht van 33,33 % van 36 maanden, zijnde 12 maanden.

¹¹ Fiche | Rekenhof (ccrek.be).

overgangsmatregelen. Zij stuurden hun keuzeformulier niet terug binnen de in het keuzeformulier vermelde administratieve termijn van 4 maanden, noch binnen de door de FPD sectie ambtenaren in de praktijk gehanteerde termijn van 6 maanden.

Ter illustratie: Op basis van de wetgeving van toepassing in 2021 (en later) zal mevrouw Blanckaert 13.497,04 euro moeten betalen voor 20 maanden studie in de plaats van 2.550 euro zoals vermeld in het keuzeformulier van april 2020 in toepassing van de overgangsmatregelen.

Conclusie 2

De Ombudsman begrijpt de frustratie van de heer Braems en mevrouw Blanckaert. De regularisatie van de studiejaren wordt ineens veel minder aantrekkelijk. Uit de raming van de FPD blijkt immers dat door de regularisatie van de studieperiode van 20 maanden het pensioen van mevrouw Blanckaert verhoogt met 1.735,44 euro bruto per jaar. Dit zou betekenen dat zij pas een voordeel zou bekomen na $13.497,04 / 1.735,44 = 7,77$ jaar in plaats van na $2.550 / 1.735,44 = 1,4$ jaar op basis van de bruto bedragen. De verhoging van het netto pensioenbedrag zal afhangen van de bedrijfsvoorheffing op het pensioen. De terugverdientermin zal dus nog langer zijn. Dit alles evenwel zonder rekening te houden met de belastingvermindering in het jaar waarin de regularisatiebijdrage betaald wordt.

Evenwel, heeft de Ombudsman ook begrip voor de houding van de FPD die, bij gebrek aan duidelijke wettelijke regeling, een administratieve termijn heeft vastgesteld waarbinnen het keuzeformulier moet teruggestuurd worden. Hierdoor kunnen de dossiers administratief op een eenvormige manier beheerd worden en dienen dossiers niet gedurende jaren open gehouden te worden.

Overigens zou het niet afsluiten van het dossier na een redelijke termijn (de FPD opteerde voor een termijn van 4 maanden) kunnen leiden tot misbruiken. Personen zouden hun aanvraag kunnen indienen binnen de termijn van de overgangsmatregelen (of binnen de termijn van 10 jaar na het einde van de studies) om de studieperiode aan een voordelig tarief te kunnen regulariseren. Op basis van het voordelige voorstel dat zij ontvangen zouden ze dan jaren later (tot aan hun pensioen) de regularisatiebijdrage kunnen betalen terwijl anderen die de aanvraag niet binnen de gestelde termijn indienen een veel hoger bedrag zouden moeten betalen om hun studies te regulariseren. Dit kan uiteraard niet de bedoeling van de wetgever zijn geweest door het niet opnemen van een termijn van antwoord in de wetgeving.

Echter, de Ombudsman Pensioenen stelt zich vragen bij het onderscheid dat er bestaat tussen de regeling voor werknemers en ambtenaren met betrekking tot de in de praktijk gehanteerde soepelheid in de toepassing van de administratieve termijn van 4 maanden. Terwijl de FPD sector ambtenaren – waar de behandelingstermijn van de Nederlandstalige regularisatiedossiers vaker te lang was – algemeen een termijn hanteert van 6 maanden, hanteert de FPD sector werknemers een termijn van 4 maanden, weliswaar met uitzondering voor speciale situaties: dan wordt op vraag van betrokkene de termijn bijna automatisch verlengd (dit geldt niet als betrokkene zich niet manifesteert binnen de 4 maanden na het verzenden van het keuzeformulier). Zo wordt de termijn verlengd bij financiële moeilijkheden ingevolge de coronapandemie of bij gemengde loopbanen waarbij het meer tijd vergt om pensioenramingen in de verschillende sectoren te maken die de impact van de regularisatie weergeven.

Bovendien stuurt de FPD sector werknemers in de Nederlandstalige dossiers systematisch een herinnering als een antwoord van betrokkene uitblijft wat niet het geval lijkt te zijn aan Franstalige kant gelet op het aantal te verwerken dossiers.

Conclusie 3

Wij lezen verder in het Verslag van het Rekenhof “Validatie van studieperiodes bij de vaststelling van het overheidspensioen” van maart 2021:

“Nu hanteert de FPD zonder rechtsgrond een termijn van vier maanden waarbinnen de burger zijn keuze moet doorgeven na de ontvangst van het keuzeformulier. Het Rekenhof waarschuwt er daarom voor dat het aanvragen van een regularisatie binnen de overgangperiode er in de huidige stand van de regelgeving kan toe leiden dat het recht op de “goedkopere” regularisatievoorwaarden eeuwig blijft bestaan.” En nog: “In de praktijk past de administratie deze termijn niet toe. Het is dus eerder een poging om aanvragers ertoe aan te zetten snel een beslissing te nemen.”

Het Rekenhof schrijft ook nog verder: *“Een vroege versie van het voorontwerp van wet (Versie 15 van het voorontwerp van wet, deel van de bundel CMR 20/10/2016 (kenmerk 2016 A 75168 004)) bepaalde wel dat de aanvrager zijn keuze kenbaar moest maken binnen twee maanden na de verzending door de administratie van “de in paragraaf 2 bedoelde inlichtingen” (lees: van de raming en het keuzeformulier), zo niet verviel de aanvraag.”*

Op basis van onze bevindingen kan de Ombudsman zich volledig aansluiten bij de bedenkingen van het Rekenhof. Enkel een wetswijziging met een duidelijke vaststelling van de termijnen kan een oplossing bieden. Het duidelijk bij wet vastleggen van een termijn voor het indienen van het keuzeformulier sluit elke mogelijke betwisting uit.

Algemene aanbeveling

Inzake de regularisatie van studieperioden vermeldt de FPD momenteel op het keuzeformulier dat hij aan de aanvrager van een regularisatie van studieperioden stuurt, bij gebrek aan een duidelijk wettelijk vastgestelde antwoordtermijn, een door hem vastgestelde administratieve antwoordtermijn van vier maanden waarbinnen de aanvrager zijn keuze aan de FPD moet kenbaar maken van de studieperiode die hij wenst te regulariseren. In de praktijk hanteert de FPD sectie werknemers een termijn van 4 maanden en hanteert de FPD sectie ambtenaren een antwoordtermijn van zes maanden.

Het gebrek aan een duidelijke wettelijke regeling en het feit dat de FPD naar gelang het een regularisatievoorstel betreft dat moet getroffen worden door de sectie ambtenaren dan wel door de sectie werknemers een andere termijn toepast wordt kunnen aanleiding geven tot betwistingen.

De Ombudsman beveelt aan de wetgever aan om artikel 11, § 2 van de wet van 2 oktober 2017 betreffende de harmonisering van het in aanmerking nemen van studieperioden voor de berekening van het pensioen zodanig aan te passen dat een antwoordtermijn wordt voorzien waarbinnen de aanvrager zijn keuze van het aantal maanden dat hij wenst te regulariseren kenbaar moet maken aan de FPD, zo niet vervalt de aanvraag. Het College meent dat het aan de wetgever is om te bepalen wat als een redelijke antwoordtermijn kan worden aanzien.

*Algemene aanbeveling
om alle pensioenen vanaf
de maand volgend op de
indexering aan te passen*

10

HOOFDSTUK

Algemene aanbeveling om alle pensioenen vanaf de maand volgend op de indexering aan te passen

Door de invoering van de unieke betaling (gezamenlijke betaling door de FPD van alle pensioenen die eenzelfde gepensioneerd geniet) door de wet van 11 juli 2018 van de pensioenen die betaald worden door de FPD worden de overheidspensioenen die voor de invoering van unieke betaling bij het begin van de maand betaald werden door de FPD geïndexeerd vanaf de maand volgend op deze waarin het indexcijfer het cijfer bereikt dat een aanpassing van de pensioenen rechtvaardigt. De wet van 1 maart 1977 voorziet niettemin dat de pensioenen van de openbare sector die op de eerste werkdag van de maand betaald worden geïndexeerd worden vanaf de tweede maand die volgt op de maand waarin het indexcijfer het cijfer bereikt dat een aanpassing rechtvaardigt. Deze wet wordt door Ethias toegepast.

Derhalve beveelt de Ombudsman Pensioenen aan om artikel 6,3° van de wet van 1 maart 1977 aan te passen zodat alle gepensioneerden voortaan vanaf de maand volgend op het bereiken van het indexcijfer een verhoging van hun pensioen bekomen. Dit zonder onderscheid te maken tussen de vooraf betaalde en de na vervallen termijn betaalde pensioenen daar dit onderscheid niet meer op een objectief criterium berust dat redelijk verantwoord is. Deze wetsaanpassing is immers noodzakelijk om Ethias toe te laten zijn werkwijze op dezelfde lijn te brengen dan deze van de FPD zodat er geen onderscheid meer is tussen de pensioeninstelling die het pensioen uitbetaalt. De keuze door de werkgever van de pensioeninstelling aan wie hij de uitbetaling van het pensioen heeft toevertrouwd is volgens de Ombudsman Pensioenen geen objectief criterium voor een verschil in behandeling.

DOSSIER 35917 EN 36320

De feiten

Mevrouw Christiaens ontvangt een pensioen dat betaald wordt door Ethias. Begin september 2021 stelt zij vast dat haar pensioen niet aangepast werd. Zij meende nochtans dat de pensioenen vanaf september 2021 zouden aangepast worden aan de index.

Zij neemt contact op met Ethias. Ethias meldt haar dat de aanpassing in september 2021 zoals deze werd aangekondigd in de pers niet op haar van toepassing is. Omdat zij bij het begin van de maand betaald wordt zal haar pensioen aangepast worden vanaf 1 oktober 2021.

Mevrouw Christiaens is hiermee niet akkoord en zij neemt contact op met de Ombudsdienst Pensioenen.

Ook het echtpaar Frederickx – Lievens wendde zich tot de Ombudsman. Beiden eindigden hun loopbaan bij de stad Antwerpen. Echter, voor de fusie van de stad met randgemeenten werkte de heer Frederickx bij de stad Antwerpen terwijl mevrouw Lievens tewerkgesteld was bij een randgemeente.

Terwijl de stad Antwerpen aangesloten was bij Ethias was de randgemeente aangesloten bij de FPD.

Hun pensioen wordt nu door een verschillende instelling, met name Ethias en de FPD, uitbetaald. Het pensioen van mevrouw Lievens wordt hierdoor vanaf de unieke betaling geïndexeerd vanaf de maand volgend op de overschrijding van de spilindex terwijl het pensioen van de heer Frederickx door Ethias geïndexeerd wordt vanaf de 2de maand volgend op de overschrijding van de spilindex. Zij begrijpen dat de wetgeving verschillend is maar menen dat er geen enkele redelijke verantwoording hiervoor kan zijn.

Bedenkingen

De Ombudsman Pensioenen stelt vast dat mevrouw Christiaens inderdaad een pensioen geniet dat betaald wordt door Ethias. Zij heeft geen andere pensioenen.

Het pensioen van mevrouw Christiaens wordt op de eerste werkdag van de maand betaald omdat voor haar pensionering haar wedde vooraf betaald werd.

De wet van 7 november 1987 waarbij voorlopige kredieten worden geopend voor de begrotingsjaren 1987 en 1988 en houdende financiële en diverse bepalingen bepaalt:

“Art. 60 § 1. De rust- en overlevingspensioenen ten laste van de Openbare Schatkist of waarvan de Staat de betaling verzekert onder voorbehoud van de terugvordering van de lasten die eruit voortvloeien, en die ingaan na 31 december 1987, worden de laatste werkdag van de maand waarop ze betrekking hebben, betaald, met uitzondering van het maandbedrag voor de maand december dat de eerste werkdag van de maand januari van het volgend jaar betaald wordt. Hetzelfde geldt voor de verschillende elementen die, als het geval zich voordoet, bij het pensioen gevoegd worden en tegelijkertijd betaald worden.

§ 2. De bepalingen van § 1 zijn niet van toepassing op de rustpensioenen die toegekend worden aan personen die vóór het ingaan van hun pensioen, een wedde genieten die vooraf betaald wordt krachtens wettelijke, reglementaire, statutaire of contractuele bepalingen, en evenmin op de overlevingspensioenen die toegekend worden aan de rechthebbenden van personen die, op het ogenblik van hun overlijden, een wedde of rustpensioen genoten die vooraf betaald werden.”

De pensioenen van de openbare sector worden geïndexeerd in toepassing van de wet van 1 maart 1977 houdende inrichting van een stelsel waarbij sommige uitgaven in de overheidssector aan het indexcijfer van de consumptieprijzen van het Rijk worden gekoppeld.

Artikel 6, 3° van deze wet bepaalt dat de indexering voor de pensioenen die maandelijks betaald worden gebeurt vanaf *“de eerste maand die volgt op de maand waarvan het indexcijfer het cijfer bereikt dat een wijziging rechtvaardigt.”* Voor de pensioenen die *“op de eerste werkdag van de betrokken maand worden betaald, (...), wordt de verhoging of de vermindering slechts toegepast vanaf de tweede maand volgend op de maand waarvan het indexcijfer het cijfer bereikt dat een wijziging rechtvaardigt.”*

Ethias paste deze wetgeving correct toe.

Conclusie 1

Uit het onderzoek blijkt dus dat Ethias de wetgeving correct heeft toegepast. Het pensioen van mevrouw Christiaens moet inderdaad aangepast worden aan de index vanaf de tweede maand die volgt op de maand waarvan het indexcijfer het cijfer bereikt dat een wijziging rechtvaardigt.

Ook de pensioenen van de heer en mevrouw Frederickx – Lievens worden correct geïndexeerd volgens de regels van toepassing op respectievelijk Ethias en de FPD.

Conclusie 2

De wet van 11 juli 2018 betreffende de betaling van de pensioenen, toelagen en renten van de overheidssector voert voor de pensioenen die betaald worden door de FPD een unieke betaling in. De pensioenen worden voortaan betaald op de laatste betaaldag behalve als de gepensioneerde al een pensioen geniet (mede rekening houdende met de pensioenen als werknemer of zelfstandige) dat op een eerdere betaaldag werd betaald. De pensioenen die in de openbare sector vooraf betaald werden, worden overeenkomstig artikel 4, lid 4 van de wet van 11 juli 2018 betaald op de eerste betaaldag van de maand ¹.

De memorie van toelichting bij de wet van 11 juli 2018² stelt het volgende: *“Voortaan vinden de betalingen plaats op een vaste uitkeringsdatum na vervallen termijn, meer bepaald de datum van betaalbaarstelling die het dichtst bij de verschillende voordelen/uitkeringen gelegen is (waarbij de eerste van de drie maandelijke uitkeringsdata ten vroegste op de 7e kalenderdag van de maand gelegen is). Dit impliceert eveneens dat alle pensioenen van de publieke sector voortaan geïndexeerd zullen worden tijdens de maand die volgt op de maand*

¹ In de praktijk werd geopteerd voor de betaling op de eerste werkdag van de maand.

² [54K3180001.pdf \(lachambre.be\)](#), p. 5.

waarin de spilindex is bereikt. Voorheen was dat – om technische redenen – niet mogelijk voor de pensioenen die vooraf werden betaald op de eerste werkdag van de maand.”

De FPD beschouwt zich hierop baserend de overheidspensioenen die vroeger vooraf betaald werden als pensioenen betaald na vervallen termijn.

De Ombudsman Pensioenen stelt vast dat de twee categorieën van gepensioneerden (gepensioneerden wiens pensioen vroeger vooraf betaald werd door de FPD en gepensioneerden wiens pensioen vroeger na vervallen termijn betaald werd) sinds de invoering van de unieke betaling op 1 januari 2019 door de FPD gelijk behandeld worden als na vervallen termijn betaalde pensioenen.

In het Jaarverslag 2001, p. 158 formuleerde de Ombudsman Pensioenen reeds een algemene aanbeveling waarbij hij vroeg aan de bevoegde overheid *om na te gaan (lees: te onderzoeken)* of het onderscheid inzake indexering tussen zij die vooraf betaald worden en zij die na vervallen termijn betaald worden moest behouden blijven daar het verschil in behandeling voor hem niet in redelijkheid verantwoord was of op zijn minst onaanvaardbaar leek gelet op het doel dat nagestreefd wordt, met name het opheffen van praktische problemen voor de uitbetalingsinstellingen, en gelet op de gevolgen van het gemaakte onderscheid voor de gepensioneerden.

De toenmalige Minister van Pensioenen ging in op de aanbeveling door dit aspect te onderzoeken doch concludeerde destijds dat dit verschil in behandeling op een objectief criterium berustte daar het destijds materieel onmogelijk was om de vooraf betaalde pensioenen te indexeren vanaf de eerste dag van de maand die volgt op de aanpassing van de index³.

Het doorslaggevend argument om niet van een discriminatie te spreken is nu weggefallen. Immers, de wetgever verduidelijkte in de memorie van toelichting bij de wet van 11 juli 2018 dat ook de pensioenen die de FPD bij het begin van de maand betaalt (lees in de praktijk op de eerste werkdag van de maand) geïndexeerd worden vanaf de maand volgend op de maand van de overschrijding van de spilindex.

Het tijdstip van betaling is volgens de Ombudsman Pensioenen dan ook niet meer het doorslaggevend element om een onderscheid in de indexering van de pensioenen te handhaven. In de memorie van toelichting stelt de wetgever zelf dat het nu technisch mogelijk is om ook pensioenen die bij het begin van de maand betaald worden te indexeren vanaf de maand volgend op de maand van overschrijding van de spilindex.⁴

Omdat de wet van 11 juli 2018 een unieke betaling invoert wordt de aanpassing aan de index voor alle pensioenen die betaald worden door de FPD doorgevoerd vanaf de eerste maand die volgt op de maand waarvan het indexcijfer het cijfer bereikt dat een wijziging rechtvaardigt.

Ethias past daarentegen artikel 6, 3° van wet 1 maart 1977 toe en indexeert de vooraf betaalde pensioenen vanaf de tweede maand volgend op het bereiken van het indexcijfer.

Hierdoor ontstaat er in de praktijk een onderscheid tussen gepensioneerden ambtenaren die bij het begin van de maand betaald worden door Ethias en deze die door de FPD bij het begin van de maand betaald worden.

De keuze door de werkgever van de pensioeninstelling aan wie hij de uitbetaling van het pensioen heeft toevertrouwd is volgens de Ombudsman Pensioenen geen objectief criterium voor een verschil in behandeling.

Algemene aanbeveling

De Ombudsman Pensioenen beveelt aan om artikel 6, 3° van de wet van 1 maart 1977 aan te passen zodat alle gepensioneerden voortaan vanaf de maand volgend op het bereiken van het indexcijfer een verhoging van hun pensioen bekomen. Dit zonder onderscheid te maken tussen de vooraf betaalde en de na vervallen termijn betaalde pensioenen daar dit onderscheid niet meer op een objectief criterium

3 Al dient opgemerkt te worden dat de Ombudsman Pensioenen destijds voorstelde om gelet op de technische problemen om de indexering van pensioenen reeds op de eerste dag van de maand toe te passen, deze indexering weliswaar niet op de eerste dag, doch nog wel binnen de maand volgend op het bereiken van het indexcijfers toe te passen.

4 De wetgever verwijst naar de eerste uitkeringsdag.

berust dat redelijk verantwoord is. Deze wetsaanpassing is immers noodzakelijk om Ethias⁵ toe te laten zijn werkwijze op dezelfde lijn te brengen dan deze van de FPD.

In dit kader en zich baserend op hoger geciteerde klacht evenals op klachten besproken in de vorige Jaarverslagen roept de Ombudsman Pensioenen op de wetgeving betreffende de uitbetaling van pensioenen te updaten zodat elk verschil dat louter voortvloeit uit de keuze van de pensioeninstelling door de werkgever en dat derhalve niet op een objectief criterium berust weg te werken.

Zo, bijvoorbeeld, voor wat betreft de pensioenen die betaalbaar zijn na vervallen termijn betaalt Ethias in toepassing van artikel 60 van de wet van 7 november 1987 de maand december in januari van het volgend jaar uit daar waar de FPD voor wat betreft de na vervallen termijn betaalbare pensioenen de maand december overeenkomstig artikel 4 van de wet van 11 juli 2018 in december zelf uitbetaalt.

Verder stelt de Ombudsman vast dat het oude KB van 1 februari 1935 inzake de toepassing van het koninklijk besluit nr. 16 van 15 oktober 1934 betreffende de betaling der pensioenen door tussenkomst van de Postcheck- en Girodienst waarin vereist wordt dat elke maand een levensbewijs moet overhandigd worden voor de betaling van een overheidspensioen door Ethias wordt toegepast wanneer de betaling plaats vindt door een buitenlandse bank doch niet meer wordt toegepast wanneer de betaling plaats vindt door een Belgische bank. Hierdoor wordt een inbreuk gepleegd op artikel 63-66 Verdrag werking Europese Unie dat het vrij verkeer van kapitaal inhoudt⁶. De FPD past dit KB nooit meer toe.

In dit kader roept de Ombudsman Ethias op zich aan te sluiten bij de door de FPD gesloten bilaterale akkoorden inzake uitwisseling van overlijdensdata tussen landen⁷.

Meer algemeen herhaalt de Ombudsman Pensioenen zijn oproep uit het Jaarverslag 2013 op pagina 106 om de administratieve praktijken en wetgeving zodanig aan te passen dat elke gepensioneerde tijdig en correct de betaling van al zijn pensioenen ontvangt waarbij simultaan rekening gehouden wordt met alle daartoe vereiste elementen. Zoals toen reeds gesteld dient hiervoor de uitwisseling van gegevens die de betaling kunnen beïnvloeden (zoals pensioenbedrag, kinderlast,...) tussen de verschillende pensioenendiensten nog sneller te gebeuren waarbij de vraag gesteld wordt of een in real time toegang tot een in real time geüpdated pensioenkadaster hiertoe niet aangewezen is.

Dit merkt men ook in het geval van de aanpassing van de bedrijfsvoorheffing bij een gemengde loopbaan waarbij een pensioen betaald wordt door de FPD en een pensioen betaald door een andere pensioendienst. In dat geval past de andere pensioendienst de bedrijfsvoorheffingschalen – in tegenstelling tot de FPD die wettelijk gezien deze schalen moet toepassen en derhalve ook toepast in januari – niet toe vanaf januari doch pas vanaf februari. In toepassing van punt 1.5 van de bijlage III bij het KB/WIB⁸ moet de FPD immers in die gevallen aan de andere pensioeninstelling de toe te passen bedrijfsvoorheffing meedelen.

In zijn Jaarverslag 2019 stelde het College de vraag of een dagelijkse update van het pensioenkadaster tot de mogelijkheden zou behoren of een vereenvoudiging van de betaling van de pensioenen kon overwogen worden.

⁵ Wij benadrukken hier immers nogmaals dat Ethias de wetgeving correct toepast.

⁶ Zie Jaarverslag Ombudsdienst Pensioenen 2015, p. 64.

⁷ Zie Jaarverslag Ombudsdienst Pensioenen 2014 p. 71.

⁸ Zie Jaarverslag Ombudsdienst Pensioenen 2019 p. 92.

Start

*Wetgever aan de slag gegaan
met suggesties en aanbevelingen
van de Ombudsman Pensioenen*

11 HOOFDSTUK

Wetgever aan de slag gegaan met suggesties en aanbevelingen van de Ombudsman Pensioenen

In dit hoofdstuk tonen we de impact aan van de aanbevelingen of signalen die door de Ombudsman aan de wetgevende of uitvoerende macht werden gegeven. Zo beval de Ombudsman Pensioenen in het Jaarverslag 2018 aan om duidelijk te definiëren of de dag van vertrek uit en aankomst in België wel of niet mee moest meegeteld worden om te bepalen of een IGO-genietter de maximumverblijfsstermijn van 29 dagen in het buitenland al dan niet overschrijdt. De Minister van Pensioenen willigde deze aanbeveling is en bepaalde bij KB van 17 oktober 2021 dat zowel de dag van vertrek als aankomst niet meer in aanmerking genomen worden als verblijf in het buitenland. Hierdoor wordt duidelijkheid gebracht en de potentiële ongerustheid bij IGO-genietters weggenomen.

In het Jaarverslag 2018 op pagina 59 vaardigde de Ombudsman Pensioenen een algemene aanbeveling aan de wetgever uit om duidelijk te definiëren wat onder “ten hoogste negentwintig al dan niet opeenvolgende kalenderdagen per kalenderjaar verblijf in het buitenland” in de wetgeving op de Inkomensgarantie voor Ouderen dient verstaan te worden.

De Ombudsman Pensioenen beval daarmee aan om duidelijk te definiëren of de dag van vertrek uit en aankomst in België wel of niet mee moest meegeteld worden.

Aanleiding hiervoor was de verdeeldheid in de rechtspraak over hoe de dagen van verblijf in het buitenland dienen geteld te worden. De Ombudsman Pensioenen stootte immers zowel op een summier gemotiveerd vonnis die de administratieve praktijk van de Federale Pensioendienst bevestigde als een uitgebreid gemotiveerd vonnis dat stelde dat de dag van vertrek en aankomst niet mochten worden meegeteld.

Volgens de Ombudsman Pensioenen zou een strikte toepassing van deze interpretatie er eigenlijk toe moeten leiden – zonder te stellen dat de FPD ook strikt deze interpretatie volgt – dat een gepensioneerde reeds het verblijf¹ van een daguitstap moet melden aan de pensioendienst.

Ook de ongerustheid bij de gepensioneerde over het feit of ze nu al dan niet een daguitstap naar het buitenland zonder overnachting en of ze al dan niet boodschappen in het buitenland mogen gaan doen zou met een duidelijke wettekst weggenomen zijn.

In antwoord op een parlementaire vraag van 17 december 2019 stelde de toenmalige Minister van Pensioenen, de heer Bacquelaire: “(...) De IGO-begunstigde moet dus niet elke keer aangeven wanneer hij zich buiten het Belgisch grondgebied verplaatst, maar enkel wanneer er sprake is van een verblijf in het buitenland.”

De Ombudsman Pensioenen vroeg zich in zijn Jaarverslag 2020 pagina 78 af of uit het antwoord van de Minister kon afgeleid worden dat een “verblijf” in het buitenland minstens een “overnachting” in het buitenland impliceert. Een duidelijke wettekst was er echter nog niet. Daarom herhaalde de Ombudsman Pensioenen zijn aanbeveling.

Het koninklijk besluit van 17 oktober 2021 tot wijziging van artikel 42 van het koninklijk besluit van 23 mei 2001 tot instelling van een algemeen reglement betreffende de inkomensgarantie voor ouderen brengt duidelijkheid. De wijzigingen gaan in vanaf 8 november 2021.

¹ Volgens het woordenboek van Dale dient onder “verblijf” verstaan te worden “zich ophouden”.

In artikel 42, § 1, tweede lid, van het koninklijk besluit van 23 mei 2001 wordt een 4° toegevoegd zodanig dat de dag van vertrek vanop het Belgisch grondgebied en de dag van terugkeer uit het buitenland gelijkgesteld worden met een bestendig en daadwerkelijk verblijf in België. Die dagen die gedeeltelijk in het buitenland worden doorgebracht kunnen dus geen aanleiding meer geven tot de in artikel 42, § 1, derde lid, van het koninklijk besluit van 23 mei 2001 bedoelde schorsing van de uitbetaling van de inkomensgarantie als de gerechtigde niet ononderbroken in België verblijft.

Eén van de belangrijke praktische gevolgen is dat de verblijven in het buitenland van één of twee dagen de facto zullen gelijkgesteld worden met bestendig en daadwerkelijk verblijf in België aangezien deze korte verblijven enkel samengesteld zijn uit één dag van vertrek vanop het Belgisch grondgebied en één dag van terugkeer uit het buitenland.

Verder worden de gerechtigden op de inkomensgarantie vrijgesteld van het melden van verplaatsingen naar het buitenland van 2 dagen of minder

Dankzij deze wijzigingen heeft de Minister van Pensioenen duidelijkheid gebracht en daardoor potentiële ongerustheid bij de genietters van een Inkomensgarantie voor Ouderen weggenomen.

De cijfers van 2021

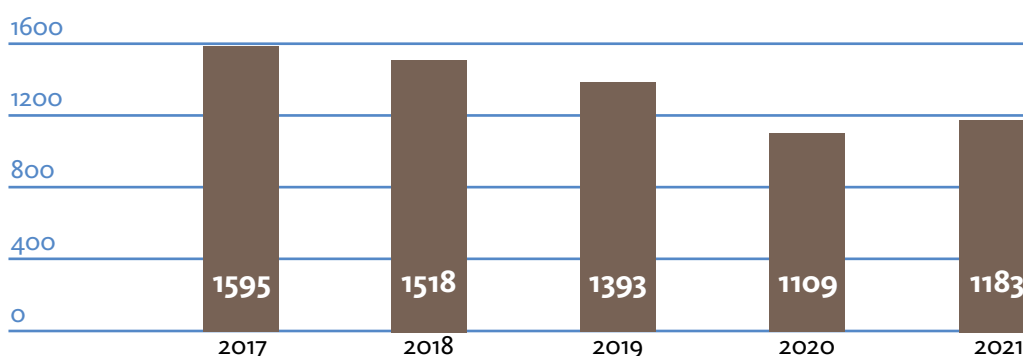
12

HOOFDSTUK

De cijfers van 2021

1. De verzoeken

De evolutie van de verzoeken (dossiers) vanaf 2017

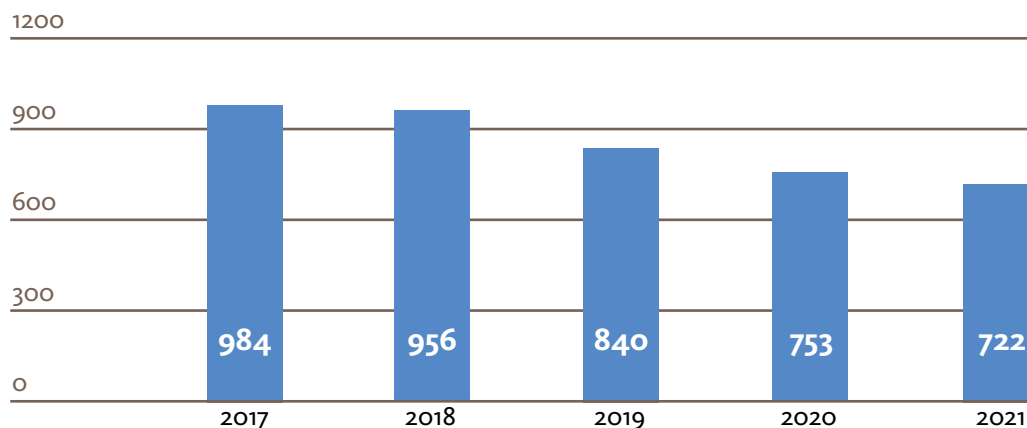
2. De klachten

Afgehandelde klachten in 2021¹

¹ Het onderscheid tussen verzoeken en klachten ontstaat aangezien een verzoek (een dossier) klachten kan bevatten over meer dan 1 pensioenadministratie.

De evolutie van het aantal tweedelijs klachten over (betaling en berekening van) pensioenen, werking van de pensioendiensten en IGO vanaf 2017

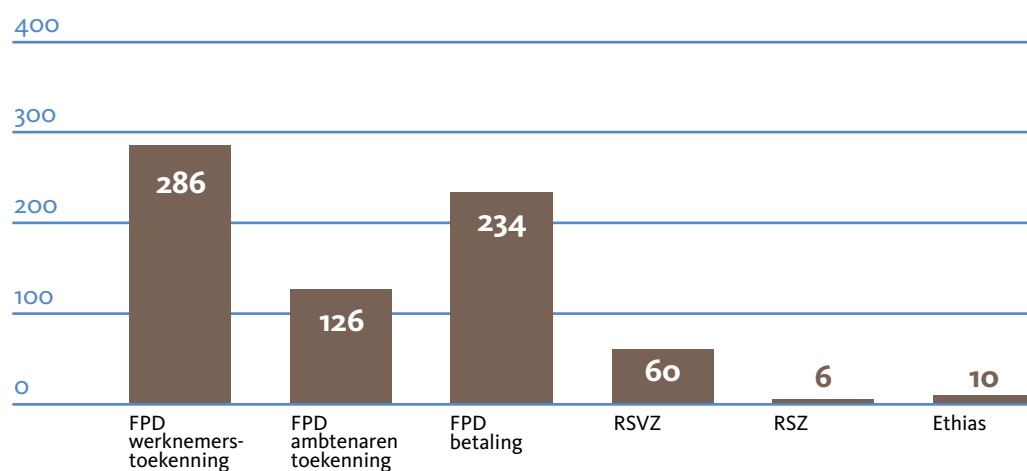

Het voorwerp van de tweedelijs klachten

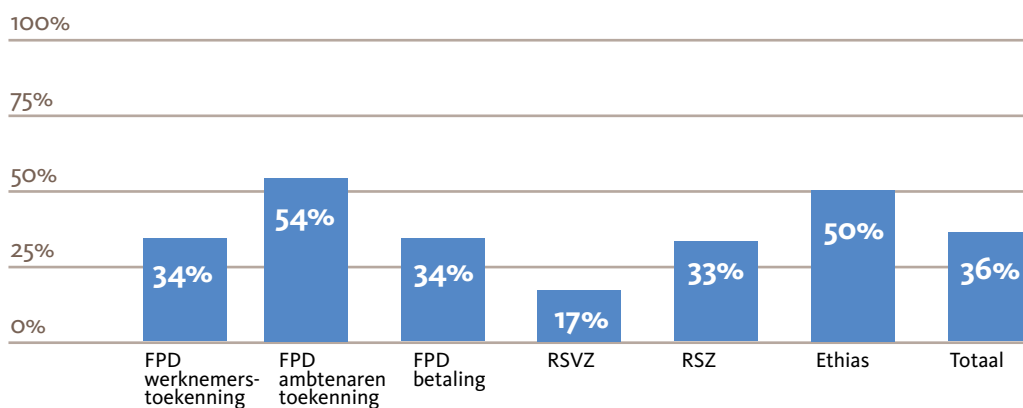
De top drie klachten in 2021:

- Toekenningsvoorwaarden pensioen (betwisting loopbaangegevens, loopbaanvoorwaarde, berekeningswijze,...)
- Bedrijfsvoorheffing op pensioen
- Communicatie van pensioeninformatie door Federale Pensioendienst (digital by default)

De betrokken pensioendiensten - Nominale cijfers

Gegroundheid van de ontvankelijke klachten per pensioendienst

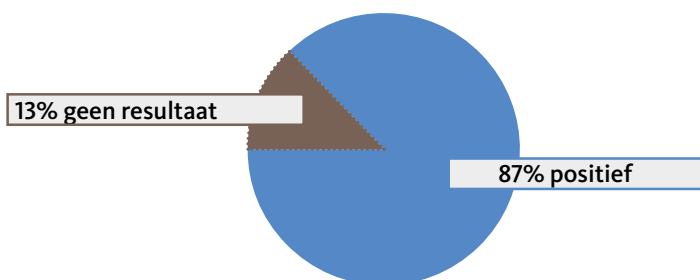
Redenen voor de gegrondheid van de klachten: de ombudsnormen²

Top 3 van de geschonden ombudsnormen per pensioendienst

FPD werknemers Toekenning	1. Zorgvuldigheid 2. Redelijke termijn 3. Passieve informatieverstrekking
FPD betaling	1. Zorgvuldigheid 2. Passieve informatieverstrekking 3. Redelijke termijn
RSVZ	1. Redelijke termijn 2. Zorgvuldigheid 3. Coördinatie
FPD ambtenaren toekenning	1. Redelijke termijn 2. Zorgvuldigheid 3. Passieve informatieverstrekking
RSZ	1. Zorgvuldigheid 2. Rechtsregels
Ethias	1. Passieve informatieverstrekking 2. Actieve informatieverstrekking 3. Redelijke termijn

² Zie de bijlagen op www.ombudsmanpensioenen.be – De Ombudsnormen van de Ombudsdienst Pensioenen.

Resultaat van de bemiddeling voor de gegronde klachten

Enkele gegevens over de verzoekers

 TAAL VAN DE VERZOEKERS		 SEKSE VAN DE VERZOEKERS		 WOONPLAATS VAN DE VERZOEKERS		 WIJZE VAN INDIENEN VAN DE VERZOEKEN	
Nederlands	63 %	Vrouwen	41 %	België	77 %	Schriftelijk ⁴	99 %
Frans	35 %	Mannen	59 %	Buitenland	23 %	Mondeling ⁵	1 %
Duits	1 %						
Andere talen ³	1 %						

3. De klachtenbehandeling

De behandelingsduur

BEHANDELING TWEDELIJNS KLACHTEN 30 dagen	DOORSTUREN VAN EERSTELIJS KLACHTEN EN INFORMATIEVRAGEN, DOORVERWIJZEN VAN KLACHTEN WAARVOOR NIET BEVOEGD EN ONDERZOEK VAN KLACHTEN OVER DE WETGEVING OP DISCRIMINATIES EN DISFUNCTIES 3 dagen
---	--

Verzoeken in behandeling op 31 december 2021

Aantal maanden in behandeling	Verzoek ingediend in	Aantallen
Minder dan 1 maand	december	14
1 maand en minder dan 2	november	19
1932 maanden en minder dan 3	oktober	4
3 maanden en minder dan 4	september	5
4 maanden en minder dan 5	augustus	1
5 maanden en minder dan 6	juli	0
6 maanden en minder dan 7	juni	3
7 maanden en minder dan 8	mei	1
8 maanden en minder dan 9	april	1
9 maanden en minder dan 10	maart	1
10 maanden en minder dan 11	februari	1
11 maanden en minder dan 12	januari	0
Meer dan 12 maanden	vóór januari 2021	1
Totaal		51 ⁶

³ Andere talen: Engels, Spaans, Italiaans, Pools, ...

⁴ Per post, per mail, via het webformulier.

⁵ Op het kantoor van de Ombudsdienst of op een zitdag.

⁶ Op 31 januari 2022 bleven van deze 51 dossiers er nog 39 onafgewerkt.

De reden waarom 4 dossiers na meer dan acht maanden nog niet zijn afgesloten is te wijten aan het feit dat de reacties op de bemiddelingsvoorstellen van de Ombudsdienst Pensioenen die gevraagd werden aan de juridische dienst van de FPD nog steeds op zich laten wachten.

Bespreking:

36% gegronde klachten

36% van de tweedelijns klachten over de werking van de pensioendiensten, de berekening en/of betaling van het pensioen of IGO zijn gegrond. Dit toont dat de pensioendiensten in het algemeen gesproken kwalitatief hoogstaand werk afleveren en een goede service verlenen.

We stellen vast dat waar vroeger pensioenbeslissingen manueel berekend werden door een dossierbeheerder nu meer en meer gebruik gemaakt wordt van geautomatiseerde verwerkingsprocessen en het automated decision making zijn intrede heeft gedaan. Dit heeft onder andere, gelet op de kwaliteit van de programmering, geleid tot minder gegronde klachten. Een computer is nu immers nauwkeuriger dan de mens.

Anderzijds stellen we vast dat de complexiteit van de wetgeving maakt dat verschillende gepensioneerden toch ongerust zijn en erover twifelen of de pensioendiensten hun werk correct hebben gedaan. Door op een andere manier, vaak sterk beargumenteerd en indien nodig juridisch onderbouwd de berekening of betaling van het pensioen, IGO, de correcte werkwijze van de pensioendiensten toe te lichten kan de Ombudsman Pensioenen de (toekomstig) gepensioneerden geruststellen zodat deze zijn vertrouwen in de pensioendiensten kan behouden of indien dit vertrouwen zou geschonden zijn, dit vertrouwen herstellen. Wie kan dit immers beter dan een onafhankelijke en onpartijdige Ombudsman Pensioenen en zijn team die over een ver doorgedreven expertise beschikken op pensioenvlak.

Doch hier houdt het werk van de Ombudsman Pensioenen niet op.

We stellen vast dat ondanks dat de klager zelf vaak vermoedt, zonder er 100 % zeker van te zijn, dat de wetgeving correct is toegepast en ondanks dat dit wij dit ook kunnen bevestigen, de klager toch wenst een signaal te geven dat de situatie waarin hij zich bevindt als onbillijk wordt ervaren.

Naast het benaderen van gepensioneerde met de nodige empathie formuleert de Ombudsman Pensioenen op basis van deze klachten talrijke suggesties aan de wetgever ter verbetering van de wetgeving en formuleert hij aanbevelingen aan de wetgever om discriminaties en disfuncties weg te werken. Ook de 64% ongegronde klachten bevatten dus een schat aan informatie over hoe de pensioenwetgeving in de praktijk ervaren wordt door de gepensioneerde.

De 36 % gegronde klachten zijn veelal zeer technisch, juridisch en complex. De behandeling van deze klachten vergt bijgevolg vaak een grondige analyse, het nodige (juridisch) onderzoekwerk en het manueel natellen van de pensioenberekeningen door de Ombudsman en zijn team van medewerkers.

Door het feit dat de pensioendiensten meer en meer gebruik maken van geautomatiseerde verwerkingsprocessen heeft de Ombudsdienst Pensioenen zich dan ook gespecialiseerd in het detecteren van de sporadische fouten in de computerprogramma's. In dit jaarverslag worden enkele voorbeelden aangehaald waar in bijzondere uitzonderingssituaties de Ombudsdienst Pensioenen fouten ontdekt heeft in de programmering.

Het rechtzetten van een fout, bijsturen van de werkwijze door de pensioendiensten heeft vaak voor de individuele gepensioneerde vergaande gevolgen. De uitbetaling van achterstallende oplopend van 3.000 tot 15.000 euro die vermeld zijn in dit Jaarverslag zijn sprekende getuigenissen. Dergelijke bedragen maken een enorm verschil uit voor de betrokken gepensioneerde.

Tevens leveren deze gegronde klachten een groot aantal suggesties voor de pensioendiensten en de wetgever op. De klachten die ons bereiken zijn dan ook echt de klachten die ertoe doen.

23% van de klachten afkomstig uit het buitenland

23% van de klachten worden ingediend door gepensioneerden die in het buitenland wonen. De hoofdreden is dat Federale Pensioendienst mails niet beantwoordt per mail. Een antwoord wordt verstuurd via het beveiligd platform mypension (waarbij inloggen vanuit het buitenland voor niet-Belgen in verschillende gevallen onmogelijk is) of per post (wat impliceert dat het antwoord enige tijd onderweg kan zijn). Verder zijn de extra telefoonkosten die buitenlandse telefoonoperatoren soms hanteren voor het internationaal servicenummer van de Belgische pensioenlijn een hinderpaal.

Gemiddelde verwerkingstermijn van 1 maand

De tweedelijs klachten worden door de Ombudsdienst Pensioenen gemiddeld op 30 werkdagen afgehandeld. Wij hopen dat de juridische dienst van de Federale Pensioendienst de behandelingstermijn van de kwalitatief hoogstaande analyses en reacties op onze bemiddelingsvoorstellen in de toekomst kan verkorten zodat de lange behandelingstermijn van enkele dossiers in de toekomst tot het verleden zal behoren.

*Werkwijze behandeling
van klachten*

13

HOOFDSTUK

Werkwijze behandeling van klachten

Teneinde op een overzichtelijke wijze toelichting te geven bij de wijze waarop de Ombudsdienst Pensioenen de ingediende verzoeken behandelt, hebben we deze verdeeld in 6 categorieën. We geven per categorie informatie over de wijze waarop deze verzoeken behandeld worden.

1. Ontvankelijke klachten die betrekking hebben op de berekening en betaling van de wettelijke pensioenen of de inkomensgarantie voor ouderen of de werking van de pensioendiensten die zich hiermee bezighouden

Wanneer de (toekomstig) gepensioneerde die zijn probleem voorafgaandelijk aangekaart heeft bij de pensioendienst het niet eens is met het verstrekte antwoord of wanneer dit antwoord uitblijft kan hij zich wenden tot de Ombudsdienst Pensioenen. Dit is de corebusiness van de Ombudsdienst Pensioenen.

De Ombudsdienst Pensioenen heeft toegang tot de meeste pensioenapplicaties van de pensioendiensten. De klacht wordt in eerste instantie voornamelijk onderzocht op basis van de beschikbare informatie in de pensioendossiers van de klager en de door de klager verstrekte informatie.

De toegang tot de pensioendossiers heeft als grote voordeel, naast minder administratieve rompslomp voor de klager (die niet alle documenten waarover hij beschikt moet doorsturen) en tijdswinst voor de pensioendiensten (die niet meer alle gegevens uit het pensioendossier van de klager in papieren of digitale vorm moeten overmaken), dat de Ombudsdienst Pensioenen de situatie zoals beschreven in de klacht beter kan begrijpen en zicht heeft op de gehele context inclusief de implicaties die een pensioen op andere pensioenen heeft. Alzo kan de Ombudsdienst Pensioenen zich beter inleven in de leefwereld van de gepensioneerde en krijgt hij een objectief beeld van het probleem.

Af en toe wordt bijkomende informatie opgevraagd.

De Ombudsdienst Pensioenen onderzoekt of de klacht gegrond is. Teneinde de gegrondheid van de klacht te beoordelen maakt de Ombudsdienst Pensioenen gebruik van de ombudsnormen. Deze kan u vinden op de site van de Ombudsdienst Pensioenen:

<https://www.ombudsmanpensioenen.be/nl/missions/Standards.htm>.

Indien de klacht ongegrond is, legt de Ombudsdienst Pensioenen omstandig aan de klager uit waarom de pensioendienst zijn werk goed gedaan heeft (b.v. toelichting geven bij de inhoud van een correcte pensioenbeslissing, werkwijze van de pensioendienst, ...) om alzo het vertrouwen van de gepensioneerde in de pensioendienst te herstellen.

Bij een gegronde klacht wordt, indien er nog remediëring mogelijk is, een bemiddeling opgestart. Hoofdzakelijk per mail worden overtuigingsnota's uitgewisseld tussen de Ombudsdienst Pensioenen en de pensioendiensten. In het kort houdt dit in dat wij de pensioendienst trachten te overtuigen een oplossing voor het geschil te aanvaarden.

Na de bemiddeling sluiten wij het dossier af en krijgt de klager een uitgebreide uitleg per brief over het resultaat van ons bemiddelingswerk. Af en toe wordt deze ook mondeling per telefoon toegelicht.

Tijdens de behandeling van de klacht wordt de klager regelmatig op de hoogte gehouden van de stand van zaken.

De Ombudsdienst Pensioenen werkt niet alleen curatief (klachten behandelen) doch ook preventief en tracht de pensioendiensten te overtuigen zijn werkwijze aan te passen wanneer deze niet conform de ombudsnormen is. Op deze wijze trachten we te vermijden dat toekomstig gepensioneerden met een gelijkaardig probleem zouden geconfronteerd worden als dat waarvoor wij een bemiddeling met positief resultaat hebben afgesloten.

2. Klachten over het pensioenbeleid

De verzoekers zijn het oneens met de bestaande pensioenregeling. Zij richten zich tot ons in de hoop dat wij zouden tussenkomen om de wetgeving te laten wijzigen.

Dikwijls is het louter ongenoegen over het pensioenbedrag het onderliggend motief. Soms wordt de wetgeving als onrechtvaardig of discriminerend gevoeld.

Alvorens te kunnen vaststellen dat de klacht wel effectief betrekking heeft op een beleidskeuze dient vaak de pensioensituatie aan de hand van het pensioendossier van de klager nagekeken te worden.

Ook onderzoeken wij of de wetgeving geen discriminatie of disfunctie (doel van de wetgeving wordt in de praktijk niet gerealiseerd) bevat. Indien dit immers wel het geval is dan kan de Ombudsdienst Pensioenen een algemene aanbeveling doen aan de Minister en de wetgevende macht om de wetgeving aan te passen.

Wanneer het effectief een klacht over het pensioenbeleid betreft, kan alleen een wijziging in de wetgeving of de reglementering aan deze klacht tegemoet komen. Dit impliceert de politieke wil van de wetgever of de regering.

Tussenkomen in het pensioenbeleid overschrijdt onze bevoegdheid en brengt ontegensprekelijk onze onafhankelijkheid en onpartijdigheid in het gedrang.

Wij wijzen de klagers hierop en verwijzen hen in het kader van onze bemiddelingstaak en verzoenende opdracht tussen de burgers en de overheid door naar de wetgevende macht, zijnde meestal de Kamer van Volksvertegenwoordigers of uitvoerende macht, zijnde meestal de Minister van Pensioenen of de Minister van Middenstand bevoegd voor de zelfstandigenpensioenen.

3. Vragen om informatie

Ongeveer de helft van de telefonische oproepen zijn vragen om inlichtingen over de wettelijke pensioenen. Hetzelfde geldt ook voor iets meer dan 11% van de ingediende verzoeken.

Het merendeel van de vragen om informatie handelt over de pensioenwetgeving en de toepassing ervan, met name over de vroegst mogelijke pensioendatum, de berekening van het pensioenbedrag, de betaling van het pensioen, de moeilijke bereikbaarheid van de FPD vanuit het buitenland en over de soms elkaar tegensprekende inlichtingen die verschillende bronnen verstrekken.

Wij zijn niet bevoegd om op deze informatievragen te antwoorden of juridische raad te geven. In het kader van onze algemene verwijzingsopdracht zenden wij deze vragen door naar de meest aangewezen dienst(en).

Mensen die telefonisch inlichtingen vragen, helpen wij met het telefoonnummer, het adres en steeds meer het e-mailadres en de website van de diensten die best geplaatst zijn om de gezochte inlichtingen te geven.

Soms helpen wij de vraag te herformuleren om de kans op een zo volledig en precies mogelijk antwoord te vergroten.

Het gebeurt ook, doorgaans bij hoogbejaarde of zieke gepensioneerden, dat de telefonische doorverwijzing problematisch is. In dat geval vragen wij hen naar een vertrouwenspersoon die de

gewenste informatie kan inwinnen en contacteren deze dan ook. Zorg voor onmiddellijke dienstverlening in alle omstandigheden en met de best mogelijke begeleiding van de betrokkene is immers een element van de meerwaarde van de ombudswerking.

De schriftelijke vragen om informatie over de pensioenen sturen wij door naar de bevoegde pensioendienst. De doorzending gebeurt niet zonder de toestemming van betrokkene indien ook maar de geringste kans op schending van de privacy bestaat. De vragen over andere materies verwijzen wij door naar de bevoegde administraties.

De pensioendiensten waarmee wij een protocolakkoord hebben afgesloten, hebben zich geëngageerd om de behandeling van de door ons doorgestuurde vragen om informatie te verzekeren.

Het Handvest van de sociaal verzekerde bepaalt overigens dat iedere sociaal verzekerde die er schriftelijk om verzoekt, binnen de 45 dagen nauwkeurig en volledig ingelicht moet worden ten einde hem toe te laten al zijn rechten uit te oefenen en verplichtingen te vervullen.

Daarenboven moeten de instellingen van sociale zekerheid betreffende de materies die hen aanbelangen, aan iedere sociaal verzekerde die erom verzoekt, raad geven in verband met die uitoefening van zijn rechten en het naleven van zijn verplichtingen.

De doorzending van de schriftelijke vragen, waar mogelijk, in de plaats van een loutere doorverwijzing is een bewuste keuze. Ook in het geval van onbevoegdheid van de Ombudsdienst wordt de verzoeker efficiënt geholpen.

Onze ervaring gedurende de voorbije jaren leert ons dat deze methode doeltreffend is. Slechts een verwaarloosbaar aantal (toekomstig) gepensioneerden contacteert ons opnieuw nadat wij ze telefonisch hebben doorverwezen of hun schriftelijke vraag om informatie hebben doorgezonden.

4. Klachten over buitenlandse pensioendiensten

Deze klachten handelen over de handelingen en werking van de buitenlandse pensioendiensten of over de pensioenwetgeving in het buitenland. Een groot deel van deze klachten betreft het niet doorzenden van buitenlandse pensioeninformatie aan een Belgische pensioendienst waardoor deze de vroegst mogelijke pensioendatum niet kan vaststellen of geen definitieve pensioenbeslissing treffen.

De Ombudsmannen maken de klachten over aan een collega Ombudsman in het buitenland –zo er een collega van de IOI (International Ombudsman Institute <https://www.theioi.org/>) bestaat die bevoegd is– die hiermee aan de slag gaat. In andere gevallen maken zij gebruik van hun netwerkcontacten bij de buitenlandse pensioendiensten.

Indien de klager in een ander EU-land last heeft van extra obstakels waardoor een buitenlandse pensioendienst de EU-wetgeving niet naleeft zenden de Ombudsmannen de klacht door naar Solvit (SOLVIT lost problemen met uw EU-rechten op als u werkt, woont of zaken doet in een ander EU-land – Europese Commissie (europa.eu)).

5. Onontvankelijke klachten die betrekking hebben op de berekening en betaling van de wettelijke pensioenen of de inkomensgarantie voor ouderen of de werking van de pensioendiensten die zich hiermee bezighouden

Wanneer een gepensioneerde een klacht heeft over de berekening of de betaling van zijn wettelijk pensioen of over de inkomensgarantie voor ouderen of over de werking van de pensioendiensten die zich hiermee bezighouden dient hij het probleem eerst kenbaar te maken bij deze pensioendiensten zodat deze de kans krijgen de klacht van de (toekomstig) gepensioneerde te behandelen.

Hiertoe zendt de Ombudsdienst Pensioenen deze klachten door naar de klachtendiensten van de bevoegde pensioendienst. Met deze klachtendiensten heeft de Ombudsdienst een protocol afgesloten.

6. Klachten die geen verband houden met wettelijke pensioenen

De (toekomstig) gepensioneerde heeft een reëel probleem, dat vaak helemaal niets te maken heeft met pensioenen, en weet niet bij wie hij hiermee moet aankloppen.

Indien een collega Ombudsman die lid is van het Permanent Overleg van Ombudslui (POOL) bevoegd is voor de behandeling van de klacht zenden we de klacht door naar deze collega.

In de andere gevallen gaan we op zoek naar een instantie of dienst die de klacht kan behandelen. Er wordt hiervoor gebruik gemaakt van de netwerkcontacten in de Belgische overheidsinstellingen en de internationale organisaties. Indien mogelijk worden de (toekomstig) gepensioneerden georiënteerd naar de juiste dienst of instantie.

In deze rubriek treffen we vooral klachten aan over de registratie van de loopbaangegevens bij de sociale verzekeringsfondsen voor zelfstandigen, de loopbaangegevens die bijgehouden worden door de overheidswerkgever, de ingehouden sociale bijdragen op het pensioen en de registratie van sociale uitkeringen door mutualiteiten en de RVA. Deze gegevens zijn immers dienstig voor de berekening van het pensioen.

Andere onderwerpen zijn de belasting op het pensioen, problemen inzake aanvullende pensioenen, inzake brugpensioen (nu Stelsel van Werkloosheid met bedrijfstoeslag: SWT) en sociale uitkeringen (zoals uitkeringen voor gehandicapten).

*Middelen en werking van
de Ombudsdienst Pensioenen*

14

HOOFDSTUK

Middelen en werking van de Ombudsdienst Pensioenen

1. Personeelsbestand

Het College van de Ombudsmannen bestaat uit de Nederlandstalige Ombudsman, Tony Van Der Steen, en de Franstalige Ombudsman, Jean Marie Hannedouche. Elke Ombudsman is een deskundige in het pensioenrecht en is beslagen in het sociale zekerheidsrecht in het algemeen.

Het College stippelt het beleid van de Ombudsdienst uit en draagt de eindverantwoordelijkheid voor de klachtenbehandeling.

Het College werkt in volle onafhankelijkheid. Die onafhankelijkheid wordt gewaarborgd door verschillende bepalingen in het oprichtingsbesluit van de Ombudsdienst Pensioenen. (beschikbaar op onze website www.ombudsmanpensioenen.be).

Naast het College van Ombudsmannen bestond het effectieve personeelsbestand van de Ombudsdienst in 2021 uit 5 klachtenbehandelaars, waarvan 2 Franstalige (beide hebben een universitaire opleiding of zijn daarmee gelijkgesteld) en 3 Nederlandstalige (waarvan 1 met een universitaire opleiding) en een polyvalent medewerkster die verantwoordelijk is voor de front-office, het secretariaat, het kennismanagement en de communicatie. Eén Franstalige klachtenbehandelaar had een tewerkstelling van 9/10.

De klachtenbehandelaars zijn gespecialiseerd in het pensioenrecht. Zij hebben eveneens een grote kennis van de overige sociale zekerheidstakken. En even belangrijk in een Ombudsdienst, zij zijn luistervaardig en hebben een groot inlevingsvermogen ten aanzien van de klager.

Op 31 december 2021 verliet een Franstalige pensioenexpert, gezien zijn pensionering, de dienst.

Ook de medewerkster verantwoordelijk voor de front-office verliet op 31 december 2021 de dienst.

In juni 2021 werd de vacature voor een Franstalige pensioenexpert voor de eerste keer open gesteld. Zoals bepaald in het Koninklijk Besluit van 15 maart tot uitvoering van het artikel 2 van het Koninklijk Besluit van 27 april 1997 tot instelling van een Ombudsdienst Pensioenen dat de ter beschikking stelling van het personeel van de Ombudsdienst Pensioenen regelt kunnen enkel vastbenoemde federale ambtenaren zich kandidaat stellen. Geen enkele kandidatuur werd voor deze job ontvangen.

In november 2021 werd de vacature voor een Franstalige pensioenexpert opnieuw opengesteld. Een nieuwe medewerker treedt vanaf 1 januari 2022 in dienst.

In november 2021 werd ook de vacature van polyvalent medewerker opengesteld. Een nieuwe medewerker treedt in dienst vanaf 1 februari 2022.

2. Financiële middelen

Het budget van de Ombudsdienst is ingeschreven op de begroting van de Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid.

Bij de beslissingen over de bestedingen zijn wij gehouden aan de regels die gelden voor alle federale overheden. Zo ondergaan wij ook de algemene besparingen die in de volgende jaren aan het federaal openbaar ambt opgelegd worden.

3. Informatica

Normaal bestaat de mogelijkheid om twee dagen per week aan telewerk doen. Vanaf de lockdown werd het advies van de Nationale Veiligheidsraad opgevolgd om telewerk als norm te hanteren.

4. Huisvesting

De Ombudsdienst is gehuisvest op de 27ste verdieping van het World Trade Center (WTC) III in Brussel. Het WTC III ligt op wandelafstand van het Noordstation met trein-, tram- en bushaltes. De Ombudsdienst is dus vlot bereikbaar met het openbaar vervoer.

Voor wie met de wagen komt, is er mits reservatie, ondergronds ruime en gratis parkeermogelijkheid.

5. Lidmaatschap van Ombudsmanorganisaties

De Ombudsdienst Pensioenen is lid van volgende organisaties:

1. Het Permanent Overleg Ombudslui (POOL)

POOL is een Belgisch netwerk waarbij alle institutionele Belgische Ombudsmannen zijn aangesloten. Ook een aantal Ombudsmannen uit de privésector zijn lid van POOL.

POOL streeft ernaar om informatie te geven over wat er zich afspeelt in de Belgische Ombudswereld. Bovendien heeft POOL een aantal basisprincipes opgesteld waaraan een onafhankelijke Ombudsman of -vrouw zich houdt.

POOL wil ook de bekendheid van en de toegang tot de Ombudsdiensten verbeteren. Daarom is, met gemeenschappelijke inspanning van alle leden, de portaalsite ombudsman.be en de gelijknamige folder gecreëerd.

2. Internationaal Instituut voor Ombudsmannen (IIO, www.theioi.com).

Dit instituut groepeerde wereldwijd alle Ombudsmannen die voldoen aan de internationaal erkende standaarden voor de onafhankelijke uitoefening van de ombudsfunctie.

3. Europees Ombudsman Instituut (EOI, www.eoi.at).

Dit instituut streeft ernaar om vanuit een wetenschappelijk oogpunt het concept van de ombudsmanfunctie te promoten en te verspreiden in Europa.

4. Association des Ombudsmans et Médiateurs de la Francophonie (AOMF, www.aomf-ombudsmans-francophonie.org).

De AOMF groepeerde de Ombudsmannen en de Ombudsdiensten in de francofone wereld en heeft als eerste doel het respect voor de rechten van de burgers, de dienstverlening aan de burgers en goed democratisch bestuur van de openbare diensten te verbeteren. In tweede instantie wil het AOMF de kwaliteit van de dienstverlening van de Ombudsmannen en Ombudsdiensten in de francofone ruimte ondersteunen.

6. Samenwerking met de universitaire wereld

Op 18 en 19 maart 2021 heeft de Nederlandstalige Ombudsman 5 digitale werkcolleges van telkens 2 uren gegeven aan de Katholieke Universiteit Leuven (KUL) voor de studenten Master in de Rechten in het kader van de werkcolleges over de sociale zekerheid. Per werkcollege participeerden 7 studenten. De werkcolleges vonden dit jaar digitaal plaats gelet op de coronacrisis. De thema's die behandeld zijn komen uit het rijk klachtenarsenaal van de Ombudsdienst Pensioenen. Kwamen onder andere aan bod:

- pensioen en inkomensgarantie voor ouderen tijdens detentie;
- de toekenningsvoorwaarden van het overlevingspensioen en de overgangsuitkering;
- het principe van de "eenheid van loopbaan"

120 studenten die later vaak terecht komen in organisaties en diensten die beroep kunnen doen op of raakvlakken hebben met de werking van de Ombudsman Pensioenen (we denken hierbij aan advocatenkantoren, vakbonden, studiediensten van politieke partijen, onderwijsinstellingen, instellingen van sociale zekerheid en zelfs pensioendiensten) maken op deze manier kennis met de taken en de werking van de Ombudsdienst Pensioenen.

Daarenboven is het mooi meegenomen dat dit bijdraagt aan de versterking van de morele autoriteit van de Ombudsdienst Pensioenen.

Tijdens het tweede semester van het academiejaar begeleidde de Nederlandstalige Ombudsman Pensioenen, Klaas Franken, een Masterstudent Rechten van de KU Leuven bij het project PrakSiS. Dit project, dat werd ingericht ter vervanging van de Masterproef, heeft als doel om een student kennis te laten maken met de juridische praktijk, waarbij de student actief meewerkt om een probleem ingebed in de sociale zekerheid op te lossen.

De student heeft zich gebogen over de volgende problematiek: Artikel 74 van het KB van 22 december 1967 stelt dat ingevolge de feitelijke scheiding het gezinspensioen dat aan de ene echtgenoot werd toegekend voor de helft aan elk van de echtgenoten dient uitbetaald te worden.

Momenteel betaalt de Federale Pensioendienst het gezinspensioen nog per aaneenschakeling verder volledig uit aan één echtgenoot tot de adreswijziging verwerkt wordt. Dit wordt nadien niet rechtgezet door het teveel uitgekeerd bedrag bij ene partner terug te vorderen en uit te betalen aan de andere partner.

Als verantwoording voor deze werkwijze wordt verwezen naar de wettelijke verplichtingen van het huwelijk, met name de verplichting tot hulp en bijstand (artikel 213 BW) en naar de mogelijkheid om dit te regelen via het vredege recht.

De Ombudsdienst Pensioenen ontving een klacht waarin de klager beweert dat het onwettelijk en niet ter verdediging is dat voor de maanden volgend op de feitelijke scheiding en gelegen voor de verwerking van de adreswijziging uiteindelijk er nog een volledig gezinspensioen uitbetaald blijft worden aan één echtgenoot in plaats van voor deze periode een schuld aan de ene echtgenoot te betekenen en een saldo aan de andere echtgenoot uit te betalen. De student heeft deze klacht onderzocht.

7. Publicatie van “ombudsjurisprudentie”

Op basis van de ontvangen klachten start de Ombudsdienst Pensioenen bemiddelingen op bij de pensioendiensten teneinde een oplossing te bekomen waarin zowel de gepensioneerde als de pensioendienst zich kunnen vinden. Op deze manier wordt een geschil curatief opgelost.

Doch gaat de Ombudsdienst Pensioenen een stap verder. Men tracht te voorkomen dat gelijkaardige problemen zich in de toekomst nog voordoen. Dit kan doordat de pensioendiensten hun instructies aanpassen of doordat de (toekomstig) gepensioneerde op de hoogte is van hoe hij moet handelen om bepaalde problemen te voorkomen. Kortom de Ombudsdienst Pensioenen tracht ook preventief tewerk te gaan.

In deze context is het ook van belang dat, net zoals bij rechtspraak, de bemiddelingsresultaten in de juridische wereld gekend zijn. Deze kunnen immers een bron van inspiratie zijn voor andere toekomstige geschillen.

Hierop inspeland wordt in het juridisch tijdschrift “Nieuwsbrief Leergang Pensioenrecht” in elke editie een korte juridische toelichting van de Ombudsman Pensioenen bij een interessant dossier dat behandeld werd door de Ombudsdienst Pensioenen gegeven.

Dit jaar zijn volgende teksten verschenen in dit tijdschrift:

- in de 3de Nieuwsbrief van het academiejaar 2020-2021 behandelt de bijdrage van de Ombudsman Pensioenen de problematiek van de uitbetaling van het gezinspensioen tijdens een periode van afzonderlijk adres door gezinshereniging;
- in de 4de Nieuwsbrief van het academiejaar 2020-2021 licht de Ombudsman Pensioenen toe dat door zijn bemiddeling op basis van zijn juridische argumentatie de FPD erkent dat de diploma's Gediplomeerde in de Aanvullende studies (b.v. criminologie) kunnen geregulariseerd worden;
- in de 1ste Nieuwsbrief van het academiejaar 2021-2022 wordt uiteengezet dat na de bemiddeling door de Ombudsman Pensioenen de FPD voortaan bij een onrechte uitbetaald pensioenbedrag, in overeenstemming met de circulaire van de fiscus, tot en met 31 juli van het jaar volgend op de onterechte betaling enkel het netto onterecht ontvangen pensioenbedrag terugvordert.
- in de 2de Nieuwsbrief van het academiejaar 2021-2022 pleit de Ombudsman Pensioenen ervoor om de inhoudingen (bedrijfsvoorheffing, solidariteitsbijdrage en Ziekte- en invaliditeitsbijdrage) bij overlijden van echtgenoot onmiddellijk correct toe te passen op een ambtenarenpensioen zonder dat het overlijden door de gepensioneerde aan de FPD moet gemeld worden.

Op zaterdag 8 mei 2021 gaf de Nederlandstalige Ombudsman Pensioen een werkcollege over wettelijke pensioenen in de Leergang Pensioenrecht aan de KU Leuven. De Leergang Pensioenrecht biedt een academisch en praktijkgericht inzicht in de systematiek, de achtergronden en de concrete toepassing van het pensioenrecht.

Op 9 maart 2021 organiseerde de KU Leuven de “Dag van het Pensioenrecht”. De Nederlandstalige Ombudsman Pensioenen gaf tijdens deze studiedag een overzicht van de meest spraakmakende

rechterlijke uitspraken tijdens de laatste jaren. Meer dan 300, hoofdzakelijk professionals in de pensioensector zoals vakbondsmedewerkers, medewerkers van sociale verzekeringsfondsen, advocaten, medewerkers van pensioenfondsen, mutualiteiten, rechters en arbeidsauteurs, volgden dit college.

8. Permanente vorming

De Ombudsdienst Pensioenen hecht veel belang aan permanente vorming. Deze situeert zich in uiteenlopende gebieden die alle te maken hebben met de vereisten van de ombudsfunctie in de pensioensector: de maatschappelijke en juridisch-technische evoluties in de sociale zekerheid en specifiek in de pensioensector, kwaliteitsvolle dienstverlening en praktische opleidingen.

De budgetpost “vorming” maakt het mogelijk dat alle medewerkers de kans krijgen om zich in te schrijven in een voortdurend vormingsproces. Overigens maken wij zoveel mogelijk gebruik van elk vormingsaanbod dat gratis wordt aangeboden door diverse overheidsdiensten.

De Ombudsmannen en de medewerkers hebben deelgenomen aan de volgende opleidingen, studiedagen, congressen en colloquia:

- Webinar “The federal ombudsman, an open door for citizens”, 28 januari 2021, Federale Ombudsman
- “Leadership & Corona”, 4 februari 2021, FOD Volksgezondheid/Antwerp Management School
- Colloquium « Le citoyen et l’administration face au juge et au médiateur institutionnel », 4, 11, 18 en 25 februari 2021, UCLouvain
- Infosessie PersoPoint door de FOD Sociale Zekerheid op 15 februari 2021.
- Seminarie “La réforme des pensions” de Jean Hindriks, Itinera, 16 februari 2021
- Lancering PensionStat, 2 maart 2021, SIGEDIS/UCLouvain/CRIDES
- Presentatie Jaarverslag Vlaamse Ombudsman, 9 maart 2021, Commissievergadering Vlaams Parlement – Algemeen beleid, online via Youtube.
- Dag van het Pensioenrecht, 9 maart 2021, KU Leuven.
- Digitale conferentie “De staat van de verzorgingsstaat anno 1992: een kwarteeuw later. Van financiële crisis naar covid-crisis”, 22-23 maart 2021, HIVA, KU Leuven.
- International Webinar “United Nations Resolution on Ombudsman and Mediator Institutions”, 7 april 2021, The Institution of the Mediator of the Kingdom of Morocco, the Council of Europe and the Venice Commission.
- Cycle de webinaires « Pension’s mornings 2021 - La réforme des pensions », 21/04/2021, CRIDES, UCL.
- Webinar “Vechten tegen het niet-gebruik van sociale rechten/ Lutte contre le non-recours aux droits : proposition de plan d’actions et partage d’expériences”, 04/05/2021, FOD Sociale Zekerheid & POD Maatschappelijke Integratie.
- Webinar “Boost your digital meeting skills”, 06/05/2021, FOD Gezondheid.
- Cycle de webinaires « Pension’s mornings 2021 – Questions d’actualité des pensions », 14/05/2021, CRIDES, UCL.
- Facultaire Onderzoeksdag “Informatie en recht”, 21/05/2021, Faculteit Rechtsgeleerdheid KU Leuven
- Webinar “The world is round”, 09/06/2021, Leader Work and Well-being Laboratory, FOD Gezondheid.
- Cycle de webinaires « Pension’s mornings 2021 – Rapport de la Cour des Comptes », 11/06/2021, CRIDES, UCL.
- Webinar “Leadership en emotionele intelligentie”, 28/09/2021, Leader Work and Well-being Laboratory, FOD Gezondheid
- Week van de Pensioenen: Pensioendebat – Gesprek met minister van Pensioenen Karine Lalieux, 1/10/2021, Christelijke Mutualiteit
- Working Seminar on Manchester Memorandum, 9 & 10/11/2021, The Parliamentary and Health Service Ombudsman UK & IOI
- Webinar “Verbeter je prestaties en welzijn door motivatie”, 25/11/2021, Leader Work and Well-being Laboratory, FOD Gezondheid.
- Congres AOMF, logiciens de gestion des plaintes et communication interne, 30/11/2021 tem 2/12/2021
- Online Conference: “Advancing the Rights of the Elderly in an Age of Longevity”, 01/12/2021, Ombudsman Israel.
- Actualiteitscollege Leergang Pensioenrecht: “De impact van de wijzigingen van de wettelijke pensioenen op de aanvullende pensioenen”, 14/12/2021, KU Leuven

9. Kennismanagement

Door de aankomende pensioneringen van medewerkers en de daarmee gepaard gaande nieuwe aanwervingen dient nog meer ingezet te worden op het centraliseren van de bij de medewerkers verspreide kennis zodat er zeker geen kennis verloren gaat bij een pensionering.

Tevens dienen nieuwe medewerkers gemakkelijk toegang te hebben tot de door de jaren heen verworven kennis op de Ombudsdienst Pensioenen. Op dit moment zit een gedeelte van de kennis (pensioenwetgeving, bemiddelingsresultaten, rechtspraak, ...) verspreid bij de individuele dossierbeheerder waardoor deze kennis verloren dreigt te gaan.

Verder is de huidige kennisbank gelet op de gebruikte informaticatools niet vlot consulteerbaar.

Een project werd opgestart om een nieuwe kennisbank te creëren. Met begeleiding van de ICT-dienst van de FOD Sociale Zekerheid werd een project charter opgestart waarin de hoger gestelde problematiek werd aangestipt en de doelstelling van de nieuwe kennisbank werd verwoord.

Het is de bedoeling om een intern platform te ontwikkelen dat toegankelijk is voor alle medewerkers en zo zowel dienstig kan zijn voor zowel de nieuwe als de reeds in dienst zijnde medewerkers bij het opzoeken van informatie om een klacht te behandelen.

Samen met de FOD Sociale Zekerheid werd een analyse gemaakt om een zo gedegen mogelijke structuur te bekomen voor de kennisbank. Als voorbeeld werd er ook een demo getoond van de kennisbank van BESOC zelfstandigen – piramid. Deze structuur is ideaal als conceptbasis maar dient uiteraard gepersonaliseerd te worden naar de noden van de Ombudsdienst Pensioenen.

In teamoverleg binnen de Ombudsdienst Pensioenen werd besproken hoe de kennisstructuur het best zou opgedeeld worden: per pensioensector en dan per trefwoord dan wel per trefwoord om daarna eventueel te specificeren per pensioensector. Het vertrekken vanuit de trefwoorden werd weerhouden als beste structuur. Ook werd er beslist om prioriteit te geven aan het integreren van de kennis verworven vanaf het operationeel zijn van de kennisbank om dan in een later stadium geleidelijk aan alle reeds beschikbare kennis te integreren.

Eind 2021 werd in overleg met de FOD Sociale Zekerheid geoordeeld dat voor de ontwikkeling van deze kennisbank best beroep gedaan wordt op een externe firma. Dit project wordt volgend jaar verder ontwikkeld.

10. Modernisering database

Aangezien de database die door de Ombudsdienst Pensioenen gebruikt werd sedert de oprichting van de Ombudsdienst Pensioenen in 1999 niet meer de vandaag de dag noodzakelijke informatie kon verstrekken die nodig was voor een vlot en efficiënt beheer van de gegevens werd in de loop van 2021 begonnen met een aanpassing ervan.

De noodzakelijke aanpassingen betroffen zowel ergonomische (werkbalk, nutteloze tabbladen,...) als technische aanpassingen (software ontwikkeld met Access formulieren, geen koppeling tussen Access pagina's, noch met Word tekstverwerkingssoftware, noch met Excel, noch met kennisbeheerssoftware, etc. ...). De aanpassing moest eveneens een oplossing bieden voor stabiliteitsproblemen die zich de laatste tijd zich voordeden.

Kortom deze aanpassing had tot doel de gebruikers een gebruiksvriendelijk instrument ter beschikking stellen dat snel en gemakkelijk dagelijks kan worden gebruikt voor onder meer het indienen van klachten, het beheer van dossiers en de opvolging van het proces en het raadplegen van statistieken (onder meer voor het jaarverslag en het beheer van de dienst).

Dankzij de medewerking van een aantal medewerkers van de ICT-diensten van de FOD Sociale Zaken werden de eerste hoogdringende noodzakelijke aanpassingen inmiddels doorgevoerd. Verdere aanpassingen zijn momenteel nog in ontwikkeling en zullen van zodra deze getest zijn in gebruik kunnen worden genomen.

11. Bekendmaking jaarverslag

Het Jaarverslag van de Ombudsdienst Pensioenen is gericht aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers, de Minister van Pensioenen en aan de Federale Adviesraad voor Ouderen (FAVO).

Het Jaarverslag 2020 werd voorgesteld bij de verschillende pensioenadministraties: zo werd het Jaarverslag toegelicht bij het RSVZ, bij de dienst overzeese sociale zekerheid van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid, Ethias en bij de Federale Pensioendienst.

Ook werd het College van Ombudsmannen uitgenodigd bij de Commissie Sociale Zaken van het Parlement op 20 april 2021 om toelichting te geven bij het Jaarverslag. Gezien de talrijke vragen van de parlementsleden werden ze op 11 mei 2021 opnieuw uitgenodigd om deze te beantwoorden. Nadien werden nog vele parlementaire vragen gesteld over de in het Jaarverslag besproken items aan de Minister van Pensioenen en de Minister van Middenstand bevoegd voor de zelfstandigenpensioenen. Volgende thema's kwamen in deze vragen aan bod:

- pro rata betaling maand van overlijden aan niet langstlevende echtgenoot
- vrijstelling bijdrage zelfstandige in financieel moeilijke situatie: discriminatie?
- vrijstelling bijdrage zelfstandige in financieel moeilijke situatie: informatiecampagne?
- berekening van pensioen als zelfstandige voor de laatste jaren van loopbaan
- onderlinge invloed op elkaar van pensioenbeslissingen: meerdere wijzigende pensioenbetekeningen in korte tijd + harmonisatie terugvorderingswetgeving bij werknemers- en ambtenarenpensioenen
- uitbetaling gezinspensioen indien feitelijke scheiding door gezinshereniging
- regularisatie tewerkstelling als meewerkende echtgenoot
- netto of bruto terugvordering van pensioenschuld: overeenstemming met de fiscale circulaire
- controle op verblijf in buitenland voor IGO-genietters: hoe dagen tellen, toekenning van voorschot op IGO
- ombudsdiensten als (f)actor in strijd tegen armoede
- toegang tot pensioenverzekering voor niet-gehuwde helpers voor 1 januari van het jaar van hun 20ste verjaardag
- verzending van pensioenbeslissing overlevingspensioen in het werknemersstelsel aan alle langstlevende echtgenoten
- foutieve communicatie van betaald data van pensioenen per overschrijving in het buitenland
- berekeningswijze ZIV-bijdrage op pensioen niet onder ZIV-drempel indien er een klein aanvullend kapitaal is: gevolgen van de betaling van aanvullend pensioen in rente of in kapitaal
- financiële middelen van de Ombudsdienst Pensioenen
- en andere

Ook een delegatie van het Benelux Parlement heeft ons uitgenodigd (op 22 november 2021) om het Jaarverslag 2020 voor te stellen.

We geven nog mee dat het Jaarverslag voor het grote publiek beschikbaar is op de site www.ombudsmanpensioenen.be. Een papieren versie wordt op vraag overgemaakt aan iedere geïnteresseerde.

12. Samenwerking met collega's Ombudsmannen

Naast onze intensieve relaties met de pensioendiensten onderhouden wij ook regelmatig contact met de collega's Ombudsmannen en -vrouwen in binnen- en buitenland. Deze relaties met onze collega's zijn een bijzonder waardevolle hulp om onze dienstverlening aan de klager te optimaliseren.

Het gebeurt af en toe dat wij een gezamenlijk onderzoek voeren met onze collega's in een klachtendossier, in het bijzonder wanneer er sprake is van elkaar aanvullende en/of samenhangende bevoegdheden.

Die collega's zijn hoofdzakelijk de Federale Ombudsman (de invoer van loopbaangegevens in Capelo, betwistingen over de betaalde sociale bijdragen als zelfstandige aan een Sociaal verzekeringsfonds, ...), de Waalse Ombudsdienst (vooral de invoer van loopbaangegevens in Capelo), de Vlaamse Ombudsdienst (eveneens de invoer van loopbaangegevens in Capelo).

Om dergelijke dossiers op te lossen is het onontbeerlijk dat de Ombudslui intens samenwerken en de klacht, elk binnen hun bevoegdheidsterrein, samen behandelen. Meestal gebeurt de co-instructie in alle fases van de klachtenbehandeling hetzij door middel van werkvergaderingen, hetzij bij het afsluiten van het onderzoek door bijvoorbeeld de uitwisseling van de afsluitende brieven.

Correcte doorverwijzing naar de bevoegde Ombudsman, ook in het buitenland, is een ander voorbeeld van hoe door de goede samenwerking onze dienstverlening aan de gepensioneerde geoptimaliseerd wordt. Vice versa geldt dit ook. Bij andere Ombudsdiensten, leden van het Permanent Overleg Ombudslui (POOL), worden soms ook pensioenklachten opgevangen en naar ons doorgestuurd of worden onze contactgegevens doorgegeven.

Meer nog, in samenwerking met de Ombudsvrouw van de stad Gent organiseren wij maandelijks een zitdag in haar kantoren.

Meer en meer mensen, werkende en gepensioneerde, verhuizen binnen Europa en soms nog verder. De loopbaan van die mensen speelt zich dus af in verschillende landen. In die context gebeurt het af en toe dat een doorzending of een contact met de bevoegde collega in het buitenland het klachtendossier deblokkeert.

13. De Ombudsdienst Pensioenen in Coronatijden

De Ombudsdienst Pensioenen staat ten dienste van alle burgers die problemen ondervinden met de pensioendiensten. Tijdens de coronacrisis was het doel van de Ombudsdienst Pensioenen, meer dan ooit, om beschikbaar te zijn en te blijven voor de burger.

De technische middelen (in het netwerk van de FOD Sociale zekerheid) boden aan het College van de Ombudsmannen en de personeelsleden van de Ombudsdienst Pensioenen reeds de mogelijkheid om te telewerken. De interne organisatie was steeds gericht naar een optimale bereikbaarheid en naar ruime mogelijkheden om van thuis uit dezelfde prestaties te kunnen verrichten en dezelfde kwaliteit te kunnen leveren als in de kantoren in Brussel. In de coronatijd heeft deze aanpak zijn nut bewezen: er kon vlot overgeschakeld worden naar permanent telewerken voor iedereen.

Vanaf de lockdown werden de adviezen van de Veiligheidsraad strikt opgevolgd. Zo werd er overgegaan naar vijf dagen telewerk. Voor wat betreft de telefonische bereikbaarheid was er geen enkele wijziging. Iedereen kan de oproepen die hij ontvangt van thuis uit beantwoorden.

Eén verschilpunt: er konden geen afspraken meer gemaakt worden in de kantoren en er was geen zitdag meer in Gent.

Om de burgers die niet beschikken over een computer of hiermee niet vlot overweg kunnen en die door angst of hun fysieke of mentale gezondheid in die bijzondere tijd het huis niet konden of durfden verlaten toch te helpen heeft de Ombudsdienst Pensioenen in die uitzonderlijke gevallen, en enkel in die gevallen, beslist om de telefonische klacht te aanvaarden en te onderzoeken.

14. Statuut Ombudsdienst Pensioenen

De wettelijke fundering voor de werking van de Ombudsdienst Pensioenen vindt men in het koninklijk besluit van 27 april 1997 tot instelling van een Ombudsdienst Pensioenen. Dit oprichtingsbesluit is de concrete uitwerking van artikel 15, 5° van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels. Het werd later bekrachtigd bij de wet van 12 december 1997 houdende de bekrachtiging van de koninklijke besluiten, genomen met toepassing van voormelde wet van 26 juli 1996 en de wet van 26 juli 1996 strekkende tot realisatie van de budgettaire voorwaarden tot deelname van België aan de Europese Economische en Monetaire Unie.

In 2022 is deze tekst 25 jaar oud. In het Jaarverslag 2020 werd op pagina 181-182 is voor de eerste keer sinds oprichting van de Ombudsdienst Pensioenen expliciet een algemene aanbeveling uitgevaardigd

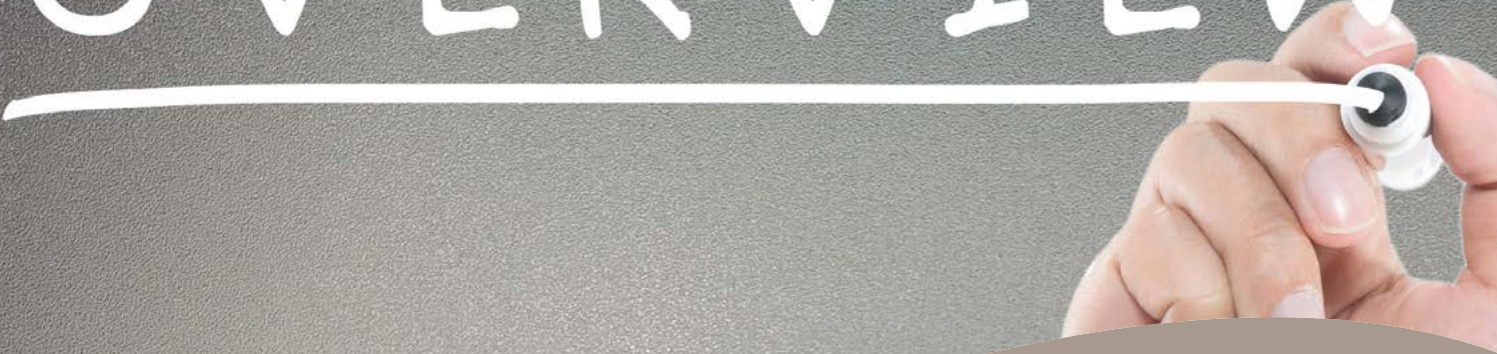
om de reglementering betreffende de inrichting en de werking van de Ombudsdienst Pensioenen die volledig achterhaald is te herzien (wet van 1997).

Deze reglementering, die meer dan een kwart eeuw oud is, is totaal verouderd. Hoofdzakelijk omdat zij gebaseerd is op een (administratieve en organisatorische) logica die uit die tijd dateert. Bovendien legt het een zware hypotheek op de toekomst van de dienst. Het statuut zelf van de leden van het College, rekening houdend met de wijze waarop het destijds geformuleerd werd, en waardoor het nu waarschijnlijk voor interpretatie vatbaar is, bevat namelijk juridische leemtes die in geval van een vacature waarschijnlijk niet de kandidaten met het beste profiel zal aantrekken.

Tijdens de zitting van de Commissie Sociale Zaken van het parlement van 2 juni 2021 antwoordde de Minister van Pensioenen op twee samengevoegde parlementaire vragen hieromtrent: “Hoewel het begrotingskader erg krap is, ben ik toch in gesprek gegaan om de ombudsmannen op deze dienst, die al jaren ondergefinancierd is, te herwaarderen. Ik kan me vinden in de meeste van hun vaststellingen en aanbevelingen. Daarnaast moeten er meer opties komen om een klacht in te dienen, en ook mensen die nog niet de pensioenleeftijd hebben bereikt, moeten van hun diensten gebruik kunnen maken. Of er meer middelen voor de communicatie moeten komen, zullen we bespreken met de ombudsmannen. Aanvullende begrotingsmaatregelen zullen worden voorgelegd op het volgende begrotingsconclaaf. Het is nu nog te vroeg om over specifieke budgetten te spreken.”

Daar ten gevolge van de coronacrisis het 20-jarig bestaan van de Ombudsdienst Pensioenen niet is kunnen gevierd worden, hoopt het College van Ombudsmannen de 25ste verjaardag (in 2024) te kunnen vieren met een vernieuwde wetgeving betreffende de werking van de Ombudsdienst Pensioenen en een statuut van de Ombudsmannen (momenteel discriminatoir) zodat ook in de toekomst verder een optimale behandeling van de klachten van gepensioneerden gegarandeerd wordt.

OVERVIEW

Samenvatting aanbevelingen 2021

15 HOOFDSTUK

Samenvatting aanbevelingen 2021

Het College van Ombudsmannen Pensioenen kan twee soorten aanbevelingen doen.

Overeenkomstig artikel 16 van het oprichtingsbesluit kan het College aan de pensioendiensten elke aanbeveling richten die zij nuttig acht.

De aanbevelingen worden gedaan in het Jaarverslag of in voorkomend geval in de tussentijdse verslagen die worden uitgebracht overeenkomstig artikel 17 van het oprichtingsbesluit.

Met algemene aanbevelingen die gericht zijn aan de wetgevende of de uitvoerende macht beoogt het College in eerste instantie de verbetering van de wetgeving en reglementeringen, meer bepaald wanneer er een effectieve of vermeende discriminatie wordt vastgesteld, wanneer er meerdere interpretaties van de wetgeving of reglementering mogelijk zijn of wanneer een disfunctie wordt vastgesteld.

Met de officiële aanbevelingen nodigt het College van Ombudsmannen de pensioendienst uit om zijn beslissingen en/ of werkwijze te herzien wanneer het College vastgesteld heeft dat deze niet in overeenstemming zijn met de wetten en reglementen of met de principes van behoorlijk bestuur of nog wanneer het College de billijkheid inroept.

De aanbevelingen en de opvolging ervan zijn te raadplegen op de website van de Ombudsdienst Pensioenen. Momenteel zijn een groot deel van de aanbevelingen geheel of gedeeltelijk ingewilligd.

Het hoeft geen betoog dat er enkel een aanbeveling uitgevaardigd wordt nadat er een grondige analyse heeft plaats gevonden en desgevallend nadat er met de betrokken pensioendiensten hierover reeds verschillende contacten hebben plaats gevonden.

Algemene aanbeveling 2021/1

Wij bevelen de wetgever aan om het onderscheid tussen de toekennings- en betalingsvoorwaarden en de daaraan verbonden gevolgen duidelijk te definiëren door de hiertoe gebruikte terminologie te uniformiseren. In artikel 3bis KB nr. 50 wordt immers de term “gaat daadwerkelijk in” gehanteerd daar waar op andere plaatsen in de wetgeving op de werknemerspensioenen de termen “toekennen” en “betaalbaar stellen” gebruikt worden.

(Hoofdstuk 6)

Algemene aanbeveling 2021/2

De Ombudsman beveelt aan de wetgever aan om artikel 11, § 2 van de wet van 2 oktober 2017 betreffende de harmonisering van het in aanmerking nemen van studieperioden voor de berekening van het pensioen zodanig aan te passen dat een antwoordtermijn wordt voorzien waarbinnen de aanvrager zijn keuze van het aantal maanden dat hij wenst te regulariseren kenbaar moet maken aan de FPD, zo niet vervalt de aanvraag. Het College meent dat het aan de wetgever is om te bepalen wat als een redelijke antwoordtermijn kan worden aanzien.

(Hoofdstuk 9)

Algemene aanbeveling 2021/3

De Ombudsman Pensioenen beveelt aan om artikel 6, 3° van de wet van 1 maart 1977 aan te passen zodat alle gepensioneerden voortaan vanaf de maand volgend op het bereiken van het indexcijfer een verhoging van hun pensioen bekomen. Dit zonder onderscheid te maken tussen de vooraf betaalde en de na vervallen termijn betaalde pensioenen daar dit onderscheid niet meer op een objectief criterium berust dat redelijk verantwoord is. Deze wetsaanpassing is immers noodzakelijk om een wettelijke basis te geven aan de praktijk van de FPD en Ethias toe te laten zijn werkwijze op dezelfde lijn te brengen dan deze van de FPD zodat er geen onderscheid meer is tussen de pensioeninstelling die het pensioen uitbetaalt. De keuze door de werkgever van de pensioeninstelling aan wie hij de uitbetaling van het pensioen heeft toevertrouwd is volgens de Ombudsman Pensioenen geen objectief criterium voor een verschil in behandeling.

(Hoofdstuk 10)

Officiële aanbeveling 2021/4

De Ombudsdienst Pensioenen beveelt aan de FPD aan om bij het pensioenonderzoek ingevolge een feitelijke scheiding, niet enkel op aanvraag doch ook bij een ambtshalve onderzoek wanneer de Federale Pensioendienst op de hoogte wordt gebracht van de feitelijke scheiding, de pensioenuitbetaling vanaf de eerste dag van de maand die volgt op de feitelijke scheiding te herzien.

(Hoofdstuk 8)

Nuttige adressen

16

HOOFDSTUK

Nuttige adressen

MINISTER VAN PENSIOENEN

Karine Lalieux
Guldenvlieslaan 87
10de en 11de verdieping
1060 Brussel

Tel.: + 32 2 541 64 84

E-mail: info@lalieux.fed.be
www.lalieux.belgium.be

MINISTER VAN MIDDENSTAND, ZELFSTANDIGEN, KMO'S EN LANDBOUW, INSTITUTIONELE HERVORMINGEN EN DEMOCRATISCHE VERNIEUWING

David Clarinval
Karmelietenstraat 15
6de verdieping
1000 Brussel

Tel.: + 32 2 277 69 79

E-mail: info@clarinval.belgium.be
www.clarinval.belgium.be

FEDERALE ADVIESRAAD VOOR OUDEREN

Administratief Centrum Kruidtuin
Finance Tower
1^e verdieping
T.a.v. Steven Boelens (NL)
Kruidtuinlaan 50, bus 115
1000 Brussel

Tel.: + 32 2 528 63 55 of 02 509 80 17

E-mail: favo-ccfa@minsoc.fed.be
www.adviesraadouderen.belgium.be

UW PENSIOEN ON LINE AANVRAGEN

www.pensioenaanvraag.be

UW PENSIOENDOSSIER ONLINE CONSULTEREN

www.mypension.be

Deze site, die constant in evolutie is, laat onder andere voor werknemers, zelfstandigen en ambtenaren toe om de loopbaan en de P-datum in de verschillende stelsels te consulteren. Verder kunnen gepensioneerden er de briefwisseling met de FPD terugvinden en de betalingsgegevens van hun pensioen.

FEDERALE PENSIOENDIENST

Zuidertoren
Europaesplanade 1
1060 Brussel

Gratis nummer (vanuit België) Tel.: 1765
Vanuit het buitenland Tel.: +32 78 15 1765

Website: www.sfpd.fgov.be

U kan deze dienst via de beveiligde site [mypension](http://mypension.be) contacteren of via het contactformulier
<https://www.sfpd.fgov.be/nl/contactformulier>

Om een zitdag, gewestelijk kantoor of pensioenpunt in uw buurt te vinden, bel het gratis nummer 1765 of consulteer de website www.sfpd.fgov.be, rubriek Contact.

Internationale zitdagen:

De FPD houdt zitdagen in Frankrijk en Duitsland.

De Duitse “Rentenversicherung”, de Franse “Carsat” en de Nederlandse SVB houden zitdagen in de kantoren van de FPD.

RIJKSINSTITUUT VOOR DE SOCIALE VERZEKERINGEN DER ZELFSTANDIGEN

Willebroekkaai 35
1000 Brussel

Gratis nummer (vanuit België) Tel.: 1765
Vanuit het buitenland Tel.: +32 78 15 1765

of +32 2 546 42 11 (algemeen nummer)
Fax : +32 2 511 21 53

Website: www.rsvz.be
E-mail: info@rsvz-inasti.fgov.be

Om een zitdag, gewestelijk kantoor of pensioenpunt in uw buurt te vinden, bel het nummer 1765 of consulteer de website www.rsvz.be, rubriek Contact.

RIJKSDIENST VOOR DE SOCIALE ZEKERHEID

Victor Hortaplein 11
1060 Brussel
Bezoekers (tussen 09.00 en 12.00 uur)

Tel.: +32 2 509 59 59

Contactformulier: www.rsz.fgov.be/nl/contact
Website: www.rsz.fgov.be

HR-RAIL - PENSIOENDIENST (ex-NMBS)

Uitsluitend nog bevoegd voor de betaling van de begrafenisvergoeding.

Frankrijkstraat 85
1060 Brussel

Tel.: + 32 2 525 94 40

Website: <https://hr-rail.be>
E-mail: h-hr352@hr-rail.be

ETHIAS (wettelijke pensioenen openbare sector – lokale overheden)

Prins-Bisschopssingel 73
3500 Hasselt

Tel.: + 32 11 28 20 81
Fax: + 32 11 28 20 87

E-mail: clients-collectiviteits-pub@ethias.be

ANDERE INSTITUTIONELE OMBUDSMANNEN

www.ombudsman.be

INHOUDSTAFEL

INLEIDING Hot Topics in 2021	1
HOOFDSTUK 1 Mypension	9
HOOFDSTUK 2 Suggestie: werk een juridisch kader uit voor de toekenning van schadevergoedingen door de Pensioendiensten	19
Kosten bij betaling via cheque – Laattijdige behandeling van de aanvraag tot betaling op rekening – Schadevergoeding	21
HOOFDSTUK 3 Informatisering	27
■ voorbeeld 1: Het programmeren van de schorsing van een overlevingspensioen	30
■ voorbeeld 2: Werken naast pensioen: geautomatiseerde controle op basis van de Dmfa-aangifte: oproep om de wijze te vermelden waarop de controle plaats vindt evenals de onvolmaaktheden in de geautomatiseerde controle te vermelden	34
■ voorbeeld 3: Behoorlijk gebruik van data opgevraagd bij een andere overheidsdienst	36
HOOFDSTUK 4 Het digital by default-principe	41
HOOFDSTUK 5 Pensioenschulden	53
HOOFDSTUK 6 Algemene aanbeveling: definieer duidelijk het onderscheid tussen toekennings- en betalingsvoorwaarden van een pensioen	69
HOOFDSTUK 7 Oproep tot uniformisering van de werkwijze tussen de verschillende diensten van de FPD inzake controle op werken naast pensioen	85

HOOFDSTUK 8	
Officiële aanbeveling inzake pensioenverdeling bij feitelijke scheiding	91
Het standpunt van de Federale Pensioendienst in antwoord op de bemiddelingsvraag van de Ombudsdienst Pensioenen	96
Analyse van het standpunt van de Federale Pensioendienst	97
1. Wettelijke grondslag: uniforme toepassing tussen onderzoek op aanvraag en ambtshalve onderzoek en tussen het stelsel der werknemers en zelfstandigen	97
2. Wettelijke verplichtingen inzake huwelijk geen voldoende wettelijke basis voor de huidige administratieve praktijk	99
3. Rechtspraak die ingaat tegen de huidige administratieve werkwijze	104
4. Overeenstemming tussen toepassing van de reglementering inzake feitelijke scheiding en de reglementering inzake betaling van het gezinspensioen	106
5. Foutieve sociale inhoudingen	106
6. Huidige administratieve praktijk veroorzaakt rechtsonzekerheid	108
Officiële aanbeveling	110
HOOFDSTUK 9	
Regularisatie studieperiode	111
Regularisatie van diploma “Gediplomeerde in de aanvullende studies (GAS)” na bemiddeling aanvaard	114
Aanbeveling tot invoering van wettelijke antwoordtermijn	116
HOOFDSTUK 10	
Algemene aanbeveling om alle pensioenen vanaf de maand volgend op de indexering aan te passen	121
HOOFDSTUK 11	
Wetgever aan de slag gegaan met suggesties en aanbevelingen van de Ombudsman Pensioenen	127
HOOFDSTUK 12	
De cijfers van 2021	131
HOOFDSTUK 13	
Werkwijze behandeling van klachten	139
1. Ontvankelijke klachten die betrekking hebben op de berekening en betaling van de wettelijke pensioenen of de inkomensgarantie voor ouderen of de werking van de pensioendiensten die zich hiermee bezighouden	141

2. Klachten over het pensioenbeleid	142
3. Vragen om informatie	142
4. Klachten over buitenlandse pensioendiensten	143
5. Onontvankelijke klachten die betrekking hebben op de berekening en betaling van de wettelijke pensioenen of de inkomensgarantie voor ouderen of de werking van de pensioendiensten die zich hiermee bezighouden	143
6. Klachten die geen verband houden met wettelijke pensioenen	144

HOOFDSTUK 14

Middelen en werking van de ombudsdienst pensioenen 145

1. Personeelsbestand	147
2. Financiële middelen	148
3. Informatica	148
4. Huisvesting	148
5. Lidmaatschap van Ombudsmanorganisaties	148
6. Samenwerking met de universitaire wereld	149
7. Publicatie van “ombudsjurisprudentie”	150
8. Permanente vorming	151
9. Kennismanagement	152
10. Modernisering database	152
11. Bekendmaking jaarverslag	153
12. Samenwerking met collega's Ombudsmannen	153
13. De Ombudsdienst Pensioenen in Coronatijden	154
14. Statuut Ombudsdienst Pensioenen	154

HOOFDSTUK 15

Samenvatting aanbevelingen 2021 157

Algemene aanbeveling 2021/1	159
Algemene aanbeveling 2021/2	159
Algemene aanbeveling 2021/3	160
Officiële aanbeveling 2021/4	160

HOOFDSTUK 16

Nuttige adressen 161

INHOUDSTAFEL	167
--------------	-----

Ombudsdienst
Pensioenen

WTC III
Simon Bolivarlaan 30 bus 5
1000 Brussel
Tel. 02 274 19 80
klacht@ombudsmanpensioenen.be
www.ombudsmanpensioenen.be